

A *Book*
Short Introduction
OF
GRAMMAR
GENERALLY
TO BE USED

Compiled and set forth for
the bringing up of all those that
intend to attain to the knowledge
of the Latine tongue.

Durton

John Field

W. J. Skinner

CAMBRIDGE,
Printed by JOHN FIELD, Printer
to the Universitie. 1666.

Short Introduction

OF

G R A M M A R

G E N E R A L L Y

TO BE USED

Compiled and set forth for
the bringing up of all those that
intend to speak to the knowledge
of the Latin tongue.

J. H. H. H.

Printed by J. H. H. H.

in the University of Cambridge

CAMBRIDGE

Printed by J. H. H. H., Printer
to the University of Cambridge.

To the Reader.

O exhort every man to the learning of Grammar that intendeth to attain to the understanding of the tongues (wherein is contained a great treasure of wisdom and knowledge) it would seem much vain, and little needful; for so much as it is to be known, that nothing can surely be ended, whose beginning is either feeble or faulty; and no building be perfect, when as the foundation and ground-work is ready to fall, and unable to uphold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it self, and more profitable for the learner, to understand how he may best come to that which he ought most necessarily to have, and to learn the gainest way of obtaining that which must be his best and certainest guide, both of reading and speaking, then to fall in doubt of the goodness and necessity thereof: Which I doubt whether he shall more lament that he lacketh, or esteeme that he hath; and whether he shall oftner stumble at trifles, and be deceived in light matters, when he hath it not; or judge truly and faithfully of divers weighty things, when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compass aforetime, because that they who professe this art of teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one; and if by chance they taught one Grammar, yet they did it diversly and so could not do it all best; because there is but one bestness, not onely in every thing, but also in the manner of every thing.

As for the diversity of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Majesties wisdom,

To the Reader.

dom, who foreseeing the inconvenience, and favourably providing the remedy, caused one kind of Grammar by sundry learned men to be diligently drawn, and so to be set out only; every where to be taught for the use of learners, and for avoiding the hurt in changing of Schoolmasters.

The variety of teaching is diverse yet, and always will be; for that every Schoolmaster liketh that he knoweth, and teacheth not the use of that he knoweth not, and therefore judgeth that the most sufficient way, which he teacheth to be the readiest mean, and perfectest kinde to bring a learner to have a through knowledge therein.

Wherefore it is not amiss, if one seeing by trial an easier and readier way then the common sort of teachers do, would say what he hath proved; and for the commodity allowed; that others not knowing the same, might by experience prove the like; and then by proof reasonable judge the like: not hereby excluding the better way when it is found; but in the mean season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Master make not the Scholar haste too much; but that the continuance and diligence of teaching make him to persevere so, that until he hath perfectly that which is behinde, he suffer him not to go forward: for this posting haste overthroweth & hurteeth a great sort of wits, & casteth them into an amazedness, when they know not how they shall either go forward, or backward; but stick fast as one plunged, that cannot tell what to do, or which way to turn him: and then the Master thinketh the Scholar to be a dullard, and the Scholar thinketh the thing to be uneasy, and too hard for his wit: and the one hath an evil opinion of the other, when oftentimes it is in neither; but in the kinde of reaching: wherefore the best & chiefest point throughly

To the Reader.

ly to be kept is, that the Scholar have in minde so perfectly that which he hath learned, and understand it so, that not onely it be not a stop for him, but also a light and help unto the residue that followeth. This shall be the Masters ease, and the scholers encouraging, when the one shall see his labour take good effect, and thereby in teaching be less tormented; and the other shall think the thing the easier, and so with more gladness be ready to go about the same.

In going forward, let him have of every declension of Nouns, and conjugations of Verbs, so many several examples as they pass them; that it may seem to the Schoolmaster, no word in the Latine tongue to be so hard for that part, as the Scholar shall not be able profitably to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples (if the easiest and commonest be taken first, and so come to the stranger and harder) must needs bring this profit withall, that the Scholar shall best understand, and soonest conceive the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable, not onely that he can orderly decline his Noun, and his Verb; but every way, forward, backward, by cases, by persons; that neither case of Noun, nor person of Verb can be required, that he cannot without stop or study tell. And until this time I count not the Scholar perfect, nor ready to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly do, and hath learned every part, not by rote, but by reason, and is more cunning in the understanding of the thing then in rehearsing of the words (which is not past a quarter of a years diligence, or very little more, to a painful and diligent man, if the Scholar have a mean wit) then let him pass to the Concordes, to know the agreement of parts among themselves, with like way and diligence as is afore described.

To the Reader.

Wherein plain and sundry examples, and continual rehearsal of things learned, and specially the daily declining of a Verb, and turning him into all fashions, shall make the great and heavy labour so easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delight unto them, that they be able to do well: then pain in searching of an unused and unacquainted thing.

When these Concords be well known unto them, (an easie & pleasant pain, if the fore-grounds be well and thoroughly beaten in) let them not continue in learning of their rules orderly, as they lie in their Syntax, but rather learn some pretty book, wherein is contained not onely the eloquence of the tongue, but also a good plain lesson of honesty and godliness; and thereof take some little sentence as it lieth, and learn to make the same first out of English into Latine, not seeing the book, or construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntax to be known then to learn it, as the occasion of the sentence giveth cause that day: which sentence once made well, and as high as may be with the words of the book, then to take the book and construe it; and so shall he be less troubled with the parsing of it, and easiest carry his lesson in minde.

And although it was said before, that the Scholars should learn but a little at once, it is not meant that when the Master hath heard them a while, he should let them alone (for that were more negligence for both parts) but I would, all their time they be at school they should never be idle, but always occupied in a continual rehearsing and looking back again to those things they have learned, and be more bound to keep well their old, then to take forth any new.

Thus if the Master occupy them, he shall see a little lesson take a great deal of time, and diligently enquiring

To the Reader.

ring and examining of the parts and the rules, not to be done so quickly and speedily as it might be thought to be: within a while, by this use, the Schollar shall be brought to a good kinde of readines of making, to the which if there be adjoynd some use, of speaking (which must necessarily be had) he shall be brought past the wearisome bitterness of his learning.

A great help to further this readines of making and speaking shall be, if the Master give him an English book, & cause him ordinarily to turn every day some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, and therefore doth establish them, and ground them surely in his minde for readines, and maketh him more able to speak suddenly, whensoever any present occasion is offered for the same. And it doth help his learning more a great deal, to turn out of English into Latine, then on the contrary.

Furthermore, we see many can understand Latine, that cannot speak it; and when they read the Latine word in the book, can tell you the English thereof at any time: but when they have laid away their book, they cannot contrariwise tell you for the English the Latine again, whensoever you shall ask them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh those words which he understandeth, to be readier by use unto him, and so perfecteth him in the tongue handsomly.

These precepts well kept, will bring a man cleane past the use of this Grammar book, and make him as ready as his book, and so meet to further things: whereof it were out of season to give precepts here. And therefore this may be for this purpose enough, which to good Schoolmasters and skilful is not so needful, to other meaner and less practised it may be not onely worth the labour of reading, but also of the using.

**An Advertisement to the
READER.**

In this Impression, for the greater profit and ease both of Master and Scholar, in the English rules, and in the Latine Syntax, those words, wherein the force of each example lieth, are noted with letters and figures, where need is: the governour, directour or guider, or that which is in place of it, with *a*, the governed, or that which is guided by it, with *b*; Or if there be more governours, the first with *a*, the second with *aa*; & so if more governeds, the first with *b*, the second with *bb*; and sometimes the order is directed by *a*, *b*, *c*, or by figures, and words of the same kind such like nature, coupled together with little strokes between, so much as may be. That so in saying the ensamples, the children may (where or when the Master pleaseth) render again onely those words which are the ensample: as saying, *Quis nisi^b mentis^a inops oblatum respuat aurum?* may repeat again, *a inops^b mentis*. So throughout all the Latine rules, for the better understanding thereof, and for a short repetition, when the Master pleaseth, the sums of all the rules are set down, either in the words before the rule, or in the margine, that so they may be chained together briefly, and make perfect sense.

The

The Latine letters are thus written.

The capital letters, { A B C D E F G H I K L M N O P
Q R S T V X Y Z.
A B C D E F G H I K L M N O P
Q R S T V X Y Z.
The small letters, { a b c d e f g h i j k l m n o p q r
s t u v x y z.
a b c d e f g h i j k l m n o p q r
s t u v x y z.

Letters are divided into vowels and consonants.

A vowel is a letter which maketh a full and perfect sound of it self; and there are five in number: namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the Greek vowel *y*.

A consonant is a letter which must needs be sounded with a vowel; as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels, are consonants.

A syllable is the pronouncing of one letter or more with one breath; as, *A-ve*.

A diphthong is the sound of two vowels in one syllable, and of them there be four in number; namely *e, æ, au, eu*; whereunto is added *ei*: as *Eneas, cœna, audio, euge, hei*.

In stead of *e* and *æ*, we commonly do pronounce *e*.

The Greek letters are thus written.

The capital letters, { A B Γ Δ E Z H Θ I K Λ M N Ξ O Π
P Σ T T Φ X Ψ Ω.
The small letters, { α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π
ρ σ τ υ φ χ ψ ω.

T R E.

P R E C A T I O.

Domine Pater, coeli ac terræ Effectus, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiducia ab te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, luminedivinæ gratiæ tuæ: ut non modo quæ ad cognoscendum te & Servatorem nostrum Dominum Jesum valeant intelligam; sed etiam ita mente & voluntate persequar, & indes benignitate tuâ, tum doctrinâ, tum pietate proficiam: ut qui efficis omnia in omnibus, in me resplendere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Majestatis tuæ. *Amen.*

A P R A Y E R.

O Almighty Lord and mercifull Father, maker of heaven and earth, which of thy free liberality givest wisdom abundantly to all that with faith and full assurance ask it of thee, beautifie by the light of thy heavenly grace the towardness of my wit, the which with all powers of nature thou hast poured in to me: that I may not onely understand those things which may effectually bring me to the knowledge of thee, & the Lord Jesus our Saviour; but also, with my whole heart and will constantly follow the same, and receive daily increase thro' thy boundlesse goodness towards me, as well in good life as doctrine: so that thou, which workest all things in all creatures, mayst make thy gracious benefits shine in me, to the endless glory and honour of thine immortal Majesty. So be it.

An

An Introduction of the eight parts of LATINE Speech.

IN Speech be these eight parts
following:

Noun,	{ decli- ned.	Adverb,	{ unde- clined.
Pronoun,		Conjunction,	
Verb,		Preposition,	
Participle,		Interjection,	

Of a Noun.

A Noun is the name of a thing that may be seen, felt, heard, or understood: as the name of my hand in Latine, is manus; the name of an house, is domus; the name of good-will, is bonitas.

A Noun,
declined.

Of Nouns, some be Substantives, and some be Adjectives.

Nouns of
two sorts,

A Noun Substantive is that standeth by himself, and requireth not another word to be joyned with him to shew his signification: as, Homo, a man. And it is declined with one article, as, Hic magister, a master: or else with two at the most; as, Hic & hac parens, a father or mother.

A Noun
Substan-
tive,

A Noun Adjective is that cannot stand by it self in reason or signification, but requireth to be joyned with an other word: as, Bonus, good. Pulcher, fair. And it is declined either with three terminations: as, Bonus, bona, bonum: or else with three articles: as, Hic, hac, & hoc Felix, happy: Hic & hac Levis, & hoc Leve, light.

A Noun
Adjective

A Noun Substantive either is proper to the thing that it betokeneth: as Edvardus is my proper name: or else is common to more; as, Homo is a common name to all men,

Two kind
of Nouns
Substan-
tives,

Num-

An Introduction of the

Numbers of Nouns.

Nouns be two Numbers, the Singular and the Plural. The singular number speaketh but of one: as, *Lapis, a stone.* The plural number speaketh of more then one: as, *Lapides, stones.*

Cases of Nouns.

Nouns be declined with six cases, Singularly and plurally: the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accusative, the Vocative, and the Ablative.

Nominative case. The Nominative case cometh before the verb, and answereth to this question, *Who or what?* as, *Magister docet, The Master teacheth.*

Genitive. The Genitive case is known by this token, *Of* and answereth to this question, *Whose or whoseof?* as, *Doctrina Magistri, The learning of the Master.*

Dative. The Dative case is known by this token *To* and answereth to this question, *To whom? or To what?* as, *Do librum Magistro, I give a book to the Master.*

Accusative. The accusative case followeth the verb, and answereth to this question, *Whom or what?* as, *Amo Magistrum, I love the Master.*

Vocative. The Vocative case is known by calling or speaking to: as, *O Magister, O Master.*

Ablative. The Ablative case is commonly joyned with Prepositions serving to the Ablative case: as, *De Magistro, Of the Master. Coram Magistro, Before the Master.*

Also In, with, Through, For, From, By, and Then, after the Comparative degree, be signs of the Ablative case.

Articles

Eight Parts of Speech.

Articles.

Articles are borrowed of the pronoun, and be thus declined.

Singulariter	Nomin. hic, hac, hoc.	Pluraliter	Nomin. hi, ha, haec.
	Genitivo hujus.		Gen. horum, harum,
	Dativo huic.		Dativo his. (horum.
	Ac. hunc, hanc, hoc.		Accus. hos, has, haec.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Ablat. hoc, hac hoc.		Ablativo his.

Genders of Nouns.

Genders of Nouns be seven: the Masculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtful and the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this article Hic: as, Hic vir, a man.

The Feminine Gender is declined with this article Hec: as, Hec mulier, a woman.

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as, Hoc saxum, a stone.

The Commune of two is declined with Hic, and haec: as, Hic & haec parens, a father or mother.

The Commune of three is declined with Hic, haec, and hoc: as, Hic, haec, & hoc felix, happy.

The Doubtful Gender is declined with Hic, or haec: as, Hic vel haec dies, a day.

The Epicene Gender is declined with one article; and under that one article both kinds are signified: as, Hic passer, a sparrow. Hec aquila, an eagle, both he and she.

The

An Introduction of the The Declensions of Nouns.

There be five declensions of Nouns.

I.

The first is, when the Genitive & Dative case singular end in a : The Accusative in am : The Vocative like the Nominative : The Ablative in a : The Nominative plural in a : The Genitive in arum : The Dative in is : The Accusative in as : The Vocative like the Nominative : The Ablative in is :

As in example :

Hæc mer-
sa.
Hic Poeta.
Hic & hæc
verna.

Singulariter,

Nominat. hæc musa.
Genitivo hujus musæ.
Dativo hæc musæ.
Accus. hanc musam.
Vocativo ô musa.
Ablat. ab hac musa.

Pluraliter,

Nominat. hæc musæ.
Gen. harum musarum
Dativo his musis.
Accusat. has musas.
Vocativo ô musæ.
Abl. ab his musis.

Note.

Note that Filia and Nera do make the Dative and the Ablative plural in is, as in abus : Mæda, mula, equa, liberta, make the Dative and the Ablative case plural in abus only.

II.

The second is, when the Genitive case singular endeth in i : The Dative in o : The Accusative in um : The Vocative for the most part like the Nomin. The Ablative in o : The Nomin. plural in i : The Genitive in orum : The Dative in is : The Accusative in os : The Vocative like the Nominative : the ablative in is.

As in example.

Hic vir.
Hic liber.
Hæc colus.
Hic logos.

Singulariter,

Nom. hic magister.
Gen. hujus magistri.
Dativo huic magistro.
Acc. hunc magistrum.
Vocativo ô magister.
Abl. ab hoc magistro.

Pluraliter,

Nominat. hi magistri
Gen. horum magistrorum
Dativo his magistris.
Accus. hos magistrum.
Vocativo ô magistri.
Abl. ab his magistris.

Note.

Here is to be noted, that, when the Nominative endeth in us, the vocative shall end in e : as, Nomi-

Eight Parts of Speech.

Nominativo hic Dominus, Vocativo ô Domine, Except Deus, that maketh ô Deus; and Filius, that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocative shal end in ius, Nominativo hic Georgius, Vocativo ô Georgi.

Also these nouns following make their Vocative in e, or in us: Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also that all Nouns of the Nenter Gender, of what declension soever they be, have the Nominative, the Accusative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plural number they end all in a: As in example;

Note.

Singulariter.	{	Nom. hoc regnum.	{	Nominat. hac regna.	Hoc damnum. Hoc malum. Hoc verbum.
		Gen. huius regni.		Gen. horum regnorum.	
		Dativo huius regno.		Dativo huius regni.	
		Accusat. hoc regnum.		Accusat. hac regna.	
		Vocativo ô regnum.		Vocativo ô regna.	
Pluraliter.	{	Ablat. ab hoc regno.		Ablat. ab his regnibus.	

Except Ambo, and Duo, which make the Nenter Gender in o, and be thus declined.

Pluraliter.	{	Nominativo ambo, amba, ambo.	{	Genitivo amborum, ambarum, amborum.	III.
		Dativo ambobus, ambabus, ambobus.		Dativo ambobus, ambabus, ambobus.	
		Accusativo ambo, amba, ambo.		Accusativo ambo, amba, ambo.	
		Vocativo amba, amba, ambo.		Vocativo amba, amba, ambo.	
		Abl. ambobus, ambabus, ambobus.		Abl. ambobus, ambabus, ambobus.	

The third is, when the Genitive singular endeth in is: The Dative in i: The Accusative in em, and sometimes in im, & sometime in both: The Vocative like the Nominative. The Ablative in e, or i, and sometime in both: The Nominative plural in es: The Genitive in um, & sometime in ium: The Dative in bus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative: The Ablative in bus.

An introduction of the

Is in examples

Hic pater.
Hic panis.
Hoc opus.
Hoc caput.
Hæc nubes

Singulariter

Nominat. hic lapis.
Gen. hujus lapidis.
Dativo huic lapidi.
Accus. hunc lapidem.
Vocativo ô lapis.
Ablat. ab hoc lapide.

Pluraliter

Nominat. hi lapides.
Gen. horum lapidum.
Dativo his lapidibus.
Accusat. hos lapides.
Vocativo ô lapides.
Ablat. ab his lapidibus

Hic vel
hæc bubo.
Hæc vir-
tus.
Hoc ani-
mal.
Hoc cubile
Hoc cal-
car.

Singulariter

No. hic & hæc parens
Gen. hujus parentis.
Dativo huic parenti.
Accus. hunc & hanc
parentem.
Voc. ô parens. (rente.
Abl. ab hoc & hac pa-

Pluraliter

No. hi & hæc parentes
Gen. horum & harum
parentum.
Dat. his parentibus.
A. hos & has parentes
Voc. ô parentes.
Abl. ab his parentibus

IV.

The fourth is, when the Genitive case singular
endeth in us: The Dative in ui: The Accu-
sative in um: The Vocative like the Nominative:
the Ablative in u. The Nominative plural
in us: The Genitive in um: The Dative in
ibus: The Accusative in us: The Vocative like
the Nominative: The Ablative in ibus.

Is in example:

Hic gra-
dus.
Hæc por-
ticus.
Hoc cornu.

Singulariter

Nominat. hæc manus.
Genit. hujus manus.
Dativo huic manui.
Accus. hanc manum
Vocativo ô manus.
Ablat. ab hac manu.

Pluraliter

Nominat. hæc manus.
Gen. harum manuum.
Dat. his manibus.
Accusat. has manus.
Vocativo ô manus.
Ablat. ab his manibus

V.

The fifth is, when the Genitive and Dative
case singular do end in ei: The Accusative in
em: The Vocative like the Nominative: The
Ablative in e. The Nominative plural in es:
The Genitive in erum: The Dative in ebus:
The Accusative in es: The Vocative like the
Nominative: The Ablative in ebus.

Is

Eight Parts of Speech.

As in example

Singulariter,	Nom. hic meridiēs.	Pluraliter,	Nominat. hi meridiēs.	Hæc res,
	Gen. huius meridiēi.		G. horum meridiēum	Hæc faci-
	Dat. huic meridiēi.		Dat. his meridiēibus.	cies.
	Ac. hunc meridiēem.		Accusat. hos meridiēs.	Hæc acies
	Vocativo & meridiēs.		Vocativo & meridiēs.	
	Abl. ab hoc meridiē.		Ab. ab his meridiēibus.	

Note that all nouns of the fifth Declension be of the feminine gender, except meridiēs and diēs.

The declining of Adjectives.

A noun adjective of three terminations is thus declined, after the first & second declension

Singulariter,	No. bonus, bona, bonum	Pluraliter,	No. boni, bonæ, bona.	Niger, a.
	Gen. boni, bonæ, boni.		G. bonorum, bonarū	um.
	Dat. bono, bonæ, bono.		Dat. bonis. (bonorum	um.
	Ac. bonū, bonā, bonum.		Ac. bonos, bonas, bona	Satur.
	Vo. bone, bona, bonum.		Vo. boni, bonæ, bona.	um.
	Abl. bono, bonā, bono.		Ablativo bonis.	

There are besides these, certain nouns adjectives of another manner of declining; which make the Genitive case singular in ius, and the Dative in i: which be these that follow, with their compounds:

Singulariter,	Nom. unus, una, unum.	Pluraliter,	Nom. uni, unæ, una.
	Genitivo unius.		Gen. unorum, unarū
	Dativo uni.		Dati uni. (unorum.
	Ac. unum, unam, unum.		Ac. uno, unæ, una.
	Voc. une, una, unum.		Vocet. uni, unæ, una.
	Ablat. uno, unā, uno.		Ablativo unis.

Note that unus, una, unum, hath not the plural number, but, when it is joyned with a word that lacketh the singular number; as, Una literæ; Una moenia.

In like manner be declined corus, solus & also ullus, alius, alter, uter and neuter: saving that these five last rehearsed lack the vocative case;

An Introduction of the

A noun adjective of three articles is thus declined after the third declension:

Ingens. Solers. Capax. Vetus.	Singulariter,	Nomin. hic, hæc & hoc felix. Gen. hujus felici. Dativo huic felici. Ac. hunc & hanc felicem, & hoc felix. Vocativus felix. Ab. ab hoc, hac & hoc felice, vel felici.	Pluraliter,	Nom. hi & hæ felices, & hæc felicia. Gen. horum, harum & horum felicium. Dativo his felicibus. Ac. hos & has felices, & hæc felicia. V. ò felices & ò felicia Abl. ab his felicibus.
		Na. hic & hæc tristis & hoc triste. Gen. hujus tristi. Dativo huic tristi. Ac. hunc & hanc tristem, & hoc triste. V. ò tristes & ò tristia. Abl. ab his, hac & hoc tristi.		No. hi & hæ tristes, & hæc tristia. Ge. horum, harum & horum tristem. Dativo his tristibus. Ac. hos & has tristes, & hæc tristia. V. ò tristes & ò tristia. Abl. ab his tristibus.

Levis & leve.
Celer, celeris, & celeris.
Melior & melius.

Singulariter,

Pluraliter,

Comparisons of Nouns.

Adjectives, whose signification may increase or be diminished, may form comparison.

Three degrees of comparison.
The positive.
The comparative.

There be three degrees of comparison: The positive, the comparative, and the superlative.

The positive betokeneth the thing absolutely without excessing, Durus, Hard.

The comparative somewhat exceedeth his positive in signification: as, Durior, harder. And it is formed of the first case of his positive that endeth in i, putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The superlative,

The superlative exceedeth his positive in the highest

Eight Parts of Speech.

highest degree; as, Durissimus, Hardest. And it is formed of the first case of his positive that endeth in i, by putting thereto r and simus; as of Durissimus; of Tristi, tristissimus; of dulci, dulcissimus.

From these general rules are excepted these that follow; Bonus, melior, optimus: Malis, pejor, pessimus: Magnus, major, maximus: Parvus, minor, minimus: Multus, plurimus; multa, plurima; multum, plus, plurimum. Exception

And if the positive end in er, the superlative is formed of the nominative case, by putting to rimus; as, Pulcher, pulcherrimus. Ater.
Teter.
Acet.

Also these nouns ending in lis, make the superlative by changing lis into limus; as, Humilis humillimus: Similis, simillimus: Facilis, facillimus: Gracilis, gracillimus: Agilis, agilissimus: Docilis, docillimus.

All other nouns ending in lis, do follow the general rule aforegoing: as, Utilis, utilissimus.

Also if a vowel come before us, it is compared by Magis and Maxime; as Pius, magis pius, maxime pius; Assiduus, magis assiduus, maxime assiduus. Igneus.
Impius.
Arduus,
Stereuus,

Of the Pronoun.

A Pronoun is a part of speech much like to a noun, which is used in shewing and rehearsing.

There be fifteen Pronouns, Ego, Tu, Tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, whereof four have the Vocative case: as, Tu, meus, noster, and nostras; and all others lack the Vocative case. There be fifteen Pronouns.

To these may be added their compounds, Ego-metricule, idem; and also Qui, quæ, quod.

These eight Pronouns, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

An Introduction of the

Primi-
tives.

Demon-
stratives.

Relatives.

Deriva-
tives.

Five things
belonging
to a Pro-
noun.

iste, hic and is be Primitives: so called, for be-
cause they be not derived of others. And they be
also called Demonstratives, because they shew
a thing not spoken of before.

And these *is, hic, ille, iste, is, idem, and qui*, be
Relatives; because they rehearse a thing that
was spoken of before.

These seven, *Meus, tuus, suus, noster, vester, no-
stras, vestras*, be Derivatives: for they be derived
of their primitives, *Mei, tui, sui, nostri, and vestri*.

There belong to a Pronoun these five things
Number, Case and Gender, as are in a Noun:
Declension and Person, as here followeth.

The Declensions of Pronouns.

The first
declension

There be four Declensions of Pronouns.
These three, *Ego, tu, sui*, be of the first declen-
sion, and be thus declined;

Singulariter,	Nominativo Ego.	Pluraliter,	Nominativo nos.
	Genitivo mei.		G. nostrum vel nostrum
	Dativo mihi.		Dativo vobis.
	Accusativo me.		Accusativo nos.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Ablativo a me.		Abl. a nobis.

Singulariter,	Nominativo tu.	Pluraliter,	Nominativo vos.
	Genitivo tui.		G. vestrum vel vestrum
	Dativo tibi.		Dativo vobis.
	Accusativo te.		Accusativo vos.
	Vocativo o tu.		Vocativo o vos.
	Ablativo a te.		Ablativo a vobis.

Singulariter & Pluraliter,	Nominativo caret.	Singulariter & Pluraliter,	Accusativo se.
	Genitivo sui.		Vocativo caret.
	Dativo sibi.		Ablativo a se.

The second
declension

These *is, ille, ipse, iste, hic, is, and qui*, be of the se-
cond declension, and be thus declined.

Singu-

Eight Parts of Speech.

Singulariter,	Nomin. iste, ista, istud.	Pluraliter,	Nomin. isti, ista, ista
	Genitivo istius.		Ge. istorum, istarum,
	Dativo isti.		Dat. istis. (istarum.
	Acc. istum, istam, istud.		Acc. istos, istas, ista.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Ablativo isto, ista, isto.		Ablativo istis.

Ille is declined like iste; and also Ipse, saving that the neuter gender in the nominative case, & in the accusative case singular maketh ipsum.

Nominativo hic, hæc, hoc: Geniivo huius: Dativo huic: as afore in the Noun.

Singulariter,	Nominat. is, ea, id.	Pluraliter,	Nominativo ii, ea, ea.
	Genitivo ejus.		Ge. eorum, earum, eorum.
	Dativo ei.		Dativo iis, vel eis.
	Accusativum, eam, id.		Accusativo eos, eas, ea.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Ablativo eo, ea, eo.		Ablativo iis, vel eis.

Singulariter,	Nom. qui, qua, quod.	Pluraliter,	N. qui, qua, qua. (rum
	Genitivo cuius.		G. quorum, quarum, quo-
	Dativo cui.		Dat. quibus vel queis.
	Acc. quem, quam, quod.		Acc. quos, quas, qua.
	Vocativo caret. (qui)		Vocativo caret.
	Abl. quo, quâ, quo vel		Abl. quibus vel queis.

Alke wise Quis and Quid be declined, whether they be interrogatives, or Indefinites. Also Quisquis is thus declined;

Nom.	Quisquis.	Ac.	Quic.	Abl.	Quoquo.
	Quicquid.		Quid.		Quaquâ.
					Quoquo.

The compound of Quis.

where note, that Quid is always a substantive Note. of the neuter gender.

These five, Meus, tuus, suus, noster, and vester are The third of the third declension, & be declined like nouns declen- adjectives of three terminations, in this wise: sion.

An Introduction of the

Singulariter,	Nom. meus, mea, meum.	Pluraliter,	Nom. mei, mea, mea.
	Genit. mei, mea, mei.		Gen. meorum, mearū
	Dativus meo, mea, meo.		Dat. meis. (meorum.
	Ac. meum, meam, meum.		Ac. meos, meos, mea.
	Vocat. mi, mea, meum.		Voc. mei, mea, mea.
	Ablat. meo, mea, meo.		Ablativo meis.

So is Noster declined, and thus, suus, vester, saying that these three last do lack the Vocative case.

The fourth declension

Noltras, vestras, and this noun Cuias, be of the fourth declension, and be thus declined:

Singulariter,	No. hic & hac nostras	Pluraliter,	No. hi & ha nostrates
	& hoc nostrate.		& hac nostratia.
	Genit. huius nostratis		Gen. borum, harum, &
	Dativo. huic nostrati.		borum nostratium.
	Ac. hunc & hanc nostratē & hoc nostrate		Dat. his nostratibus.
	Vocativo & nostras, &		Ac. hos & has nostrates, & hac nostratia
	& nostrate.		Vocat. & nostrates, &
	Ab. ab hoc hac & hac nostrate vel nostratē.		& nostratia.
			Ab. ab his nostratibus

Note.

Here is to be noted, that Noltras, vestras, and this noun Cuias, be called Gentiles, because they properly betoken pertaining to countreys or nations, to states or factions.

A Pronoun hath three persons.

Persons three.

The first person speaketh of himself: as, Ego, I; Nos, we.

The second person is spoken to: as, Tu, Thou; Vos, Ye. And of this person is also every Vocative case.

The third person is spoken of: as, Ille, He; Illi, They: and therefore all Nouns, Pronouns, and Participles be of the third person.

of

Eight Parts of Speech.

Of a Verb.

A Verb is a part of speech declined with mood and tense, and betokeneth doing, as, Amo, I love; suffering: as, Amor, I am loved: or being, as, Sum, I am.

A verb.

Of verbs, such as have persons be called personals: as, Ego amo, Tu amas, and such as have no persons, be called impersonals: as, Tacet, It is silent, Oportet, It behoveth.

Verbs Personals.

Of verbs personals there be five kinds, Active, passive, neuter, deponent, and commune.

A verb active endeth in o, and betokeneth to do, as, Amo, I love; and by putting to r, it may be a passive: as, Amor.

Active.

A verb passive endeth in or, and betokeneth to, suffer: as, Amor, I am loved; and by putting away r it may be an active: as, Amo.

Passive.

A verb neuter endeth in o or m, and cannot take r to make him a passive: as, Curro, I run; Sum, I am. And it is Englished sometime actively: as, Curro, I run: And sometime passively: as, Egrotō, I am sick.

Neuter.

A verb deponent endeth in r like a passive, and yet in signification is but either active; as, Loquor verbum, I speak a word: or neuter; as, Glorior, I boast.

Deponent.

A verb commune endeth in r, and yet in signification is both active and passive: as, Osculor te, I kiss thee; Osculor à te, I am kissed of thee.

Commune

Moods.

Moods fix.

There be six Moods: The Indicative, The imperative, the optative, the potential, the subjunctive, and the infinitive.

Indicative

The indicative mood sheweth a reason true or false, as, Ego amo, I love: Or else asketh a question, as, Amas tu? Dost thou love?

Imperative.

The imperative mood biddeth or commandeth: as, Ama, Love thou.

Optative.

The optative wisheth or desireth with these signes, *Would God, I pray God, or God grant, as, Utinam amem, I pray God I love: and hath commonly an adverb of wishing joyned with him.*

Potential.

The potential mood is known by these signes, *May, can, might, would, should, could, or ought: as, Amem, I may, or can love: without an adverb joyned with him.*

Subjunctive.

The Subjunctive mood hath evermore some conjunction joyned with him: as, Cum amarem, When I loved. And it is called the subjunctive mood, because it dependeth of another verb in the same sentence, either going before, or coming after: as, Cum amarem, eram miser, When I loved, I was a wretch.

Infinitive.

The infinitive signifieth to do, to suffer, or to be, & hath neither number, nor person, nor nominative case before him; and is known commonly by this signe, To: as, Amare, To love. Also when two verbs come together without any nominative case between them, then the latter shall be the infinitive mood: as, Cupio discere, I desire to learn.

Gerunds.

Gerunds three; Di, do, dum.

There be moreover belonging to the infinitive mood of verbs, certain voices called Gerunds ending

Eight parts of Speech.

ending in di, do, and dum, which have both the active and passive signification: as, *Amandi*, Of loving, or of being loved: *Amando*, In loving, or in being loved: *Amandum*, To love, or to be loved.

Supines.

There be also appertaining unto verbs two supines: the one ending in um, which is called the first supine, because it hath the signification of the verb active: as, *Eo amatum*, I go to love: And the other in u, which is called the latter supine, because it hath for the most part the signification passive; as, *Difficilis amatu*, Hard to be loved.

Supines
two; in um
and u.

Tenses.

There be five tenses or times: the present tense, the preterimperfect, the preterperfect, the preterpluperfect, and the future tense.

Tenses
five.

The present tense speaketh of the time that now is: as, *Amo*, I love.

Present
tense.

The preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as, *Amabam*, I loved, or perfect, did love.

Preterim-

The preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this sign *Have*: as, *Amavi*, perfect, I have loved.

Preter-

The preterpluperfect tense speaketh of the time more then perfectly past, with this sign *Had*: as, *Amaveram*, I had loved.

Preterplu

The future tense speaketh of the time to come, with this sign *Shall*, or *will*: as, *Amabo*, I shall or will love.

Future.

Persons.

An introduction of the

Persons.

Persons
three:

There be also in Verbs three persons in both numbers: as, Singulariter, Ego amo, *I love*; Tu amas, *Thou lovest*; Ille amat, *He loveth*. Pluraliter, Nos amamus, *We love*; Vos amatis, *Ye love*; Illi amant, *They love*.

Conjugations.

Conjugati-
ons four.

Verbs have four conjugations, which be known after this manner.

1. The first conjugation hath a long before re and ris: as, Amare, amaris.
2. The second conjugation hath e long before re and ris: as, Docere, Doceris.
3. The third conjugation hath e short before re and ris: as, Legere, legeris.
4. The fourth conjugation hath i long before re and ris: as, Audire, audiris.

Verbs in O, of the four Conjugations
be declined after these examples.

<p>AMo, amas, amavi, amare : amandi, amando, amandum: amatum, amani: amans, amaturus.</p> <p>Doceo, doces docui, docere: docendi, docendo, docendum: doctum, doctui: docens, docturus.</p> <p>Lego, legis, legi, legere : legendi, le- gendo, legendum: lectum, lectui: legens, lectorus.</p> <p>Audio, audis, audivi, audire: audien- di, audiendo, audiendum: auditum, au- ditu: audiens, auditurus.</p>	<p style="margin-top: 0;">}</p> <p style="margin-top: 10px;">}</p> <p style="margin-top: 10px;">}</p> <p style="margin-top: 10px;">}</p>	<p><i>To love.</i></p> <p><i>To teach</i></p> <p><i>To read.</i></p> <p><i>To hear.</i></p>
---	--	---

Indica-

Eight parts of Speech.

Indicative Mood present tense

Singular,

Plural

I love, thou lovest, he loveth, We love, Ye love, They love,
 or or or or or or
 do love, dost love, doth love, do love, do love, do love.

A *Me.* amas, amat. *Doc.* Doceo, doces, docet. *Leg.* Lego, legis, legio. *Aud.* Audio, audis, audit. **U** *Am.* Amamus, amatis, amant. *Doc.* Docemus, docetis, docent. *Leg.* Legimus, legitis, legunt. *Aud.* Audimus, auditis, audiunt.

Preter-
imperfect
tense sin-
gular, { Amabam, } I loved or did love.
 { Docebam, }
 { Legebam, } bas, bat. Plur. bamus, batis, bant.
 { Audiebam }

Preter perfect tense singular

{	Amavi,	{	I have loved.
	Docui,		
	Legi,		
	Audivi,		

isti, it. Plur. imus, istis, erunt vel ere.

Præter { Amaveram, } I had loved.
pluperfect { Docueram, }
tense sin- { Legeram, } ras, rat. Plur. ramus, ratis, rante.
gular { Audiveram, }

Future tense sin- gular,	{	Amabo,	{	bis, bit. <i>Plur.</i>	<i>I shall or will love.</i>
		Docebo,			dimus, bitis, bunt.
		Legam,			
		Audiam,			es, et. <i>Plur.</i> emus, eris, ent.

Impera-

An Introduction of the

Imperative Mood.

Love Love he, or Love we, or Love Love they, or
thou: let him love. let us love: ye: let them love

Present tense sin- gular,	Ama, amet,	} Plur. amemus,	{ amate, ament, amatote: amato
	amato: amato:		
	Doce, doceat,	} Pl. doceamus,	{ docete, doceant docetote: doceo
	doceto: doceto		
	Lege, legat,	} Plur. legamus,	{ legite, legant, legitote: legunto
	legito: legito:		
	Audi, audiat,	} Pl. audiamus,	{ audite, audiant, auditote: audiunto
	audito: audito:		

Optative Mood.

God grant I love.

Present tense sing. utinam	Amem ames, amet.	{ Pl. utin. amemus, ametis, ent.
	Doceam,	
	Legam,	
	Audiam,	{ as, at. Pl. utinam amemus, atis, ant.

Preterim- perfect tense sing. utinam	Amarem,	{ Would God I loved or did love.
	Docerem,	
	Legerem,	
	Audirem,	{ res, ret. Pl. utinam remus, retis, rent.

Preterper- fect tense singular, utinam	Amaverim,	{ I pray God I have loved.
	Docuerim,	
	Legerim,	
	Audiverim,	{ ris, rit. Pl. utinam rimus, ritis, rint.

Preterplu- perfect tense sing. utinam	Amavissem,	{ Would God I had loved.
	Docuisssem,	
	Legissem,	
	Audivissem,	{ ses, set. Pl. utin. semus, setis, sent.

Future tense sin- gular, utinam	Amavero,	{ God grant I shall or will love hereafter.
	Docuero,	
	Legero,	
	Audivero	{ ris, rit. Plur. utinam rimus, ritis, rint.

Poten-

Eight parts of Speech.

Potential Mood.

I may or can love.

Present tense sing. { Amem, ames, amet. Plur. amemus, ametis, ament.
Doceam, }
Legam, } as, at. Plur. amus, atis, ant.
Audiam, }

Preterimperfect tense singular, { Amarem, } I might, would, should, ought, or could
Docerem, } (love.
Legerem, } res, ret. Plur. remus, retis, rent.
Audirem, }

Preterperfect tense singular, { Amaverim, } I might, would, should, or ought to
Docuerim, } (have loved.
Legerim, } ris, rit. Plur. rimus, ritis, rint.
Audiverim, }

Preterpluperfect tense singular, { Amavisset, } I might, would, should, or ought to had
Docuisset, } (loved.
Legisset, } ses, set. Plur. semus, setis, sent.
Audiuisset, }

Future tense sing. { Amavero, } I may or can love hereafter.
Docuero, }
Legero, } ris, rit. Plur. rimus, ritis, rint.
Audiro, }

Subjunctive Mood.

when I love.

Present tense singular, cum { Ame, ames, amet. Plur. cum amemus, ametis, ent.
Doceam, }
Legam, } as, at. Plur. amus, atis, ant.
Audiam, }

Preter-

An Introduction of the

Preterim- Amarem, } When I loved or did love.
 perfect } Docerem, }
 iense sing. } Legerem, } res, ret. Plur. cum remus, recis, rent.
 cum } Audirem, }

Preterper- Amaverim, } When I have loved,
 feet iense } Docuerim, }
 singul. } Legerim, } ris, rit. Plur. cum rimus, ritis, rint.
 cum } Audiverim, }

Preterplu- Amavissem, } When I had loved.
 perfect } Docuisssem, }
 iense sing. } Legissem, } ses, set. Plur. cum semus, setis, sent.
 cum } Audivissem, }

Future Amavero, } when I shall or will love.
 iense sin- } Docuero, }
 gular, } Legero, } ris, rit. Plur. cum rimus, ritis, rint.
 cum } Audivero, }

Infinitive mood.

Present and Amare, } Love.
 Preterim- } Docere, } Teach.
 perfect } Legere, } To Read.
 iense. } Audire, } Hear.

Preterperf. Amavisse, } Loved.
 iense and } Docuisse, } To have } Taught.
 Preterplu- } Legisse, } or had } Read.
 perfect iense } Audivisse, } Heard.

Future Amaturum } Love
 iense, } Docturum } esse, } Teach
 } Lecturum } To read } hereafter,
 } Auditorum } hear }

Gerundi- } Amandi, of loving } do, in loving: } du, to love.
 } Docendi, of teaching } do, in teaching: } du, to teach.
 } Legendi, of reading: } do, in reading: } du, to read.
 } Audiendi of hearing } do, in hearing: } du, to hear.

Supines,

Eight Parts of Speech.

<i>Supines.</i>	Amatum,	{ To	Lobe.	{ Amatu,	{ To	Lobed.	
	Doctum,		Teach.			Doctu,	Taught.
	Lectum,		Read.			Lectu,	Read.
	Auditum,		Hear.			Auditu	Heard.

A participle of the Present tense { Amans, loving.
Docens, teaching.
Legens, reading.
Audiens, hearing.

The participle of the first Future tense { Amaturus, to love or about to love.
Docturus, to teach or about to teach.
Lecturus, to read or about to read.
Auditurus, to hear or about to hear.

Before we decline any verbs in or for supplying of many tenses lacking in all such verbs, we must learn to decline this verb Sum in this wise following,

Sum, es, fui, esse, futurus: **To be,**

Indicative mood.

Present tense fin.	{	Sum, I am: es, est. Pluraliter Sumus, estis, sunt.
Preterimperf. tense fin.		Eram, I was: eras, erat. Pluraliter eramus, eratis, erant.
Preterper tense fin.	{	Eui, I have been: fuisti, fuit. Pluraliter fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.
Preterpluperf. tense sing.		Fueram, I had been: fueras, fuerat. Pluraliter fueramus, fueratis, fuerant.
Future tense sing.	{	Ero, I shall or will be: eris, erit. Pluraliter erimus, eritis, erunt.

Impe-

An Introduction of the

Imperative Mood.

Present tense singu- lar,	{ Sis, Es, Esto,	be thou	{ Sit, Esto	Pl. Simus	{ Sitis, Este, Estote	{ Sint Sun- (to.
---------------------------------	------------------------	---------	----------------	-----------	-----------------------------	------------------------

Optative Mood.

Present ten- { Sim, I pray God I be: sis, sit. Plural. utin. si-
sing. utinam { mus, sitis, sint.

Preterim- { Essem, would God I were: esses, esset. Plur.
perf. tense { utin. essemus, essetis, essent.
sing. utinam

Preterperf. { Fuërim, would God I have been: fueris, fue-
tense sing. { rit. Plural. utinam fuerimus, fueritis, fuerint.
utinam

Preterplu- { Fuissẽm, would God I had been: fuisses, fu-
perf. tense { isset. Plur. utinam fuissẽmus, fuissetis, fuissent.
sing. utinam

Future tense { Fuero, God grant I be hereafter: fueris, fue-
sing. utinam { rit. Plur. utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potential Mood.

Present { Sim, I may or can be: sis, sit. Plural. simus, sitis,
tense singul. { sint.

Preterim- { Essem, I might or could be: esses, esset. Pl. esse-
perf. tense { mus, essetis, essent.
singular,

Preterper- { Fuërim, I might, could, should, or ought to
fect tense { have been: fueris, fuerit. Pl. fuerimus, fueri-
sing. { tis, fuerint.

Preterplu- { Fuissẽ, I might, could, should, or ought to had
perf. tense { been: fuisses, fuisset. Pl. fuissẽmus, fuissetis, fuissent.
sing.

Future { Fuero, I may or can be hereafter: fueris, fuerit.
tense sing. { Plural. fuerimus, fueritis, fuerint.

Subjun-

Eight Parts of Speech.

Subjunctive Mood.

Present ten. } Sim, when I am: sis, sit. Plural. cum simus, sitis,
 singul. cum } sint,
 Preterim- } Essem, when I was: esses, esset. Pl. cum essemus,
 perf. tense } mus, essetis, essent.
 sing. cum }
 Preter- } Fuerim, when I have been: fueris, fuerit. Pl. cum
 perf. tense } fuerimus, fueritis, fuerint.
 sing. cum }
 Preterplu- } Fuissim, when I had been: fuisses, fuisset. Pl. cum
 perf. tense } fuissimus, fuissetis, fuissent.
 sing. cum }
 Future tense } Fuero, when I shall or will be: fueris, fuerit,
 sing. cum } Plural: cum fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitive Mood.

Present Or } Esse, To be. } Preterperfect } To have
 Preterim- } and Preterplu- } or had
 perf. tense, } perfect tense, } been.
 Future tense } Fore vel. futurum esse, To be hereafter.

Verbs in Or of the four Conjugations be

declined after these examples,

A Mor, amāris vel amāre: amatus sum vel fui, amāri: ama-
 rus, amandus. To be loved.
 Doceor, docēris vel docere: doctus sum vel fui, doceri: doctus,
 docendus. To be taught.
 Legor, legāris vel legere: lectus sum vel fui, legi: lectus, legen-
 dus. To be read.
 Audior, audīris vel audire: auditus sum vel fui, audiri: auditus,
 audiendus. To be heard.

An Introduction of the

Indicative Mood.

I am loved.

Present tense sing.	{	Amor, amaris vel amare, amatur.	{	Plural, mur, mini, ntur.
		Doceor, doceris vel docere, docetur.		
		Egor, legeris vel legere, legitur.		
		Audior, audiris vel audire, auditur.		

Preter- imperfect tense sin- gular.	{	Amabar,	{	I was loved. Plur. bamur, bamini, bantur.
		Docebar,		
		Legebar,		
		Audiebar,		

Preter- perfect tense singular.	{	Amatus	{	I have been loved. tus es vel fuisti, tus est vel fuit. Pl. ti sumus vel fui- mus, ti estis vel fuistis. ti sunt, fuerunt vel fuere.
		Doctus		
		Lectus		
		Auditus		

Preter- pluperfect tense sin- gular.	{	Amatus	{	I had been loved. tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. Pl. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fu- eratis, ti erant vel fuerant.
		Doctus		
		Lectus		
		Auditus		

Future tense singu- lar.	{	Amabor,	{	I shall or will be loved. beris vel ere, itur. Pl. bimur, imini, untur.
		Docebor		
		Legar,		
		Audiar,		

Imperative Mood.

Be thou	Let him	Let us be	Be ye	Let them
loved.	be loved:	loved.	loved.	be loved.

Present tense singu- lar.	{	Amare, ametur,	{	Pl. ame- mur.	{	Amamini, amentur.
		amator: amator.				
		Docere, doceatur,				
		docetor: docetor.				
		Legere, legatur,				
		legitor: legitor.				
		Audire, audiat,				
		auditor: auditor.				

Optative

Eight parts of Speech.

Optative Mood.

God grant I be loved.

Present
iense sing.
utinam { *Amer, érís vel ére, étur. Pl. utin. émur, émini, entur.*
 { *Decear,*
 { *Legar,* *aris vel are, atur. Pl. utin. amur, amini,*
 { *Audiar,* *(antur*

Would God I were loved.

Preterim- { *Amarer,*
perf. tense { *Docerer,*
singular, { *Legerer,* } *reris vel rere, retur.* *Pl. utin. remur, rem-*
utinam { *Audirer,* } *(ni, retur.*

I pray God I have been loved.

Preter- } Amatus } sim vel fuero, tus sis vel fueris, tus sit vel
perf. tense } Doctus } fuerit. *Plural.* utin. ti simus vel fue-
singular, } Lectus } rimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel
utinam. } Auditus } fuerint.

Would God I had been loved.

Preter-
pluperfect
tense sing.
utinam

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus

esset vel fuisset, tu esset vel fuisset, tu
esset vel fuisset. *Plur.* utinam ti essemus
vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti
essent vel fuissent.

God grant I be loved hereafter,

Future tense singular, utinam { *Amatus* } *ero vel fuero, tu es vel fueris, tu es*
tense sin- { *Doctus* } *vel fuerit. Plur. utinam ei erimus vel*
gular, { *Lectus* } *fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt*
utinam { *Auditus* } *vel fuerint.*

Potential Mood.

I may or can be loved.

Amer, *eris vel ere, eris. Pl. amur, erunt, erunt.*
 Docear, *eris vel ere, eris. Pl. amur, erunt, erunt.*
 Legar, *eris vel ere, eris. Pl. amur, erunt, erunt.*
 Audiar, *eris vel ere, eris. Pl. amur, erunt, erunt.*

An Introduction of the

Preter-imperfect tense singular. { Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } *I would, should, or ought to be loved.*
reris vel rere, retur. Plur. remur, re-
(mini, rentur.

I would, should, or ought to have been loved.

Preter-perfect tense singular. { Amatus, Docuus, Lectus, Auditus, } *sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plural. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.*

I would, should, or ought to had been loved.

Preter-pluperfect tense singular. { Amatus, Docuus, Lectus, Auditus, } *essem vel fuisset, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plural. ti essemus vel fuissetis, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.*

I may or can be loved hereafter.

Future tense sing. { Amatus, Docuus, Lectus, Auditus, } *ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Plural. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.*

Subjunctive Mood,

When I am loved.

Present tense singular. { Amer, Docear, Legar, Audiar, } *eris vel ere, erum Pl. cum emur, emini, erunt.*
aris vel are, atur. Pl. cum amur, ami-
cum, audiamur.

When I was loved.

Preter-imperfect tense singular. { Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } *reris vel rere, retur. Pl. cum remur, re-*
cum, (remini, rentur.

When I have been loved.

Preter-pluperfect tense singular. { Amatus, Docuus, Lectus, Auditus, } *sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pl. cum ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.*

Preter-

Eight Parts of Speech,

when I had been loved.

Preter- pluperfect tense sing. cum	Amatus	{	essem vel fuisset, tus esses vel fuisses, tus
	Doctus		esset vel fuisset. Pluraliter, cum ti esse-
	Lectus		mus vel fuisset, ti essetis vel fuisset-
	Auditus		tis, ti essent vel fuissent.

when I shall or will be loved.

Future tense sin- gular, cum	Amatus	{	ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus eris
	Doctus		vel fuerit. Pluraliter, cum ti erimus vel
	Lectus		fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt
	Auditus		vel fuerint.

Infinitive Mood,

Present and Pre- terimper- fect tense.	Amari,	{	Loved.
	Doceri,		Taught.
	Legi,		To be
	Audiri,		Read. Heard.

To have or had been loved, &c.

Preterper- tense, and Preterplu- perf. tense	Amatum	{	
	Doctum		
	Lectum		esse vel fuisse.
	Audium		

Future tense.	Amatum iri, vel amandum esse,	{	To be	{	Loved	{	after.
	Doctum iri, vel docendum esse,				Taught		
	Lectum iri, vel legendum esse,				Read		
	Audium iri, vel audiendum esse,				Heard		

A partici- ple of the Preterper- fect tense.	Amatus	{	Loved.
	Doctus		Taught.
	Lectus		Read.
	Auditus		Heard.

A partici- ple of the Future in- dus.	Amandus,	{	To be	{	Loved.
	Docendus,				Taught.
	Legendus,				Read.
	Audiendus,				Heard.

An Introduction of the

Of certain Verbs going out of Rule,
which are declined and formed
in manner following.

Possūm, potes, potui, posse: potens: *To may or can.*

Volo, vis, volui velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret, volens: *To will, or to be willing.*

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret, nolens: *To nill, or to be unwilling.*

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens: *To have rather, or to be more willing.*

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum, estu: edens, esurus, vel esturus: *To eat.*

Fio, sis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus: *To be made, or to be done.*

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: *To bear, or suffer.*

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus: *To be born or suffered.*

Indicative Mood.

<i>Præsentis tense singularis.</i>	<p>Possūm, potes, potest. Volo, vis, vult. Nolo, non vis, non vult Malo, mavis, mavult. Edo, edis vel es, edit vel est. Fio, sis, fit. Fero, fers, fert. Feror, ferris vel ferre, fertur.</p>	<i>Pluraliter,</i>	<p>Possūmus, potestis, possunt Volumus, vultis, volunt. Nolumus, non vultis, nolūt. Malumus, mavultis, malūt. Edimus, editis vel estis, edunt. Fimus, fitis, fiunt. Ferimus, fertis, ferunt. Ferimur, ferimini, feruntur.</p>

Præ-

Eight parts of Speech.

Preter-imperfect tense singular. Poteram, Volebam, Nolebam, Malebam, Edebam, Fiebam, Ferebam, Ferebar, **as, at, Plur. amus, aris, ant.** **(Bantur, baris vel bare, batur, Plur. bamur, bantini,**

Preter-perfect tense singular. Potui, Volui, Nolui, **Malui, Edi, Tuli, isti, it, Plur. imus, istis, erunt vel (ere.**
 sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit.
Factus Plur. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fu-
Latus istis, ei sunt, fuerunt vel fuer.

Preter-pluperfect tense singular. Poteram, Volueram, Nolueram, **Malueram, Ederam, Tuleram, ras, at, Plur. ramus, ra-**
Factus eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus
Latus erat vel fuerat. Plur. ti eramus vel fue-
 ramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense singular. Potero, eris, erit, Plur. Poterimus, eritis, erunt.
 Volam, Edam, **es, et, Plur. emus, etis, erunt.**
 Nolam, Eiam, **Feram,**
 Malam, **Ferar, fereris vel ferere, feretur, Plur. feremur, fe-**
 remini, ferentur.

Possum, Volo, Malo, habe no Imperative mod.

C 4 Impera-

An Introduction of the Imperative Mood.

Noli, nolito. Plural. Nolite, nolitote.

Present
tense fin
gula

Es, esto,	edat,	} Pl. Edamus,	Sedite, este,	Sedant,	
ede,	esto,		estote,	Sedun-	
edito:	edito.		editore:	to.	
Fito tu:	Fiat,	} Pl. Fiamus,	Fite,	Fiant,	
	fito.		fitore:	fiunto.	
Fer,	Ferat,		} Plur. Fera-	Ferte,	Ferant,
ferto:	ferto.	mus.		fertore:	ferunto.
Ferre,	Feratur,	} Pl. Fera-		Ferimini,	Ferantur,
fertor;	fertor.		mur.	feriminor	feruntor.

Optative Mood.

Present
tense sing.
utinam

Possum, } Nolim, } is, it. *Plur.* utinam imus,
Velim, } Malim, } itis, ire.
Bis, } as, ac. *Plur.* utinam amus, atis, ant.
Feram, }
Ferar, } aris vel rare, aut. *Plur.* utinam amur, amini, amur

Præter
imperfect
tense sin-
gular,
utinam

Potsem,	Ederem,	} es, et. <i>Plur.</i> utinam emus,
Vellem,	Vel essem,	
Nollem,	Ficerem,	} etis, erit.
Mallem,	Ferrem,	
Ferrer, raris vel rere, retur,		(rentur, <i>P.</i> utin. remur, remini,
Potuerim,	Maluerim,	} ris, rit. <i>Plur.</i> utinam ri-
Voluerim,	Ederim,	
Noluerim,	Tulerim,	

Præter
perfect
tense sin-
gular,
utinam

Factus *sim* vel *fuerim*, *tus sis* vel *fueris* *tus sit* vel
Latus *fuerit.* *Plur.* *utinam* *ti simus* vel *fuerimus*,
ti sitis vel *fueritis*, *ti sint* vel *fuerint.*
Ponissem, **Maluissem,**
Voluissem, **Edissem,** *ses, set.* *Pl.* *utin.* *semus,*
Noluissem, **Tulissem,** *setis, sent.*
Factus *essem* vel *fuissem*, *tus esses* vel *fuiesses*, *tus es-*
Latus *set* vel *fuiisset.* *Plur.* *utin.* *ti essemus* vel
fuissemus, *ti essetis* vel *fuiissetis*, *ti essent*
vel fuissent. *Future*

FUTURE

Eight Parts of Speech,

Future tense sin- gular, utinam	Potuerō,	Maluerō,	ris, rit. Plural. utinam ri- mus, ritis, rint.
	Voluerō,	Ederō,	
	Noluerō,	Tulerō,	
	Factus	ero vel fuero,	
	Latus	fuerit. Pl. utinam fuerimus vel fuerimus, fueritis vel fueritis, si erunt vel fuerint.	

The Potential and the Subjunctive mood be formed like the Optative in voice, and do differ onely in signification and signe of the mood.

Infinitive Mood.

Present tense and Preterim- perfect tense,	Possē,	Preter- perfect tense,	Potuisse.
	Vellē,		Voluisse.
	Nollē,		Noluisse.
	Mallē,		Maluisse.
	Edere vel esse,		Edisse.
	Ferre,		Tulisse.
Future tense sing.	Fieri,	}	Factum esse vel fuisse.
	Ferri,		Latum esse vel fuisse.
	Elurum esse,		Factum iri, vel faciendum esse.
	Latum esse,		Latum iri, vel ferendum esse.

EO and QUEO make IBAM and QUIBAM in the preterimperfect tense of the Indicative mood, and IBO and QUIBO in the future tense: and in all other moods and tenses are varied like verbs in o of the fourth Conjugation; saying that they make their gerunds, Eundi, eundo, eundum, Quundi, queundo, queundum.

Of the preterperfect tense of the Indicative mood, he formed the preterpluperfect tense of the same mood, the preterperfect tense, the preterpluperfect tense, and the future tense of the Optative mood, the Potential mood, and the Subjunctive mood; the preterperfect tense, and the preterpluperfect tense of the Infinitive mood: as of Amavi,

An Introduction of the

Amavi, are formed Amaveram, amaverim, amavero, by changing i into o short: and, Amavisse, amavisse keeping i still.

Imper-
sonals.

Impersonals be declin'd throughout all Moods and Tenses in the voice of the third person singular only: as, Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studium est vel fuit, studium erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their English, this signe I: as, It delighteth, Delectat. It becometh not, Non decet.

Of a Participle.

Participle is a part of speech, derived of a Verb: and taketh part of a Noun, as Gender, case, and declension: and part of a Verb, as Tense and signification: and part of both, as Number and figure.

Four kinds
of partici-
ples.

Present
tense.

There be four kinds of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense; one of the future in rus, & another of the future in dus.

The Participle of the Present tense hath his English ending in ing: as Loving: and his Latine in ans or ens: as Amans, docens. And it is formed of the preterimperfect tense of the Indicative Mood by changing the last syllable into ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

The first
Future
tense in
rus.

Preter
tense.

The Participle of the Future in rus betokeneth to be, like the Infinitive Mood of the Passive voice: as, Amaturus, To love, or about to love. And it is formed of the latter Supine, by putting to rus, as, Doctus, docturus.

The Participle of the Preter tense hath his English

Eight parts of Speech.

glith ending in d, t, or n; as *loved, taught, slain*; and his Latine in *rus, sus, xus*; as *Amatus, vilus, nexus*; and one in *uus*, as *Mortuus*. And it is formed of the latter *Supine*, by putting to *s*; as, *Lectus, lectus*; except *Mortuus*.

A Participle of the future in *dus* betokeneth to suffer, like the Infinitive mood of the passive voice; as *Amandus, to be loved*. And it is formed of the Genitive case of the Participle of the present tense by changing *tis* into *dus*; as, *Amantis, amandus*. *Legentis, legendus*. And it is also found to have the signification of the Participle of the present tense; as, *Legendis veteribus proficis*; In reading old authors thou dost profit.

The second Future tense in *dus*.

Of a verb Active, and of a verb Neuter which hath the *Supines*, come two Participles: one of the Present tense, and another of the Future in *rus*; as of *Amo*, cometh *Amans, amaturus*: of *Curro*, *currens, cursurus*.

Of an active come two participles

Of a verb Passive, whose Active hath the *Supines*, come two Participles: one of the Present tense, and another of the Future tense in *dus*; as of *Amor*, cometh *amatus, amandus*.

Of a passive come two.

Of a verb Deponent come three Participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in *rus*; as of *Auxilior*, cometh *auxilians, auxiliatus, auxiliaturus*.

Of a deponent three

And if the verb Deponent do govern an Accusative case after him, it may form also a Participle ending in *dus*; as of *Loquor*, *loquendus*.

Of a verb Common come four Participles: as of *Largior*, cometh *largiens, largiturus, largitus, largiendus*.

Of a common four

Participles of the present tense be declined like Nouns adjectives of three articles: as, *Nominativo hic hæc & hoc amans*. *Genitivo hujus amanti*. *Dativo huic amanti*, &c.

Participles declined like Adjectives

Par=

An Introduction of the

Participles of other tenses be declined like
Young adjectives of three divers endings: as,
Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, amata, ama-
tum: Amandus, amanda, amandum.

Of an Adverb.

A Dverb is a part of speech joyn-
ed to the Verbs to declare their
signification.

Adverbs some be of Time: as,
Hodie, cras, heri, perendie, olim, ali-
quando, nuper, quando.

Place: as, Ubi, ibi, hic, istic, illic, intus, foris.

Number: as, Semel, bis, ter, quater, iterum.

Order: as, Indè, deinde, denique, postremo.

Asking or doubting: as, Cur, quare, unde,
quorsum, num, nunquid.

Calling: as, Heus, ô, echodum.

Affirming: as, Certè, nam, profectò, sanè, sci-
licet, licet, estò.

Denying: as, Non, haud, minimè, nequaquam,
nequaquam. (dius.

Sweating: as, Pol, adepol, hercle, medius-fi-

Exhorting: as, Eia, agè, agite, agedum.

Flattering: as, Sodes, amabò.

Forbidding: as, Né.

Wishing: as, Utinam, si, ô si, ô.

Gathering together: as, Simul, unà, pariter,
non modò, non solum.

Parting: as, Seorsim, sigillatim, vicatim.

Choosing: as, Potius, imò.

Thing not finished: as, Penè, ferè, propè,
vix, modò, non.

Shewing: as, En, ecce.

Doubting: as, Forlan, forsitàn, fortassis, fortasse.

Chance: as, Fortè, fortuito.

Some

Eight Parts of Speech.

Libenelle: ag, Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.

Qualité: as, Bene, malè, doctè, fortiter.

Quantit̃e: as, Multũm, parũm, minimũm,
paulũm, plurimũm.

Comparaison : as, Tam, quàm, magis, minus, maximè.

Certain adverbs be compared : as, Doctè, doctius, doctissimè. Fortiter, fortius, fortissimè. Propè, propius, proximè.

Also the voices of Prepositions, if they be set alone, not having any casual word to serve unto joynd with them, be not prepositions, but are changed into adverbs: as, Qui ante non cavet, post dolebit, He that bewareth not afore, shall be sorrowfull afterward. Coram laudare, & clam vituperare, in-honestum est, In presence to commend one, and behind the back to disparage, is an unho-nest part.

Of a Conjunction.

Conjunction is a part of speech that joineth words and sentences together.

Art. 1. De Conjunctione sunt de Co-
pulationibus: et, Et, que, quoque, ac,
arque, nec, neque.

Conjunctives: *et, Aut, ve, yel, Scu, five*

Discretiones, as, Sed, quidem, autem,
vero, at, ist.

Cantais: an, Nam, numque, enim, etc.
 sum, quia, ut quod, quoniam,
 and quando set for quoniam.

5 DINE

An Introduction of the

Conditionals: *as, Si, fin, modò, dum, dummodo.*

Exscriptives: *as, Ni, nisi, quin, alioquin, praterquam.*

Interrogatives: *as, Nè, an, utrum, necne, anne, nonne.*

Some be Illatives: *as, Ergò, ideo, igitur, quare, itaque, proin.*

Adversatives: *as, Etsi, quanquam, quamvis, licèt, estò.*

Reositives to the same: *as, Tamen, attamen.*

Electives: *as, Quàm, ac, atque.*

Diminutives: *as, Saltem, vel.*

Of a Preposition.

A Preposition is a part of Speech most commonly set before other parts, either in Apposition, as *Ad patrem*; or else in Composition: *as, Indoctus.*

These Prepositions following serve to the Accusative case.

<i>Ad, Ob.</i>	}	<i>Ante, Before.</i>	}	<i>Against.</i>
<i>Apud, At.</i>		<i>Adversus, Aversum.</i>		
<i>Cis, Ultra.</i>	}	<i>Extra, without.</i>	}	
<i>Circa, Contra.</i>		<i>Intra, within.</i>		
<i>Circum, About.</i>	}	<i>Inter, Between.</i>	}	
<i>Contra, Against.</i>		<i>Infra, Beneath.</i>		
<i>Erga, Towards.</i>	}	<i>Juxta, Beside, or nigh to.</i>	}	
		<i>Ob, For.</i>		

Eight Parts of Speech.

Pone, Behind. Per, By, or through. Prope, Nigh. Propter, For. Secundum, } Post, } After. Trans, On the fur- ther side.	Ultra, Beyond. Præter, Beside. Supra, Above. Circiter, About. Usque, Until. Secus, By. Versus, Towards. Penes, In the power.
---	---

where note, that Versus is set after his casual word: as, Londinum versus, Towards London. And likewise may Penes be set also.

These Prepositions following serve

to the Ablative case.

A, Ab, abs, From, or fro. Cum, With. Coram, Before, or in presence. Clam, Privily. De, } E, } Of, or fro. Ex, }	Pro, For. Præ, Before, or in comparison. Palam, Openly. Sine, } Absque, } without. Tenus, Until, or up to
--	---

where note, that if the casual word joyned with Tenus be the plural number, it shall be put in the Genitive case, and be set before Tenus: as, Aurium tenus, Up to the ears; Genuum tenus, Up to the knees.

Note also, that the voices of Prepositions, being set alone without their casual words be not Prepositions, but are changed into Adverbs: as is aforesaid in the Adverb.

These

An Introduction of the

These Prepositions following serve to both cases.

In with this signe To, to the accusative case
as, In urbem, Into the city. In without this signe
To, to the ablative case: as, In te spes est, My hope
is in thee. Sub noctem, A little before night.
Sub iudice lis est, The matter is before the Judge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a green leaf.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

These Prepositions following serve Of an Interjection.

An Interjection is a part of speech
which betokeneth a sudden passion
of the minde, under an imperfect
utterance.

Some are of Birth: as, Eya,

Some are of Sorrow: as, Heu, hei,

As, Araf.

Marvellous: as, Pape.

Disdainful: as, Hem, vah.

Shunning: as, Apage.

Disdainful: as, Euge.

Curious: as, Huiusmodi.

Curious: as, Proh deum a quo homines

Curious: as, Vx, malum.

Laughing: as, Ha, ha, he.

Calling: as, Eho, oh, io.

Answer: as, Aie, And such others.

Some are of

THE

THE CONCORDS

of *Latine* Speech.

OF the due joyning of words in construction, it is to be understood, that in *Latine* speech there be three *Con-*
cords: The first, between the nominative case and the verb; The second between the substantive and the adjective; The third, between the antecedent and the relative.

The first Concord.

When an *English* is givē to be made in *Latine*, look out the principal verb. If there be more verbs then one in a sentence, the first is the principal verb, except it be the infinitive mood, or have before it a relative; as, *that, whom, which*; or a conjunction; as, *Ut, that, Cum; when; Si, if;* and such others.

When ye have found the verb, ask this question, *who, or what?* and the word that answereth to the question shall be the nominative case to the verb; except it be a verb impersonal, which will have no nominative case. And the nominative case shall in making and construing *Latine* be set before the verb, except a question be asked, and then the nominative is set after the verb, or after the sign of the verb; as, *Amas tu? Lovest thou? Venitne Rex? Doth the king come?*

Likewise if the verb be of the Imperative mood; as, *Amato, Love thou. Amato ille, Let him love.*

And sometime when this sign, *est, or there,* cometh before the *English* of the verb; as, *Est liber metus;*

The construction of the

meus, It is my book. ^b Venit ad me^a quidam, There came one to me. And that casual word which cometh next after the verb, and answereth to this question *whom?* or *what?* made by the verb, shall commonly be the accusative case; except the verb do properly govern another case after him to be construed withall: as, Si cupis^a placere^b magistro, ^a utere^b diligentia; nec sis tantus^b coactor, ut^a calcibus^b indigeas. If thou covet to please thy master, use diligence: & be not so slack, that thou shalt need spurs.

A verb personal agreeth with his nominative case in number and person; as, ^a Praeceptor^b legit, ^a vos vero^b negligitis. The master readeth, and ye regard not. where note, that the first person is more worthy then the second, and the second more worthy then the third.

Many nominative cases singular, with a conjunction copulative coming between them, shall have a verb plural; which verb plural shall agree with the nominative case of the most worthy person: as, ^a Ego & tu^b sumus in tuto. I and thou be in safeguard. Tu & pater^b periclitamini, Thou and thy father are in jeopardy. ^a Pater & praceptor^b accersunt te, Thy father and thy master have sent for thee.

When a verb cometh between two nominative cases of divers numbers, the verb may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, Amantium^a ira, amoris redintegratio est. The falling out of lovers is the renewing of love. ^a Quid enim nisi vota^b supersuade? For what remaineth save only prayers? ^a Pectora pulchra^b eussit^a pectus quoque^b robora^b sunt, She strooke her breast, and her breast turned into oak also. Here note also, that sometime the infinitive mood of a verb, or else a whole clause afore-going, or else some member of a sentence may be the nomi-

native

Eight Parts of Speech.

Substantive case to the verb: as, ² Diluculo ³ surgere, salu-
derrimum ⁴ est, To rise betime in the morning, is
the most wholesome thing in the world. ² Multum
scire, vita ⁴ est jucundissima, To know much is the
most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

When ye have an adjective, ask the question
who? or *what?* and the word that answereth
to the question, shall be the substantive to it.

The adjective, whether it be a noun, pronoun,
or participle, agreeth with his substantive in case,
gender and number: as, ² Amicus ⁴ certus in ² re in-
certa cernitur, A sure friend is tried in a doubtful
matter. ² Homo ⁴ armatus, A man armed. ² Ager ⁴ co-
lendus, A field to be tilled. ² Hic ⁴ vir, This man.
² Meus ⁴ herus est, It is my master.

Where note, that the Masculine gender is more
worthy then the Feminine, and the Feminine
more worthy then the Neuter.

Many substantives singular, having a conjuncti-
on copulative coming between them, will have an
adjective plural; which adjective shall agree with
the substantive of the most worthy gender: as, ² Rex
& Regina ⁴ beati, The king & the queen are blessed.

The third Concord.

When ye have a relative, ask this question *who?*
or *what?* and the word that answereth to the
question, shall be the antecedent to it.

The antecedent most commonly is a word that
cometh before the relative, and is rehearsed again of
the relative.

The relative agreeth with his antecedent in
gender, number and person: as ² Vir ⁴ sapit, ² qui pau-
ca loquitur, That man is wise that speaketh few
things, or words.

The construction of the

Sometime the relative hath for his antecedent the whole reason that goeth before him, and the he shall be put in the neuter gender and singular number: as, ^aIn tempore veni, ^bquod omnium rerum est primum, I came in season, which is the chiefest thing of all. But if the relative be referred to two clauses or more, then the relative shall be put in the plural number: as, ^aTu multum dormis & ^asæpe potas, ^bquæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much and drinkest often, both which things are naught for the body.

When this English *that*, may be turned into this English *which*, it is a relative; otherwise it is a conjunction, which in Latine is called *quod*, or *ut*; and in making Latine, it may elegantly be put away, by turning the nominative case into the accusative, and the verb into the infinitive mood: as, Gaudeo ^aquod tu bene ^bvales: Gaudeo ^ate bene ^bvalere, I am glad that thou art in good health. Jubeo ^aut tu ^babeas: Jubeo ^ate ^babire, I bid that that thou go hence.

Many antecedents singular, having a conjunction copulative between the, will have a relative plural; which relative shall agree with the antecedent of the most worthy gender: as, ^aImperium & ^adignitas ^bquæ petisti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to have life, the neuter gender is most worthy: yea, and in such case, though the substantives, or antecedents be of the masculine or of the feminine gender, and none of them of the neuter; yet may the adjective or relative be put in the neuter gender: as, ^aArcus & ^acalami sūt ^bbona, The bow & arrows be good: ^aArcus & ^acalami ^bquæ fregisti, The bow and arrows which thou hast broken.

The

Eight parts of Speech.

The case of the Relative.

When there cometh no nominative case between the relative and the verb, the relative shall be the nominative case to the verb: as, *Miser est, qui nummos^a admiratur,* wretched is that person which is in love with money.

But when there cometh a nominative case between the relative and the verb, the relative shall be such case as the verb will have after hi as, *Felix, quem^a faciunt aliena^a pericula cautum.* Happy is he who other mens harms do make to beware.

As the relative may be the nominative case to the verb, so it may be the substantive to the adjective that is joyned with him, or that cometh after him: as, *Divitias amare noli, quod omnium est^b sordidissimum,* Love not thou riches, which to do is the most beggerly thing in the world.

Nouns interrogatives and indefinites follow the rule of the relative: as, *Quis, uter, qualis, quantus, quorus, &c.* which evermore come before the verb, like as the relative doth: as, *Hei mihi! qualis erat? Talis erat, qualem nunquam^b vidi.*

Yet here is to be understood & noted, that the relative is not alwayes governed of the verb that it cometh before, but sometime of the infinitive mood that coeth after the verb: as, *Quibus voluisti me gratias^a agere, egi,* what persons thou wiltedst me to thank, I have thanked.

Sometime of a participle: as, *Quibus rebus^a adductus fecisti^b* with what things moved didst thou

Sometime of the gerund: as, *Quae nunc non est^b narrandi locus,* which things at this present is no time to tell.

Sometime of the preposition set before him: as, *Quem^a in locum deducta res sit, vides,* Unto what state

The Construction of the

state the matter is now brought, thou seest.

Sometime of the substantive that it doth accord with: as, Senties^b qui vir^s hem, Thou shalt perceive what a fellow I am. I beett in this manner of speaking, qui is an indefinite, and not a relative.

Sometime of a noun partitive or distributive: as, ^bQuarum rerum^s utram min^s velim, non facere possum existimare, Of the which two things, whether I would with less will have, I cannot easily esteem.

Sometime it is put in the genitive case, by reason of a substantive coming next after him: as, Ego illum non novi, ^bcujus^s causa hoc incipis, I know him not, for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise governed of a noun substantive: as, Omnia tibi dabuntur, ^bquibus^s opus habes. All things shall be given thee which thou hast need of.

Sometime of an adverb: as, ^bCui utrum^s obviam procedam, nondum statui, whom whether I will go to meet with, I have not as yet determined.

Sometime it is put in the ablative case with this sign then & is governed of the comparative degree coming after him: as, Utere virtute, ^bquā^s nih^s est melius, Use vertue, then the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the ablative case absolute: as, Quamvis erat Julius Cesar, ^bquo Imperatore, Romani primum Britanniam ingressi sunt! How worthy a man was Julius Cesar, under whose conduct the Romans first entred into Britain!

Also when it signifieth an instrument wherewith a thing is to be done, it is put in the ablative case: as, Ferrum habuit, ^bquo se^s occideret, He had a knife, wherewith he would have slain himself.

When a relative cometh between two substantives

Eight Parts of Speech.

things of divers genders, it may indifferently agree with either of them: as, ^aAvis^b quæ passer appellatur; or Avis, ^bqui^a passer appellatur. The bird which is called a sparrow. Yea, though the substantives be of divers numbers also: as, Estne ea ^aLutetia, ^bquam nos parisiis dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? or else, Estne ea Lutetia, ^bquos nos ^aParisiis dicimus?

Constructions of nouns substantives.

When two substantives come together betokening divers things, the latter shall be the genitive case: as, ^aFacundia ^bCiceronis, The eloquence of Cicero. ^aOpus ^bVirgilii, The work of Virgil. ^aAmator ^bstudiorum, A lover of studies. ^aDogma ^bPlatonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as, ^aPater meus^b vir amat^c me^d ^epuerum. My father being a man loveth me a child.

When the English of this word res, is put with an adjective, ye may put away res, and put the adjective in the neuter gender, like a substantive: as, ^aMulta me impediunt, Many things have letted me. And being so put it may be the substantive to the adjective: as, ^aPauca his^b similia, A few things like unto these. ^aNonnulla ^bhuiusmodi, Many things of like sort.

An adjective in the neuter gender, put alone without a substantive, standeth for a substantive and may have a genitive case after him, as if it were a substantive: as, ^aMultum^b lucri, Much gain. ^aQuantum^b negotii, How much business? ^aId^b operis, That work.

Words importing indifferent of any quality or property, to the praise or dispraise of a thing, coming after a noun substantive, or a verb substantive, may be put in the ablative case, or in the genitive:

The construction of the

as, ¹Puer^b bonā-indole; or, ¹Puer^b bonz-indolis. A child of good towardeſſe. ²Puer^b boni-ingeniū, A child of good ſoft.

Opus and Uſus, when they be Latine for need require an ablative caſe: as, ¹Opus eſt mihi tuo^b iudicio, I have need of thy judgement. Viginti^b minis ²uſus eſt filio, My ſon hath need of twenty pounds.

Conſtructions of Adjectives.

The Genitive caſe.

Adjectives that ſignifie deſire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and ſuch other like, require a genitive caſe: as, ¹Cupidus^b auri, Covetous of money. ²Peritus^b belli, Expert of warfare. Ignarus^b omniū, Ignorant of all things. ³Fidens^b animi, Bold of heart. ⁴Dubius^b mentis, Doubtfull of minde. ⁵Memor^b pr^{ter}iteri, Mindfull of that is paſt. ⁶Reus^b furri, Accuſed of theft.

Nouns partitives and certain interrogatives, with certain nouns of number, require a genitive caſe: as, Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, ſolus, unus, medius, quiſque, quiſquis, quicunq; quidā, quis, for aliquis or quis an interrogative: as Unus, duo, tres, Primus, ſecundus, tertius, &c. as, ¹Aliquis^b noſtrum. ²Primus^b omnium.

When a queſtion is aſked, the anſwer in Latine muſt be made by the ſame caſe of a noun, pronoun, or a participle, & by the ſame tenſe of a verb that the queſtion is aſked by: as, ¹Cujus eſt fundus? ²vicini. Quid¹ agitur in ludo literario? ²Suadet. Except a queſtion be aſked by Cujus, ja, jum: as, ³Cuja eſt ſententia? ⁴Ciceronis. Or by a word that may govern divers caſes: as, ⁵Quanti^b emiſti librū? ⁶Parvo. Or except I muſt anſwer by one of theſe poſſeſſives, Meus, tuus, ſuus, noſter veſter, as, ⁷Cujus eſt domus? non^b veſtra, ſed^b noſtra.

Nouns

Eight parts of Speech.

Nouns of the comparative and the superlative degree, being put partitively, that is to say, having after them this English of, or among, require a genitive case: as, *Aurum mollior est sinistra*, Of the ears the left is the softer. Cicero *Oratorum eloquentissimus*, Cicero the most eloquent of Orators.

Nouns of the comparative degree, having then or by after the, do cause the word following to be the ablative case: as, *Frigidior glacie*, More cold than ice. *Doctior multo*, Better learned by a great deal. *Uno pede altior*, Higher by a foot.

The Dative case.

Adjectives that betoken profit or disprofit, like-ness or unlikeliness, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a dative case: as, *Labor est utilis corpori*, Labour is profitable to the body. *Aqualis Hectori*, Equall to Hector. *Idoneus bello*, Fit for war. *Jucundus omnibus*, Pleasant to all persons. *Parenti supplex*, Suppliant to his father. *Mihi proprium*, Proper to me.

Likewise nouns adjectives of the passive signification in bilis, and participials in dus: as, *Flebilis*, To be lamented of all men. *Formidabilis*, To be feared of his enemy.

The Accusative case.

The measure of length, breadth, or thickness of any thing, is put after adjectives in the accusative case, and sometime in the ablative case: as, *Turris alta centum pedes*, A tower an hundred foot high. *Arbor lata tres digitos*, A tree three fingers broad. *Liber crassus tres pollices*, A book three inches thick.

The

The Construction of the

The Ablative case.

Adjectives signifying fulness, emptiness, plenty, or wanting, require an ablative case, and sometime a genitive: as, ^b Copiis abundans. Crura ^b thymo plena. ^a Vacuus ^b ira. ^{ab} ira, ab ira. Nulla epistola ^a inanis re aliqua. ^a Ditissimus ^b agri. ^b Stultorum plena sunt omnia. Quis nisi ^b mentis inops, oblatum respiciat aurum? ^a Integer ^b vitæ, ^b scelerisq; purus, non eget Mauri jaculis, nec arcu. ^a Expertus omnium. Cor-
pus ^a inane ^b animæ.

These adjectives, Dignus, indignus, præditus, caprus, contentus, with such others, will have an ablative case: as, ^a Dignus ^b honore. ^a Captus ^b oculis. ^b Virtute præditus. ^b Paucis contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the ablative case have an infinitive mood of a verb: as, ^a Dignus laudari, worthy to be praised. ^a Contentus in pace vivere, Content to live in peace.

Construction of the Pronoun.

These genitive cases of the primitives, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be used when suffering or passion be signified: as, ^a Pars ^b tui. ^a Amor ^b mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester, be used: as, ^a Ars ^b tua. ^a Imago ^b tua.

These genitive cases, Nostrum, vestrum, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as, ^a Nemo ^b vestrum. ^a Aliquis ^b nostrum. ^a Major ^b vestrum. ^a Maximus nam ^b nostrum.

Construction of the Verb: and first with

the Nominative case.

Sum, fore, fio, exislo, & certain verbs passives, as, ^a Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will have such case after them

Eight Parts of Speech.

them, as they have before them: as, ¹ Pama ² est ³ malum. Fame is an evil thing. ⁴ Malus cultura ⁵ fit ⁶ bonus, An evil person by due ordering or governance is made good. ⁷ Cræsus ⁸ vocatur ⁹ dives, Cræsus is called rich. ¹⁰ Horatius ¹¹ saluatur ¹² Poeta, Horace is saluted by the name of a Poet. ¹³ Malo ¹⁴ te ¹⁵ diuinem ¹⁶ esse, quàm haberi, I had rather thou wert rich indeed then so accounted.

Also verbs that betoken bodily moving, going, resting, or doing, which be properly called verbs of gesture: as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like as they have before them a nominative case of the doer or sufferer, so may they have after them a nominative case of a noun, or participle, declaring the manner or circumstance of the doing or suffering: as, ¹ Incedo ² claudus, I go lame. ³ Petrus ⁴ dormit ⁵ securus, Peter sleepeth void of care. ⁶ Tu ⁷ cubas ⁸ supinus, Thou liest in bed with thy face upward. ⁹ Somnias ¹⁰ vigilans, Thou dreamest waking. ¹¹ Studo ¹² stans, Study thou standing. And likewise in the accusative case: as, Nō decet ¹ quenquam ² mere ³ currentem aut mandentem, It doth not become any man to piss running, or eating.

And generally when the word that goeth before the verb, and the word that cometh after the verb belong both to one thing, that is to say, have respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the verb be transitive or intransitive, of what kinde soever the verb be: as, ¹ Loquor ² frequens, I speak often. ³ Taceo ⁴ multus, I hold my peace much. ⁵ Scribo epistolas ⁶ rarissimus, I write letters very seldom. ⁷ Ne ⁸ asfuescas ⁹ bibere vinum ¹⁰ jejunos, Accustom not thy self to drink wine next thy heart, or not having eaten some what before,

The

The Construction of the

The Genitive case.

This verb *Sū*, when it betokeneth or importeth possession, owing or otherwise pertaining to a thing, as a token, propertie, duty or guise, it causeth the noun, pronoun, or participle following to be put in the genitive case: as, *Hæc vestis^a est^b patris*, This garment is my fathers. *Insipientis^a est^b dicere, non putāram*, It is the property of a fool to say I had not thought. *Extremæ^a est^b dementiæ dīlūcere dediscēda*, It is a poit of the greatest folly in the world, to learn things that must after ward be learned otherwise. *Orantis^a est^b nihil nisi cœlestia cogitare*, It is the duty of a man that is saying his prayers, to have minde on nothing but heavenly things. Except that these pronouns, *Meus*, *tuus*, *suus*, *noſter*, and *veſter*, shall in such manner of speaking be used in the nominative case: as, *Hic codex^a est^b meus*, This book is mine. *Hæc domus^a est^b veſtra*, This house is yours. *Non^a est^b mentiri^b meum*, It is not my guise (or property) to lye. *Noſtrum^a est^b injuriam non inferre*, It is our parts not to do wrong. *Tuum^a est^b omnia juxta pati*, It is thy part (or duty) to suffer all things alike.

Verbs that betokē to esteem or regard require a genitive case betokening the value: as, *arvi^a dūctur probitas*, Honesty is reckoned little worth. *Maximi^a penditur nobilitas*, Nobleness of birth is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, purging, quitting, or assoyling, will have a genitive case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, cōdēned, or warned of: or else an ablative case, most cōmonly without a preposition: as, *Hic^b furri se^a alligat, vel^b furto*. *Admonuit*

Eight Parts of Speech.

monuit me^berrati, vel^berrato. ^bDe pecuniis-repe-
tundis² damnatus est.

Satago, misereor, miseresco, require a genitive
case:as, ^bRerú suarum² satagit, ²Miserere^b mei Deus.

Reminiscor, obliviscor, tecordor, and memini will
have a genitive, or an accusative case:as, ²Remi-
niscor ^bhistoriz. ²Obliviscor, ^bcarminis ²Recordor
^bpueritiam. ²Obliviscor ^blectionem. ²Memini^b tui.
vel^b te, I remember thee. ²Memini^b de te. I spake
of thee. ²Egeo or ²indigeo ^btui, vel^b te, I have
need of thee. ²Potior ^burbis. I conquer the city.
²Potior^b voto, I obtain my desire.

The Dative case.

All manner of verbs put acqvisitively, that is
to say, with these tokens *to* or *for* after them,
will have a dative case:as, Non^b omnibus² dormio.
I sleep not to all men: ^bHuic² habeo, non^b tibi. I
have it for this man, and not for thee.

To this rule do belong verbs betokening

Profit or disprofit:as, Commodo, incommo-
do, noceo.

Compare:as, Comparo, compono, confero.

Give or restore:as, Dono, reddo, refero. (solvo

Promise or to pay: as, Promitto, polliceor,

To Command or shew:as, Impero, indico, mōstro.

Trust:as, fido, confido, fidem habeo.

Obeý, or to be against: as, Obedio, adulo,
repugno.

Chasten, or to be angry with: as, Minor,
indignor, irascor.

Also Sum, with his compounds, except Possum:

Also verbs compound with satis, bene, & male:as,

Satisfacio, benefacio, malefacio: Finally, certain

verbs compound with these prepositions, Pre,

ad, con, sub, ante, post, ob, in, and inter, will have a

dative case:as, Præluceo, adjaceo, condono, sub-

oleo,

The Construction of the

oleo, anteflo, poſthabeo, objicio, inſulto, interſero.

This verb, Sum, es, fui may oftentimes be put for habeo; & then the word that ſeemeth in the English to be the nominative caſe, ſhall be put in the dative, & the word that ſeemeth to be the accuſative caſe, ſhall be the nominative: as, ^a Ek ^b mihi ^a mater, I have a mother. Non ^{est} ^b mihi ^a argentum, I have no money. But if Sum be the infinitive mood, this nominative ſhall be turned into the accuſative: as, Scio ^{tibi} non eſſe ^a argentum, I know thou haſt no money.

Alſo when Sum hath after him a nominative caſe & a dative, the word, that is the nominative caſe, may be alſo the dative: ſo that Sum may in ſuch manner of ſpeaking be conſtrued with a double dative caſe: as, ^a Sum ^b tibi ^{bb} praſidio, I am to thee a ſafe-guard. Hac res ^{est} ^b mihi ^{bb} voluptati, This thing is to me a pleaſure.

And not onely Sum, but alſo many other verbs may in ſuch manner of ſpeaking have a double dative caſe; one of the perſon, and another of the thing: as, ^a Do ^b tibi ^{bb} veſtem ^{bb} pignori. ^a Verto hoc ^b tibi ^{bb} vitio. Hoc tu ^b tibi ^{bb} laudi ^a ducis.

The Accuſative caſe.

VERBS tranſitives are all ſuch as have after them an accuſative caſe of the doer or ſufferer, whether they be active, commune, or deponent: as, ^{Ullus} ^a promptus ^a facit. ^{Foeminae} ^a ludificantur ^b viros. ^a Largitur ^b pecuniam.

And verbs neutrals may have an accuſative caſe of their own ſignification: as, Endymionis ^a ſomnum ^a dormis. ^a Gaudeo ^b gaudium. ^a Vivo ^b vitam.

Verbs of asking, teaching, and arraying, will have two accuſative caſes: one of the ſufferer, and another of the thing: as, ^a Rogo ^b te ^{bb} pecuniam. ^a Doceo ^b te ^{bb} literas. ^a Quod ^b te jamdudum hortor. ^a Exuo ^b me ^{bb} gladium.

Eight parts of Speech.

The Ablative case.

All verbs require an ablative case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, *Ferit cum gladio.* *Taceo metu.* *Summa eloquentia causam egit.*

The word of price is put after verbs in the ablative case: as, *Vendidi auro.* *Emptus sum argento.* Except these genitives, when they be put alone without substantives, *Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quancunque:* as, *Quanti mercatus es hunc equum? Certe pluris quam vellem.* Having that after verbs of price we shall alwaies use these adverbs, *Caris, vilis, melius, and peius,* in stead of their casualls.

Verbs of plenty or scarceness, filling, emptying, loading or unloading, will have an ablative case: as, *Affluis opibus.* *Cares virtute.* *Expleo te fabulis.* *Spoliavit me bonis omnibus.* *Oneras stomachum cibo.* *Levabo te hoc onere.* Likewise, *Utor, fungor, fruor, potior, letor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.*

Verbs that betoken receiving, or distance, or taking away, will have an ablative case, with *a, ab, e, ex, or de:* as, *Accipit literas a Petro.* *Audivi ex nuncio.* *Longè distat a nobis.* *Eripuit e malis.* And this ablative after verbs of taking may be turned into a dative: as, *Subtraxit mihi cingulum.* *Eripuit illi vitam.*

Verbs of comparing or exceeding, may have an ablative case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, *Praefero hunc multis gradibus.* I prefer this man by many degrees. *Paulo intervallo illum superat,* He is beyond the other but a little space.

The Construction of the

A noun, or a pronoun substantive, joyned with a participle expressed or understood, and having none other word wherof it may be governed, it shall be put in the ablative case absolute: as, ^aRege^bveniente, hostes fugerunt, The King coming, the enemies fled. ^aMe^bduce, vinces, I being captain, thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words, Dum, cum, quando, si, quanquā, postquam; as, ^aRege^bveniente, *id est*, Dum veniret Rex. ^aMe^bduce; *id est*, Si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A Verb Passive will have after him an ablative case with a preposition, or sometime a dative of the doer; as, Virgilius legitur^a me. ^aTibi fama^b petatur. And the same ablative or dative shall be the nominative case to the verb, if it be made by the active; as, ^aEgo^blego Virgilium. ^aPetas^beu famam.

Gerunds.

Gerunds and Supines will have such cases as the verbs that they come of: as, Otium^ascribendi^b literas. Ad^aconsulendum^b tibi. ^aAudicim^b Poetas.

When the English of the infinitive mood cometh after any of these nouns substantives, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, genus, fatietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, & others like, if the verb should be of the active voice, it shall be made by the gerund in di: And the same gerund in di is used also after certain adjectives: as, ^aCupidus^bvisendi. ^aCertus^beundi. ^aPeritus^bjaculandi. ^aGnarus^bbellandi.

when

Eight Parts of Speech.

When ye have an English of the participle of the present tense, with this signe of *or with*, coming after a noun adjective, it shall in Latine making be put in the gerund in do: as, ^a Defessus sum ^b ambulando, I am weary of walking.

Also the English of the participle of the present tense coming without a substantive, with this signe in *or by* before him, shall in Latine making be put in the gerund in do: as, Cæsar ^b dando, ^b sublevando, ^b ignoscendo, gloriam ^a adeptus est. ^b In apparando totum hunc ^a consumunt diem. And the same gerund in do is used either without a preposition, or with one of these prepositions, A, ab, de, e, ex, cum, in, pro: as, deterrent ^a ^b bibendo, ^a Ab ^b amando. Cogitat ^a de ^b edendo. Ratio bene scribendi ^a cum ^b loquendo conjuncta est.

The English of the infinitive mood, coming after a reason, and shewing the cause of a reason, may be put in the gerund in dum: as, Dies ut mihi satis sit ^a ad ^b agendum, vereor, I fear that a whole day will not be enough for me to do my business.

The gerund in dum is used after one of these prepositions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, ^a Ad ^b capiendum hostes. ^a Ob (vel ^a propter) ^b redimendum captivos. ^a Inter ^b coenandum. ^a Ante ^b damnandum.

And when ye have this English *must* or *ought* in a reason, where it seemeth to be made by this verb oportet, it may be put in the gerund in dum, with this verb est set impersonally; and then the word that seemeth in the English to be the Nominative case, shall be put in the dative: as, ^a Abeundem est ^b mihi, I must go hence.

¶

Supines.

The Construction of the Supines.

The first Supine hath his Active signification, and is put after Verbs and Participles, that betoken moving to a place: as, ^a Eo ^b cubitum, ^b Spectatum ^a admissi, risum teneatis amici ?

The latter Supine hath his Passive signification, and is put after Nouns Adjectives: as, Dignus, indignus, turpis, foedus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitive mood passive: as it may be indifferently said in Latine, ^a Facile ^b factu, or ^a Facile ^b feri, Easy to be done. ^a Turpe ^b dictu, or ^a Turpe ^b dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

Nouns that betoken part of time be commonly put in the ablative case: as, ^b Nocte ^a vigilas, ^b Luce ^a dormis. But nouns that betoken continuall term of time, without ceasing or intermission, be commonly used in the accusative case: as, ^b Sexaginta annos ^a natus. ^b Hyemem totam ^a stertis.

Space of Place.

Nouns that betoken space between place and place, be commonly put in the accusative case: as, ^b Pedem hinc nē ^a discesseris, Go not thou a foot from this place.

A Place.

Nouns Appellatives, or names of great places, be put with a preposition, if they follow a verb that signifieth In a place, To a place, From a place, or By a place: as, ^a Vivo ^b in Anglia. ^a Veni ^b per Galliam ^b in Italiam. ^a Proficiscor ^b ex urbe.

In a place or At a place, if the place be a proper name

Eight Parts of Speech

name of the first or second declension, and the singular number, it shall be put in the genitive case: as, ^a Vixit ^b Londini. ^a Studuit ^b Oxonia.

And these nouns, Humi, domi, militie, belli, be likewise used: as, ^a Procumbit ^b humi bos. ^a Militia ^b enutritus est. ^b Domi ^{bb} bellicque otiosi ^a vivitis.

But if the place be of the third declension, or the plural number, it shall be put in the dative, or in the ablative case: as, ^a Militavit ^b Carthagini, or ^{bb} Carthagine. ^b Athenis ^a natus est. Likewise we say, ^b Ruri, or ^{bb} Rure ^a educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shall be put in the accusative case without a preposition: as, ^a Eo ^b Romam. Likewise, ^a Confero me ^b domum. ^a Recipio me ^b rus.

From a place, or By a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablative case without a preposition: as, ^a Discessit ^b Londino. ^a Professus est ^b Londino (vel per Londinam) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise used: as, ^a Abiit ^b domo. ^b Rure ^a reversus est.

Impersonals.

A Verb impersonal hath no nominative case before him; and this word is or there is common by his signe: as, Decet, It becometh. ^a Oportet ^b aliquem esse, There must be some body. But if he hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the nominative case, shall be such case as the verb impersonal will have after him: as, ^b Me ^a oportet, I must. ^b Tibi ^a licet, Thou mayest.

Interest, refert, and est for interest, require a genitive case of all casual words, except Mea, tua, sua, nostra, vestra, and cuja, the ablative cases of the

The Construction of the

pronouns possessives: as, ^a Interest ^b omnium rectè agere. ^b Tuà ^a refert reipsum nòsse.

Certain impersonals require a Dative case: as, Libet, licet, pater, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, and other like. Some will have an accusative case onely: as, Delectat, decet, juvat, oportet. Some beside the accusative case will have also a genitive: as, ^{bb} Nostri ^b nosmet ^a poenitet. ^b Me ^{bb} civitatis ^a tædet. ^a Pudet ^b me ^{bb} negligentia. ^a Misereat ^b me ^{bb} tui. ^b Me ^{bb} illorum ^a miserescit.

Verbs impersonals of the passive voice, being formed of neuters, do govern such case as the verbs neuters which they come of: as, ^a Parcatur ^b sumptui. Let cost be spared. Because we say, ^a Parcamus ^b Pecuniaz, Let us spare cost.

A verb impersonal of the passive voice hath like case as other verbs passives have: as, ^a Beneficentia ^b a principe. Yet many times the case is not expressed, but understood: as, Maxima vi ^a certatur; subaudi ^b ab illis.

When a deed is signified to be done of many, the verb being a verb neuter, we may well change the verb neuter into the impersonal in tur: as, ^b In ignem posita est, ^a fletur.

A Participle.

Participles govern such cases, as the verbs that they come of: as, ^a Futurus ^b amicis. ^a Consulens ^b tibi. ^a Diligendus ^b ab omnibus.

Here note that participles may four manner of ways be changed into nouns. The first is, when the voice of a participle is construed with another case then the verb that it cometh of: as, ^a Appetens ^b vini, Greedy of wine.

The

Eight parts of Speech.

The second, when it is compounded with a preposition, which the verb that it cometh of cannot be compounded withall: as, Indoctus, innocens.

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as, Amans, amantior, amantissimus. Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor express difference of time: as, Homo laudatus, & man laudable. Puer amandus, *id est*, amari dignus, & child worthy to be loved. And all these are properly called nouns participials.

Participles when they be changed into nouns require a genitive case: as, ^a Fugitans ^b litium. ^a Indoctus ^b pilæ. ^a Cupientissimus ^b tui. ^b Lactis ^a abundans.

These participial voices, Perosus, exosus, pertæsus, have always the active signification, when they govern an accusative case: as, ^a Exosus ^b sævitiam, Hating cruelty. ^b Vitam ^a pertæsus, Weary of life.

The Adverb.

Adverbs of quantity, time, and place, do require a genitive case: as, ^a Multum ^b lucri. ^a Tunc ^b temporis. ^a Ubique ^b gentium.

Certain adverbs will have a dative case, like as the nouns that they come of: as, Venit ^a obviam ^b illi. Canit ^a similiter ^b huic.

These datives be used adverbially, Tempori, luci, vesperi: as, Tempori surgendum, Vesperi cubandum, Luci laborandum.

Certain adverbs will have an accusative case of the preposition that they come of: as, ^a Propter ^b urbem. ^a Proximè ^b castra.

Where note that prepositions, when they be set without a case, or else do form the degrees of comparison, be changed into adverbs.

The Construction of the, &c.

The Conjunction.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives, and these four, Quàm, nisi, præterquam, and couple like cases: as, ^a Xenophon & ^b Plato fuere æquales. And sometimes they be put with divers cases: as, ^a Studui ^b Romæ & ^{bb} Athenis. Est ^a liber ^b meus, & ^{bb} fratris. ^a Eri fundum centum ^b nummis & ^{bb} pluris.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives, most commonly joyn like moods and tenses together: as, ^a Petrus & Joannes ^b precabantur & ^{bb} docebant. And sometimes divers tenses: as, Et ^b habetur & ^{bb} referetur tibi à me ^a gratia.

The Preposition.

Sometime this preposition In is not expressed, but understood, and the casual word nevertheless put in the ablative case: as, Habeo te ^b loco parentis; *id est*, ^a in ^b loco.

A verb compound sometime requireth the case of the preposition that he is compounded withall: as, ^a Exeo ^b domo. ^a Prætereo ^b te infalutatum. ^a Ad eo ^b templum.

The Interjection.

Certain Interjections require a Nominative case: as, ^a O festus ^b dies hominis. Certain a dative: as, ^a Hei ^b mihi. Certain an accusative: as, ^a Heu ^b stirpem invisam. Certain a vocative: as, ^a Proh sancte ^b Jupiter. And the same Proh will have an accusative case: as, ^a Proh Deum atque hominum ^b fidem.

F I N I S.

GUILIELMI LILII

ad suos Discipulos monita Pædagogica,

S E U

CARMEN DE MORIBUS.

Quæ mihi discipulus Puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè citus lectum fuge, mollem discute somnum;
Templa petas supplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies sit lota manûsque;
Sint nitidæ vestes, compræque casaries.
Desidiam fugiens, cum te schola nostra vocarit,
Adsis; nulla pigræ sit tibi causa moræ.
Me Præceptorem cum videris, ore saluta;
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quoque fac sedeas, ubi te sedisse iubemus;
Inque loco, nisi sis iussus abire, mane.
Ac magis ut quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clarâ sede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, scribes; at singula rectè;
Nec macula, aut scriptis menda sit ulla tuis.
Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpe recognosceas tibi lecta, animoque revolvās;
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpe rogat, mea dicta tenebit;
Is, qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,
Nè mens te infimulet conscia desidii.
Sisq; animo attentus: quid enim docuisse juvabit,
Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat:
Invigila, & parva est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manûs:
Sic puer, ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus & amittit, spem simul ingenii.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendant improba garrulitas.
Incumbens studio, submissâ voce loquæris;
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad unguem;
Singula & abjecto verba redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat ullum;
Quod puero exitium non mediocre parit.

Carmen de Moribus.

Si quicquam rogit, sic respondere studebis,
Ut laudem dictis & mereare decus.
Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tardâ;
Est virtus medium, quod tenuisse iuvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè;
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue; & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non autorem barbara turba prober.
Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui;
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos autores turba Latina docet:
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus;
Quosqui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimneriis.
Sunt quos delectat (Studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactat,
Insulso reliquis improbat ore genus,
Te tam prava sequi nolim vestigia morum;
Nè tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emesve,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis; puerum nil nisi pura decet.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum;
Est vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Jurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isque redisque feres.
Effuge vel causas, faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

F I N I S.

BREVISSIMA
INSTITUTIO,

Sen

Ratio Grammatices
cognoscendæ, ad om-
nium puerorum utilita-
tem præscripta:

*Quam solam Regia Majestas
in omnibus Scholis docen-
dam præcepit.*

CANTABRIGIÆ,
Apud Joannem Field, celeberrimæ
Academiæ Typographum.
M DC LXVI.

Studium Grammatices omnibus
esse necessarium.

Grammatices labor est parvus, sed fructus in illa est
Non parvus : Parva hac discito parve puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista :
Cur pudeat pueros ista labore sequi ?

De Grammatica

& ejus partibus.

GRAMMATICA est rectè scribendi atque loquendi Ars.

GRAMMATICÆ

quatuor sunt partes :

Orthographia } } Syntaxis
Etymologia } } Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est rectè scribendi ratio ; quâ docemur quibus quæque dictio sit formanda literis : ut Lectio, non Lexio : Ab ὀρθος, rectus; & γραφή, scriptura.

De Literis.

EX viginti duabus literis quinque sunt vocales
a e i o u : nam y Græca est.

Vocales.

Ex quibus variè dispositis coalescunt diphthongi quinque;

$\left. \begin{array}{l} \alpha \\ \alpha u \\ \alpha e \\ e i \\ e u \end{array} \right\} \text{ut,}$
 $\left\{ \begin{array}{l} \text{Musa.} \\ \text{Audio.} \\ \text{Cælum.} \\ \text{Hei.} \\ \text{Euge.} \end{array} \right.$

Diphthongi.

Reliquæ literæ consonantes appellantur : quarum novem sunt mutæ; b, c, d, f, g, k, p, q, r.

Consonantes. Mutæ. Semivocales.

Septem autem semivocales; l, m, n, r, s, x, z.

Ex

Liquidæ.

S.

X & Z.

J & V
consonantes ali-
quando.

K, Y, & Z;

H aspira-
tio.

Ex quibus quatuor vocantur etiā liquidæ; *l, m, n, r*.
S verò suæ cujusdam potestatis litera est; quæ in-
terdum etiam liquefcit. X & Z duplices sunt
consonantes, atque etiam I inter duas vocales.

Adduntur etiam consonantibus *f* & *v*, quan-
do sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præ-
ponuntur: ut, Juno, Jovis, voluntas, vultus.

K, Y, & Z, Latinis dictionibus nunquā admiscetur.
H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis
nota: Apud Poetas autem interdum consonantis
vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus; ut, Ha-
mus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus: con-
sonantibus verò nullis: rectè itaque enuntiamus.

Hiulcus, { trisyl } Hieronymus, { pentasyl-
Hiacchus, { laba: } Hieremias, { laba.

At in Latinis dictionibus interdum *h* postponi-
tur: ut Charus, charitas, pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literæ; majusculis scilicet
characteribus & minusculis. Majusculis inchoan-
tur sententiæ: ut, Deum time; Regem honora: & pro-
pria nomina; ut, Henricus; Anglia.

Diligenter observari oportebit, quæ dictiones
diphthongis scribantur; nam hæ quidem vel scri-
bi omnino, vel signari debent: ut, Musæ præsumt,
vel Musæ præsumt.

Literæ
majuscu-
læ.

Literæ majusculæ, cum solæ ac paucæ scribun-
tur, aliquando significant prænomem, aliquando
numerus.

ur, {	A. Aulus.	} P. C. Patres conscripti.
	C. Caius.	
	D. Decius.	
	G. Gaius.	
	L. Lucius.	
	M. Marcus.	
	P. Publius.	
	P. R. Populus	
ur, {	Q. Quintus.	} Q. Quæstor, Quirites.
	R. P. Respublica.	
	Sp. Spurius.	
	Sex. Sextus.	
	S. P. Q. R. Senatus, populusque	
	T. Titus.	
	T. C. Tua clementia, Et ejus ge-	
	Romanus.	

neris infinita. In

In numeris verò significant,

I	1	Unum.
V	5	Quinque.
IX	9	Novem.
X	10	Decem.
XL	40	Quadraginta.
L	50	Quinquaginta.
XC	90	Nonaginta.
C	100	Centum.
D	500	Quingenta.
M	1000	Mille.

De syllabarum distinctionibus.

Recte scripturo discendum est in primis, syllabas inter scribendum aptè distinguere atque connectere.

In simplicibus vocibus *bd* vocali sequenti adheret; ut, A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista:

et	ut	Do-ctus,	gm	ut	A-gmen,
		San-ctus;	gn	ut	I-gnis;
ps	ut	Scri-psi,	st	ut	Ve-ster,
		Sum-psi;			Magi-ster;
sc	ut	Pi-scis,			An-xius,
		Di-sco;	xi	ut	Di-xi: &
tn	ut	Æ-tna;			similia.

Inter *m* & *n* non interseritur *p*. Malè igitur pingeretur Sompnus, pro somnus; Colúpnà, pro colúna.

Post *x* non scribitur *s*: ut Exscribo, exsolvo; non exscribo, exsolvo. In compositis cum præpositione, auribus & euphoniæ serviendum est:

Et contrá:	{	Occurro,	{	potius quàm	{	Obscurro.
		ut, Officio,		Obscuro.		
		Aufero,		Absfero.		
		Abstineo,		Austineo.		
		Obtineo,		Ottineo.		
		Obrepo,		non autem		Orrepo.
						Atque

Atque hujus rei gratiâ, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: ut, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoë-
pia.

ORthographiæ affinis est Orthoëpia, hoc est, emendatè rectèque loquendi ratio: ab ὀρθός, rectus, & ἔπος, verbum.

Hic in primis curandum est, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurent, nè vel continuâ linguæ volubilitate ità sermonem præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationem claudant: vel contrà, ad singulas quasque voces longâ interspiratione consilescant, ructu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterù ante omnia deterrendi sunt pueri ab iis vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur; cujusmodi sunt Iotacismus, Lambda-cismus, Ischnotes, Traulismus, Plateasmus, & similia.

Iotacif-
mus.

Iotacismus dicitur, quando (I) litera plenior sono & supra justû decorû extenditur: quo vitio ex nostratibus maximè laborât Angli Septentrionales.

Lambda-
cismus.

Lambda-cismus est, ubi quis (L) nimis operosè sonat: ut Ellucet, pro elucet, Sallvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diversum vitium impingitur; nèpe quoddam hanc literâ pinguius justo pronunciet: dum

pro	{	Multus,	{	Moultus.
		Mollis,		Moolis.
		Falsus,		Faulsus.

Ischnotes.

Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exilius & gracilius enuntiamus quàm par est; ut cum

pro	{	Nunc,	{	Nync.
		Tunc,		Tync.
		Aliquis,		Eliquis.
		Alius,		Elius.

Traul-

Traulismus est h̄sitantia quædam aut titubantia **Traulis-**
 oris. quando eadem syllaba sæpius repetitur: ut, **mus.**
 Cacacanit, pro canit: Tututullius, pro Tullius.

Huic vitio ut fœdissimo, ita & periculosissimo, sic
 succurrendum putat Fabius: si exigatur à pueris, ut
 nōina & versus affectatæ difficultatis, ac plurimis
 & asperrimis inter se coeūtibus syllabis eōcatena-
 tis, ac velut confragosis, quàm citissimè volvant: ut,
Arx, tridens, rostris, sphinx, præster, torrida, seps, strix.

--postquam discordia tetra

Belli ferratos postes portasque refregit.

Plateasmus est, quando crassius & voce plus- **Plateas-**
 quam virili loqui nitimur: ut cūm **mus.**

pro	{ Montes,	{ efferimus	{ Mountes.
	{ Fontes,		{ Fountes.
	{ Pontes,		{ Pountes.
Ut etiam pro	{ Ergo,	{ efferimus	{ Argo.
	{ Sperma,		{ Sparma.
	{ Perago,		{ Parago.

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro V conso-
 nante sonant F. & è contrà, V pro F: **F pro V.**

Ut	{	Folo,	{ pro	Volo.	{
		Fis,		Vis.	
		Folui,		Volui.	
		Felle,		Velle.	
Et rursūm	{	Vero,	{ pro	Fero.	{
		Vers,		Fers.	
		Verre,		Ferre.	

S verò mediam inter duas vocales corruptè
 sonant nonnulli, **s.**

pro	{	Læsus,	{ pronuntiantes	Læzus.
		Visus,		Vizus.
		Risus,		Rizus.

H. in initio dictionis lenius, in medio asperius
 enuntiarī volunt: Male ergo **H,**

pro

pro	Homo,	Efferimus	Omo.
	Hamus,		Amus.
	Humus,		Umus.
	Christus,		Cristus.
	Chrisma,		Crisma.
	Chremes,		Cremes.
	Thus,		Tus.
	Diphthongus,		Diptongus.
	Sphæra,		Sphæra.

Fœdè quoque erratur à nostris, ubi & d tanquam aspiratas pronuntiant :

ut { Amath, } Amat.
 { Caputh, } Caput.
 { Aputh, } Apud.

At innumera penè sunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentia emendanda relinquimus.

De sententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in scriptura rectè distinguendâ consistere videtur: Proinde de clausularum distinctionibus pauca annotasse non fuerit supervacaneum.

Puncta
quæ.

Puncta ergò sive notæ, quibus in scribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdistinctio, Media distinctio, Plena ac perfecta distinctio: Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Comma.

Subdistinctio, seu Comma, est silentii nota, seu potius respirandi locus; utpote quâ pronuntiationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, ut quod sequitur continuò succedere debeat. Notatur autem puncto deorsum caudato, ad hunc modum (,)

Ovid. *Utendum est ætate: cito pede præterit ætas;*
Nec bona iam sequitur, quàm bona prima fuit.

Hæc item notâ distinguuntur orationum singulæ partes: ut,

Juven.

Juven. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes*
Graculus esuriens in celum, jusseris, ibit.

Media distinctio: seu Colon, est ubi tantum ferè Colon.
 de sententia restat, quantum jam dictum est: & est
 perfecta Periodi pars, notaturq; duobus punctis
 sic (:) ut, *Quemadmodum horologii umbram progressam*
sentimus, progredientem non cernimus; & fruticem aut
herbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita
& ingeniorum profectus, quoniam minutis constat audi-
bus, ex intervallo sentitur.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, po- Periodus.
 nitur post perfectam sententiam; quæ & puncto
 plano notatur, hoc modo (.) ut,

Dic mihi Musa virum, capta post tempora Troja,

Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solèt Parenthesis & Interrogatio

Parenthesis est sententia duabus semilunulis in- Parenthe-
 clusa, quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut, sis.

—— *Princeps (quia bella minantur*

Hostes) militibus urbes præmunt, & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac supe- Interroga-
 riore sursum caudato; sic (?) ut, tio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

Ety-mologia versatur imprimis circa
 investigandas dictionum origines: ut,
 num *Cælebs* dicatur, quasi *Cælestem*
visitans; num *Lepus*, quasi *levi-*
pes.

Cæterum Etymologia (quatenus nos hoc loco
 de ea differimus) est ratio cognoscendi casuum dis-
 crimina: ut, *fortis, fortiter; lego, legit*: omneq; ora-
 tionis partes complectitur. Cicero Notationem,
 seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab
ἔτυμ & *λόγ* & sermo.

DE OCTO PARTIBUS
ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo : $\left\{ \begin{array}{l} \text{Nomen,} \\ \text{Pronomen,} \\ \text{Verbum,} \\ \text{Participium,} \end{array} \right\} \text{declinab.} \left\{ \begin{array}{l} \text{Adverbium,} \\ \text{Conjunctio,} \\ \text{Præpositio,} \\ \text{Intersectio,} \end{array} \right\} \text{indeclinab.}$

NOMEN.

Nomen.

Omen est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum, & Adjectivum.

Substantivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem Substantivum duplex : $\left\{ \begin{array}{l} \text{Appellativum,} \\ \text{Proprium.} \end{array} \right.$

Appellativum.

Appellativum est, quod rem multis communem significat : ut *Homo, lapis, justitia, bonitas.*

Proprium.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat : ut *Jesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprii nominis tria sunt genera :

Prænomen

Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur: ut, *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*

Nomen.

Nomen, quod suum est cuique : ut *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*

Cognomen.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est; ut, *Gracchus, Fabius, Scipio, Cæsar*; vel ab eventu aliquo ; ut, *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Adjectivum.

Adjectivum est, quod substantivo indiget, cui in oratione adhæreat: ut, *Piger, alacris, candidus, clemens.*

Adjectivum est duplex : Commune & Proprium.

Commune

Commune est, quod affectionem multis communem significat: ut, *Bonus, malus, solers, satur.*

Proprium.

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat: ut, *Gradivus Marti; Quirinus Remulo.*

DE

DE ACCIDENTIBUS

NOMINI.

Nomini accidunt septem :

Species, Figura, Numerus, Casus, Genus,
Declinatio, Comparatio.

Nom. ac-
cidentia
septem.

DE SPECIE.

Species Nominum est duplex: { Primitiva,
&
Derivativa.

Species.

Primitiva est, quæ aliunde non trahitur.

Derivativa est, quæ aliunde formatur.

Primitiva
Derivativa

Primitivæ subjiciuntur hæc quæ sequuntur, &
hujusmodi ;

Collectivum scilicet, quod singulari numero
multitudinem significat : ut, *Cunctio, cætus, plebs,*
turba, pecus, grex. Collecti-
vum.

Fictitium, quod à sono fingitur : ut, *Sibilus, tin-*
tinnabulum, stridor, clangor. Fictitium.

Interrogativum: ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quot*
unquæ : Quæ aliquando migrant in indefinita,
aliquando in relativa. Interroga-
tivum.

Redditivum, quod interrogativo respondet : ut,
Talis, tantus, tot. Redditi-
vum.

Numerale : cujus species hæc numerantur.

Numerale
Cardinale

Cardinale, à quo ceu à fonte, alii numeri dima-
nant : ut, *Unus, duo, tres, quatuor.*

Ordinale: ut, *Primus, secundus, tertius, quartus.*

Ordinale.
Distribu-
tivum.

Distributivum, ut, *Singuli, bini, terni, quaterni.*

Partitivum, quod significat vel multa singulatim:
ut, *Quisque, unusquisque, uterque, neuter:* vel unum

Partiti-
vum.

è multis; ut, *Alter, aliquis, cætera, reliquus.*

Univer-
sale.

Universale: ut, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.*

Particu-
lare.

Particulare: ut, *Aliquis, quisquam, ullus, quidam.*

Derivati-
va.

Verbale.
Patrium.

Gentile.
Patronymi-
cum.

Diminuti-
vum.
Possessi-
vum.
Materiale.
Locale.
Adverbi-
ale.
Participis-
ale.

Figura
nominum.

Numerus.

Nomina-
tivus.

Genitivus.

Dativus.

Octavus
casus.

Derivativa autē has species subjectas habet; nimirū

[Verbale: ut, *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium: ut, *Eboracensis, Londinensis, Oxoniensis, Etonensis.*

Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebraus, Anglus.*

Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quāpiam suæ familiæ persona derivatur,

[*Æacides, filius vel nepos Æaci.*

ut, [*Nerine, filia vel neptis Nerei.*

[*Latoides, filius Latona.*

[*Menelais, uxor Menelai.*

Diminutivum, : ut, *Regulus, popellus, majusculus, minusculus.*

Possessivum: ut, *Herilis, servilis, regius, paternus.*

Materiale: ut, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale: ut, *Hortensis, agrestis, marinus, montanus.*

Adverbiale: ut, *Hodiernus, hesternus, crastinus, clandestinus.* (bendus.

Participiale: ut, *Amandus, docendus, videndus, scri-*

Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta; ut, *Fictilis, costilis, flexilis, pensilis.*

DE FIGURA.

Figura aut est simplex ut, *Iustus*; aut composita, ut *Injustus*. Sunt qui huc addunt & decompositam ut, *Irreparabilis*.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo: Singularis de uno; ut, *Pater*. Pluralis de pluribus; ut, *Patres*.

DE CASU.

Casus Nominum sunt sex.

Nominativus, qui & rectus dicitur, est prima vox quā rem aliquam nominamus.

Genitivus, qui significat cuius sit res quæpiā, atq; hic, *Patrius, gignēdi*, aut interrogandi casus dici solet

Dativus, sive dandi casus dicitur, quo quid cuiuspiam attribuiamus. Sub hac voce octavum etiam casum

com-

NOMEN.

II

comprehenderunt; ut, *It clamor calo*, id est, *in cælum*.

Accusativus, qui & incusativus, vel causativus dici potest, qui verbum sequitur; utpote in quem actio verbi immediatè transit: ut, *Amo patrem*.

Vocativus, quem & saluatorium vocant, vocandis compellandisve personis accommodatur.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic sextus atque Latinus casus appellatur, nempe quòd Latinorum sit proprius.

Accusativus.

Vocativus.

Ablativus,
Latinus
casus.

DE GENERE.

Genus est sexus discretio. Et sunt genera numero septem: Masculinum, cujus nota est *Hic*: foemininum, *Hæc*: neutrum, *Hoc*: commune, *His & Hæc*: commune trium, *His, hæc, & hoc*: dubium, *Hic vel hæc*: epicœnum seu promiscuum, cum sub una generis nota utrumque sexum complectimur: ut, *Hic anser hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præfens negotium non ita propriè spectare videtur cum hoc quidem loco non de natura rerum agatur sed de qualitate vocum.

Genera
septem.

Porro, inter commune genus & dubium hæc est differentia: quòd ubi semel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi: ut si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis scia*: quamdiu de eisdem ipsis individuis loqueris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem scetum*. At verò, dubii generis substantivo posito, etiam si adjectivum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut si dixeris *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem esse & amaram*.

Communis
& dubii
differentia

Ut autem genera nominum ad amussim calleas, hi sequentes canones tibi summam diligentiam bibendi sunt, quos & *Guiliel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

GUILIELMI LILII

Regulæ generales Propriorum.

Mascula
sunt nomi-
na divo-
rum, viro-
rum, fluvio-
rum,
mensium,
ventorum.

Fœminina
dearum,
mulierum,
urbium,
regionum,
insularum

Exceptio.
Etiam
* Hippo.
Etiam
* Reate,
Cære.

Appellati-
va arborum
fœm.
* Rectius
qui volunt
mas pinus,
viz. pina-
ster.

Nomina
volucrum,
ferarum,
piscium.
Exceptio
generalis.
* viz. de
appellati-
vis.

Propria quæ maribus tribuuntur, mascula dicās :
ut sunt divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum;
ut Cato, Virgilius: fluviorum; ut Tiberis, Orontes:
Mensium; ut October: ventorum; ut Lybs, Notus, Auste-

De Fœmininis.

Propria fœmineum reserentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur: siue dearum
Sunt: ut Juno, Venus: mulierum; ceu Anna, Philonis
urbium, ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Persis:
Insula item nomen; ceu Creta, Britannia, Cyprus.
Excipienda tamēn quædam sunt urbium: ut ista
Mascula; * Sulmo, Agragas: quædā neutralia; ut * Argos
Tybur, Præneste: & genus Anxur quod dat utrumque.

Regulæ generales Appellativorum.

Appellativa arborum erunt muliebria; ut alnus,
Cupressus, cedrus, Mas * spinus, mas oleaster:
Et sunt neutra, filer, suber, rhus, robur, acerque.

Epicœna.

Sunt etiam volucrum; ceu, passer, hirundo: ferarum;
Sunt, tigris, vulpes: & piscium; ut, ostrea, cetus,
Dicta Epicœna: quibus vox ipsa genus feret aptum.
Attamen ex * cunctis quæ diximus antè, notandum
Omne quod exit in um, seu Græcum siue Latinum,
Esse genus neutrum; sic invariabile nomen.

Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellativa; ordine dicam.

Nam

Nam genus his semper dignoscitur ex genitivo,
Infrà ut monstrabit specialis regula triplex.

Tres re-
gulæ spe-
ciales.

Prima regula specialis.

NOmen non crescens genitivo, seu caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus est muliebre.

Regula
specialis
prima.

Quoniam Lilius noster genus nominum appella-
tivorum ex genitivo dignoscendū docet, admonendi
hoc loco sunt pueri, hanc primā regulam esse omni-
um nominum appellativorum non crescentium in
genitivo, cujus generis sunt omnia primæ & quartæ
inflectionis, & secundæ etiam præter paucula quæ-
dam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiā ad hanc classem pleraq; tertiæ de-
clinationis: cujusmodi sūt, Labes, labis; pestes, pestis
vis, genitivo vis; mater, matris; caro, carnis.

Masculina excepta ex non crescentibus.

Mascula nomina in a dicuntur multa virorum:
Ut scriba, assella, scurra, & rabula, lixa, lanista.

1 Nomina
virorum
in a.

Mascula Græcorum quot declinatio prima

Fundit in as & ines; & ab illis quot per a fiunt:

2 In as, es,
& a primæ
declinat.

Ut Satrapas, satrapa * athletes, athleta. Leguntur

Mascula item, verres, natalis; aqualis: ab asse

Græco-
rum.

Nata, ut centussis: conjunge licnis & orbis,

* Sic Poe-
ta, Come-
ta, Biblio-

Callis, caulis, follis, collis, mensis, & ensis,

Fustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,

Cassis, fascis, torris, sentis, piscis, & unguis,

Et vermis, vestis, postis; societur & axis.

3 Verres,
&c.

Mascula in er, seu venter: in os vel us, ut logos, annus.

In er, os,
& us.

Fœminina non crescentia.*

Fœminei generis sunt, mater, humus, domus, alvus, Fœmin.
Et colus, & quartæ pro fructu ficus, acusque,

excepta; in
er, os, & us.

Vir. Nar-
dus,
Metho-
dus,
Dialectus,
&c.

Porticus, atque tribus, socrus, nurus, & manus, idus.
Huc anus addenda est, huc mystica vannus Iacchi :
His jungas os in us vertentia Græca ; papyrus,
Antidotus, costus, diphthongus, byssus, abyssus,
Chrystallus, synodus, sapphirus, eremus & Arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc perscribere longum est.

Neutra non crescentia.

Neutrum nomen in e, si gignit is, ut mare, rete :
Et quot in on vel in um fiunt ; ut barbiton, ovum ;
Est neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoethes,
Et virus, pelagus : neutrum modò, mas modò, vulgus.

Dubia non crescentia.

Incerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, restis, penus ; amnis
Pampinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis,
Pro morbo ficus fici dans, atque phaselus,
Lecythus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Communia non crescentia.

Excipe
Puerpera.

Compositum à verbo dans a, commune duorum est :
Grajugena à gigna, agricola à colo, id advena mon-
A venio : adde senex, auriga, & verna, sodalis, (stra
Vates, extorris, patruelis, perque duellis.
Affinis, juvenis, testis, civis, canis, hostis.

Secunda Regula specialis.

Regula
specialis
secunda.

Nomen, crescentis penultima si genitivi
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monstrant, genus est muliebre.

Huc spectant, quæ acuunt penultimam genitivi
crescentis : qualia sunt omnia quintæ inflexionis,
præter Fides.

Omnia item monosyllaba, præter Vis, Reliqua om-
nia sunt tertie declinationis : ut sūt omnia desinētia

In	{	C	ut,	Halec, Halécis.	{	inis.
		In		Delphin,		anis.
	{	An	ut	Titan,		antis.
		Ans		Infans,		entis.
	{	Ens	ut.	Quadrans,		entis.
		Uns		Continens,		
				Triens,		
				Decuns, decuncis.		

In *er* longum, quæ à Græcis per *ne* scribuntur : ut, Character, crater, stater, soter, éris.

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare Mulier haud rectè in hac classe collocatur:

In	{	Inx	ut,	Syrinx, ingis.	{	uncis,
		Anx		Phalanx, angis.		ontis.
	{	Unx	ut,	Deunx,		ortis.
		Ons		Septunx,		
	{	Ors	ut,	Effrons,		
				Bifrons,		
				Cohors,		
				Confors,		

Præterea in *o* Latina, quæ *onis* & *enis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, spado, *onis*; Apio, *enis*.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinet: ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, *onis*.

In *al* neutra: ut, Vestigal, animal, *âlis*. Cætera in *al* sunt tertiæ regulæ.

In *en* quæ *enis* habent in genitivo: ut, Lien, Siren, *enis*. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *ov* Græca, quæ retinent *o* in genitivo: ut, Dæmon, Ladon, Simion, Trion, *onis*.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Ægeon, *onis*, & *onis*. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina: ut, Laquear, exemplar, calcar, *âris*: præter Jubar, nectar, *âris*, hepar, hepâtis.

In *or* Latina: ut Amor, timor, uxor, *ôris*.

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spectant: ut,

ut, Arbor, marmor, æquor, ador, robur, &c. ōris. Et Græca quoq; nonnulla: ut, Rhetor, Hæctor, Nestor, Stentor, &c. ōris.

In *as* Latina: ut, Majestas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. âtis. Excipe, Anas, anâtis; & Græca quædam: ut Lampas, monas, trias, decas, âdis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, êtis; Merces, hæres, cohæres, édis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut, Lebes, tapes, Dares, Chremes, êtis.

• Pyrois,
entis.

In *is*, quæ faciunt îtis, înis, & îdis * in genitivo: ut, Samnis, Quiris, îtis: Salamis, Trachis, înis: Pso-phis, Crenis, îdis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *os* Latina: ut, Custos, ôdis; Nepos, ôtis. Præter Compos, impos, ôtis.

Et Græca quæ retinent *o* in penultima genitivi: ut Heros, Minos, ôis: Rhinoceros, ægoceros, ôtis.

In *us*, quæ mittunt genitivum singularem in ûtis, ûdis, ûris, ûntis: ut, Salus, palus, tellus, Opus. Præter unam vocem, pecus, pecûdis.

Huc pertinent & comparativa neutra in *us*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ôris.

In *ax*, tam Latina quam Græca: ut, Limax, fornax, thorax, Phæax, audax, bibax, âcis.

Excipe Græca quædā appellativa & gentilia: ut, Abax, storax, styrax, smilax, colax, corax, dropax, Pharnax, Candax, âcis: Syphax tamē variat âcis & âcis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, êcis, vibex, îcis; Exlex, êgis; Alex, alêcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda sunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, spadix, felix, phoenix, perdix, coturnix, &c. îcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lo-trix, &c. îcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* substantiva & adjectiva: ut, Celox, velox, ôcis: præter Cappadox, ôcis; Allobrox, ôgis; & quædam alia.

In

In *ux*: ut, Pollux, Pollúcis. Cætera sūt tertiæ regulæ
In *yx*: ut, Bombyx, bombycis: Bebryx autē variat
Bebrycis. Cætera ad tertiā regulā relegari debent.

In *s* Græca, præcedente *p*: ut, Hydrops, Cyclops,
conops, Cercops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiā
regulam referenda sunt.

Masculina excepta ex acutè crescentibus.

Mascula dicuntur monosyllaba nomina quædam,
Sal, sol, ren, & splen, Car, Ser, vir, vas vadis, as, mas
Bes, Cres, præ, & pes, glî glîrî habens genitivo:

Monosyl-
laba quæ-
dam.

Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, simul & fons,
Seps pro serpente, grips, Thrax, rex, grex gregî, & Phryx

Mascula sunt etiam polysyllaba in *n*; ut, Acarnan,
Lichen, & delphin: & in *o* signantia corpûs;
Ut leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.

Polyfylla-
ba in *n* & *o*

Mascula in *er*, *or*, & *os*; seu crater, conditor, heros:
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens;

In *er*, *or*, *os*.

Quale bidens, quando pro instrumento reperitur:

Adde gigas, elephas, adamas, Garamâsque, rapêsque,

Atque lebes, Cures, magnos, unumque meridi-

es, nomen quintæ, & quæ componuntur ab asse;

Ut dodrans, semis: jungantur mascula, Samnis,

Hydops, nycticorax, thorax & mascula, vervex,

Phœnix: & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his

Sunt muliebres genus; Siren, mulier, soror, uxor.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina; Mel, fel,

Neut. Mel.
& in aliar.
polyfyll.

Lat, far, ver, cor, as, vas vasis, os ossis & oris;

Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al polysyllaba, in ærque;

Ut, capital, laquear. Neutrum kalec & muliebres.

Halec.

Dubia acutè crescentia.

Sunt dubia hæc, Pytkon, scrobs, serpens, bubo, rudens, grus

Perdix, linx, limax, stirps pro trunco, pedis, & calx:

Adde dies, numero tantum mas esto secundo.

Com-

Communia acute crescentia.

Sunt commune, Parens, autórque, infans, adolescens,

Dux, illex, hares, exlex, à fronte creata;

*Sic latro. *Ut bifrons : custos, bos, * fur, sus, atque sacerdos.*

Tertia & ultima regula specialis.

Tertia re-
gula speci-
alis.

Nomen, crescentis penultima si genitivi
Sis gravis, ut sanguis genitivo sanguinis, est mas.

Huc spectant penultimam genitivi crescentis gra-
vantia: cujus generis sunt paucula illa secundæ decli-
nationis, de quibus suprà meminimus, videlicet, So-
cer, gener, puer, eri; Adulter, adulteri, Presbyter, eri.

Composita à vir viri : ut, Levir, Triumvir, De-
cemvir, Centumvir, iri.

Composita item à gero & fero; ut, Armiger, cla-
viger, caducifer, lucifer, eri: & adjectiva quædam :
ut, Tener, dexter, prosper, eri: satur, uri. Spectant
huc & Græca omnia neutrius generis in a: ut, Po-
ema, dogma, sophisma, ænigma, âtis.

In y item Græca : ut, Martyr, martyris; Psithyr,
psithyris.

Omnia item in ur Latina : ut, Augur, marmor,
furfur, cicur, uris.

In u etiam omnia : ut, Caput, capitis; Occiput,
occipitis.

Præterea in o Lat. omnia, præter illa quæ superi-
ùs excipiuntur: ut, Imago, sarrago, ordo, cardo, inis.

In l: ut, Annibal, âlis, mugil, ilis; Consul, præsul, ulis.

In en: ut, Pecten, tibicen, carmen, crimen, inis.

In on Græca quæ sumunt o parvum in penultima
genitivi singularis : ut, Canon, Dæmon, architecton
Philemon, onis.

In or Latina & Græca : ut, Arbor, æquor, marmor
pantocrator, apator, oris.

In as : ut, Anas, anâtis.

Et

Et Græca: ut, Arcas, chilia, hebdomas, enneas, ādis.
In *es* Latina: ut, Fomes, limes, itis; præses, defes, idis.
In *is* Latina & Græca: ut, Sanguis, pollis, inis;
Tyrannis, paropsis, idis.

In *ar* Latina & Græca: ut jubar, compar, nectar
bacchar, āris.

In *er* Græca: ut Aer, æther, ēris,

In *s* præcedente consonante, tam Latina, quàm

* Græca: ut,

* Excipe
quædam
in *ps*.

{	Princeps,	{	scipis;	{	Æthiops,	{	scipis.
	Hyems,		em̄is;		Arabs,		abis.
	Inops,		ōpis;		Chalybs,		ybis.

In *os* Latina: ut, Compos, ōtis.

In *us* Latina & Græca: ut, pecus, decus, ōris;
Vellus, vulnus, ēris; Tripus, Oedipus, ōdis.

In *ax* Græca: ut, Abax, storax, colax, climax, ācis.

In *ex* Lat. ut, Index, vindex, carnifex, aruspex, icis

In *ix* Latina & Græca: ut, Varix, fornix, calix,
icis; Mastix, igis.

In *ox* Latina & græca: ut, Præcox, Cappadox,
ōcis; Allobrox, Polyphilox, ōgis.

In *ux* Lat. ut Conjux, conjūgis; Redux, reduc̄is.

Denique in *yx* Græca: ut, Onyx, Sardonyx,
Ceryx, Eryx, ychis,

Fœmin. excepta ex graviter crescentibus.

Fœminei generis sit hyperdissyllabon in do,
Quod dinis; atq; in go, quod dat ginis in genitivo.
Id tibi dulcedo faciens dulcedin̄, idque
Monstrat compago compagin̄is: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges, & seges, arbor, hiemsque;
Sic Bacchar, sindon, Gorgon, icon; & Amazon.

Hyperdis-
syllabonin
do & go.

Gracula in as vel in is finita: ut Lampas, laspis,
Cassis, cuspis; in us vox una pecus pecudis dans;
His forfex, pellex, carex, simul atque supellex,
Appendix, hystrix, coxendix, adde filixque.

Gracula
in as & is.

Neutra

Neutra excepta ex graviter crescentibus.

Inanimat.
in a, en, ar,
ar, us, put.
Excipe.

Est neutrale genus signans rem non animatam, (dans;
Nomen in a; ut problema: en; ut omen: ar; ut jubar: ur
Ut jecur: us; ut onus: put; ut occiput. Atiamen ex his
Mascula sunt, pecten, fursur: sunt neutra, cadaver,
Verber, iter, suber, pro fungo ruber, & uber,
Gingiber, & laser, cicer, & piper, atque papaver,
Et siser, atque siler. Neutra, aquor, marmor, adorque,
Atque pecus quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter crescentibus.

Sunt dubii generis, cardo, margo, cink, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex:
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, filéxque:
Quamvis hæc melius vult mascula dici et usus.

Communia ex graviter crescentibus

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, Ligur, augur, & Arcas
Antistes, miles, pedes, interpret, comes, hospes;
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses:
Atque * alia à verbis quæ nomina multa creantur;
Ut conjux, judex, vindex, opifex, & aruspex.

* Sic Ar-
tifex, mu-
niceps,
particeps.

Regula adjectivorum generalis.

Adjectiva unam duntaxat habentia vocem,
Ut felix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne;
Vox commune duum prior est, vox altera neutrum:
At si tres variant voces, sacer, ut sacra, sacrum,
Vox prima est mas, altera femina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiva vocares,
Adjectiva tamen naturâ usque reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et dives, locuples, sosses, comes, atque superstes;
Cum paucis aliis, quæ lectio justa docebit.

Has

*Hæc proprium quendam sibi flexum adsciscere gaudens,
Campester, volucer, celebr, celer, atque saluber :
Funge pedester, equester, & acer : junge paluster,
Ac alacer, sylvester. At hæc tu sic variabls ;
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere : Aut aliter sic ;
Hic atque hæc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atque aliis alibi tibi mentio fiet.*

DE DECLINATIONE.

DDeclinatio est variatio dictionis per casus : Declina-
Sunt autem declinationes numero quinque. tiones no-
Prima declinatio complectitur quatuor termina- minum.
tiones. Prima no-
minum de-
clinatio.

A, } ut, { Mensa ; } { *Es,* } ut, { Anchises,
As, } { Æneas ; } { *E,* } { Penelope.

Porrò Græca sunt { *As,* } finiuntur: ut { Thomas.
omnia quæ in { *Es,* } { Anchises.
{ *E,* } { Phoebe.

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in *am* : ut,
Adam, Adæ; Abraham, Abrahæ. Quæ tamen meliùs
ad Latinorum formã redacta, ad hunc modum in-
flexeris: Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As accusativum in *am* & in *an* facit; ut, Æneas, Æ-
neam, vel Ænean: vocativum in *a*; ut, Æneas, Ænea

Es, in accusativo *en* sumit, ut, Anchises, Anchisê: in
vocativo & ablativo *e* vel *a* ut, Anchise vel Anchisa

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accusa-
tivum in *en*, vocativum & ablativum in *e* : ut,

Nom. { Penelope, } Acc. { Penelopen,
Gen. { Penelopes, } Voc. { Penelope,
Dat. { Penelope, } Abl. { Penelope.

As in genitivo nominum Latinorum interdum *As* in ge-
reperitur ad Græcorum imitationem : ut, Pater- nitivo,
familiâs, Filiûs-familiâs. Id quod veteres obser-
vabant in multis alijs : ut, Ennius, *Dux ipse viâs*.

Livius

Livius Andronicus; *Mercurius, cūque eo, filius Latonās, pro Latona.* Sic *Nævius; Filiis terrās, pro terra.* Virgilius; *Nec aurās, nec sonitūs memor.*

Aulai, & pictai atq; id genus ali, apiscis relinque
Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit:
ut *Æneadūm, Grajugenūm; pro Æneadarum, Grajugenarum.*

Hæc dativos & ablativos plurales mittunt in *abus*: *Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, abus.*

Hæc vero tam in *is*, quàm in *abus*: *Filia, filius vel filiabus; Nata, natis vel natabus.*

SECUNDA DECLINATIO.

Secunda
declina-
tio.

Secundæ declinationis
terminationes sunt a-
pud Latinos quinque; $\left. \begin{array}{l} \text{Er,} \\ \text{Ir,} \\ \text{Ur,} \\ \text{Us,} \\ \text{Um,} \end{array} \right\} \text{ut,} \left\{ \begin{array}{l} \text{Aper.} \\ \text{Vir,} \\ \text{Satyr.} \\ \text{Dominus.} \\ \text{Templum.} \end{array} \right.$

Ec Græcorum; $\left\{ \begin{array}{l} \text{Os,} \\ \text{On,} \\ \text{Eus,} \end{array} \right\} \text{ut,} \left\{ \begin{array}{l} \text{Delos.} \\ \text{Ilion.} \\ \text{Orpheus.} \end{array} \right.$

Attica in *os* genitivum in *o* mittunt, accusativū in *ua*: ut, *Androgeos, Androgeō.* Accus. *Androgeōn.*

Quædam Græca contracta in *us*, vocativum formant in *u*: ut, *Panthus, o Panthū: Oedipus, o Oedipū.*

Notabis & Latina quædam, tam in *us* quàm in *e* mittere vocativum singularem: ut, *Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus pro natione.*

Eus, genitivum format in *ei* vel *eos*, dativum in *ei*, accusativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut, (pheon. Nom. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Orpheus.} \\ \text{Orphei vel Or-} \\ \text{Orphei.} \end{array} \right\}$ Acc. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Orphea.} \\ \text{Orpheu.} \\ \text{Orptheo.} \end{array} \right\}$ Voc. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Orphei.} \\ \text{Orpheu.} \\ \text{Orptheo.} \end{array} \right\}$ Abl. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Orphei.} \\ \text{Orpheu.} \\ \text{Orptheo.} \end{array} \right\}$ Dat. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Orphei.} \\ \text{Orpheu.} \\ \text{Orptheo.} \end{array} \right\}$ Gen. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Orphei.} \\ \text{Orpheu.} \\ \text{Orptheo.} \end{array} \right\}$ Abl. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Orphei.} \\ \text{Orpheu.} \\ \text{Orptheo.} \end{array} \right\}$

Notandæ sunt deniq; $\left\{ \begin{array}{l} \text{Deūm,} \\ \text{Virūm,} \end{array} \right\} \text{pro} \left\{ \begin{array}{l} \text{Deorum.} \\ \text{Virorum.} \end{array} \right\}$
syncopationes illæ, Item

Item anomala ista *Ambo & Duo*; quas duas voces Poetæ etiâ in accusativo masculinas usurpant: ut, Virg. *Si duo præterea tales Idæ tulisset Terra viros.* Hor. *Nè vos vinillet gloria, jure-jurando obstringam*
ambo.

Cic. in Phil. secund. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

Tertia declinatio admodum varia est: cujus difficiliore duntaxat casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusativi flectuntur tantum in *im*: ut, *Vim, ravim, cussim, siim, magadarim, amussim, Charybdim.* Accusativus singularis.

Sic & quorundam fluviorum accusativi: ut, *Tiberim, Ararim.*

Quædam accusativos flectunt in *im* & in *em* communiter: ut, *Buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, navis, bipennis, aqualis, im vel em.*

Ablativus regulariter in *e* definit: ut, *Pectus, salus; ablative, Pectore, salute.* Ablativus.

Propria nomina adjectivis similia, ablativos in *e* mittunt: ut, *Felice, Clemēte, Juvenale, Martiale, &c.*

At neutra desinentia in *al, ar, & e*, ablativum magna ex parte mittunt in *i*: ut

{	Vestigal,	{	Vestigali,
{	Calcar,	{	Ablat. {
{	Mare,	{	Galcari,
			Mari.

Ablativus rete à nominativo retis est, non à nominativo rete. Par cum compositis tam e quam i habet: ut *Par, compar: ablative, Pare, compare, vel ri.*

Hæc tamen e retineat. *Far, hepar, jubar, nectar, gausape, præsepe*

{	Soracte,	{	Soracte,
{	Præneſte,	{	Ablat. {
{	Reate,	{	Præneſte,
			Reate.

Festorum nomina, quæ tantum pluralia sunt, genitivum interdum in *orum* mittunt: ut, *Agonalia, Vinalia; genitive Agonaliorum, Vinaliorum.* Festorum nomina.

G

Inter-

Interdum autem in *ium*: ut, Floralia, Feralia; genitivo *Floralium*, *Feralium*.

Aliquando verò tam in *orum*, quàm in *ium*: ut, Parentalia, Saturnalia; genitivo *Parentaliorum*, *Saturnaliorum*, vel *ium*.

Dativus verò & ablativus in *ibus*: ut, Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter Quinquatriis, quod juxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium
nomina.

Mensium nomina in *er*, vel *is*, ablativum in *i* solum mittunt: ut, September, Aprilis; ablativo Septembri, Aprili.

Quorû accusativus in *im* tantum desinit, iis ablativus exit in *i*: ut, Sitim, tussim; ablativo Siti, tussi.

Adjectiva, quæ nominativum in *is* vel *er*, & e neutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* solum: ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo Forti, molli, dulci: Sic Acer, acris, acre; ablativo Acri.

Nota.

Licet Poetæ interdum metri causâ & pro *i* usurpent.

Cætera adjectiva tam in *e* quàm in *i* mittunt: ut, Capax, duplex; ablativo Capace, duplici vel ci.

Præter Pauper, degener, uber, solpes, hospes, quæ in *e* tantum faciunt ablativum.

Comparativa etiâ bifariam faciunt ablativum: ut Melior, doctior; ablativo Meliore doctiore, vel ri. Similiter & substantiva quædâ: ut, Ignis, amnis, anguis, suppellex, unguis, vectis: ablativo *e* vel *i*.

Rariùs autem Civis, { Abla- } Cive vel Civi.
Rariùs etiam Arpinas { tivo } Arpinate vel ti.

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Deniq; ad eundem modum ablativos formant, quorum accusativi per *em* & *im* finiunt: ut, Puppis, navis; ablativo Puppe, nave, vel *i*. Et verbalia item in *trix*: ut, Victrix, alrix; ablativo Victrice, altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablativus singularis exit in *i* tantum, vel in *e* & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia* ut, Molli, duplici vel ci; nominativo plurali Mollia,

Mollia, duplicia. Præter Ubera, plura vel pluria; a-plustra vel aplustria: sic comparativa; ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Ex ablativis in *i* tantum, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, Utili, utilium; puppe vel pi, puppium.

Genitivus pluralis.

Præter comparativa: ut. Majorum, meliorum.

Item præter ista; Supplicum, complicum, strigilum, artificum, vigillum, veterum memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format.

Sunt & quæ syncopen aliquando admittunt: cuiusmodi sunt. Sapientium pro sapientium; serpentium pro serpentium.

Quando nominativi singulares duabus consonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, coelibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis singularibus reperiuntur pares syllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*:

ut, { Collis, { in genitiv. { Collium, {
 { Mensis, { { Mensium, { Adde istis
 { Auris. { { Aurium. {

Litium, ditium, virium, salicium manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatium, juvenum, opum, apum, &c.

As format assium: Mas marium: Vas, vadis, vadium: Nox noctium: Nix nivium: Os ossium: Faux faucium: Mus murium: Caro carniuum: Cor cordium: Alituum ab ales assumit u.

Boum anomalum est, ut etiam bobus vel bubus.

Quorum genitivi plurales desinunt in *ium*, accusativum formant per *es*, & *eis* diphthongum: ut. Partium, omnium; Partes, omnes, vel eis.

Accusativus pluralis
Græcorum declinatio.

Græco fonte derivata pleraque, quando juxta linguæ

suz morem variatur, genitivum mittunt in *os*: ut, Titān, Pan, Daphnis, Phyllis; genitivo Titānos, Pānos, Daphnidos, Phyllidos; dativum verò in *i* breve; ut, Titāni, Panī, Daphnidi, Phyllidi: accusativum in *a* (nisi sint neutrius generis in *a* non terminata) ut, Pana, Phyllida, Amaryllida, Orpheā. Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo accusativū faciunt, s nominativo mutato in *n*: ut,

Tethys, Tethyos	} Accusativus	Tethyn
Decapolis, lios		Decapolin
Genesis, fios		Genesin.
Metamorphōsis, fios		Metamorphōsin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt; alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atq; hæc pro genitivorum ratione duplicem quoq; accusativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut Paris, genitivo Paridos & Parios, accusativo Parida & Parin: Themis genitivo Themidos & Themios, accusativo Themida & Themīn.

Fœminina in *o* genitivum in *us*, & accusativum in *o* mittunt:

ut,	} hanc	Sapphō, Sapphūs,	} Sapphō.	
		Mantō, Mantūs.		Mantō.
		Cliō, Clūs,		Cliō.

Vocativus.

Vocativus nominativo magna ex parte similis est: in nonnullis tamen à nominativo abjicitur ut Pallas, Pallantis; Theseus, Theseos; Tethys, Tethyos; vocativo, *o* Palla, Theseu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos,	} Vocativo, <i>o</i>	Phylli.
Alexis, Alexios		Alexi.
Achilles, Achilleos,		Achille.

Græca
neutra
in *a*.

Neutra singularia in *a*, Græca sunt: ut Problema, poema: quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, additā syllabā *tum*: ut, Problematum, hoc poematum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc frequentiore usu sunt: ut, Problematīs, poematīs.

QNA

QUARTA DECLINATIO.

Quarta declinationi nihil ferè difficultatis inest; nam duas tantum sortitur terminationes in recto singulari; nempe *us* & *u*: ut Manus, genu. Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitivo: ut, Terent. *Ejus anuis causâ. Idem, Nihil ornati, nihil tumuli.*

Quarta
declinatio
nominum.

Dativus *ui* habet, & interdum etiam *u*: ut, Fructui, concubitu: rarius Fructû, concubitû.

Dativus
singularis.

Virgilius; *Quod neque concubitû indulgent.*

Terent. *Vestitû nimis indulges.*

Currum autem pro curruum Synæresis est; ut & in aliis declinationibus fieri solet.

Iesus in accusativo Iesum habet; in reliquis vero casibus ubique Iesu.

Iesus.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, specus, quercus, partus, portus, veru, ubus.

Dativus
& ablativus
plurales.

Cætera omnia in *ibus*: ut, Fructibus, foetibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio genitivum, dativum, & ablativum pluralem in paucioribus sortita est quemadmodum infra in Heteroclitis fufius tradetur.

Quinta
declinatio
nominum.

Olim juxta hanc declinationem flectebatur quædam nomina tertiæ inflectionis: ut, lebes, Plebei,

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es*, *ii*, & *e*, exibat:

Genitivus
singularis.

Cicero; *Equites vero daturos illius dies pœnas.*

Virgil. *Munera, lætitiâque dii.*

Salust. *Vix decimâ parte die reliquâ.*

Cæterum, præter ista quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina, quæ à Grammaticis Heteroclitica dicuntur. Hæc partim variâ probatorum auctorum lectione, partim à sequentibus regulis, discere licebit.

DE NOMINIBUS
HETEROCLITIS.

Rob. Robinson.

Heterocli-
ta quæ
sunt.**Q**ua genus, aut flexum variant, quacunque novato
Ritu deficiunt, superantive, Heteroclitæ sunt.

Variantia genus.

1 Fœm.
sing Neut.
plur.*Hæc genus ac partim flexum variantia cernis.
Pergamus, infelix urbs Troum, Pergama gignit;
Quod nisi plurali careat, facit ipsa supellex:
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.*2 Neut.
sing. ma-
scul &
neut. plur.*Dat prior his numerus neutrum genus, aliter utrumque.
Rastrum, cum frano filum, simul atque capistrum;
Argos item & cælum sunt singula neutra: Sed audi,*3 Neut.
sing. Masc.
tantum
plur.*Mascula duntaxat cælos vocitabis & Argos;
Frana sed & frænos, quo pabulo & cætera formant.
Nundinum, & hinc epulum, quibus addito balneum;*4 Neut.
sing. fœm.
plur.
Except.*hæc sunt
Neutra quidem primo, muliebria ritè secundo:
Palæa plurali Juvenalem constat habere.*5 Masc.
sing. neut.
plur.*Hæc maribus dantur sing' laria, plurima neutris,
Manalus, atque sacer mons Dindymus, Ismarus atque*6 Masc.
sing. masc.
& neut.
plur.*Tariara, Taygetus, sic Tanara, Massica & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit aliter utrumque.
Sibilus atque jocus, locus & Campanus Avernus.*

Defectiva.

Quæ sequitur, manca est numero, casive propago.

Aptota.

1 Aptota
sunt, quæ
a re & o
non vari-
ant ca-
sum.*Quæ nullum variant casum, ut, fas, nil, nihil, instar.
Multa & in u, simul i; ut sunt hæc, cornuque genuque
Sic gummi, frugi; sic Tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptota vocabli.*

Mona

Monoptôta.

Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit una;
Ceu noctu, natu, jussu, injussu, simul astu,
Promptu, permissu. Plurali legimus astus:
Legimus inficias; sed vox ea sola reperta est.

2 Mono-
ptôta sunt,
quæ unico
in obliquo
reperiun-
tur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit;
Ut fors forte dabis sexto, sponis quoque sponie;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Fugeris & sexto dat jugere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoque suppetias dant;
Tantiundem dat tantidem: simul impetis, hoc dat
Impete; junge vicem, sexto vice: nec lego plura.
Verberis atque vicem, sic plus, cum jugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo,

2 Diptô-
ta, quæ
duobus ca-
sibus,

Triptôta.

Tres quibus inflectis casus, Triptôta vocantur:
Ut precis, atque precem, petis & prece blandus amicam;
Sic opis est nostra, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantum recto frugis caret & ditionis:
Integra vox vis est, nisi desit foris dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

4 Triptô-
ta, quæ
tribus ca-
sibus,

Quæ referunt; ut qui: quæ percontantur; ut equis;
Et quæ distribuunt; ut nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his jungi; ut, quilibet, alter:
Quinque hæc sæpe carent casu: & pronomina, præter
Quatuor hæc infra, noster, nostras, meus, & tu.

5 Defect.
vocativo,

Propria cuncta notes, quibus est natura coercens;
Plurima nè fuerint; ut, Mars, Cato, Gallia, Roma,
Idæ, Tagus, Lalaps, Yarnassus, Bucephalusque.
His frumenta dabis, pensa, herbas, uva, metalla;
In quibus autorum quæ sint placita ipse requiras:
Est ubi pluralem reijciunt hæc, est ubi spernunt.

6 Propria
defect.
plur.

Neut. sing.
gul. ca-
rent. qui-
busd. casu-
bus plural.
1 Masc.
defect.
plural.
2 Fœmin.
carent.
plural.

Nota,

*Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thās que,
Tres tantum similes voces pluralia servant.*

*Hesperus, & vesp̄er, pontus, limūsque, simūsque,
Sic penus, & sanguis, sic æther, nemo; sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentiā primum.*

*Singula fœminei generis, pluralia raro,
Pubes atque salus, sic talio cum indole, tussis,
Pix, humus: atque lues, sitis & fuga; junde quietem;
Sic cholera, atque fames, bilisque, senectū, juventutem;
Sed tamen hac, soboles, labe, ut & omnia quintæ,
Tres similes casus plurali saepe tenebunt:
Excipe res, species, facies, aciēsque, diēsque;
Quas voces numero totas licet esse secundo,
Istis multa solent muliebria necesse; ut hac sunt,
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumera voces, quas lectio præbet:
Quam tibi præfixam ceu certum, collige filum;
Rariùs his numerum, quandoque sed adde secundum.*

3 Neutra
carentia
plurali.

*Nec licet his neutri numerum deferre secundum,
Delicium, senium, lethum, cœnūque, salūque;
Sic barathrum, virus, vitrum, viscūque, penūque,
Fustitium, nihilum, ver, lac, glutien, simul halec:
Adde gelu, solium, jubar. Hic quoque talia ponas,
Qua tibi, si observes, occurrent multa legenti.*

1 Mascu-
lina ca-
rent. sing.

*Mascula sunt tantum numero contenta secunda,
Manes, majores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluvium, lemures, fasti, atque minores;
Cum genus assignant, natales: adde penates,
Et loca plurali, quales Gabique, Lacrique,
Et quæcunque legas passim similis rationis.*

2 Fœmin.
carent.
sing.

*Hac sunt fœminei generis, numerique secundi,
Exuvia, phalera, gratæque, manubiæ, & idæ,
Antia, & inducia, simul insidiæque, minaque,
Excubiæ, nona, nuga, tricaque, calenda.*

Quisqu-

*Quisquilia, therma, cuna, dira, exequiaeque,
Feria & inferia; sic primitiaeque, plagaque
Retia signantes, & valva, divitiique,
Nuptia item, & lactes: addantur, Theba, & Athenae:
Quod genus invenias & nomina plura locorum.*

*Rariùs hac primo, plurali neutra leguntur,
Maenia, cum tesquis, praecordia, lustra ferarum,
Arma, mapalia; sic bellaria, munia, castra;
Fusus iusta petit, petit & sponsalia virgo;
Rostra disertus amat; puerique crepundia gestant;
Infantesque colunt cunabula; consulit exta
Angur, & absolvens superis effata recantat.
Festa Deum poterunt, ceu Bacchanalia jungi:
Quod si plura leges, licet hac quoque classe reponas.*

3 Neutra
carentia
singulari.

Redundantia.

*Hac quasi luxuriant, varias imitantia formas:
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitruque;
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Sensus & hoc sensum, tignus tignumque, tapetum
Atque tapete taper, punctus punctumque, sinapi.
Quod genus immutans, fertur scelerata sinaphi:
Sinus & hoc sinum vas lactis, mendaque mendum,
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornum:
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri:
Eventus simul eventum, Sed, quid moror istis?
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.*

1 Redun-
dantia.

*Sed tibi praeterea quaedam sunt Graeca notanda,
Quae quarto casu factum peperere Latinum:
Nam panther panthera creat, crateraque crater;
Cassida cassi habet, sed & ather athera fundit:
Hinc cratera venit, venit athera; sic caput ipsum
Cassida magna tegit; nec vult panthera domari.*

2 Nomi-
nativi ex
accusati-
vis Graecis
in a.

*Vertitur his rectus, sensus manet, & genus unum:
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, stipis & stipis;*

3 Rectum
variantia.

Sic

*Sic cinis atque ciner; vomis vomer, scobis & scobs,
 Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes
 Qua pariunt or & os, honor, & labor, arbor, adorque;
 His & apes & apis, plebs plebis: Sunt quoque multa
 Accepta à Græcis, geminam referentia formam;
 Ut, delphin, delphinus, & hic elephas elephantus;
 Sic congrus conger, Meleagrus sic Meleager,
 Teucrus item Teucer: Dabis huc & cætera cuncta,
 Qua tibi par ratio dederint & lectio cauta.*

4 Declina-
 tionem
 variantia.

*Hæc simul & quarti flexus sunt atque secundi:
 Laurus enim lauri facit, & laurus genitivo;
 Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus;
 Sic colus, atque penus, cornus quando arbor habetur;
 Sic latus, atque domus; licet hæc nec ubique recurrant.
 His quoque plura leges, quæ priscis jure relinquant.*

5 Adjecti-
 va luxuri-
 antia.

*Et qua luxuriant sunt adjectiva notanda
 Multa, sed imprimis quot & hæc tibi nomina fundunt,
 Arma, jugum, nervus, somnus, clivusque, animusque,
 Et quot limus habet, q. ot sicænum, & cera, bacillum:
 A quibus us simul is formes; ut, incermus inermis.
 Rarior est hilarus, vox est hilaris bene nota.*

COMPARATIO NOMINUM.

Nominum
 compara-
 tio.

Comparantur nomina, quorum significatio
 augeri minuique potest.

Gradus comparisonis sunt tres:

Positivus
 gradus.

Positivus, qui rem sine excessu significat; ut
 Albus, niger, probus, improbus.

Compara-
 tivus.

Comparativus, qui significationem sui positivi
 per adverbium Magis auget: ut, Albior, probior;
 id est, Magis albus, magis probus. Fit autem regu-
 lariter à primo positivi casu in i, additâ syllabâ or,
 ut, ab Amici, pudici, fit Amicior, pudicior.

Superlati-
 vus.

Superlativus, qui supra positivum cum adver-
 bio Valde, vel maxime significat: ut,

Doctissi-

Doctissimus, } id est, valde } Doctus.

Justissimus, } vel maxime } Justus.

Fit autem regulariter à primo positivi casu in *i*, adjectis / & *simus*: ut, à Candidi, prudenti; fit Candidissimus, prudentissimus.

Quæ verò positiva in *r* desinunt, adjecto *ri*. In *rimus*, *mus* superlativum formant: ut, Pulcher, pulcher-
rimus; Niger, nigerrimus.

Excipiuntur, Dextimus à dexter; Maturimus, sive Miturissimus, ab antiquo Matur.

Sex ista in *lis*, superlativum formant: mutando In *liz*.
i in *limus*: nempe, Facilis facillimus: Docilis, docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, similissimus.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur: Maledicus, maledicen-
tior, maledicentissimus, à dico: Magniloquus, magniloquentior, magniloquentissimus à loquor. Derivat. à
dico, lo-
quor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidenti-
tiloquus, usurpat mendaciloquius, & confidenti-
loquius.

Benevolus, } } } Magnificus, } } }
Benevolentior, } } } Magnificentior, } } }
Benevolentissimus, } } } Magnificentissimus, } } }

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis & Maximè: ut, idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus. Comparatio nomi-
num in æ-
purum.

COMPARATIO INUSITATIO.

Interim acre judicium adhibendum est, ut quæ in legendis autoribus rarò occurrunt, rarò itidem usurpentur.

Cujusmodi sunt quæ sequuntur;

Affiduior, strenuior, egregiissimus, mirificissi-
mus, pientissimus, vel piissimus, ipsissimus:

Perpetuissimus, } } } Exiguissimus, apud Ovidium,
Tulissimus, } } } Multissimus, apud Ciceronem.

COM.

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, Pejor, pessimus.
 Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus.
 Multus, plurimus; multa, plurima; multum, plus, plu-
 rimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, de-
 terrimus, ab antiquo deter. Nequam, nequior, ne-
 quissimus. Citrá, citerior, citimus. Intrá, interior,
 intimus. Infrá, inferior, infimus. Extrá, exterior,
 extimus vel extremus. Suprá, superior, supremus
 vel summus. Póst, posterior, postremus. Ultrá, ul-
 terior, ultimus. Propé, propior, proximus, à quo
 proximior, apud *Ovidium*. Pridem, prior, primus.
 Diu, diutior, diutissimus. Sæpe, sæpius, sæpissime.

Compa-
ratio
manca.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclutus,
 Inclutissimus.

Opimus,
 Opimior.

Ocyor, } ab *ὀκυρός*.
 Ocyssimus.

Novus,
 Novissimus.

Adolescens,
 Adolescencior.

Potior,
 Potissimus.

Longinquus,
 Longinquior.

Pene,
 Penissimus.

Meritus,
 Meritissimus.

Sinister,
 Sinisterior.

Juvenis,
 Junior.

Senex,
 Senior,
 Maximus natu.

Anté,
 Anterior.
 Nuper,
 Nuperrimus.

Compara-
tio abusi-
va.

Interdum autem à substantivo fit comparatio;
 sed abusive: } Neronior, } } Nerone,
 ut, } Cinzédior, } } Cinzédò,
 } Pcenior, } } Pcono.

Com-

Comparisonum Typus.

SINGULARITER.

|POSITIVVS. |COMP. |SUPER.

Prudens.
Felix.
Dulcis.
Tener.
Dolens.

Nom.	us, er, is a is x ns um e	ior ior ius	ius ma mum
------	---------------------------------	-------------------	------------------

Gen.	i a is i	ioris	mi ma mi
------	----------------	-------	----------------

Dat.	o a i o	iori	mo ma mo
------	---------------	------	----------------

Accus.	um em em em am em em em um e x ns	iorem iorem ius	mum mam mum
--------	---	-----------------------	-------------------

Voc.	e, er, is a is x ns um e	ior ior ius	me ma mum
------	--------------------------------	-------------------	-----------------

Ablat.	o a e o i i	iore iori	mo ma mo
--------	-------------------	--------------	----------------

Comparisonum Typus.

PLURALITER.

| POSITIVUS. | COMP. | SUPER. |

	Docti. Teneti. Dulces. Felices. Prudentes		
Nom.	<i>i es</i> <i>a es</i> <i>a ia</i>	<i>iores</i> <i>iores</i> <i>iora</i>	<i>mi</i> <i>ma</i> <i>ma</i>
Gen.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{orum} \\ \text{arum} \\ \text{orum} \end{array} \right\} \text{ium}$	<i>iorum</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{morum} \\ \text{marum} \\ \text{morum} \end{array} \right\}$
Dat.	<i>is ibus</i>	<i>ioribus</i>	<i>mis</i>
Accus.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{os} \\ \text{as} \\ \text{a} \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{es} \\ \text{es} \\ \text{ia} \end{array}$	<i>iores</i> <i>iores</i> <i>iora</i>	<i>mos</i> <i>mas</i> <i>ma</i>
Vocat.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{i} \\ \text{e} \\ \text{a} \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{es} \\ \text{es} \\ \text{ia} \end{array}$	<i>iores</i> <i>iores</i> <i>iora</i>	<i>mi</i> <i>ma</i> <i>ma</i>
Ablat.	<i>is ibus</i>	<i>ioribus</i>	<i>mis</i>

Pronomen est pars orationis, quā in demonstranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina sunt quindecim; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostrās, vestrās.

Quibus addi possunt & sua composita: ut, Egomet, tute, idem, & similia: ut etiam, Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini, Species, Numerus, **Casus**, Genus, Declinatio, Persona, Figura. Accidentia Pronomini.

Species pronominum est duplex; Primitiva, & Derivativa. Pronominum Species.

Ad Primitivam spectant ista; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is. Primitiva

Ex Primitivis, alia sunt demonstrativa, alia relativa.

Demonstrativa dicuntur eadem, quæ Primitiva; nimirum, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is. Demonstrativa.

Relativa autē sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui. Relativa.

Derivativa sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostrās, vestrās. Derivativa.

Derivativorum alia sunt Possessiva, alia Gentilia.

Possessiva sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester. Possessiva.

Gentilia ex eo dicuntur, quod gentem aut nationem, vel partes & sectas significant: ut, Nostrās, vestrās, & Cujas nomen, Gentilia.

DE NUMERO.

Numerus Pronominum duplex est, Singularis, ut Ego; Pluralis, ut Nos. Numerus in Pronomin.

DE CASU.

Casus autē sunt sex, quemadmodum in nomine. Casus in Pronom.

Vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noster, nostrās. *Mariæ* tamen Pronomini *Ipse* vocativū tribuere videtur, cum ait,

Ut Mariæ revocetur amor, summique Tonantæ,

A te Juno petat cecilon, & ipsa Venus.

DE

DE GENERE.

Genera
Pronomi-
num.

Genera sunt in Pronominibus, perinde ut in adiectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: ut, Ego, tu, sui: alia per tria genera variantur: ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Pronomi-
num decli-
natio pri-
ma.

Declinationes pronominum sunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in *i*: ut, Ego, tu; genitivo, Mei, tui; & sui, quod recto caret in utroque numero.

Secunda.

Genitivus secundæ definit in *im* vel *jum*: cujus formæ sunt, ille, ipse, iste: genitivo Illius, ipsius, istius; Hic, is, qui: genitivo hujus, ejus, cujus.

Tertia.

Genitivus tertiæ declinationis exit in *i*, *a*, *i*, quemadmodum nominum adiectivorum, quæ per tres terminationes variantur: cujus sortis sunt,

Nominativo	{	Meus, mea, meum,	Genitivo,	{	Mei, meæ, mei.
		Tuus, tua, tuum.			Tui, tuæ, tui.
		Suus, sua, suū, (strū,			Sui, suæ, sui, (stri.
		Noster, nostra, no-			Nostri, nostræ, no-
		Vester, vestra, vestrū			Vestri, vestræ, vestri

Quarta.

Genitivus quartæ habet *at*: ex quo ordine sunt,

Nostros,	{ Genitivo	Nostrâtis,
Vestros,		Vestrâtis,
Cujas.		Cujâtis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Personæ
Pronomi-
num.

Personæ pronom. sunt tres;	{ Prima,	{	ut,	{	Ego,	
					Secunda,	Tu,
					Tertia.	Ille.

DE FIGURA.

Figura.

Figura est duplex: Simplex: ut Ego: Composita, ut Egomet.

Pronomi-
num com-
positio.

Pronomina inter se componuntur: ut, Egoipse, tuipse, suipius, meipius.

Nom.

39

1. Inter
fc.

2. Cum
nomini-
bus.

3. Cum
præpositi,
onibus.

4. Cum adverbis.

5. Cum
conjuncti,
one.

6. Cum
syllaba
adject.
Met.

Te.

Cc.

11

Fig

H

Inter

Interdum etiam masculinis & neutris adjici solet: ut, Meopte Marte, tuoite labore, suoite jumento, nostrote damno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis.

Quis in compositione hisce particulis postponitur

En,	} ut,	Ecquis,	} Et hæc ita in foeminino singulari, quam in neutro plurali <i>qua</i> habet, non <i>quæ</i> :
Ne,		Nequis,	
Alius,		Aliquis,	
Num.		Nunquis,	
Si,		Siquis,	

ut, Siqua mulier, Nequa flagitia, &c.

Ecquis.

Præter Ecquis, quod utrunque in foeminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compositione;

Nam,	} ut,	Quisnam,	} Et hæc ubique (præterquam in ablat. singulari) <i>quæ</i> habet, non <i>qua</i> : ut Quænam doctrina? Negotia quæpiam, Optima quæque.
Piam,		Quispiam,	
Petas,		Quisputas,	
Quam		Quisquam,	
Que,		Quisque:	

Quis.

Quis etiam cum seipso componitur: ut, Quisquis quod & in hunc modum variatur;

Nominativo, Quisquis, quicquid; Accusativo Quicquid; Ablativo, Quoquo, quaquæ, quoquo.

Qui.

Qui in compositione præponitur his particulis,

Dam,	} ut,	Quidam	} Et hæc ubique (præterquam in ablativo singulari) <i>quæ</i> retinet, non <i>qua</i> : ut, Quædam puella, Quæcunque; facinoræ.
Vis,		Quivis,	
Libet		Quilibet	
Cûq;		Quicûq;	

DE VERBO.

Verbum est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agere, pati aut pati significat: ut, Sum, existo; moveo, moveor; tango, tangor.

Verbum dividitur imprimis in Personale, ut Doceo; & Impersonale, ut Oportet.

Personale est, quod certis personis distinguitur, ut Ego lego, tu legis, hic legit, illi legunt.

Contra impersonale dicitur, quod diversarum personarum vocibus non distinguitur, nec variatur, ut, Poenitet, tædet, miseret, oportet.

Verbum
Personale
Verbum
Impersonale.

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista: Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Persona, Numerus, Conjugatio.

DE GENERE.

Quinque sunt verborum genera. { Activum, } Deponens,
{ Passivum, }
{ Neutrum, } Commune.

ACTIVUM.

Activum est, quod agere significat, & in o finitum. Passivum in or formare potest: ut Doceo, doceor; Lego, legor.

Activum.

PASSIVUM.

Passivum est, quod pati significat, & in or finitum. Activi formam r dempto, resumere potest: ut, Amor, amo. Afficio, afficio.

Passivum.

NEUTRUM.

Neutrum est, quod in o vel in or finitum, nec activam nec passivam formam integrè induere potest: ut, Curro, ambulo, jaceo, sum.

Neutrum.

Neutorum tria sunt genera:

Nam aliud Substantivum dicitur; ut, Sum, es, est, sumus, &c. Aliud absolutum; sic dictum, quod ipsum per se sensum absolvat.

Neutrum

Substanti-

vum.

Neutrum

Absolutum.

um.

Atq; hoc rursus duplex est: Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem: ut, Ambio, dormio, pluit, ningit: alterum verò passionem in ipso complexam indicat; ut, Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Deponens
Tertium
genus
neut.

Est præterea & aliud, cuius actio in re cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passivæ vocis usurpat: ut,

Bibo vinum,

Curro stadium,

Vivo vitam,

Vinum bibitur.

Stadium curritur.

Vita vivitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo, adeo, mingo, commingo.

DEPONENTS.

Deponens

Deponens, quod in *or* finitum, vel activi significationem habens ut, Loquor verbum: vel neutrius, ut, Philosophor.

COMMUNE.

Commune

Commune, quod in *or* finitum, tam activam quam passivam significationem obtinet: ut, Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, olucor, adolor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior, multaque id genus alia, quæ passim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi Verborum sex enumerantur.

Indicativus.

Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri definit: ut *Probitas laudatur & alget*. Hic modus aliquando per interrogationem usurpatur: ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem; ut, *An in astu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus.

Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: ut, apud Propertium *Aut si es dura, nega; sin es non dura, venito*. Virg. *Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas; Et potum pastas age Tityre, & inter agendum Occursare capro (cornu ferit ille) caveto.*

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur. (ris. Cic. *Sed amabo te, nihil incōmodo valetudinis tuæ sece.* Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec ullū Addideris verbum, cœna parata tibi est.*

Quin

Quin & illa passiva, *Præceptum fit, dictum fit, determinatum fit*, præteriti imperativi esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam permissivus dicitur, quòd interdum per hunc permissio significetur: ut, *si sine pace tua, atque invito Numine, Troes Italiam petière; luant peccata, nec illos fuveris auxilio*

Denique aliquando etiam suppositivus, aut hor-
rativus appellatur: ut, Virgilius;

--eamus & in media arma ruamus.

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec Optativus
refert factane sit, an fiat, an sit facienda: ut, *Utinam*
bonis literis suis detur honos.

Modus optativus, potètia lis, & subjúctivus quin-
que separata eisdè vocibus tempora habere vidè-
tur: ut, est autor Linacrus. Præterea notandum est,
præsens hujusmodi assumere quandoq; significati-
onem futuri: ut, *Utinam aliquando tecum loquar.*

Potentia
lis.

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri ali-
quid significamus: ut, *Expectes eadem à summo, mini-
mòque poeta; pro potes expectare. Non expectes ut sta-
tim gratias agat, qui sanatur invius; pro non debes
expectare. Quis enim rem tam veterem pro certo affir-
met? pro vult affirmare.*

Græci hunc modum nunc per indicativum, nunc Græco-
rum o-
ptandi
modus.
per optativum & particulam *an* exprimunt.

Subjunctivus, qui nisi alteri subjiciatur orationi,
vel alteram sibi subjectam orationem habeat, per Subjun-
ctivus.
se sententiam non absolvit: ut,

Si fueris felix, multos numerabis amicos:

Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Temporù igitur vocibus hi tres modi per omnia Nota.
(sicut dictum est) còveniunt: discernuntur verò signi-
ficatù, & signis. Optativus enim sèper adhæret ad-
verbio cuiuspiam optandi: ut, *Utinam veniat aliquando
tempus.* Potentialis verò neque ullum adverbium ad-
junctum habet, nec conjunctionem. Subjunctivus au-

tem semper aliquam conjunctionem annexam habet : ut, *Si venero; Ut taceas; Cum cœnavero.*

Infinitivus.

Infinitivus, qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam : ut, *Malim probus esse, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens.
Imperfectum,

Præses, quo actio nunc geri significatur : ut, *Scribo*
Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem : ut,

Virgil. Hæc templum Junoni ingens Sidonia Dido Condebat. Erat enim adhuc in opere.

Perfectum

Perfectum, quo præterita absolutæque significatur actio. Hoc in passivis, deponētibus, & commūibus duplex est; & ob id duplici circumscriptione explicatū. Alterum, quo proximè præteritum exprimitur : ut, *Pransus sum.* Alterum quo ulterius præteritum indicatur; ut, *Pransus fui.* Non enim, si modò *pransus sis*, *pransus fui* commodè aptève dixeris.

Plusquamperfectum

Plusquamperfectum, quo actio jamdiu præterita significatur.

Futurum.

Futurum, quo res in futuro gerenda significatur. Hic Promissivus modus à nonnullis vocatur quod videatur aliquid promittere, aut velle facere : ut, *Ovid. Ibimus, & nympha, monstratq; saxa petemus.*

Hujus aliud genus est, quod exactum vocant : ut, *Videro, abiero.*

Ter. *Si te a quo animo ferre accipiet, negligētē feceris*

Quod quidem exactum futurum, etiam in subjunctivo modo reperitur : ut, *Plin. Ero securior, dū legā. Statimq; timebo cū legero*

DE FIGURA.

Figura est duplex : simplex, ut *Facio* : composita, ut *Calefacio.*

Verba

Verba composita, quorum simplicia exoleverunt, sunt; Defedo, offendo, aspicio, conspicio, adipiscor, experior, cōperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, cōpello, appello, incendo, accendo, ingruo, cōgruo, infligo, instigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, impleo, à πλέω. Percello, à κέλλω.

DE SPECIE.

Species est duplex.

Primitiva, quæ est prima verbi positio; ut, Ferveo Primitiva

Derivativa, quæ à primitiva deducitur; ut, Fervesco Derivativa

Derivativorum genera sunt quinque.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ *Valla* Inchoati-
meditativa potius, & augmētativa appellat) in *scō* va.

desinunt: ut, Labasco, caleasco, ingēisco, edormisco

Hæc autem inchoationem significat; ut, Luceſcit, id est, *incipit lucere, aut certe gliscere & intendi*: ut, apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitq; tuēdo*: hoc est, *magis magisque ardet*. Ex his pleraq; pro thematicis primariis usurpantur: ut, Timeſco, hiſco, con-
timeſco; id est, *Timeo, hio, taceo*.

Frequentativa desinunt in *to, ſo, xo*, aut *tor*: ut, Vi- Frequen-
ſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo tativa.

vexo, ſecto, ſcitor, ſciſcitor. Significant autē vel
aſſiduitatē quandam; vel conatum: ut, Diſcitor, id
est, *frequentiter dico*; Viſo; id est, *eo ad videndum*.

Huc pertinent & illa, Vellico, ſodico, albico; & ſi- Appara-
milis id genus, quæ à Grammaticis etiam appa- tiva.
tiva appellari ſolent.

Deſiderativa finiunt in *urio*; ut, Lecturio, parturio Deſidera-
eſurio, coenaturio. Hæc ad ſignificationem ſuorum tiva.
primitivorum ſtudium atque appetentiam quan-
dam adjiciunt: ut, Lecturio, id est, *legere cupio*; Coe-
naturio, id est, *cupio cœnare*.

Diminutiva in *lo*, vel *ſſo* exeunt: ut, Sorbillo, cātīl- Diminu-
lo, piſciſſo, id est, *parum ac modicè ſorbeo, canto, bibo*. tiva.

Imitativa.

Imitativa sunt, quæ imitationem significant : ut Patrissq, Atticisso, Platonisso. At Latini hæc formæ non adeò delectati sunt: unde pro Græcisso, Græcor usi sunt : ut, Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ : Prima, ut Lego; Secunda, ut Legis; Tertia, ut Legit.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo: Singularis, ut Lego; pluralis ut, Legimus.

DE CONJUGATIONE.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam ungues suos exactissimè callere debent : proximum fuerit, ut hæc *Guliel. Lilii* de præteritis & supinis regulæ (lucidissimæ quidem illæ compendiosissimæque, nec sanè minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

As, avi.

* Hypermeter ver-
sus plus
iusto unâ
syllabâ
constat,
sed colli-
dendâ cum
primâ vo-
cæ sequen-
tis versûs;
id quod
omnium
commune
est.

G. LIL. DE SIMPLICIUM

Verborum primæ Conjugationis
communi Præterito.

A S in præsentî perfectum format in avi;
ut, no, nas, navi; vocito, vocitas, vocitavi;
Demo lavo, lavi; juvo, juvi; nexoque, nexui;
Et seco, quod secui; neco, quod necui; mico verbum,
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dat;
Sic domo quod domui, tono quod tonui: sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat,
Atque cubo, cubui: raro hæc formantur in avi,
Do, das, tîrè dedi; sto, stas, formare steti vult.

Secun-

Secundæ Conjugationis commune
Præteritum.

E Sin præsentis perfectum format ut dans :
Ut nigreo nigres nigrui : jubeo excipe jussi,
Sorbeo sorbui, habet sorpsi quoque, mulceo mulsi;
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videoque
Vult vidi; sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.

Es, ui.

Quatuor his infra geminatur syllaba prima :
Pendeo namque pependi, mordeo vultque momordi.
Spondeo habere sponsondi, tondeo vultque totondi.

L vel R ante geo si stet, geo vertitur in fi;
Urgeo ut urfi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi :
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.

Geo.

Dat fleo fles fleui, leo les leui, indeque natum
Deleo delevi, pleo ples pleui, neo neui :
A maneo mansi formatur, torqueo torfi,
Hæreo vult hæsi. Veo fit vi, ut serueo servi :
Niveo & inde satum poscit conniveo nivi
Et nixi : cieo civi, vieoque vieui.

Veo.

Tertia Conjugatio.

Tertia præteritum formabit ut hæc manifestum.
Bo fit bi, ut lambo lambi : scribo excipe scripsi, Eo.

Enubo nupsi; antiquum cumbo cubui dat.

Co fit ci, ut vinco vici : vult parco peperci

Co.

Et parsi, dico dixi, ducō quoque duxi.

Do fit di, ut mando mandi : sed scindo scidi dat, Do.

Findi fidi, fundo fudi, tundo tutudique;

Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi :

Funge vado cecidi, pro verbero cado cecidi :

Cedo pro discedere, sive locum dare, cessi,

Cedo.

Vado, rato, ludo, divido, trudo,

Claudo, piaudo, rodo, ex do semper faciunt si.

Go

Go.

Go fit xi, ut jungo junxi: sed r ante go vult si;
 ut spargo sparsi, lego legi, & ago facit egi;
 Dat tango tetigi pungo punxi, pupugique:
 Dat frango fregi: cum signat pango paciſci,
 Vult pepigi, pro jungo pegi, pro cano panxi.

Ho.
Lo.

Ho fit xi, traho ceu traxi docet, & veho vexi.

Lo fit ui, colo ceu colui: psallo excipe cum p.

Et sallo sine p; nam salli format utrumque:

Dat vello velli vulsi quoque, fallo sefelli,

Cello pro frango, ceculi; pello pepulique.

Mo.

Mo fit ui, vomo ceu vomui: sed cmo facit emi.

Como petit compsi, promo prom si: adjice demo

Quod format dempsi, sumo sumpsi, premo pressi.

No.

No fit vi, sino ceu sivi: temno excipe tempſi;

Dat sterno stravi, sperno spreui, lino leui,

Interdum lini & livi, cerno quoque crevi:

Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant.

Po.

Po fit pſi, ut scalpo scalpsi: rumpo excipe rupi;

Et strepo quod format strepui: crepo quod crepui dat.

Quo.

Ro.

Quo fit qui, ut linquo liqui: coquo demito coxi,

Ro fit vi, sero ceu pro planio & semino sevi,

Quod serui melius dat, mutans significatum:

Vult verro verri & versi, uro ussi, gero gessi,

Quero quaesivi, tero trivi, curro cucurri.

So.

So, velut accerso, arcesso, incesso, atque laceſso,

Formabit sivi: sed tolle capeſso capeſsi,

Quodque capeſſivi facit, atque faceſso faceſsi;

Sic viſo viſi: sed pinſo pinſui habebit.

Sco.

Sco fit vi, ut pascō, pavi: vult posco poposſi,

Vult didici disco, quexi formare quiniſco,

To.

To fit ti, ut verto verti: sed fisto noietur

Pro facio stare aſſivum, nam jure stiti dat.

Dat mitto miſi, petii, peto sive petivi.

Sterto stertui habet, meto meſſui: ab ecto fi exi.

Ut flecto flexi: pecto dat pexui, habetque

Pexi; etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo.

Vo fit vi, ut volvo volvi: vivo excipe vixi.

Nexo

Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit.

Fit cio ci: ut facio feci, jacio quoque jeci:
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.

Fit dio di, ut fodio fodi. Gio ceu fugio gi.

Fit pio pi, ut capio cepi: cupio excipe pivi.

Et rapio rapui, sapio sapui atque sapivi.

Fit rio ri, ut pario peperit. Tio si, geminans s,
ut quatio quassi, quod vix reperitur in usu

Denique uo fit ui, ut statuo statui: pluo pluvi
Format, sive plui, struo sed struxi, fluo fluxi,

Xo.

Cio.

Dio. Gio.

Pio.

Rio. Tio.

Uo.

Quarta Conjugatio.

Quarta dat is ivi, ut monstrat scio scis tibi scivi:
Excipias venio dans veni, cambio campsi,

Is, ivi.
Excip. Ve-
nio, cam-
bio, &c.

Raucio rausi, farcio farsa, sartio sarsi,

Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,

Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi;

Pro salo salio salui, & amicio * amicui dat:

Parcius utemur cambi vi, haurivi, amicivi,

Sepivi, sanxivi, sarcivi, arque salivi.

* Pes pro-
celeulma-
ticus;

De Compositorum verborum Præteritis,

Præteritum dat idem simplex & compositivum,

ut docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,

Quam simplex geminat, composito non geminatur;

Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo;

Atque à do, disco, sto, posco, ritè creatis.

A plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista;

Plico.

Supplico, multiplico gaudent formare plicavi:

Applico, complico, replico, & explico, ui vel in avi.

Oleo.

Quamvis vult oleo simplex olui, tamen inde

Quodvis compositum melius formabit olevi,

Simplicis at formam redolet sequitur subolèrque.

Pungo.

Composita à pungo formabunt omnia punxi:

Vult

Vult unum pupugi, interdúmque repungo repunxi:

Do.

Natum à do, quando est inflectio tertia; ut addo,

Credo, edo, dedo, redde, perdo, abdo vel obdo.

Sto.

Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi : at unum

Abscondo, abscondi. Natum à sto, stas, stiti habebit.

Mutantia primam vocalem in *E*.

¶ *Erba hæc simplicia præsentis præteritque.*

Si componantur, vocalem primam in e mutant.

Damno, lacto, sacro, fallo, arcco, tracto, fatiscor,

Pario.

Partio, carpo, patro, scando, spargo: parióque,

Cujus nata peri duo comperit & reperit dant :

Cætera sed perui; velut hæc, aperire, operire.

A pascuo pavi tantum composta noventur

Hæc duo, compesco, dispesco, pescui habere:

Cætera, ut epasco, servabunt simplicis usum.

Mutantia primam vocalem in *I*.

* Postha-
beo sim-
plicis for-
mam ser-
vat.

U *Ac,* Habeo, lateo, salio, statuo, cado, ludo*

Pango dans pegi cano, quæro, cado, cecidi.

Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapióque.

Si componantur, vocalem primam in 1 mutant:

Utrapiō rapui: eripio, eripui: a cano natum

Præteritum per ui, ceu, concino concinui, dat.

Placeo.

A placeo sic displiceo: sed simplicis usum

Hæc duo, complacere cum perplacere, bene servant.

Pango.

Composita à pango retinent a quatuor ista,

Depango, oppango, circumpango, atque repango.

Manco.

A manco manfi, minui dant quatuor ista,

Præminco, emineo, cum prominco, immincôque :

Simplicis at verbi servabunt cætera formam.

Scalpo.
calco,
falto.
Claudo,
quatio,
lavo.

Composita à *calpo*, *calco*, *salto*, à permutant :

Id tibi demonstrant exculpo, inculco, resulto.

Composita à claudio, quatio, lavo, rejiciunt a :

Id docet à clando, occludo, excludo : à quatióque.

Percutio, excutio : à lavo : proluo, diluo, nata.

Mutan-

Mutantia primam vocalem in I,
præterquam in Præterito.

HÆc si componas, Ago, emo, sedeo, rego, frango, Excipitur
Et capio, jaceo, lacio, specio, premo, semper Cotmo.
Vocalem primam præsentis in i sibi mutanti,
Præteriti nunquam; ceu frango, refringo, refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur;
Namque suum simplex perago sequitur, satagóque.
Atque ab ago dego dat degi, cogo coegi:
A rego sic pergo perrexi, vult quoque surgo
Surrexi, mediâ præsentis syllabâ adempta.
Ago.
Rego.
Facio.

Nil variat facio, nisi præposito præunte:
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióque.

A lego nata, re, * se, per, præ, sub, trans, præunte, Lego.
Præsentis servant vocalem, in i cætera mutant:
De quibus hæc: intelligo, diligo, negligo, tantum
Præteritum lexi faciunt, reliqua omnia legi.

De Simplicium verborum Supinis.

Nunc ex præterito discas formare supinum.
Bi sibi tum format sic namque bibi bibitum fit. Bi.
Ci fit Etum, ut vici victum, testatur & ici Ci.
Dans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.

Di fit sum, ut vidi visum: quadam geminant s: Di.
Ut, pandi passum, sedi sessum: adde scidi, quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.

Hic etiam advertas, quod syllaba prima supinis,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:

Idque torondi dans tonsum docet, atque cecidi
Quod casum, & cecidi quod dat casum, atque tetendi
Quod tensum & tentum, tutudi tonsum, atque pepèdi
Quod format peditum; adde dedi quod jure datū vult.

Gi fit tum, ut legi lectum, pegi pepegique Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum; pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Li

Li.

Li fit sum, ut salli, stans pro sale condio, salsum :
 Dat pepuli pulsum, ceculi culsum, atque fescelli
 Falsum, dat velli valsum, tuli habet quoque latum.

Mi, ni, pi,
 qui.

Mi, ni, pi, qui, tum fiunt, velut hic manifestum ;
 Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum,
 A capio cepi dans capium, à cœpio cœptum,
 A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri.

Ri fit sum, ut verri versum : peperci excipe partum.

Si.

Si fit sum, ut visi visum tamen & geminato
 Misi formabit missum : fulsi excipe fultum,
 Hausi hâustum, sarsi sartum, farsi quoque fartum,
 Ussi ustum, gessi gestum, torsi duo tortum
 Et torsum; indulsi indultum indulsumque requirit.

Pfi.

Pfi fit primum, ut scripsi scriptum: campsi excipe cam-
 psum.

Ti.

Ti fit tum, à sto namque steti, à sisto que stiti fit
 Præterito commune statum : verto excipe versum.

Vi.

Vi fit tum, ut flavi statum : pavi excipe pastum;
 Dat laui lotum, interdum lautum atque lavatum;
 Potavi potum, interdum facit & potatum :
 Sed favi fautum, cavi cautum; à sero sevi
 Formes ritè satum; livi linique litum dat;
 Solvi à solvo solutum, volvi à volvo volutum;
 Vult singultivi singultum, veneo venis
 Venivi venum, sepelivi ritè sepultum.

Ui.

Quod dat ui dat itum, ut domui domitum : excipe
 quodvis

Verbum in uo, quia semper ui formabit in utum;
 Exui ut exutum : à ruo deme rui, ruitum dans.
 Vult secui sectum, necui nectum, fricuique
 Fricum, miscui item mistum; * ac amicui dat amictum;
 Torruui habet tostum, docui doctum, tenuique
 Tentum, consului consultum, alui altum alitumque,
 Sic salai saltum, colui ocului quoque cultum,
 Pinsui habet pistum, rapui raptum, scruique
 A sero vult sertum; sic texui habet quoque textum.
 Hac sed ui mutant in sum; nam cœpisco censum.

* Pes pro-
 celestima-
 ticus.

Quædam
 mutant ui
 in sum.

Cellus

Cellui habet celsum, meto messui, habet quoque messum.
Nexui item nexum, sic pexui habet quoque pexum:
Dat patui passum, carui cassum, caritumque.

Xi.

Xi fit etum, ut vinxi vinctum: quinque abjiciunt n
Nam finxi fictum, minxi miſum, inque supino
Dat pinxi pictum, strinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant; & fluo fluxum.

De Compositorum Verborum Supinis.

Compositum ut simplex formatur quodque supinum
Quamvis non eadem stet semper syllaba utrique.

Composita à tuncsum, dempta n, usum: à ruitum fit,
I media dempta, rutum; & à saltum quoque sultum:
A sero, quando satum format, composita situm dant.
Hæc, captum, factum, jactum, raptum, a pcre mutant:
Et cantum, partum, sparsum, carptum, quoque sartum.

Tundo.
Ruo.
Salio.
Scio.

Verbum edo, compositum, non estum, sed facit esum:
Unum duntaxat comedo formabit utrumque:
A nosco tantum duo cognitum & agnitum habentur;
Cætera dant notum: nullo est jam noscitur in usu.

Edo.

De Præteritis Verborum in Or.

Verba in or, admittunt ex posteriore supino
Præteritum, verso u per us, & sum consociato.

Vel fui: ut à lectu, lectus sum vel fui. At horum
Nunc est deponens, nunc est commune notandum:

Nam labor apsus, patior dat passus, & ejus
Nata; ut compatior compassus, perpe iorque

Patior.

Formans perpeſsus: fateor quod passus, & inde
Nata; ut confiteor confessus, diffiteorque

Fateor.

Formans diffessus: gradior dat gressus, & inde
Nata; ut digredior digressus. Funge satiscor

Gradior.

Ecſsus sum, mensus sum metior, utor & usus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orſus;

Nitor nisus vel nixus sum, ulſciſcor & ultus:
Iraſcor ſimul iratus, reor atque ratus sum,

Obliviſcor vult oblitus sum: fruor optat

Fruſtus

Tuor &
Tucor.

*Fruſtus vel fruitus, miſereri junde miſertus,
Vult tuor & tueor, non tutus ſed tuitus ſum,
Quamvis & tutum & tuitum ſit utrique ſupinum:
Aloquor adde locutus, & à ſequor adde ſecutus,
Experior facit expertus: formare paſciſcor*

Apifcor.

*Gaudet paſtus ſum, nanciſcor naſtus: apifcor (ptus.
Quod vetus eſt verbum, aptus ſum; unde adipiſcor ade-
Funge queror queſtus, proficiſcor junde proſectus;
Expergiſcor ſum experrectus: & hæc quoque commi-
niſcor commenius, naſcor natus, moriorque
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.*

De Verbis geminum præteritum habentibus;
viz. Activæ & Paſſivæ vocis.

* Verſus
Hyper-
meter.

Pæteritum activæ & paſſivæ vocis habent hæc:
*Cæno cænavi & cænatus ſum tibi format.
Furo juravi & juratus, potôque potavi *
Et potus, titubo titubavi vel titubatus:
Sic careo carui & caſſus ſum, prandeo prandi
Et prænuſus, pateo patui & paſſus, placeo que
Dat placui & placitus, ſueſco ſuevi atque ſuetus,
Veneo pro vendor, venivi venditus & ſum,
Nubo nupſi nuptæque ſum, mereor meritus ſum,
Vel merui: adde libet libuit libitum, & licet adde
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæſum: adde pudet faciens puduit puditumque;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumque.*

De Neutro-paſſivorum præteritis.

+ Verſus
Hyper-
meter.

Neutro-paſſivum ſic præteritum tibi format;
*Gaudeo gaviſus ſum, fido fiſus, & audeo *
Auſus ſum, fio factus, ſoleo ſolitus ſum.
Mæreo ſum mæſtus: ſed Phocæ nomen habetur.*

De verbis præteritum mutuantiſus.

Flaveſco.
Erubeſco.
Luceſco.

Quædam præteritum verba accipiunt aliunde:
Inceptivum in ſco, ſtans pro primario, adoptat
Pra-

De Verbis Defectivis.

Ed nunc, ut totum percurramus ordine verbum.
 Siste pauca de his mutilata & anomala Verba.
 Quae quia clauda quidem remanent, nec verbis apta.
 Qui rectis pedibus pleni sunt, nec accedere gaudent.

Hic sequens dabitur, quem cernis sermo solutus.

Aio. Praesens Indicativi, Aio, ais, ait. Plural. Aiunt.
 Praeteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat.
 Plural. Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus, Ai.
 Praesens Optativi, Potentialis, & Subiunctivi, Aiam,
 aias, aiat. Plural. Aiamus, aiant. Praesens Participii, Aiens.
Ausim. Praesens Optativi & Subiunctivi, Ausim, ausis,
 ausit. Plural. Ausint.

Salve. Indicativus, Salvabis. Imper. Salve, salvet. Plural. Sal-
 vete, salvatote. Infinitivus, Salvare.

Ave. Imperat. Ave, avert. Pl. Averte, avertote. Infinitivus, Avere.
Cedo. Imperat. Cedo. Plural. Cedite, id est, Dile, vel por-
 rige, Dicte, vel porrigite.

Faxo. Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro faciam
 vel fecero. Plural. Faxint, muniqu.

Fore. Imperfectum Optat. Potent. & Subiunct. Fore-
 res, foret, pro essem, esses, esset. Plural. Forent.
 Infinitivus, Fore, id est, Futurum esse.

Quaeso. Praesens Indicativus, Quaeso. Plural. Quaesumus.
 Infinitivus, Infic, sola vox est, Dicte, seu dixi significans. Plural.
 Inficiunt, id est, Dicunt.

Inquo. Praesens Indicativus, Inquo, vel inquam, inquas,
 inquas. Plural. Inquimus, inquimus.
 Praeter perfectum, Inquissi, inquit.

Futurum, Inquies, inquier.

Imperat. Inquas, Inquito apud Platonem.

Praesens Optativi, Potentis, & Subiunctivi, Inquiat.

Participii, Inquiens.

Vale. Indicativus, Valebis. Imper. Vale, valeto. Plural. Va-
 lete, valetote. Infinitivus, Valere.

Item quatuor sequuntur. Quod est copulativum, positi-
omnes voces praeferenti perfecti & plusquam perfecti
omnium modorum integras habent. Et sunt quid-
que quod est a praeterito indicativi, futurum, et
aliquis magna ex parte deficiunt, nisi quod memini
in imperativo, & in Memento. *Alia* Memento
haberi. Quod est copulativum, carens imperativo.

Notabunt praeterea, *puer*, *Dor*, *furo*, *for*, *des*, *se*,
a *for*, simplicia non reperiuntur.

Praeterea	{	Dic	{	Dice	{	voces esse per A.
		Duc		Duce		pro copien concia-
		Fac		Face		las & decurra-
		Fac		Face		las

Denique notabunt. *Es* & quod habent imperfec-
tum, quibus in futuro, *ibo*, *quibam*.

De verbis Impersonalibus.

Est de personalibus quidem haec sententia di-
ctum est. Deinceps vero de Impersona-
libus dicendum, quae nominativum cer-
tae personae non recipiunt, sed muta-
tur nominativus personae in obliquos;
ut quod Anglicè personaliter dicimus, *I must read*
Virgil, Latine impersonaliter effertur, *Oportet me*
legere Virgilium.

Impersonalia igitur appellantur, non quod personam
careant. (habet enim, ut videmus, vocem personae
personae tam activam quam passivam, quam plurimam) sed
quia nullius personae aut numeri certa significatio-
ne, nisi ex adjuncto nominis vel pronominis casu
obliquo fortitur. Nam *Oportet me*, primae personae esse
refertur, numeri singularis; *Oportet nos*, primae per-
sonae pluralis; *Oportet te*, secundae personae singula-
ris; *Oportet vos*, secundae pluralis; atque de reliquis
Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activae vo-
ces, & Passivae voces.

Odiosum
memorandum
notandum

Terminum
notandum

Conjunctio
in
199
12123

Imperfo-
nalia cur
sic dicta.

quod pertineant. hic in confinio utriusque partis
interuenimus ut utri velint se se regno addicant.

Porro à nomine casum à Verbo agendi vel pa-
tiendi, vel neutrius significationem accipiunt.

Et quia temporis nec discretim ē discretis vocibus
recipiunt, neque numeros aut personas admittūt,
ideo nec iusta verba esse possunt, nec participia.

Gerundii **Di.** Gerundii casus, non di iuris
terminaciones **Di.** Gerundii & ablativus do in
sunt tres **Di.** Gerundii Nominativi & accusativi.

Gerundia autē active maiore ex parte significare,
nulli dubiū est; licet interdum etiam passive signifi-
cent, Cuius rei exempla erunt ista, *Athenis quoque*
missus erudendi causa; id est, *ut erudiretur.* *Urbeque*
videndo femina; id est, *dum videtur.* *Satis ad cognoscē-*
dum illustria; id est, *ut cognoscantur.* *Ars ad discendum*
facilis; id est, *ut discatur.*

Termina-
tiones ge-
rundii.

DE SUPINIS.

Supina quoque merito participia verba dictū
sunt, omniaque cum gerundii vocibus commu-
nia habent. Exeunt autem prius in *um*, posterius in
ut, *Visum, Visu.* Significant autem prius quidem
ferē active (sicut in rudimentis dictum est) poste-
rius verō passive.

Supina.

DE PARTICIPIO.

Participiū est pars orationis inflexa ca-
su; quæ à Nominis generis, casus, & de-
clinationem, à Verbo, tempora & si-
gnificationes; ab utroque, numerum &
figuram accipit.

Particip.

ACCIDENTIA PARTICIPII.

Accidunt Participio septem;

Casus,	Significatio,
Genus,	Numerus,
Declinatio,	Figura,
Tempus,	

Acciden-
tia Parti-
cipio.

Agens autem, & casu, & declinatione, idem hic nō habet in quod supra in nomine est traditum.

TEMPUS.

Tempora
particip.
Præsens;
Nota.

Nota.
- 23 23001
- 23 23001
- 23 23001

Tempora participiorum sunt quatuor; Præsens in eis vel utitur, Amans, legens.

Cæterum præteritum participium ab eo, simplex rariū legitur in nominativo, sed cunctis, cuncti, euntem, eunte, in obliquo componitur, ut in nominativo quidem in præteritum habent, genitivum autem in obliquo, obliens, abeuntis. Rediens, redeuntis; præteritum, ambiens, ambiente.

Hæc formam sequuntur & eorum gerundia, Abundandi, abundando, abundum; præteritum, ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.

Futurum.

Præteritum verò in

Sus, ut Docus, Visus.

Kus, Nexus.

Figuram autem duplex, ækenim quidem in activa, ut plurimum, significationis, aut neutrae, ut Locutus, currens; Altera verò in duobus passivis significationis, semper, ut Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio activa.

Participia.

Participia in duobus.

Significatio passiva.

Accidens.

Participia.

Activè significat ea participia, quæ ab activis cadunt, ut, Docens, docentis, Verberans, verberantis. Amens, cadentia neutraliter significant, ut, Currens, currens, Dolens, dolentis. In quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in duobus, ut, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Passivè significant ea participia, quæ a passivis descendunt, ut, Lectus, legendus; Auditus, audiendus.

Fiunt & Participia passiva ab huiusmodi neutris, quorum terminus personæ passivæ usque patitur, ut, ratur terra, Hinc, aratur terra.

Participia.

PARTICIPULUM.

65

Participia formata à deponentibus imitantur si-
gnificationem suorum verborum: un, Loquens lo-
quens, loquutus, & loquor. omni, & obni, aut uti

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, ma-
net participium futurum dicitur.

Sequendus, & Utendus, & Obliviscendus, &
Loquendus, & Patiendus, & Atque id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis parti-
cipia, quæ nunc active, nunc passive significantur.

Virgil. Nunc oblata mihi tot carmina, inane in illis
Terant. Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.

Virgil. -- mentis que tela Agnoscant.

Communium denique verborum participia
ipsorum significationem induunt: ut, Criminatus,
criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præ-
ter Poenitens, decens, libens, petens, poeniten-
dus, pudendus.

Hæc participia, præter analogiam, à verbis suis
deducuntur, Parturus, nasciturus, sonaturus, argu-
tus, lucturus, erriturus, nosciturus, moriturus, ori-
turus, osurus, futurus.

Similia participiis sunt ista, Tunicatus, rogatus,
personatus, larvatus, & innumera hujus sortis vo-
cabula, quæ à nominibus non à verbis deducuntur.

NUMERUS.

Est & numerus in participiis, ut in nomine: Sin-
gularis, ut Legens: Pluralis, ut legentes.

FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut Spirans; Compo-
sita, ut Respirans.

Participia aliquando degenerant in nomina
Participialia: Vel eum alium casum quam suum
verbum regunt: ut,

Abundans laetis, & Patiens inedia,
Alieni appetens, & Fugitans litium:

Participia
à depo-
nentibus.

Imperso-
nalia
participia
Participia
anomala
deducta à
verbis
præter a-
nalogiam.
Participia
derivata a
nominibus.

Numerus.

Figura
participi-
orum.
Participia
sunt no-
mina.

Vel cum componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsarum verba componenda possunt ut Infans, indoctus, innocens, inepus.

Vel cum com- *Amanus, loquax, Docilis, Amantior, doctior, Amantissimus, Doctissimus.*

Vel cum tempus significare desinunt ut *Espestem, quoniam nunquam visum abest, hoc est, eo animo discessisti, ut me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cuncturum, nihil prae- missurus, quid explorari haberes, id est, in affectus, non praetermittere.

Amandus est, doctissimus quisque, id est, dignus est, vel debet adari. *Ista laudata, id est, laudabilis.* Ejicienda est, ut *voluntas animi, id est, debet ejici.*

Participia praesentis temporis sunt nomina.

Participia praesentis temporis non raro sunt substantiva nomina. Modò in masculino genere, ut, Oriens, occidens, profluens, confluens. Modò in feminino, ut, Consonans, continens. Modò in neutro, ut, Congrings, accidens, antecedens, consequens. Modò in communigenere, pro verbalibus in ser- vix: ut, Appetens, diligens, sitiens, indulgens.

Animus, modò femininum, modò neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

Adverbi- um.

Adverbium est pars orationis non flexa, quae adiecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & Nomen, ut, *Homo egregie impudens. Ne parum sis leno. Nimirum philosophus.* Aliquoties & adverbium, ut, *Parum bene.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Acciden- tia Ad- verbo.

Adverbio accident, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas ex verborum circumstantiis colligenda est.

[illegible]

Ad locum respiciunt, Hic, illuc, illuc, intro, alio, quò, aliquò, nequò, quoquò, siquò, ex eodem, quo libet, quovis, quocumque, foras, horum, illorum, dextrorsum, sinistrorsum, forsum, deorsum, verso, què, neutro, quoque, versus.

A loco denotant, Hinc, alline, istinc, ipius, foris, A loco si-
inde, unde, aliunde, aliunde, sicunde, necunde, gnifican-
indidem, undeliber, undevis, undeunque, superne, tia.
inferne, coelitus, funditus

Denique per locū inuolunt, Hic, illac, istac, quacunque, ea, eadem, alia, aliqua, liqua, nequa, quicquā

Adverbia temporis sunt, dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, undum, quamdiudum, jam dudum, quampridem, jampridem, usque, quotusque, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, postidie, peridie, mane, vespere, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiussextus, &c. Diu, noctu, interdiu, nunc, jam, nuper, alias, olim, item, pridem, satisper, paulisper, parumper, sepe, raro, subinde, ideti- dem, plerumque, quotidie, quotannis, nunquam, unquam adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in dies, in horas, imprimis, quamprimum, simulac, simulatque.

Usque temporis & loci adverbium est. ut *usque*
sub obscurum notat. *usque* est usque hic. Est &
ubi pro semper aut continue ponitur: ut *usque* meru
infundere fuit.

Adverbia numerum. Semel, bis, ter, quater, quin- Numeri.
quies, sexies, septies, vigesies vel vicies, trigies vel
prius, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagi-
es, octogies, centies, milies, infinities.

Ordinis sunt, inde, deinde, nunc, dehinc, deinceps, novissimò, imprimis, postremo, primò, jam primò, deniq; demum, tandem, ad finem.

loci.

Ad locum
signifi-
cancia. **FLA**

A loco si-
gnifican-
tia.

Per locum
significan-
tia.

Temporis
Adverbia.

Usque.

Number.

Ordinis

Ad-

Interrogandi.	Adverbia interrogandi sunt. Cur, quāobrem, quare, quomodo, sequid, quin, pro cur non, num, quid ita, quō, unde, quāquam.
Vocandi.	Vocandi sunt. Hec, heu, & si qua sunt similia.
Negandi.	Negandi ut, Haud, non, minime, nequaquam, ne pro non, & similia.
Affirmandi.	Affirmandi ut, Eciam, sic, quidni, sane, prorsus, nempe, nimirum, certe, profecto, adeo, plane, scilicet.
Jurandi.	Jurandi ut, Herce, mehercle, medius fidius, Di, us, fidius, Pol, xdepol, Castor, teator.
Hortandi.	Hortandi ut, Agē, sodes, sultis, amabō, igedum, ehodum, eia, agite.
Prohibendi.	Prohibendi ut, nē, non.
Optandi.	Optandi ut, Ucinām, si, o, si, o.
Excludendi.	Excludendi ut, Modō, dummodo, tantummodo, solummodo, tantum, solum, dumtaxat, demum.
Congregandi.	Congregandi ut, Simul, una, pariter, populatim, universim, conjunctim, &c.
Segregandi.	Segregandi ut, Seorsim, gregatim, egregie, nominatim, virrim, oppidatim, vicatim, privatim, spectatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, ostiatim.
Diversitatis.	Diversitatis ut, Aliter, secus.
Eligendi.	Eligendi ut, Potius, potissimum, imō, sanis.
Intendendi.	Intendendi ut, Valde, nimis, nimirum, immodicē, impendio, impense, prorsus, penitus, funditus, radicitus omnino.
Remittendi.	Remittendi ut, Vix, egre, paulatim, sensim, pedetentim.
Concedendi.	Concedendi ut, Licet, esto, demus, sit, ita, sit, sane.
Negandi solitudinis.	Negandi solitudinis ut, Non, solum, non tantum, non modo, nedum.
Qualitatis.	Qualitatis ut, Doctē, pulchrē, fortiter, graviter.
Quantitatis.	Quantitatis ut, Parum, modice, maxime, summum, ad summum, & similia.
Comparandi.	Comparandi ut, Tam, quā, magis, minus, maxime, minime, aequē.

COJUNCTION

63

Rei non peracta ut, ferme, fere, prope, prope-
modum, tantum, tantum non, modo non.

Demonstrandi: ut, En, ecce, sic: ut cum dicimus,
sic scribito.

Explanandi: ut, Id est, hoc est, quasi dicas, puta,
ut puta, utpote.

Dubitandi: ut, Forlan, forfitan, fortassis, fortasse.
Eventus: ut, Fortè, casu, forte, fortuna.

Similitudinis: ut, Sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem,
tinquam, quasi, cœ, uti, velut, veluti.

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & com-
parantur, & regunt casus comparativi & superla-
tivi: ut, Doctè, doctius illo, doctissime omnium, si-
militer, Bene, melius, optime: Male, pejus, pessime:
etiam, Sape, sapius, sapissime: Nuper, nuperime,
& similia.

SPECIES.

Species est duplex, Principalis, quæ ex se origi-
nem habet: ut, *Humanitas*.

Derivativa est eorum, quæ nata sunt aliunde:
ut, *Furtim*, à *furore*; *Strictim*, à *stringo*; *Humaniter*, ab
humanus.

Aliquando neutra adjectiva induunt formam
adverbiorum, ad Græcorum imitationem: ut, *Re-
cent*, pro *recenter*, *Torvum* pro *torvé*.

FIGURA.

Figura est duplex, Simplex, ut *Prudenter*, *Com-
posita*, ut *Imprudenter*.

DE CONJUNCTIONE.

Conjunctio est pars orationis, quæ sententia-
rum clausulas apte connectit.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI.

Conjunctioni accidunt, Figura, Poreitas, & Ordo.

Rei non
peracta.

Demon-
strandi.

Explanan-
di.

Dubitandi
Eventus.

Similitu-
dinis.

Compa-
ratio.

Species.
adverbio-
rum.

Nomina
sunt ad-
verbia.

Acciden-
tia Con-
juncti.

Figura.

Figura.

Figura est duplex: Simplex: ut nam; Composita, ut namque.

POTESTAS.

Potestas.

Potestas, id est, significatio, est varia: Aliæ enim conjunctionibus copulativæ sunt: ut, Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, Idem, cum, & cum.

Tum.

Tum non geminarum: ut, *Vir tum probus tum a-ruditus*. Huc spectant & his contrariæ: ut, Nec, neque, neu, neve.

Suspendi-
væ.

Hæ quatuor sequentes Et, que, nec, neque, cum geminantur, suspensivæ etiam vocantur, quod aliud semper expectare faciant: ut, *Et fugit, et pugnat. Nec sapis ista, nec sentis.*

Disjuncti-
væ.

Aliæ disjunctivæ: ut, Aut, vel, ve, seu five. At istæ, cum geminantur, suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dicit.*

Discreti-
væ.

Aliæ discretivæ: ut, Sed, sed enim, at, atque, quidem, autem, quoque, scilicet, ceterum, verò, enim, verò quod si, verum, porro, quia.

Rationa-
les, seu il-
lative.

Aliæ rationales, seu illativæ: ut, Ergo, ideo, Igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob eam rem, eâ-re: Cicer. *Et re statim ad re Aristocrisum misit.*

Causales.

Aliæ causales, id est, quæ rationem precedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim, quod, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quod, quoniam, quatenus, et pro quia, ut,

Virgil. *Audieras, et fama fuit*: pro nam, vel quia fuit: quo pro quia, ut Cicer. *Non quod quisquam desit, sed quid valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit*: pro nam, vel quia.

Perfecti-
væ.

Aliæ perfectivæ seu absolutivæ: ut, Ut, quod prout

CONJUNCTIO.

87

Nē & ut, pro nō negō. Terent. *Scilicet nō nō*
queas ferre.

Nē prout non: Cicero, *Opera datur, si illud nō fiat.*

Aliz continuativæ: ut, si, sih, ni, nisi.

Aliz dubitativæ: ut, Ne an, anpe, num nunquid,
 utrum, pene.

Aliz adversativæ: ut, Et si, quanquam, quamvis, li-
 cēt, tamen, & aliz id genus.

Aliz reditivæ eundem: ut, Tamen attamen,
 sed, tamen, veruntamen.

Aliz diminutivæ: ut, Saltem, at, certe, vel, ut, Cū.
 Nē vel latum digritum distiteris.

Aliz electivæ: ut, Quam, ac, atque, ut, quando pro
 Quam accipiuntur.

Expletivæ: ut, Quidem, e quidem, nimirum, autem,
 scilicet, quoque, nam, profecto, verò, enim verò, sed-
 enim, enim, pro certo.

Virgil. *Nam quis ibi juvenum confideris? Ista iustas*
gessit adire domos? Ter. At enim non finam.

Sunt dictiones, quæ nunc ad verbia, nunc conjun-
 ctiones, nunc præpositiones esse inveniuntur: ut,
 Cum, quoties casu jungitur, præpositio est.

In genere, conjunctiones ad eod tenus discerne
 ab adverbis discernuntur, ut quàm explicitissime con-
 fundantur: ut, Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo conjunctionum est triplex: nempe,
 Præpositivus, earum scilicet, quæ in sententiarum
 exordio ponuntur.

Subjunctivus, earum scilicet, quæ secundum in-
 clausula, vel tertiam, vel ad summam, quartum lo-
 cum occupant.

Communis.
 Ex conjunctionibus hæc imprimis præponi solent,
 Nam, quare, ac, est, atque, &, aut, vel, nec, neque, si,
 quoniam, quatenus, si, seu, sive, ni, nisi.

i. Bravida
 sup. r.

Continua-
 tivæ.

Dubita-
 tivæ.

Adversa-
 tivæ.

Redditi-
 væ.

Diminu-
 tivæ.

Electivæ.

Expletivæ.

Cum.

Cum.

Cum.

Cum.

Cum.

Cum.

Ordo con-
 junction.

Præpositi-
 vus.

Subjuncti-
 vus.

Communi-
 nis.

Præpositi-
 væ.

Sub-

Subiuncti. Subiunctivæ vero sunt, Quidem, quoque, autem, v. q. z. verò enim.

Enclitice. Et tres Enclitice: ut, Quæ, ne, ve, sic dictæ, quod accentum in præcedentem syllabam inclinentur, Horat. *Ludere qui nescit, compestribus abstinetur armis; Indolensque pile, disctive, trochæ, quin scitu*

Sunt & aliz quoque voces aliquot enclitice, ut, Dum, sis, nam, &c.

Communes. Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt; quales sunt reliquæ fere omnes, præter prædictas, ut, Equidem, ergo, igitur, saltem, tamen, quanquam, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositio est pars orationis indeclinabilis, quæ aliis orationis partibus, vel in compositione, vel in appositione præponitur, in appositione: ut, *Christus sedet ad dextram Patris*, in compositione: ut, *Ad alium juramentum adhibendum admonuit*.

Quædam præpositiones postponi suis casibus inveniuntur, ut,

Cum,	Quibuscum,
Tenus,	Pube, tenus.
Versus,	Angliam versus,
Usque,	Ad occidentem usque.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpositioni accidit casus regimē, sive constructio. Cæterū in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quam assiduo legendi atque scribendi usu discenda est. Exempli causâ; Secundum, Aliud significat cum dico *Secundum aurem vulnus accepit*, id est, *juxta aurem*: Aliud vero hic *Secundum Deum parentes amandi sunt*, i. *proxime post Deum*: Aliud in hac oratione *Secundum quærit* *mihi felix visui sum*, id est, *in quiete*, vel *inter quietē*.

Præ-

Præpositiones accusativum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusativo casui adiunguntur. Ad. Ad calendæ Græcæ.

Apud. Virg. At bene apud memores veteris facti gratia facti.

Ante. Ovid. dictique beatus.

Ante obitum nemo supremæque funera debet.

Adversus. Nè Hercules quidem adversus illos.

Cis. C. Thamestis sita est Etona.

Citra. { Hor. Est motus in rebus, sui verit deniq. fines.

Ultra. { Quos ultra recteque nequis consistere vidit.

Intra. Ovid. Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit.

Extra. Pl. Ma. Extra omnem ingentem aetatem.

Circum. locale est. in. Circum montem.

Circa. Circum forum. Circa viginti annos.

Circiter. tempus & numerum significat.

Circiter horum decimans.

Calat. Circiter duo millia desiderati sunt.

Contra. Nè contra stimulum calces.

Erga. Principi erga populum clemens.

Inter. Hor. Multa cadunt inter calicem supremaque labra.

Infra. Terent. Quem ego infra omnes infimū esse puto.

Supra. Salust. Dux hostium cum exercitu supra caput est.

Juxta. Ter. Cum lucubratis juxta antillis lina faceres.

Ob. Fæda mors ob oculos versabatur.

Per. Hor. Impiger extremos curvis mercator ad Indos.

Per mare pauperem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. Prope urbem, prope mortem.

Præter. Terent. In fugis, nè præter casam.

Propter. Aliquid mali propter vicinum malum.

Post. Hor. O cives, cives, quarenda pecunia primum est.

Penes. Ovid. Penes est unum vasti custodia mundi.

Trans. Hor. Calum non animum manans, qui trans ma-

re mittunt.

Præpo-

Præpositiones Ablativum regentes.

- A. Terent. *A me nulla tibi cura est.* *Trin.*
 Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimis; *Ab alia ex-*
petter, alteri quod feceris.
 Abs. Terent. *Abi quovis homine beneficium accipere*
cum opus est, gaudeat.
 Absque. Terent. *Absque eo esset.* *Absque pecunia mi-*
serè vivitur. *(Lucrum.)*
 Cum. Mimis; *Dammum appellandum est cum mala fama*
Clam. *Clam patre.* Et Plautus; *Clam patrem.*
 Coram. *Coram Senau rex esse est.*
 De. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*
 E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, e*
seno Tarpeia deicietur.
 Ex. *Ex malis moribus bona leges nata sunt.*
 Pro. Mimis; *Comes facundus in via pro vehicula est.*
 Pro. Terent. *Huic aliquid pro manu dedit.*
 Sine. Idem; *Sine Cerere et Baccho friget Venus.*
 Tenu. Virg. *capuloque tanto ferrum impulsi tra,*

Præpositiones utrique casui servientes.

- Hæc quatuor utrumque casum exigunt, sed di-
 versa fere significatione:
 In. Terent. *In tempore vana, quod omnium rerum est*
primum: sine motu.
 Ovidius; *Inque domos superas scandere cura fuit: mo-*
tum quodammodo innuit.
 Sub. Virg. *Sub lucem exportant calathis, i. paulo ante*
lucem. Idem; *— vasto vidisse sub antro.*
 Super. Virg. *Super ripas Tyberis, Fronde super viridi.*
 Subter. *Subter terrâ.* Virg. *Densa subter se studine castus*

Præposi-
 ones nun-
 quam ex-
 tra com-
 positionem
 repertæ.

Sunt & Præpositiones, quæ nunquam extra com-
 positionem inveniuntur: nimirum,
 Am, } Ambio: } Re. } Recipio,
 Di, } ut Diduco: } Se, } ut Sepone,
 Dis, } Distrabo: } Con, } Condone.
 Con.

INTERJECTIO. 71

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, Coagmento, coemio, coinquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

Interjectio est pars orationis, quæ sub incondita voce subito prorumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: ut, Evax, vah, Plur, Evax, jurgio tandem uxorem abegi.

Dolentis: ut, Heu, hoi, hei, ô, ah, Terent. *I intro: hoi! hei!* Virgilius; *O dolor atque decus magnum!*

Timentis: ut, Hei, atat, Terent. *Hei! vereor nò quid Andriam apportet mali.*

Admirantis: ut, Papæ. Ter. *Papæ! nova figura oris*

Vitantis: ut, Apage, apagêsis; Terent. *Apagêsis, egôn? formidolosus?*

Laudâtis: ut, Euge, Mar. *Citò, nequiter, euge, beatè*

Vocantis: ut, Eho, ho, io. Terent. *Oh, quid vocaris?*

Deridentis: ut, Hui. Ter. *Hui! tu mihi illam laudas?*

Ex improvîso aliquid deprehendentis: ut, Atat. Ter. *Atat! data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: ut, oh, proh. *Proh nefas! Seneca; Oh paupertas felix!*

Imprecantis: ut, Malum, vix malum. Terent. *Quid hoc (malum) infelicitatis est?*

Ridentis: ut, Ha, ha, he. Terent. *Ha; ha; he, defessa jam misera sum te ridendo.*

Silentium injungentis: ut, Au, Terent. *Au, nò comparandus hic quidem ad illum est.*

Illud hîc observandum est, nomina quoq; & verba quâdoq; interjectionis loco poni: ut apud Virgiliû Navibus (insandum) amissis, Cicero; *Sed amabo te, cura.* Imò quævis orationis pars, affectû animi inconditum significans, interjectionis vice fungitur.

Aliæ partes sunt interjectiones.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassâ (quod aiunt) Minervâ tradita sunt pueris, tanisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abunde sufficere arbitramur. Quod si cui tamen allubescit quicquam his alius exactius que per vestigare, hunc ad Grammaticorum voluenda perscrutandaque opera relegandum censemus. Quorum, cum magnus sit numerus & quidem egregiedotiorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamque, Linaicrō nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE

octo partium orationis.

Tq; de octo quidem orationis partibus earumq; formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hætenus dictum esto: deinceps de eisdē, quatenus ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus. Est igitur Syntaxis debita partium orationis inter se compositio, connexioque juxta rectam Grammatices rationem.

Constructio quid sit.

Ea verò est, quâ veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo, sunt usi.

Concordantiæ Grammatices.

Cæterum, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis sunt paucis edisserenda.

CONCORDANTIA

Nominativi & Verbi.

Concordantia prima

Verbum personale coheret cum nominativo numero & personâ: ut,

Nunquam fera^a est ad bonos mores² via.

² Fortuna nunquam perpetua^b est bona.

Nomina.

Nominativus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causâ discretionis: ut, ¹*Vos damnastis* quasi dicat, præterea nemo: aut emphasis gratiâ: ut, Terent. ²*Tu es patronus*, ³*tu pater*, ⁴*deseris* ⁵*tu, perimus*; quasi dicat, præcipue, & præ aliis tu patronus es. Ovidius; ¹*Tu dominus*, ²*tu vir*, ³*tu mihi frater* ⁴*eris*. In verbis, quorum significatio ad homines tantum pertinet, tertiæ personæ nominativus sæpe subauditur; ut, Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus: ut, Terentius; *Fertur atrocia flagitia designasse*, Ovid. *Tæque ferunt ira panituisse iua*.

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed aliquando verbum infinitum: ut, Plaut. ¹*Mentiri non est meum*. Aliquando oratio; ut, Ovid. *Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes*, ²*Emollit mores, nec finit esse feros*.

Aliquando adverbium cum genitivo: ut, ¹*Parit virorum ceciderunt in bello*. ²*Parit signorum sunt combusta*.

Verbum
infinitum
nominati-
vus verbo,

● EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro nominativo accusativum ante se statuant: ut, ¹*Te rediisse incolumem gaudeo*. ²*Te fabulam agere volo*.

Accusat.
ante ver-
bum infi-
nitum,

Resolvi potest hic modus per quoddam & ut, ad hunc modum: ¹*Quod tu rediisti incolumis, gaudeo*. ²*Ut tu fabulam agas, volo*.

Verbum inter duos nominativos diversorum numerorum positum, cum alterutro convenire potest ut, Terent. *Amantium ira, amoris redintegratio est*, Ovid. -- *quid enim nisi vota supersunt?* Idem; *Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt*, Virgil. -- *nihil hic nisi carmina desunt*.

Impersonalia præcedentem nominativum non habent: ut, *Tædet me vita*. *Pertæsum est conjugii* de quibus suo loco.

Except. 1.

Nomen multitudinis singulare quandoque verbo plurali jungitur: ut, ^a Pars ^b abiit. ^a Uterque ^b deluduntur dolis.

CONCORDANTIA,

Substantivi & Adjectivi.

Secunda
concor-
dantia.

Adjectivum cum substantivo, genere, numero, & casu consentit: ut, Juvenal. ^b Rara ^a avis in terris, ^b nigroque simillima ^a cygno.

Ad eundem modum participia & pronomina substantivis adnectuntur: ut,

Ovidius; Donec eris felix, multos numerabis amicos:

Nullus ad ^a amissus ibit amicus ^a opes.

Seneca; Non ^b hoc primum ^a pectora ^a vulnus ^b mea senserunt, graviora tuli.

Nota.

Aliquando oratio supplet locum substantivi: ut, ^b Audito ^a regem Doroberniam proficisci.

CONCORDANTIA,

Relativi & Antecedentis.

Tertia
concor-
dantia.

Relativum cum antecedente concordat genere numero, & personâ: ut, --- ^b vir bonus est quis? ^b Qui consulta patrum, ^b qui leges jurâque servat.

Nec unica vox solum, sed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut, Terent. ^a In tempore ad eam veni, ^b quod omnium rerum est primum.

Nota.

Relativum inter duo antecedentia diversorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: ut, Valerius Maximus; Senatus assiduam stationem eod^a loci peragebat, ^b qui hodie Senaculum appellatur. Non procul ab eo ^a flumine, ^b quod Saliam vocant, Cicero; Propius à terra Fovis ^a stella fertur, ^b qua Phaethon dicitur.

Nunc cum posteriore: ut, Homines tuentur illum globum, ^b qua ^a terra dicitur.

Est locus in carcere, ^b quod ^a Tullianum appellatur.

In coitu luna, ^b quod ^a interlunium vocant.

Aliquan-

Aliquādo relativum, aliquando & nomen adjectivū respondet primitivo, quod in possessivo subintelligitur: ut, Ter. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ovid. -- *nostros vidisti flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interseritur inter relativū & verbū, relativū erit verbo nominativus ut, Boet. *Felix, qui potuit boni fontem visere lucidū.* Casus relati-
lativi.

At si nominativus relativo & verbo interpōatur, relativū regitur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur; ut, Ovid. *Gratia ab officio, quod mora tardat, abest.* Vir. *Cujus numen adoro.* *Quorum optimum ego habeo.* *Cui similem non vidi.* *Quo dignum te judicavi.* *Quo melius nemo scribit.* *Quem videndo obstupuit.* *Lego Virgilium,* *pra quo ceteri poeta sordent,*

Substantivorum constructio,

Quū duo substantiva diversæ significationis sic concurrunt, ut posterius à priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitivo ponitur: ut, Juvenal. *Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.* *Rex pater patria.* *Arma Achillis.* *Cultor agri.* Genitivus
substanti-
vi.

Proinde hic genitivus sæpissimè in adjectivū possessivum mutatur: ut, *Patri domus.* *Paterna domus.* *Heri filius.* *Herilis filius.* Est etiam ubi in dativum vertitur: Luc. de Cat. *Urbi pater est.* *urbique maritus.* *Herus tibi.* *mihī pater.* Variatio
substantivi
in adjecti-
vum pos-
sessivum.

EXCEPTIO

Excipiuntur quæ in eodem casu per appositionē connectuntur: ut, Ovid. *Effodiuntur opes irrisamēta malorum.* Vir. *Ignavū fucos pecus à præsepibus arcent.* Appositio.

Adjectivum in neutro genere absolute, hoc est, absq; substantivo positum, aliquando genitivū possulat: ut, *Paululum pecunia.* *Hoc noctis.* Catull. *Non videmus id mantica quod in tergo est.*

Juven.^a *Quantum quisq. sua^b nummorum servat in^a dy-
ca,* ^a *Tantum habet &^b fidei.*

Penitur interdum genitivus tantum, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito: ut in hujusmodi locutionibus;

Terent. *Ubi ad^b Dianā veneris, ito ad dextram. Ven-
tum erat ad^b Vestā:* Utrobique subauditur ^a *templum.*

Virg. *Hectoris Andromache:* subauditur ^a *uxor.*

Idem; *Deiphobe^b Glauci:* subauditur ^a *filia.*

Terent. *Hujus video Byrrhiam:* subaudi ^a *servum.*

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperiū rei variis modis effertur, at fre-quentius in ablativo, vel genitivo: ut, *Vir^b nullā fi-
de.* Ovid. *Ingenui vultū^a puer, ingenuūque pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & usus ablativum exigunt: ut, Cicero; *Au-
toritate tuā n. his^a opus est.* Gell. *Pecuniam,* ^b *quā sibi ni-
hil esset^a usus, ab iis quibus fecer^a usus esse non accepit.*

Opus ad-
jective.

Opus autem adjectivē pro necessario quandoque poni videtur, variēque constructur: ut,

Cicero; *Dux^b nobis & autor^a opus est.*

Idem; *Dicis nummos^b mihi^a opus esse ad apparatus tri-
umphī.* Terent. *Alia,* ^b *quā^a opus sunt, para.*

Cicero; *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis^a tibi
multum^a opus non fuisse.*

Adjectivorum constructio.

GENITIVUS.

Adjecti-
vorum
constru-
ctio,

Adjectiva quæ desiderium, noticiam, memori-
am, atque iis contraria significant, genitivum
adsciscunt: ut,

Plinius; *Est natura hominum^b novitatis^a avida.*

Vir. *Mens^b futuri^a praescis.* Idē; *Memor esto brevis^a avi*

Ter. *Imperio^b rerum, eductos libere in fraudem illius*

Silius; *Non sum^b animi^a dubius, sed^a devius^b equi.*

Cicero; *Gracianū^b literarum^a rudis.*

Adjecti-

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum feruntur: ut, ^a *Audax* ^b *ingenii*. Ovid. *Tempus* ^a *edax* ^b *rerum*. Seneca; *Virtus* est ^b *vitiorum* ^a *fugax*. Hor. ^b *utilium* ^a *sagax*. Idem; ^b *Propositi* ^a *tenax*. Virgilius; *Tam* ^b *ficti praviq;ue* ^a *tenax* quàm nuntia veri. Plaut. ^b *Pecuniarum* ^a *petax*, &c.

Ingens præterea adjectivorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Delpauterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè posita, interrogativa quædam, & certa numeralia genitivo, à quo & genus mutuuntur, gaudent: ut, Cicer. *Quanquam* te, Marce fili, annum jam audientem Cratippum, idq; Athenis abundare oportet, præceptis institutisq; philosophiæ, propter summam & doctoris auctoritatem & urbibus, ^b quorum ^a alter te scientia augere potest, altera exemplis. ^a *Utrum* ^b horum *maius*, accipe.

Ovidius; ^a *Quisquis* fuit ille ^b *deorum*.

Terent. *An* ^a *quisquam* ^b *hominum* est aequè miser ut ego Virgilius; --- ^b *divum* promittere ^a *nemo* *Auderet*.

^a *Tres* ^b *fratrum*. ^a *Quatuor* ^b *judicum*. ^b *Sapientum* ^a *octavum* quis fuerit, nondum constat.

^a *Primus* ^b *regum Romanorum* fuit Romulus.

In alio tamen sensu ablativum exigunt cū præpositione: ut, ^a *Primus* ^b *ab Hercule*. ^a *Tertius* ^b *ab Ænea*.

In alio verò sensu dativum: ut, Virgil. --- ^b *Nulli* *pietate* ^a *secundus*.

Usurpantur autem & cum his præpositionibus, *E*, *de*, *ex*, *inter*, *ante*: ut, Ovid. *Est deus* ^b *è vobis* ^a *alter*. Idem; ^a *Solus* ^b *de superis*. Virg. ^a *Primus* ^b *inter omnes*. Idem; ^a *Primus* ^b *ibi* ^a *ante omnes*, magna comitæte cetera.

Laocoon ardens summa decurrit ab arce.

Interrogativum & ejus redditivum ejusdem casus Interrog.

sus & temporis erunt: ut, ^a *Quarum* rerum nulla est *sazietas* ^b *divitiarum*. *Quid* rerum nunc ^a *geritur* in *Anglia* ^b *consulitur* de religione.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, jâ, jum: ut, ^a Cujum pecus? ^b Laniorum. Aut per dictionem variæ syntaxeos: ut, ^a Furtine accusat, an homicidii? ^b Utroque.

Fallit deniq; cùm per possessiva, Meus, tuus, suus &c. respondendû est: ut, ^a Cujus est hic codex? ^b Meus.

Compara-
tiva & su-
perlativa.

Comparativa & superlativa, accepta partitivè genitivum, unde & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativum autè ad duò, superlativû ad plura refertur: ut, ^b Manuum ^a fortior est dextra. ^b Digitorû medius est ^a longissimus. Accipiuntur autem Partitivè cû per E, ex, aut Inter exponûtur: ut, Virgilius ^b poetarum ^a doctissimus: id est, ^b ex poetis, vel ^b inter poetas,

Compara-
tivorum
constru-
tio.

Comparativa, cùm exponuntur per quàm, ablativum adsciscunt: ut, Horat. ^a Vilius argentum est ^b auro, ^b virtutibus aurum, id est, quàm aurum, quàm virtutes. Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessûs significat: ut,

Cicero; ^a Quanto doctior es, ^b tanto te geras ^a submissius. Tanto, quanto, multo longè, ætate, natu, utriq; gradui apponuntur: ut, Catull. ^a tanto tu ^a pessimus omnium poeta. ^b Quanto tu ^a optimus omnium patronus.

Eras. Nocturna lucubrationes ^b longè ^a periculossima habentur. ^b Longè cateris ^a peritior es, sed non ^b multo ^a melior tamen. Juv. Omne animi vitium ^b tanto ^a conspectius in se Crimen habet, ^b quanto ^a major, qui peccat habetur. ^a Major & ^a maximus ^b ætate. ^a Major & ^a maximus ^b natu.

DATIVUS.

Commo-
dum, in-
commo-
dum, &c.

Adjectiva quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativû transeûnt: ut, Virgilius; ^a Sis ^a bonus & ^a felixque ^b tuis.

Martial. Turba ^a gravis ^b paci, placidaq; ^a iniqua ^b quieti. Est ^a finitimus ^b oratori poeta. Ovid. Qui color albus erat, nunc est ^a contrarius ^b albp.

Martial. ^a Fecundus ^b amicis, ^b Omnibus ^a supplex. Juvenal.

Juvenal *Si facis ut^b patria sit^a idoneus^a, utilis^b agro.*

Huc referuntur nomina ex Con præpositione Composita composita : ut. Contubernalis, commilito, concum Con. servus, cognatus, &c.

Quædam ex his quæ similitudinem significant similitudo etiam genitivo gaudent : ut,

Lucanus; *Quem metuis^a, par^b huius erat.*

Terentius; *Patres æquum esse censent, nos jamjam a^a pueris illico nasci senes, neque illarum^a affines esse^b rerum, quas fert adolescentia.*

Idem; *Domini^b similis es.* Auson. *Mens^a conscia^b recti,*

Virgilius; *Præterea regina^b tui^a fidiissima dextra*

Occidit ipsa sua.

Communis alienus, immunis, varriis casibus serviunt : ut, Cicer. *Commune^b animantium omnium est conjunctionis appetitus, procreandi causa. Mors^b omnibus^a communis. Hoc^b mihi tecum^a commune est.*

Communis, alienus, immunis, varriis casibus serv.

Salust. *Non^a aliena^b consilii.* Sen. *Alienus^b ambitioni.*

Cicero; *Non^a alienus^b à Scævola studiis,*

Ovid. *Vobis^a immunibus huius Esse^b mali dabitur,*

Plinius; *Caprificus^b omnibus^a immunis est.*

Immunes^b ab illis malis sumus.

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusativo cum præpositione adjunguntur : ut, Cicero; *Natus^b ad gloriam,*

Verbalia in *bilis* accepta passivè, ut & participia, In *Bilis* & *bilis* seu potius participialia in *du*, dativo adjecto gaudent : ut, Mar. *O^b mihi post nullos Fuli^b memoræ de sodales*

Statius; *... nulli^a penetrabilis^b astro Lucus eras.*

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis mensura subicitur adjectivis in Magnitud. accusativo : ut, *Gnomon septem^b pedes^a longus, umbram mensura, non amplius quatuor^b pedes^a longam reddit.*

Interdum & in ablativo : ut,

Columella, *font^a latus^b pedibus tribus, altus^b triginta.*

Inter-

Interdum etiam & genitivo: ut, Columel. In morem horti areas ^a latas ^b pedum densum, ^a longas ^b pedum quinquagenum facito.

ABLATIVUS.

Copia & inopia.

Adjectiva quæ ad copiam egestatemve pertinet, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudet: ut Plautus Amor, ^a melle & selle est ^a fecundissimus. Horat. Dives ^b agris, ^a dives positus in senore ^b nummis. Virgil. At sessæ multa referunt se nocte minores, Cru-
^a ra ^b thymo ^a plena.

Idem; Quæ regio in terris nostri non ^a plena ^b laboris.

Idem; ^a Dives ^b opum, ^a dives pictis ^b velis & auri.

Persius; O curvæ in terris animæ, & ^b celestium ^a inanes

^a Expers ^b fraudis, ^b Gratiâ ^a beatus.

Diversitas

Nomina diversitatis ablativum sibi cum præpositione subiiciunt: ut, Virgilius; ^a Alter ^b ab illo. ^a Aliud ^b ab hoc. ^a Diversus ^b ab isto.

Causa.

Nonnunquam etiam dativum: ut, ^b Huic ^a diversum Adjectiva regunt ablativum significantem causam; ut, ^a Pallidus ^b irâ. ^a Incurvus ^b senectute. ^a Livida ^b armis brachia. ^a Trepidus ^b morte futurâ.

Modus rei

Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo: ut, Facies miris ^b modis ^a pallida. ^a Nomine ^b Grammaticus, ^b re ^a barbarus.

Cicer. Sum tibi ^b naturâ ^a parens, ^a præceptor ^b consiliis.

Virgilius; -- ^a Trojanus ^b origine Cæsar, ^b Spe ^a dives,

^b re ^a pauper. ^a Syrus ^b natione.

Dignus, &c.

Dignus, indignus, præditus, caprus, contentus, extorris, auferendi casum adjectum volunt: ut,

Ter. ^a Dignus es ^b odio. Qui filium haberem tali ingenio ^a præditum. Virg. Atque ^b oculis ^a capri fodere cubilia talpæ. Idem; ^b Sorte tuâ ^a contentus abi.

Horum nonnulla genitivum interdum vendicant;

ut, Ovidius; Militia est ^b operis altera ^a digna tui.

Virgil. Descendam magnorum haudquaquam ^a indignas ^b avorum.

Pronominum Constructio.

MEi, tui, sui, nostri, vestri, genitivi primitivo. Primitiva
rum, ponuntur cum passio significatur: ut,
Languet^a desiderio^b tui. (^b nostr²

Ovid.^a *Parsq^b tui latitat corpore clausa meo.*^a Imago

Meus, tuus, suus, noster, vester, adjiciuntur cum Derivati-
actio vel possessio rei denotatur. ut, *Favet^a deside- va.*
rio^b tuo.^a Imago^b nostra, id est, quam nos possidemus.

Nostrum & vestrum genitivi sequitur distributi-
va, partitiva, comparativa & superlativa: ut, *Unus-
quisq^b vestrum.*^a *Nemo nostrum.* Ne^a *chi^b vestrum
sit mirum.*^a *Major^b vestrum.*^a *Maximus natus nostrum.* Possessiva.

Hæc possessiva, Meus, tuus, suus, noster, & vester,
hos genitivos post se recipiunt, Ipsius, solius, unius,
duorum, trium, &c. omnium, pluriū, paucorum, cu-
jusq^b; & genitivos participiorum, quæ ad genitivū
primitivi in possessivo inclusum referuntur: ut,
Ex^a tuo^b ipsius animo conjecturam feceris. (tam.

Cic. *Dico me^a unius operæ rempublicæ esse libera-*

Idem;^a *Meum^b solius peccatum corrigi non potest.*

Eras.^a *Noster^b duorum eventus ostendat, utra gens sit
melior. In^a sua^b cujusque laude præstantior.*^a *Nostrā^b
omnium memoriā.*

Brut. ad Cicer.: *Vestris^b paucorum respondet laudi-
bu.* Hor. --- *scripta Cum^a mea nemo legat, vulgò re-
citare^b timentis.*

Sui & suus
reciproca.

Sui & suus reciproca sūt, hoc est, semper reflectū-
tur ad id quod præcessit in eadem oratione: ut,
Petrus nimium admiratur se: Parcit erroribus suis.

Aut annexa per copulam: ut, *Magnopere^a Petrus
ragat, ne^b se deserat.*

Ipsc.

Ipsc ex pronominiibus solum trium personarum
significationem representat: ut,

Ipse^a vidi.^a *Ipse^b videris.*^a *Ipse^b dixit.*

Et nominibus pariter ac pronominiibus adjungi-
turtur, *Ipse^a ego.*^a *Ipse^b ille.*^a *Ipse^b Hercules.*

Idem.

Idem etiam omnibus personis jungi potest: ut,
Ego^a idem adsum,

Terent.

- Terentius; ^a Idem has nuptias ^b perge facere.

Demon-
strativa, Virgil. --- ^a idem ^b jungat vulpes, & mulgeat hircos.
Hic, ille, iste, sic distinguuntur:
Hic, mihi proximum demonstrat: Iste, eū qui apud
te est, Ille, eum qui ab utroque remotus est, indicat.
Ille & iste Ille, tum usurpatur, cum ob eminentiam re quam-

piam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus.*
Iste, verò ponitur, quando cum contemptu rei ali-
cujus mentionem facimus: ut, Terentius; *Istum*
æmulum quoad poteris ab ea pellito.

Hic & ille Hic & ille, cum ad duo anteposita referuntur; Hic,
ad posterius & propius; Ille, ad prius & remotius
propriè ac usitatissimè referri debet: ut, Col. ^a *Agri-*
cola contrarium est pastoris propositum: b ille quàm ma-
ximè subactò & puro solo gaudet, b hic novali grami-
nosque: b ille fructum è terra sperat, b hic è pecore. Est
tamen, ubi è diverso pronomen hic ad remotius
suppositum referri invenias, & ille ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus post Verbum.

Nominat.
utrinque.

Verba substantiva, ut, *Sū, forem, fio, existo:* ver-
ba vocandi passiva: ut, *Nominor, appellor, di-*
cor, vocor, nuncupor, & iis similia; ut, *Scribor, salu-*
tor, habeor, existimor: item verba gestūs; ut, *Sedeo,*
dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominati-
vum expetunt: ut, ^b *Deus* ^a *est summum* ^b *bonum.*
^b *Perpussilli* ^a *vocantur* ^b *nani.* ^b *Fides religionis nostra*
^b *fundamentum* ^a *habetur.* *Malus* ^b *pastor* ^a *dormit* ^b *supinus*
Lactantius; ^b *Homo* ^a *incedit* ^b *erectus in cælum.*

Deniq; omnia ferè verba post se nominativum
habent adjectivi nominis, quod cum supposito
verbi, casu, genere, & numero concordat: ut,

^b *Rex* ^a *mandavit* ^b *primus extirpari hæresin.*

^b *Pii* ^a *orant* ^b *taciti.* ^b *Boni* ^a *discunt* ^b *seduli.*

Infiniti
verbi con-
structio,

Infinitum quoque utrinque eosdem casus habet, præ-
cipue

cupiē cūm verba optandi, eīs que similia accedunt:
ut, ^b Hypocrita cupit ^a videri ^b justus. Hypocrita cupit ^b se
^a videri ^b justum. Malo ^b dives ^a esse quā haberi. Malo
^b me ^b divitem ^a esse quā haberi. Claud. Vivitur exi-
guo meliūs; natura ^b beatis ^b Omnibus ^a esse dedit, si
quis cognoverit uti.

Marti. ^b Nobis non licet ^a esse tam ^b disertis, vel disertos.

Terentius; Expedit ^b bonas ^a esse ^b vobis.

Ovidius; Quo ^b mihi commisso non licet ^a esse ^b piam.

Quamvis in his postremis exemplis subaudiuntur
accusativi ante verba infinita. ^b Nos ^a esse ^b disertos.

^b Vos ^a esse ^b bonas. ^b Me ^a esse ^b piam.

Genitivus post verbum.

Sum genitivum postulat, quoties significat pos-
sessionem, aut ad aliquid pertinere: ut, Sum signi-
fic. poss.
Virgilius; --- pecus ^a est ^b Melibæi. genit.

Cicero; ^b Adolescentis ^a est maiores natu revereri.

Vir. ^b regū ^a est, Parcere subjectis, & debellare superbos.

Excipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, suum,
nostrum, vestrum, humanum, belluinum, & similia:

ut, Non ^a est ^b meum contra auctoritatem Senatūs dicere

Terent. Eia, haud ^b vestrum ^a est iracundos esse.

^b Humanum ^a est irasci.

At hic subintelligi videtur Officium, quod ali-
quando etiam exprimitur: ut, Terent. Tuum ^a est ^b
officium has bene ut ad similes nuptias.

Verba æstemandi genitivo gaudent: ut, ^b Plurimi
passim ^a sit pecunia, Pudor ^b parvi ^a penditur. ^b Nihili,
vel ^b pro nihilo ^a habentur litera.

Æstiman-
di verba
genit.

Ovid. ^b Plurimæ opes nunc ^a sunt, quā prisci tēporis annis

Æstimo, vel genitivum, vel ablativum adsciscit:

ut, Valerius Maximus; Non ^b hujus te ^a æstimo, ^b Ma-

gno ubique virtus ^a æstimanda est.

Flocci, nauci, nihili, pili, assis, hujus, terūciū, his ver-
bis, Æstimo, pēdo, facio, peculiariter adjiciūtur: ut

Ego illū flocci pēdo. Nec ^b hujus ^a faci, qui me ^b pili ^a asli-
mat.

mat. Singularia sunt ista: ^a *E* qui boniⁱ consulo, ^b *E* qui boniⁱ facio, id est, in bonam accipio partem.

Accusandi Verba accusandi, damnandi, monendi, absolven-
di, & consimilia, genitivum postulant, qui crimen
significet: ut,

Plaut. Qui alterum^a incusat^b probri, ipsum se intueri
Cicero; Etiam^b sceleris^a condemnat generum suum.
Ovid. Parce tuum vatem^b sceleris^a damnare Cupido.

^a Admoneto illum pristina^b fortunæ. ^b Furtiⁱ absolutus est.

Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum, vel
cum præpositione, vel sine præpositione: ut, Cic. si
in me iniquus es iudex, ^a condemnabo eodem ego te ^b cri-
mine. Gellius; Uxorem^b de pudicitia graviter^a accusa-
vit. Cicero; Putavi ea^b de re^a admonendum esse te.

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & su-
perlativus gradus, non nisi in ablativo id genus ver-
bis subduntur; ut, ^a Accusas furti, an stupri, an^b utroque?
five^b de utroque. ^b Ambobus, vel^b de ambobus? ^b Neutro,
vel^b de neutro? ^b De plurimis simul^a accusaris.

Satago,
&c.

Satago, misereor, miseresco genitivum admit-
tunt: ut, Terent. Is^b rerum suarum^a satagit.

Virgil.--- oro^a miserere^b laborum

Taniorum, ^a miserere^b animi non digna ferentis.

Stattius; Et^b generis^a miseresce tu.

Misereor,
&c.

At misereor & miseresco rarius cum dativo le-
guntur: ut, Seneca; Huic succorro^b huic^a misereor.

Boetius; Dilige jure bonos, &^a miseresce^b malis.

Remini-
sco, &c.

Reminisco, obliviscor, memini, genitivum aut ac-
cusativum desiderant: ut, Data^b fidei^a reminisci-
tur. Proprium est stultitia aliorum vicia cernere, ^a obli-
visci^b suorum. Ter. Faciam, ut^b mei que ac huius^b dici,
ac^b loci semper^a memineris. Plaut. ^b Omnia qua curant
senes^a meminerunt. [fecit.]

^a Memini^b de hac re, ^b de armis, ^b de te, id est, mentionem

Potior ge-
nit, aut
ablat.

Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur: ut,

Plaut. Romani^b signorum &^a armorum^a potiti sunt.

Virg. Egressi optata Troes^a potiuntur^b arcu^a.

Dati-

Dativus post Verbum.

OMnia verba acquisitiy è posita ad discisc ut dativum ejus rei, cui aliquid quocumq; modo acquiritur: ut, Plaut. *Mihi isthac nec^a seritur, nec^a metitur.* Verba acquisiti. posita dativ. Virgil. *Nescio quis teneros oculos^b mihi^a fascinas agnos regunt.*

Huic regulæ appendent varii generis verba.

In primis, verba significantia commodum aut incommodum regunt dativum: ut, Virg. *Illa seges demum^b votis^a respondet avari Agricola.* Commodum & incommodum. *Non potes^b mihi^a commodare, nec^a incommodare.* Idem; -- *validis^a incumbite^b remis.* *Suam eruditionem^b tibi acceptam^a fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accusativo: ut, Cicero; *Unum^a studetis omnes, unum sentitis.* Exceptio. Plautus; *Si ea memorem, quæ^b ad ventris victum^a conducunt, mora est.*

Cicero; *In hæc studia^a incumbite.* Naturæ plus ad eloquentiam^a conferat, an doctrina. *Fessum quies plurimum^a juvat.*

Verba comparandi regunt dativum: ut, Virg. -- *sic^b parvis^a componere magna solebam.* Verba comparandi. *Fratri se^b opibus^a & dignatione^a adæquavit.*

Interdum additur ablativus cum præpositione: ut, *Comparo Virgilium^b cum Homero.*

Aliquando accusativus cum præpositione Ad: ut, *Si^b ad eum^a comparatur, nihil est.*

Verba dandi & reddendi, regunt dativum: ut, *Fortuna^b multis nimis^a dedit, nulli satis.* Verba dandi. *Ingratus est, qui gratiam^b bene merenti non^a reponit.*

Hæc variam habent constructionem: *Dono^b tibi hoc munus: donq^b te hoc munere.*

Cicero; *Huic^b rei aliquid temporis^a impertias.*

Terent. *Plurimæ salute^b Parmenonem summum suum imper-*

^a impertit Gnaitho. ^a Aspersi mihi ^b labem. ^a Aspersi me ^b labe. ^a Instravit equo penulam: ^a Instravit equum ^b penula. Ovid. Ut piger infido ^a consuluisse ^b viro, id est, dedisse consilium, vel etiam prospexisse.

Lucan. ^b Rectorēque ratis de cunctis ^a consulit astris, id est, petit consilium. ^a Consule ^b saluti tuæ, id est, prospice. Ter. Pessimē istuc ^b in te atq; in illum ^a consulis, id est, statuis. ^a Metuo, ^a timeo, ^a formido ^b tibi, vel ^b de te, id est, sum sollicitus pro te. ^a Metuo, ^a timeo, ^a formido ^b te, vel ^b à te: scilicet, ne mihi noceas.

Verba
promit-
tendi.

Verba promittendi ac solvendi regunt dativum: ut, Cicero; Hac ^b tibi ^a promitto, ac recipio sanctissime esse observaturum.

Cicero; ~~Es~~ alienum ^b mihi ^a numeravit.

Verba im-
perandi.

Verba imperandi & nuntiandi dativum requirunt, ut, Hor. ^a Imperat aut servit collecta pecunia ^b cuique. Idem; Quid de quoque viro, & ^b cui dicas, sape caveo.

Dicimus, ^a Tempero, ^a moderor ^b tibi & ^b te. ^a Rescro ^b tibi & ^b ad te. Item: ^a Rescro ^b ad Senatum, id est, propono ^a scribo, ^a mitto ^b tibi, & ^b ad te. ^a Do ^b tibi literas, ut ad aliquem feras. ^a Do ^b ad te literas, id est, mitto ut legas.

Verba
fidendi.

Verba fidendi dativum regunt: ut, Horatius;

-- vacuis ^a committere ^b venis. Nil nisi lene decet.

^b Mulieri ne ^a credas, ne mortuae quidem.

Verba ob-
sequendi.

Verba obsequendi & repugnandi dativum regunt: ut, Semper ^a obtemperat pius filius ^b patri. Quæ homines arant, navigant, aedificant, ^b virtuti omnia ^a parent.

Ipsam hunc orabo, ^b huic ^a supplicabo.

Persius; -- Venienti ^a occurrere ^b morbo.

Ignavis ^b precibus Fortuna ^a repugnat.

At ex his quædam cum aliis casibus copulatur: ut,

^b Ad amorem nihil potuit ^a accedere. Hoc ^a accessit meis

^b malis. Illud ^a constat ^b omnibus, seu ^b inter omnes.

Terentius; Hac ^b fratri mecum non ^a conveniunt.

Juvēal: -- Sævis inter se ^a convenit ^b urbs. ^a Ausculto ^b tibi,

id est, ^a obedio. ^a Ausculto ^b te, .i. audio. Adamas ^a diffidet

^b mat-

^b magneti, seu ^b cum magnete. ^a Certat ^b cum illo, & Greca nicè ^b illi. Catull. Noli ^a pugnare ^b duobus, id est, contra duos. Virg. Tu dic ^b mecum quo pignore ^a certes.

Verba minandi & irascendi regunt dativum: ut, ^b Utrique mortem ^a minatus est. Terent. ^b Adolescenti nihil est quod ^a succenseat.

Sum cum compositis, præter possi exigat dativum: Sum. ut, Rex pius ^a est reipublicæ ornamento. ^b Mihi nec ^a obest, nec ^a prodest, Hor. Multa ^a petentibus ^b desunt multa,

Dativum postulant verba composita cum his præpositionibus :

Verba composita.

Præ. Cicer. Ego meis ^b majoribus virtute ^a præluxi. Sed præeo, prævinco, præcedo, præcurro, præverto, prævertor, accusativo junguntur.

Ad. ^b Albo ^a gallo nâ manum ^a admolari.

Con. ^a Conducit hoc tua ^b laudi. ^a Convixit ^b nobis.

Sub. Terent. ^a Subolet jam ^b uxori, quod ego machinor.

Ante. Cic. Iniquissimam pacē justissimo ^b bello antefero.

Post. ^a Posthabeo, ^a postpono ^b famæ pecuniam.

Virgil. ^a Postposui tamen illorum mea seria ^b ludo.

Terent. dixit, Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.

Ob. Terent. Quam ^b nemini ^a obtrudi potest, itur ad me.

In. ^a Impendit ^b omnibus periculum.

Inter. Cicer. Ille huic ^b negotio non ^a interfuit modò, sed etiam præfuit.

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium casum: ut, Quintil. ^a Præstat ingenio alium ^b alium. ^a Multos virorum ^b anteis sapientiâ. Terent. In amore hac ^a insunt vitia. Plin. ^a Interdico tibi ^b aquâ & igni.

Varia constructio.

Est pro habeo dativum exigat : ut,

Est pro habeo,

Perfi. Velle suum ^b cuique ^a est, nec voto vivitur uno.

Virg. ^a Est mihi namq; domi pater, est injusta noverca,

Huc confine est suppetit : ut,

Suppetit,

Horat. Pauper enim non est, ^b cui rerum ^a suppetit usus,

Geminus
Dativus.

Sum cum multis aliis, geminum adsciscit dativum: ut, ^bExitio^a est ^aavidis mare ^bnautis. ^bSperas ^btibi ^blaudi^a fore, quod ^bmihi ^bvitio^a vertis? Nemo ^bsibi ^bmimos^a accipere debet ^bfavori.

Dativus
festivitatis

Est ubi hic dativus, Tibi, aut sibi, aut etiam mihi nullâ necessitatis, at festivitatis potius causâ additur ut, Ego ^btibi hoc effectum^a dabo. Ter.^a Expedi ^bmihi hoc negotium. Suo ^bsibi hunc^a jugulo gladio.

ACCUSATIVUS POST VERBUM.

Verba
transitiva

Verba transitiva cujuscunque generis, sive activi, sive communis, sive deponentis, exiguè accusativum ut, Hor. ^bPercontatorem^a fugito; nâ garrulus idè est. Idem; Ne ^bretinent patula^a commissa fideliter aures. Virgil. Imprimis^a venerare ^bdeos. Aper ^bagros^a depopulatur.

Quinetiam verba, quae libet alioquin intransitiva atque absoluta, accusativum admittunt cognatae significationis: ut, Cicer. Tertiam^a aetatem hominum^a vivebat Nestor.

Virgil. longam incommutata videtur^a Ire^b viam.

Plaut. Duram^a servit^b servitutem.

Hunc accusativum mutant autores non raro in ablativum: ut, Plaut. Diu videor^b vitam^a vivere^a Ire recta^a via^b. Sueton. Morte^a obiit repentinâ.

Accusat.
figure.

Sunt quae figuratè accusativum habent: ut, Virgil. --- Nec vox ^bhominem^a sonat: ô Dea certè. Juven. Qui ^bCutrios^a simulant & Bacchanalia^a vivunt. Horat. Pastillos Rufillus^a olet, Gorgonius^b hircum.

DUO ACCUSATIVI.

Verba rogandi,
&c.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicè regunt accusativum: ut, Tu modo posce^b Deum^a ventam. De docebo^b te istos^a mores. Ridiculum est te^b me^a admonere istud. Ter.^a Induit^b se^a calceos, quos prius exuerat.

Exceptio
1.

Rogandi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum: ut, Virg. Ipsum^a obrestemur^b, veniamq;^a oremus^b ab ipso. Terent. Suspicionem istam^a ex illis^b quare.

Vestiendi

Vestendi verba interdum mutant alterum accu- Exceptio 3
sativum in ablativum, vel dativum: ut, ^aInduo ^{bre}.
^{bb}tunicā, vel ^{bb} tibi ^b tunicam.

ABLATIVUS POST VERBUM.

Quodvis verbū admittit ablativū significatē
instrumentum, aut causā, aut modū actionis,

INSTRUMENTUM.

Ut, *Dæmona non^b armis, sed morte^a subegit Jesus.*
Horat. Naturam expellas^b furca licet, usque recurret,
Virg. Hi^b jaculis, illi certant^a defendere^b saxis.

CAUSA.

Ut, *Terent. Gaudeo (ita me dii ament) gnati^b causa^a*
Febementer^b ira^a excanduit.
Horat. Invidus alterius^b rebus^a macrescit opimis,

MODUS ACTIONIS.

Ut, *Mira^b celeritate rem^a peregit.*
Juvenal. Invigilate viri; tacito nam tempora^b gressu
Diffugiunt, nulloque^b sono^a convertitur annus;
Ovid. Dum vires annique finunt tolerate laborem;
Fam^a venit tacito curva senectū^b pede.
Ablativo causæ & modi actionis aliquando ad- Exceptio,
ditur præpositio: ut, ^a*Baccharis^b præ ebrietate,*
Summā^b cum humanitate^a traxit hominem.

Quibuslibet verbis subjicitur nomē pretii in ab- Nomen
lativo casu: ut, ^b*Terūcio, (eu vitiosa nuce non^a emorim,* pretii,
Liv. Multo^b sanguine ac vulneribus ea victoria^a stetit.
Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimi-
dio, duplo, adjiciuntur sæpe sine substantivis: ut,
Terent. Redime te captum quā^a queas^b minimo,
^bVili^a venit triticum.

Senec. Constat^a parvo fames, ^b magno fastidium.

Excipiuntur hi genitivi sine substantivis positi Tāci
quāti, pluris, minoris, tantidē, quantivis, quātilibet Exceptio,

quanticunque : ut, Cic. ^b Tanti ^a eris alius, ^b quanti tibi ^a fueris. Non ^a vendo ^b pluri quam alii, fortasse etiam ^b minoris.

Ovid. Vix Priamus ^b tanti, totaque Troja ^a fuit.

Sin addantur substantiva, in ablativo efferuntur: ut, Aul. Gell. Tantâ mercede ^a docuit, ^b quantâ habentus nemo. ^b Minori pretio ^a vendidi, quam emi.

Valeo.

Valeo etiam interdum cum accusativo junctum reperitur : ut, Varr. Denarii dicti, quod ^b denos aris ^a valebant ; quinarii, quod ^b quinos.

Verba abundandi, &c.

Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diversa, ablativo gaudent ; ut,

Terent. ^b Amore ^a abundat Antipho.

Malo virum ^b pecuniâ, quam pecuniam ^b viro ^a indigētem.

Salust. Sylla omnes suos ^b divitiis ^a explevit.

Terent. Hoc te ^b crimine ^a expedi.

Cic. Homines nequissimi quibus te ^b onerant ^a mendacii.

Virg. Ego hoc te ^b fasce ^a levabo.

Exceptio.

Salust. Aliquem familiarem suo sermone participavit Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitivum feruntur : ut, Virgil.

Quam dives nivei pecoris, quam ^b lactis ^a abundans.

Terent. Quasi tu huius ^a indigeas ^b patris.

Quid est, quod in hac causa ^a defensionis ^b egeat.

Virg. Implentur veteris ^b Bacchi pinguisque ferina.

Idem ; Postquam dextra fuit ^b cadis ^a saturata.

Terent. Omnes mihi labores leves fuere, præterquam ^b tui ^a carendum quod erat.

Fungor, &c.

Paternum servum sui ^a participavit ^b consilii.

Fungor, fruor, utor, & similia ablativo junguntur: ut, Cic. Qui adipisci veram gloriam volunt, justitia ^a fungantur ^b officiis. Optimum est alienâ frui ^b insaniâ.

In re mala ^a animo si bono ^b utare, juvat.

Virgil. Aspice venturo ^a latentur ut omnia ^b seclo.

Cæsar. Qui sua victoriâ tam insolenter ^a gloriaretur.

Hor. Diruit, adificat, mutat quadrata rotundis. Vescor

carnibus. Virg. haud equidem tali me ^a dignor honore.

Terent.

Terent. *Ut* ^b malis ^a gaudeat alienis.

Plaut. *Exemplorum* ^b multitudine ^a supersedendum est.

Macrobi. *Regni eum* ^b societate ^a numeravit.

Plaut. ^a Communicabo te semper ^b mensa mea.

^a Prosequor te ^b amore, laude, ^b honore, &c. id est, Prose-
amo, laudo, honoro. ^a Afficio te ^b gaudio, ^b supplicio, quor,
^a dolore, &c. id est, exhalare, punio, contristo. Afficio.

Mereor, cum adverbis Bene, malè, melius, pejùs, Mereor.
optimè, pessimè, ablativo adhæret cū præpositione
De: ut, ^b De me nunquam bene ^a meritus es.

Erasmus ^b de lingua Latina optimè ^a meritus est.

Catilina pessimè ^b de republica ^a meruit.

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi ver- Verba ac-
ba, ablativum cum præpositione optant: ut, *Istuc* cipiendi,
^b ex multis jam pridem ^a audiveram, Luc. ^b A trepido &c.
vix ^a abstinet ira magistro. ^a Nasci ^b à principibus
fortuitum est. Procul ^a abest ^b ab urbe imperator.

Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: ut, Exceptio.

Horat. *Vivere si rectè nescis*, ^a discede ^b peritis.

Ovid. *Est virtus placitis* ^a abstinuisset ^b bonis.

Virgil. *Heu, fuge nate dea, tēq; his, ais*, ^a eripe flammis.

Verbis, quæ vim comparisonis obtinent, adjici- Verba
tur ablativus significans mensuram excessus: ut, compara-
Deforme existimabat, quos ^b dignitate ^a præstaret, ab tionis.
^{iis} ^a virtutibus ^a superari.

Quibuslibet verbis additur ablativus absolute Ablat. ab-
sumptus: ut, *Imperante* ^b Augusto ^a natus est Chri- solutus.
stus: *imperante* ^b Tiberio ^a crucifixus. Juven. *Credo*
pueritiam, ^a Saturno rege, ^b moratam in terris.

Nil ^a desperandum, ^b Christo duce, & auspice Christo.

Fam Maria, ^a audito Christum venisse, ^a cucurrit.

Verbis quibusdā additur auferendi casus per Syn-

ecdochē, & poeticè accusativus: ut, *Ægrotat* ^a ani- Synecdo-
mo magis quàm corpore. ^a Cædet ^a dēpes. ^a Rubet ^a capillos che.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu: Exceptio.
ut, *Absurdè facis, qui* ^a angas te ^b animi.

Exanimatus ^a pendet ^a animi. ^a Despicbam ^a mentis.

Plaut. ¹ *Discrucior* ^b *animi*, quia ab domo abundum est mihi.

Diversi
casus.

Eidem verbo diversi casus diversæ rationis apponi possunt: ut,

¹ *Dedit* ³ *mibi* ² *vestem* ⁴ *pignori*, ⁶ *te presente*, ⁵ *propria manu*.

Passivo-
rum con-
structio,
&c.

Passivis additur ablativus agentis, sed anteedente præpositione, & interdum dativus: ut,

Horatius; ³ *Laudatur* ^b *ab his*, ² *culpatur* ^b *ab illis*.

Cicer. *Honestæ bonis* ⁶ *viris*, non occulta ² *petuntur*.

Quorū participia frequentius dativis gaudent: ut

Virgil. *Nulla tuarum* ² *audita* ^b *mibi*, nec *visa* ^b *sororum*.

Horat. *Oblitusque meorum*, ² *obliviscendus* ^b *illis*.

Cæteri casus manent in passivis, qui fuerunt a Activorum: ut,

² *Accusari* ^b *à me* ³ *furti* ² *Haberi* ^b *ludibris*

² *Dedoceri* ^b *à me* ³ *istos mores*. ² *Privari* ^b *magistratu*

Neutros
pass. con-
structio.

Vapulo, *veneo*, *liceo*, *erulo*, *fio*, neutro-passiva, passivam constructionem habent: ut,

² *A præceptore* ² *vapulabis*. *Malo* ² *à cive* ² *spoliari*, quàm *ab hoste* ² *venire*.

Quid fiet ² *ab illo*? *Virtus* ² *parvo pretio* ² *licit* ² *omnibus*. *Cur* ² *à convivis* ² *exulat philosophia*?

Infinitivo-
rum con-
structio.

Quibusdam tum verbis tum adjectivis familiariter subijciuntur verba infinita: ut,

Virgil. ² *Fuvat usque* ^b *morari*. *Et conferre gradum*.

Ovid. ² *Dicere quæ* ² *puduit*, ² *scribere* ² *jussit amor*.

Martial. ² *Vix* ² *fieri dives*, *Pontice* ² *Nil cupias*.

Virgil. *Et erat tum dignus* ² *amari*. Horat. ² *Audas omnia* ² *perpeti*. *Gens humana ruit per vetitum nefas*.

Eclipsis.

Ponuntur interdum figuratè & absolute verba infinita: ut, *Hæcine* ² *fieri flagitia*? *subauditur* ² *decei*,

² *oportet*, ² *par est*, ² *a juum est*, aut aliquid simile.

Virg. *Criminibus* ² *terrere novis*, hinc ² *spargere voces*

Enallage.

In vulgum ambiguas, & ² *quarere conscius arma*.

id est, *terrebat*, *spargebat*, *quarebat*.

DE GERUNDIIS.

Gerundia.

Gerundia sive Gerundivæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: ut,

Cicer

Cicer. *Effere studio videndi parentes.*

Ovid. *Utendum est etate, cito pede praterit aetas.*

Virgil. — *Scitatum oracula Phœbi mittimus.*

Gerundia in di pendent à quibusdam tum sub- Di.
stantivis, tum adjectivis: ut, Virgil.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

Idem; *Cecropias innatus apes amor urget habendi.*

Idem; *Æneas celsa in puppi jam certus eundi.*

Poeticè infinitivus modus loco Gerundii poni- Nota.
tur: ut, Virgil. *studium quibus arva tueri.* *Pe-
ritus medicari.*

Interdum non invenustè adicitur Gerundii voci-
bus etiam genitivus pluralis: ut, *Quum illorum
videndi gratia me in forum contulissem.* Terent. *Da-
te crescendi copiam novarum.* *Concessa est diripi-
endi pomorum atque opsoniorum licentia.*

Gerundia in do pendent ab his præpositionibus, Do.
A, ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro: ut,

Cicero; *Ignavi à discendo citò deterrentur.*

Amor & amicitia, utrumque ab amando dictum est.

Cicer; *Ex defendendo, quam ex accusando, uberior*

gloria comparatur. *Consulatur de transeundo in Galliam.*

Quint. *Rectè scribendi ratio cum loquendo conjuncta est.*

Plaut. *Pro vapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: ut,

Virgil. — *Alitur vitium, crescitque regendo.*

Scribendo discas scribere.

Gerundia in dum pendent ab his præpositionibus, Dum.

Inter, ante, ad, ob, propter: ut, *Inter cœnandum hilares*

este. Virg. — *Ante domandū Ingentes tollent animos.*

Cicero; *Locus ad agendum amplissimus.*

Idem; *Ob absolvendum munus nā acciperis.*

Veni propter te redimendum.

Cum significatur necessitas, ponuntur citra præ-
positionem, addito verbo Est: ut,

Juven. *Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.*

Vigilandum est ei, qui cupit vincere.

Gerundia
in nomina
vertuntur.

Vertuntur Gerundii voces in nomina adjectiva sunt,
Virg. *Tantus amor florum*, & *generandi gloria mellis*.
Ad accusandos homines duci premio, proximum latrocinio est; Cur alio delectaris criminibus inferendis?

De Supinis.

Prins Supi-
nium.

Prius supinū activè significat, & sequitur ver-
bū aut participiū significās motū ad locū: ut,
Ovid. *Spectatum venium, veniunt spectentur ut ipsa*.
Milites sunt missi specularum arcem.

Nota.

Illā verò, *Do venum, do filiam nuptum*, latentem ha-
bent motum.

At hoc supinum in neutro passivis, & cum infi-
nito iri, passivè significat: ut, Plaur.

Coctum ego, non vapulatum, dudum conductus sum.

Terent. *Postquam audierat non datum iri uxorem filio*
Poëticè dicunt, *Eo visere. Vado videre*.

Nota;

Ponitur & absolute cum verbo Est: ut,
Terent. *Actum est, illicet, perit*.

Ovid. *Itum est in viscera terra. Cessatum est satis*.

posterius
supinum.

Posterius supinum passivè significat, & sequitur
nomina adjectiva: ut, *Sum extra noxam, sed non est fa-
cile purgari. Quod factum sedum est, idem est, &
dictum turpe. Qui pecuniā non movetur, hunc dignum
spectari arbitramur*.

In istis verò, *Surgit cubitus, Reddit venatu*:
Cubitu & venatu nomina potius censenda vi-
dentur quam supina.

De Tempore & Loco.

TEMPUS.

Pars
temporis.

Quæ significant partem temporis, in ablativo
frequentius usurpantur, in accusativo rari-
us. *Nemo mortalium omnibus horis sapit. Noster latens
menda. Id tempus creatus est consul*.

Quamquam hic eclipsis videtur esse propositi-
bilis, per vel sub.

duratio
temporis.

Quæ autem durationē temporis & continuatio-
nem

hem denotant, in accusativo, interdum & in ablativo effertur: ut, Virgil.

Hic jam ter centum totor^a regnabitur^a annos.

Idem; *Noctes atque dies^a pater atri janua Distr.*

Idem; *Hic tamen hac mecum poteris^a requiescere^a nocte.*

Suet.^a *Imperavit^a triennio, & decem mensibus, octoque diebus.*

Dicimus etiam, *In paucis^a diebus, De^a die^a De nocte.^a Promitto^a in^a diem. Commodum^a in^a mensem.*

Annos^a ad quinquaginta natus. Per tres^a annos studui.

Puer^a id aetatis. Non plus^a triduum, aut triduo.

Tertio, vel^a ad tertium calendar vel calendarum.

Spatium loci.

Spatium loci in accusativo effertur, interdum & in ablativo: ut, Virgil. Spatium loci.

Dic quibus in terris (et eris mihi magnus Apollo)

Tres^a pateat cœli spatium non ampliùs^a ulnas.

Fam mille^a passus^a processeram. Abest bidui, subintel igitur^a spatium vel spatio, itinere vel^a iter.

Abest ab urbe quingentis^a millibus passuum.

Appellativa Locorum, &c.

Nomina appellativa, & nomina majorum locorum adduntur fere cum præpositione verbis significantibus motum aut actionem in loco, ad locum, à loco, aut per locum: ut, *in foro^a versatur. Merui sub Rege^a in Gallia. Virg. ad templum non æque Palladis^a Iban.*

Iliades, Salust. Legamur^a in Hispaniam majores nati nobiles.

E Sicilia^a discedens, Rhodum veni. Per mare^a ibis^a ad Indos.

Omne verbum admittit genitivum proprii nominis loci in quo fit actio, modò primæ vel secundæ declinationis, & singularis numeri sit: ut,

Juven. *Quid^a Roma^a faciam? mentiri nescio.*

Terent. *Sonila mihi mater fuit, ea^a habuisti^a Rhodi.*

Hi genitivi, Humi, domi, militæ, belli, propriorum sequun-

Appellativa & regionum nomina.

Ubi & oppidorum nomina.

Humi, domi, &c.

sequuntur formam: ut, Ter. ¹ Domi ² bellique fl-
mul ³ viximus.

Cic. Parvi sunt foris arma, nisi ¹ est consilium ² domi.

Domi.

Domi, non alios secum patitur genitivos, quam
Mez, tuz, suz, nostrz, vestrz, alienz: ut,
Vescor ¹ domi ² mea, non ³ aliena.

Verum si proprium loci nomen pluralis duntaxat
numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in dativo aut
ablativo ponitur: ut, Colchus an Assyrius ¹ Thebis
² nutritus an ³ Argis? Suet. Lentulum Getulicus ¹ Tybu-
ri genitum scribit. Liv. ² Neglectum ³ Anxuri presidium.

Cicer. Cum una sola legione ¹ fuit ² Carthagini.

Horat. ¹ Roma Tybur ² amo ventosus, ³ Tybure Romam.

Cic. Quum tu ¹ Narbone mensas hospitum ² convomeres.

Idem. Commendo tibi domum ejus quæ ¹ est ² Sicyone.

Nota.

Sic utimur Ruri vel Rure, in ablativo: ut, Ruri fere
se continet. Perf. - ¹ Rure paterno. Est tibi far modicum,

Ad Locum.

Ad locum. - Verbis significantibus motum ad locum apponi-
tur proprium loci in accusativo: ut, ¹ Concessi ² Can-
tabrigiam ad capiendum ingenii cultum.
³ Eo ⁴ Londinum ad merces emendas.

Ad hunc modum utimur Rus, & Domus: ut,
Ego ¹ rus ² ibo.

Virgil. ¹ Ite ² domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ

A Loco, Per Locum.

A loco,

Per locum

Verbis significantibus motum à loco, aut per locum,
adjicitur proprium loci in ablativo: ut, Nisi ante
¹ Roma ² profectus esses, nunc eam relinqueres. ³ Eboraco
(five per Eboracum) ⁴ sum profecturus iter.

Ad eundem modum usurpantur domus & rus: ut,
Nuper ¹ exiit ² domo. Ter. Timeo ne pater ³ rure redierit.

Impersonalium Constructio.

GENITIVUS.

Hæctria Impersonalia, Interest, refert, & est
Huiuslibet genitivis annectitur, præter hos ab-
lativos

lativos fœminiōs. Meā, tuā, suā, nostrā, vestrā, & cujā: ut, ^a *Interest* magistratū tueri bonos, animadvertere in malos. ^a *Refert* multū Christiāa ^b *Reipublica*; Episcopos doctos & pios esse. ^b *Prudētis* est multa dissimulare. Tu. ^a *refert* te ipsum nōsse. Cicer. E a cades crimini potissimū datur ei; ^a *cujā* ^a *interfuit*, non ei, *cujā* nihil interfuit.

Adjiciuntur & illi genitivi. Tanti, quantis, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut, ^a *Magni* ^a *refert* quibuscum vixeris. ^b *Tanti* ^a *refert* honesta agere. *Vestrā* ^a *parvi* *interest*; Et, *Interest* ad laudem meam.

D A T I V U S.

In dativū ferūtur hęc impersonalia. Accidit, certū est, contingit, constat, confert, cōpetit, conducit, cōvenit, placet, displicet, dolet, expedit, evēit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, pręstat, patet, stat, restat, bēfit, malefit, satisfit, superest, sufficit, vacat pro oriū est: ut, ^a *Convenit* ^b *mihī* tecum. Sallust. *Emori* per virtutem ^a *mihī* ^a *pręstat*, quā per dedecus vivere. Ovid. *Non* ^a *vacat* exiguis rebus adesse. Jovi. Ter. ^a *Doler* dictum imprudenti ^a *adolescenti* & *libero*. A noverca ^a *malefit* ^a *privignis*. A Deo ^a *nobis* ^a *benefit*. Virg. *Stat* ^a *mihī* casus renovare omnes, id est, statutum est.

A C C U S A T I V U S.

Hęc impersonalia accusandi casum exigunt, Juvat, decet cum compositis, delectat, oportet: ut, ^a *Me* ^a *juvat* ire per altum. ^b *Uxorem* ades curare decet. ^a *Dedecet* ^a *viros* muliebriter rixari. Cato; *Patrem* familiā vendacem non emacem esse ^a *oportet*.

His verō, attinet, pertinet, spectat, propriē additur prępositio Ad: ut, *Mēne* vis dicere quod ^b *ad* te ^a *attinet*? ^a *Spectat* ^a *ad* omnes bene vivere.

Accusativ.
cum pręp.

Quintilian. ^a *Pertinet* ^a *in* utramque partem.

His imperſonalibus subjicitur accusativus cū gēitivo ^a *Pœnit*, *cades*, *miseret*, *miserescit*, *pudet*, *pigetur*, ^a *Cicer*.

Accusativ.
cum gen.

Cicer.

Cicer. *Si ad centesimum vixisset annum,* ^{bb} *senectutis*
^b *cum sua non* ^a *perniteret.* ^a *Tædet animam meam* ^b *vita*
mea. ^b *Aliorum* ^b *se miseret,* ^{bb} *tui nec* ^a *miseret, nec pudes.*
^{bb} *Fratris* ^b *me quidem* ^a *piger, pudetque.*

Imper-
 sonalia fiunt
 personalia

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in
 personalia: ut Virgil.

Non omnes ^a *arbusa* ^b *juvant humilesque myrica.*

Ovid. *Namque* ^b *decens animos mollia* ^a *regna tuos.*

Sen. *Agricolam* ^a *arbor ad frugem producta* ^b *delectat.*

^a *Nemo miseriorum* ^b *commiserescit.*

Te non ^b *pudes* ^a *istud?* *Non se* ^a *hæc* ^b *pudent?*

Cœpit, &c

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest im-
 personalibus juncta, impersonalium formam in-
 dunt: ut Quint. *Ubi primum* ^a *cœperat non* ^b *convenire,*
questio oriebatur. Idem; *Tædere* ^a *solet avaros impendit.*
Desinit illum studiis ^a *tædere.* *Sacerdotem in scitia* ^b *pudere*
^a *debet.* Quint. ^b *Perveniri ad summum, nisi ex principiis*
^a *non* ^a *potest.*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem
 cum personalibus passivis casum obtinet: ut,

Cæsar; ^b *Ab hostibus constanter* ^a *pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: ut,
 Virgil. --- *strato discumbitur ostro.*

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis
 personis utriusque numeri indifferenter accipi po-
 test: ut, ^a *Statutur*, id est, *sto, stas, stai; stamus, statis, stant*;
 videlicet ex vi adjuncti obliqui: ut, ^a *Statutur* ^b *à me,*
 id est, *sto.* ^a *Statutur* ^b *ab illis,* id est, *stant.*

PARTICIPII CONSTRUCTIO.

Participia regunt casus verborum, à quibus deri-
 vantur: ut, Virgil. --- *duplices* ^a *tendens ad sidera*
^b *palmas,* *Talia voce refert.*

Idem; *Ubera* ^b *lacte domum referens* ^a *distenta capella.*

^a *Diligendus* ^b *ab omnibus.*

Quamvis in his usitator est dativus: ut,

Terent. *Rastat Cbremes, qui* ^b *mihi* ^a *exorandus est.*

GENI.

GENITIVUS.

Participiorum voces cum sunt nomina, genitivum Genitivus, postulant: ut, Salust. ¹Alieni appetens, ²sui³profusus, ⁴Cupientissimus ⁵sui, ⁶Inexpertus⁷ belli, ⁸Indoctus⁹ pile.

ACCUSATIVUS.

Exosus, perosus, pertæsus, activè significant, & Accusat, in accusativum feruntur: ut, Immundam¹ segnitiam ²perosa, Astronomus³ perosus ad unum⁴ mulieres, Sueton. ⁵Pertæsus⁶ ignaviam suam.

Exolus & perosus etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passivè significantia: ut, Germani¹ Romanis² perosi sunt, ³Exosus⁴ Deo & sanctis, Dativus,

ABLATIVUS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablativum feruntur: ut, Terent. Bona bonis¹ pro- Ablativus, gnata² parentibus, Virg. -- sate³ sanguine divam, Idem; -- Quo⁴ sanguine⁵ cretus? Ovid. Venu⁶ orta⁷ mari mare præstat cuncti, ⁸Terra⁹ editus.

ADVERBII CONSTRUCTIO.
NOMINATIVUS.

EN & ecce, demonstrandi adverbia, nominativo frequentius junguntur, accusativo rarius: ut, Virgil. ¹En² Priamus sunt hic etiam sua præmia laudi, Cic. ³Ecce tibi⁴ status noster, Virg. ⁵En quattuor⁶ aras ⁷Ecce duo tibi Daphni, duosque⁸ altaria Phæbo.

En & ecce exprobandis soli accusativo neccuntur: ut, ¹En² animum & mentem, Juven. ³En⁴ habitum, Terent. ⁵Ecce autem⁶ alterum.

GENITIVUS.

Quædam adverbia loci, temporis, & quantitatis, genitivum post se recipiunt,

Loci:

Loci. Loci: ut, Ubi, ubinam, nusquam, eò, longè quò, ubi vis, hæccine: ut, ^aUbi ^bgentium? ^aQuo ^bterrarum abis? ^aNusquam ^bloci invenitur. ^aEò ^bimpudentia ventum est.

Temporis. Temporis: ut, Nunc, tunc, tum interea, pridie, postridie: ut, Nihil ^atunc ^btemporis amplius quàm flere poteram? ^aPridie ejus ^bdiei pugnam inierunt. ^aPridie ^bcalendarum, seu ^bcalendas.

Quantitatis. Quantitatis: ut, Parum, satis, abundè, &c. ut, ^aSatis ^beloquentia, ^bsapientia ^aparum. ^aAbundè ^bfabularum audivimus.

Instar. Instar æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: ut, Virgil. ^ainstar ^bmontis equum divini. Palladis arte adificant. Just. Mittitur Philippus solus in quo ^ainstar omnium ^bauxiliorum erat.

Nota. Ovid. Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet. Hic apponitur interdum præpositio Ad: ut, Val-
lis ^aad instar ^bcastrorum clauditur.

Populus Romanus è parva origine ^aad tanta ^bmagnitudinis ^ainstar emicuit. * Ter. Ab ^aminimè ^bgentium non faciam. Hic genitivus gentium festivitatis causâ additur.

* Genit. festivitatis.

DATIVUS.

Quædam dativum admittunt nominum unde deducta sunt: ut, Venit ^aobviam ^billi. Nam obvius illi dicitur. Canit ^asimiliter ^bhuic Et, ^bSibi ^ainutiliter vivit. ^aPropinquius ^btibi sedet, quàm mihi.

Dativus adverbial. Sūt & hi dativi adverbiales; Tempori, luci vesperi: ut, ^bTempori venit, quod omnium rerum est primum ^bLuci occidit hominem. Vidi ad vos ^aafferri vesperi.

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis unde sunt profecta: ut,

Castra ^apropius ^burbem moventur.

Sallust. ^aProximè ^bHispaniam sunt Mauri.

Cedo,

Cedò flagitantis exhiberi, accusativum regit: ut, Terent. ^aCedò quemvis ^barbitrum,

ABLA-

ABLATIVUS.

Adverbia diversitatis, *Aliter*, *secus*, illa duo, *Antè*,
post, cum ablativo non raro inveniuntur: ut, *Adverbia*
Multo ^a *aliter*, ^b *Paulo* ^a *secus*, ^b *Multo* ^a *antè*, ^a *Longè* ^b *diversita-*
secus. Virgil. - *longo* ^a *post* ^b *tempore venit*. ^b *Paulo* ^a *post*. ^b *tis*.

Nisi & ipsa Adverbia potius censenda sunt.

Adverbia comparativi & superlativi gradus ad-
mittunt casus comparativis & superlativis assue- *Adverbia*
tos subservire, sicut antè præceptum est: ut, *Compar.*
Accèssit ^a *propius* ^b *illo*, ^a *Oprimè* ^b *omnium dixit*. *& super-*
Cic. Legimus, ^a *Propius* ^b *ad deos* & ^a *Propius* ^b *à terris* *lat. gradus,*

Plùs nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo
iunctum reperitur: ut, *Liv. Paulo* ^a *plùs trecenta* ^b *Plùs.*
vehicula sunt amissa.

Idem; ^a *Hominum* ^b *eo die caesa* ^a *plùs duo millia*.

^a *Plùs quàm* ^b *quingenta* ^a *hominum ceciderunt*.

Abierat acies paulo ^a *plùs quingentos* ^b *passus*.

Terent. Dies triginta, ^a *aut* ^a *plùs* ^b *eo*, ^a *in nave fui*.

Quibus verborum modis quæ

congruant Adverbia.

Ubi, *postquam* & *cum*, temporis adverbia, inter-
dum indicativis, interdum verò subjunctivis verbis *ubi, post-*
apponuntur: ut, Virgil. *Hæc* ^a *ubi dicta* ^b *dedit*. *quam,*
Terent. Ubi ^a *nos* ^b *laverimus*, ^a *si voles*, ^b *lavato*. *cum.*
Virgil. *Cùm* ^a *faciam vitulâ pro frugibus*, ^b *ipse venito*.
Idem. Cùm ^a *canerem reges* ^b *prælia*, ^a *Cynthius autem*
vellit.

Hic prius adverbium, posterius cōiunctio esse videtur

Donec pro *Quamdiu*, indicativo gaudet: ut,

Ovidius; Donec ^a *eram sospes*.

Idem; Donec ^a *eris felix*, ^b *multos numerabis amicos*.

Pro quousque, nunc indicativum, nunc subiuncti-
vum exigit: ut, Virgil.

Cogere ^a *donec* ^b *oves stabulis*, ^a *numerumque reserere* ^b *jussis*
Colum. Donec ^a *ea aqua quam adjeceris decocta* ^b *fit*.

Dum.

Quando,
&c.

Siquis tantum indicativo: ut, ^a *Siquis adest.*
Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo
junguntur: ut, Virgil. *Dicite* (^a *quandoquidem in mol-*
ibus, et virguli ^b *consedimus herba*)

Quippe.

^a *Quoniam mihi non* ^a *credis, ipse facito periculum.*
Quippe, cum proprium habet verbum, gaudet
indicativo: ut, *Danda est huic venia*, ^a *quippe* ^a *agrotat.*
Si addideris Qui utrumque admittit modum: ut,
Non est huic danda venia, ^a *quippe qui jam bis* ^b *pejera-*
vit, sive ^b *pejerauerit.*

Qui.

Qui, cum habet vim causalem, sub junctivum po-
stulat: ut, *Stultus es, qui huic* ^a *credas.*

Cum.

Cum pro Quamvis, pro quandoquidem, vel quo-
niam, sub junctivis semper adharet: ut,
Cicero; *Nos*, ^a *cum* ^a *praecepti nihil posse* ^b *dicamus, tamen*
aliis de rebus differere solemus.

Cum &
Tum.

Virgil. ^a *Cum* ^b *his officiis* *Graviter virilibus aptus.*

Cum & Tum, item Tū geminātū similes modos
copulant: Est autem in Cum quiddam minus, atq;
ideo in priore clausulae parte statuitur; in Tū, quid-
dā majus, ac proinde in posteriore clausulae parte
collocatur: ut, ^a *Amplectitur* ^a *cum* ^a *eruditos omnes*, ^a *tum*
imprimis Marcellum. ^b *Odit* ^a *tum* *litteras*, ^a *tū* *virtutem.*

Nē, an,
num.

Nē, an, nū, interrogandi particulae, indicativū a-
māt: ut, Virg. ^a *superat* ^a *ne*, ^a *et* ^a *vescitur aurā* *æthereā*

At cum accipiuntur dubitativē aut indefinitē,
sub junctivum postulant: ut, *Vise* ^a *num* ^b *redieris.*

Ut.

Nihil refert, ^a *fecerit* ^a *ne* ^a *an* ^b *persuaseris.*

Ut, causalis seu perfectiva conjunctio, & Ut pro
Nē non, post verba timoris, nunc potentialis, nunc
sub junctivo jungitur: ut, Terentius;
Filium perduxere illuc secum, ^a *ut* ^a *undesset* *meum.*
Idem; *Te oro* *Dave*, ^a *ut* ^a *videat* *jam* *in viam.*

Idem; *Mesuo* ^a *ut* ^a *substet* *hospes*, *id est*, *ne non substet.*

Ut concedentis, seu positum Pro Quamquam, &
Ut pro utpote, sub junctivo servit: ut,

Nisi omnia contingant quae vult, scire non possum.

Non

Non est tibi fidendum, ^a ut qui toties ^b sefellere, ^a ut qui solus relictus ^b fueris.

Ut, pro Postquam, pro Quemadmodum, vel sicut, & interrogativum indicativis nectitur: ut, Cicero; ^a ut ab urbe discessi, nullum intermisi diem, quin serberem.

Terent. Tu tamen has nuptias perge facere, ^a ut facis.

Idem; Credo ^a ut est dementia.

Virgil. ^a ut valet? ^a ut meminit nostri?

Quanquam de hoc in adverbii quoque constructione paulò supra est dictum.

PRÆPOSITIONUM

Constructio.

PRæpositio subaudita interdum facit ut addatur ablativus: ut, Habeo te ^a loco parentis, id est, ^a in loco. Apparuit illi humana ^b specie, id est, ^a sub humana specie. Discessit ^a magistratu, id est, ^a a magistratu.

Præpositio in compositione eundem nonnunquâ casum regit, quem & extra compositionem regibat: ut, Virg. Nec posse Italia Teucrorum ^a avertere regem, ^a Prætereo te insalutatum.

Idem; ^a emoti procumbunt ^b cardine postes,

Idem; ^a Detrudunt naves ^b scopulo.

Verba composita cum A, ab, ad, con, de, è, ex, in, Verba nonnunquam repetunt eandem præpositiones cum suo casu extra compositionem, adque eleganter: ut, composita cum A, ab, &c.

^a Abstinerunt ^b a viris. Terent. Amicos ^a advocabo ^b ad hanc rem. ^a Cum legibus ^b conferemus.

Cicer. ^a Detrahere ^b de tua fama nunquâ cogitavi. Cum ^b ex insidiis ^a evaseris. Terent. Postquam ^a excessit ^b exphæbis. ^b In Rempublicam cogitatione curaq; ^a incumbere.

In, pro Erga, contra, & ad, accusativum habent.

Virg. Accipit ^a in Teucros animum ^b menteq; benignam.

Idem; Quid meus ^a Enceas ^b in ^c te committere tantum:

Quid Troes potuere?

In cum
Accusa-
tivo.

M 2

Idem;

Idem; *Quò te, Mari, pedes? an, quò via ducit, in urbem?*

Itē cū accusativo jungitur, quoties divisio, mutatio, aut incrementū rei cū tempore significatur: ut, *Virg. Estq; locus^b partes ubi se via^a findit in ambas.* *Ovid. Versa est^a in^b cineres sospite Troja viro.*

--amor mihi crescit^a in^b horas.

In cum
ablativo.

In, cū significatur actus in loco, ablativū postulat: ut, *Ovid. Scilicet ut sulvū spectatur^a in^b ignibus aurū.*

Sub cum
accusat.

Sub, pro Ad, per, & ante, accusativo innicitur, ut *Sub^b umbrā properemus.* *Liv. Legati serē^a sub id^b tempus ad res repetendas missi, id est, per id^b tempus.*

Sub cum
ablativo.

Virg. --^a sub^b noctem cura recursat, id est, Paulo^a ante noctem, vel instante nocte. Aliās ablativū admittit: ut, *Quicquid^a sub^b terra est, in apricum proferet atas.*

Super cum
accusat.

Virgil. --^a sub^b nocte silenti, id est, in^b nocte silenti. Super pro Ultra, accusativo jugitur: ut, *Virgil. --^a Super^b Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super cum
ablativo.

Super pro De & In, ablativo; ut, *Tacit. Multus^a super ea^b re, variusq; rumor.* *Virg. Fronde^a super viridi.*

Subter.

Subter, uno significatu utrique casui apud auctores jungitur: ut, *Liv. Pugnatum est super^a subterq; terris.* *Virg. omnes Ferre liber^a subter^b densa testutine casus.*

Tenus.

Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali: ut, *Pube^a tenus^b Pectoribus^a tenus.* At genitivo tantum plurali: ut, *Crurum^a tenus.*

Præposi-
tiones mi-
grant in
adverbia.

Præpositiones, cū casum amittunt, migrant in adverbia: ut, *Virg. -- longo^a post tempore venit.*

Idem; *Ponē subit conjux, serimur per opaca locorum.* Idem; --^a coram, quem quarit^a, adsum Troius Aeneas.

INTERJECTIONUM

Constructio.

Interjectiones non raro absolute, & sine casu ponuntur: ut, *Virgilius;*

Spem gregis^a (ab) filice in nuda connixa reliquit.

Terent. Qua^a (malum) dementia!

O ex-

Terent.^a *Vae misero*^b *mibi, quanta de spe decidi!*

Figura

Figura Constructionis.

Figura constructionis sunt octo, Appositio, Evocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptosis, Synecdoche.

A P P O S I T I O.

Appositio
quid sit.

Appositio, est duorum substantivorum ejusdem generis, quorum altero declaratur alterum, continuata sive immediata conjunctio: ut, ^aFlumen ^bRhenus. Potest autem Appositio plurium substantivorum esse: ut, ^aMarcus ^bTullius ^{bb}Cicero.

Interdum apud autores in diversis casibus ponuntur substantiva perinde quasi ad diversa pertinerent: ut, ^aUrbs ^bPatavii, apud Virgilium: ^aUrbs ^bAntiochia, apud Ciceronem.

In Appositione substantiva non semper ejusdem generis, aut numeri inveniuntur: Nam quoties alterum substantivorum caret numero singulari, aut est nomen collectivum, diversorum numerorum esse possunt: ut, ^aUrbs ^bAthena,

Ovid. In ^ane ^burba ruunt luxuriosa ^aproci.

Virg. Ignarum ^afucos ^bpecus à præsepibus arcent.

Triplici nomine fit Appositio:

Restringendæ generalitatis gratiâ: ut, ^aUrbs ^bRoma, ^aAnimal ^bequus,

Tollendæ æquivocationis causâ: ut, ^aTaurus ^bmons Asia, ^aLupus ^bpiscis.

Et ad proprietatem attribuendam: ut, ^aErasmus ^bvir exactissimo judicio, ^aNereus ^badolescens insigni formâ, ^aTimotheus ^bhomo incredibili fortunâ.

E V O C A T I O.

Evocatio
quid sit.

Cum prima vel secunda persona immediatè ad se evocat tertiâ, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: ut, ^aEgo ^bpauper laboro, ^aTu ^bdives ludis.

Et

Est ergò Evocatio, immediata tertiz personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum verò est, verbum semper convenire cum persona evocante: ut, *Ego pauper laboro*; *Tu dives ludis*. Nam in Evocatione quatuor sunt notanda: Persona evocans, quæ semper est primæ vel secundæ; Evocata, quæ semper est tertiz; Verbum quod semper est primæ vel secundæ personæ; & Absentia conjunctionis. In Evocatione persona evocans & evocata aliquando sunt diversorum numerorum, utpotè vel cum persona evocata caret numero singulari; ut *Ego tuæ delicia istuc veniam*; aut cum est nomen collectivum, ut *Magna pars studiorum amœnitates querimus*; hic subauditur nos aut deniq; cum est nomen distributivum; ut *In magnis laet rebus uterque sumus*; subintelligitur nos.

Notand,
quatuor.

Duplex autem est Evocatio: Explicita, ubi tam persona evocans quam evocata exprimitur; & Implicita, ubi persona evocans subintelligitur; ut *Sum pius*. *Aeneas*; subintelligitur ego; *Populus superamur ab uno*; subauditur nos.

Evocatio
duplex.

SYLLEPSIS.

Syllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à *συνεχ.* & *ἡνέκα* fumo. quid sit.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona; & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur: Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ sequuntur observabis.

Copulatum per conjunctionem Et, nec, neque, & Cû pro Et acceptû, est pluralis numeri; ac proinde verbum, aut adjectivum, aut relativum exigit plurale; Quod quidem verbum, aut adjectivum, aut relativum genere & personâ cum digniore supposito ac substantivo quadrahit; ut, *Quid tu & soror facitis?*

Nota,

^a Ego & mater ^b miseri ^b perimus.
^a Tu & uxor, ^b qui ^b adfuitis, rectes estote.

Conceptio personarum.

Dignior
 persona.

Dignior autem est persona prima quam secunda aut tertia, & dignior secunda quam tertia: ut, ^a Ego & pater ^b sumus in tuto. ^a Tu atq; frater ^b es in periculo. Neque ^a ego neque tu ^b sapimus.

Cum.

Virg. ^b divellimur inde Iphitus & Pelias ^a mecum. Idem; ^a Remus cum fratre Quirino Fura ^b dabant. Cum tamen singulare verbum magis amat: ut, Tu, quid ego & ^a populus mecum ^b desideret, audi.

Conceptio Generum.

Dignius
 genus.

Dignius etiam est masculinum genus quam foemininum aut neutrum, & dignius foemininum quam neutrum: ut, ^a Rex & regina ^b beati. ^a Chalybs & aurum sunt in fornace ^b probati. Hinc per vim ^a leges & plebis ^b coacta.

Exceptio.

Accum substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatis in neutro genere ponitur: ut, Virg. — cum Daphnidis ^a arcum, Fregisti & ^a calamos, ^b qua tu, perversae Menalca, Et cum vidisti puero ^b donata, dolebas. Salust. ^a Ira & ^a agritudo ^b permista sunt. Idem; Huius ^a bella civilia ^a cades, & ^a discordia civilis, ^b grata fuerunt. Virga tua, & ^a baculus tuus, ^b ipsa me consolata sunt.

Conceptio
 duplex.

Porro Conceptio alias Directa est; nempe cum concipiens, id est, dignus, & coconceptum, id est, indignus, copulatur per Et, vel atque, vel que: alias Indirecta, cum copulantur per Cum: ut, ^a Ego cum fratre ^b sumus candidi; ubi utraq; Coconceptio est Indirecta.

Syllepsis
 implicita.

Est etiam quaedam Conceptio generum implicita; nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur; sed de mare atq; foemina perinde loquimur, ac de solo mare; ut si dicam, ^a Uterq; est ^b formosus; loquens de sponso & sponsa. Sic

subintelligitur; & partes, *alter & alter*, includuntur in distributivo *uterque*.

Diomedes Prolepsin dicit esse, quoties id quod posterius gestum est antè describimus: ut, Virgilius; *Laviniaque venit littora*. Lavinium enim nondum erat, cum Æneas veniret in Italiam. Dicitur verò Prolepsis, à *πρὸ* quod est antè, & *λήγω* sumo.

Z E U G M A.

Zeugma
quid sit.

Zeugma est unius verbi vel adjectivi viciniori respondentis ad diversa supposita reductio; ad unum quidem expresse, ad alterum vero per supplementum: ut, Cic. *Nihil te nocturnum^a praesidium palatii, nihil urbis^b vigilia, nihil^c timor populi, nihil^d concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus^e locus, nihil horum^f ora vultusque^g moverunt*. Hic moverunt expresse reducitur ad *ora vultusque*; at ad cætera per supplementum: subintelligendum est enim, *praesidium movit, vigilia moverunt, timor populi movit, bonorum concursus movit, habendi Senatus locus movit*. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut *Ego melius quam tu^b scribo*. *Ego sicut fœnū^b arui*. Hoc ille ita prudenter atque ego fecisset. (pareret.)

Item per *nisi*: ut, Ter. *Talem filium^a nulla nisi tu*. Licet Poetæ interdum aliter loqui soleant: ut, Ovid. *Quid nisi secreta^a læserunt Phyllida^a sylva?* De quibus in concordantia verbi & nominativi supra est dictum: ut, Cic. *Quare, ut arbitror, prius hic te nos, quam isthic^a tu nos^b videbis*.

Tribus modis fit Zeugma,

Zeugma
triplex.

In persona: ut, *Ego & tu^b studes*.

In genere: ut, *Maritus & uxor est virata*.

In numero: ut, -- *hic illius arma, hic currus^b fuit*.

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio & tunc vocatur Protozeugma: ut, *Dormio ego & tu*. Quandoq; in medio, vocaturq; Mesozeugma:

gma: ut, ¹Ego^b dormio & tu. Quandoque in fine, & vocatur Hypozugma: ut Ego & ¹tu^b dormis.

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo ^{Quatuor in Zeugmate requisita.} substantivaj: ut, Rex & Regina: Conjunctio, quæ vel copulativa, vel disjunctiva, vel etiam expletiva esse potest: ut, Et, vel, &c. Verbum vel adjectivum; ut, Irata est: & quod verbum vel adjectivum viciniori supposito respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per adverbia: ut, ^bCubas^a ubi ego. ^bCœnas^a quando nos.

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum utroque convenit, est Zeugma, ut dicunt, Locationis, non Constructionis: ut, ^aJoannes^b fuit piscator, & ^aPetrus.

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum, à Græco verbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

Synthesis, est oratio congrua sensu, non voce: ut, ¹Virgil. ^aPars in frustra^b secant, ^aGens^b armati. ^{Synthesis quid sit.}

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantum, idque aut sexus discernendi causâ; ut, ^aAnser^b fœta. ^aElephantus^b gravis: aut supplementi gratiâ: ut, Prænestæ sub ipsa: subauditur urbe.

^aCephalus^b in magna: subintelligitur navi.

Nunc in numero tantum: ut, ^aTurba^b ruunt. ^aAperiunt^b aliquis ostium.

Nunc verò in genere & numero simul: ut, ^aPars^b mergi tenere ratem.

Virg. Hæc^a manus ab patriam pugnando vulnera^b passi.

Dicitur autem Synthesis, à συν quod est con, & συνpositio quia est compositio id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptosis, ab ἀντι quod est pro, & πτώσις casus, ^{Antiptosis quid sit.} Aest positio casus pro casu, idque interdum non invenit: ut, Virg. ^aUrbe^b quæ statuo vestra^c est. Ter. ^aPa^b pulo.

DE PROSODIA.

Prosodia est, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit; Latine *accentus* dicitur. Prosodia quid sit.

Dividitur autem Prosodia in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus est lex vel nota, quæ syllaba in dictione elevatur, vel deprimitur. Tonus.

Est autem tonus triplex; { Acutus,
Gravis,
Circumflexus.

Tonus acutus est virgula obliqua ascendens in dextram, sic [']. Tonus acutus.

Gravis est virgula obliqua descendens in dextram, ad hunc modum [']. Gravis.

Circumflexus est quiddam ex utrisque conflatum hæc figurâ [^]. Circumflexus.

Huc addatur etiâ Apostrophus, qui est quædã circuli pars in summo literæ appositæ, quæ sic pinges [']. Apostrophus.

Hæc notâ ultimâ dictionis vocalẽ deesse ostenditur: ut, *Tantõn' me crimine dignũ dixisti?* pro tantõne Spiritus duo sunt, Asper & Lenis. Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo, honos.*

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *Amo, onus.*

TONORUM REGULA I.

Monosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut, *Mél, fél, párs, páx.* Monosyllaba. Naturâ longa circumfleclitur: ut, *Spēs, flās, sōl, thūs, rūs.*

REGULA II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura, posterior brevis, prior circumfleclitur: ut, *Lūna, Mūsa.* In cæteris acuitur: ut, *Cītus, lātus, sōlers, sātūr* Dissyllaba.

REGULA III.

Dictio polysyllaba, si penultimâ habet longam, acuit eandẽ: ut, *Lībēra, penātus.* Sin brevẽ habet penul- Polysyllaba.

penultimam, acuit antepenultimam: ut, *Dóminus, pón̄tífex,*

Excipiuntur composita à facio: ut, *Benefácis, malefácis, calefácit, frigesácit.*

Nota.

At si penultima lōga fuerit naturā, & ultima brevis, circumfleſcitur penultima: ut, *Romānus, amātor*

Composita à Fit ultimam acuiunt: ut, *Malefí, caſí, benefí, ſatíſí.*

Appendix.

Nota

Quia hodie propter hominum imperitiam, circūflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

Regula IV.

Quæ tonos
pertur-
bant,
Differen-
tia.

Quinque sunt, quæ tonorum regulas perturbant.

1. Differentia.

Differentia tonum transponit: ut, *Unā* adverbium ultimam acuit, nè videatur esse nomen. Sic eó, *alió, aliquó, continuo, seduló, porró, sorté, quā, siquā, aliquā, nequā, illó, falsó, citó, feré, plané,* & id genus alia: putá pro sicut, poné pro post, corám, circám, aliás, palám, ergó conjunctio, sed ergó pro causa circumfleſcitur: ut, *Virgil, illius ergó venimus.* Hæc igitur omnia, sicut Græca acutitona, in fine quidem sententiarum acuiuntur in consequentia verò gravantur.

Sic differentia causā antepenultima suspenditur in his, *Déinde, próinde, périnde, aliquando, siquando, nequando, hucusque, álonge, délonge, déinceps, dūtaxat, deórsum, quápropter, quínimo, enī, vero, propémum, ádmódu, áſſabre, inter cæ loci, nihilóminus, paulóminus,* cum non sunt orationes diversæ, uti sunt *Pube tenuis, crurum tenuis:* non enim composita sunt, velut hætenus, quatenus, & ejus generis reliquæ.

2. Transpositio.

Transpo-
ſitio.

Transpositio tonum invertit, id quod usu venit in præpositionibus, quæ postpositæ gravantur: ut,

Virgil,

Virgil. *Transstra per & remos. Te penēs imperium.*

3. *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cum post vocabulum aliquod sequitur conjunctio inclinativa: ut, *Quē nē vē* Attrahunt autem hæ particule accentum syllabę præcedenti, eamq; acuunt: ut, *Lumināque laurūque Dei.* Sic *Dūm, sīs, nām, parelca.* Attractio.

Ubi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: ut, *Dēnique, sūique, itaque, undique, hęcine* & hujusmodi.

ūbique tamen temporis sui tonū servat, & *ūbivis* Ubique & Ubivis.

4. *Concisio.*

Concisio transfert tonum, cum dictiones per Syncopen aut Apocopen castrantur: tunc enim tonum retinent integrę dictionis: ut, *Virgili, Valéri, Mercūri:* pro *Virgilii, Valerii, Mercurii.* Concisio.

Sic quædam nomina & pronomina syncopata circumflectunt ultimam: ut, *Arpinās, Ravennās, nostrās, vestras, cujās:* ab *Arpinatis, Ravennatis nostratis, &c.* Sic *Donēc, à donēcum.* Sic *hūc, illūc, isthūc, adhūc, &c.* pro *hucce, illucce, &c.* Et composita à *dic, duc, fac:* ut, *benedūc, redūc, calefāc.* Nomina & pronomina syncopata.

5. *Idioma.*

Idioma, hoc est, linguę proprietas, tonum variat, aded ut, si dictiones Græcę integrę ad nos veniant, servant tonum suum: ut, *Simōis, Periphās, penultimam* acuunt: at facta Latina antepenultimam elevat, quia corripunt penultimam. Idioma.

Quę autem prorsus Latina sunt, Latinum quoque tonū servant: ut, *Geōrgica, Bucōlica,* antepenultimā acutā, licet apud Græcos in ultima tonum habeant.

Sic & *comædia, tragædia, sophia, symphonia,* tonum recipiunt in antepenultima, licet in sua lingua habeant in penultima.

Porro,

Nota.

Porro, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit juxta Latinum accentum illam enuntiare.

Syllabæ
communes

Syllabæ communes in prosa oratione semper corriguntur; ut, Cēlebris, Cāhedra, Mediocris.

DE CARMINUM RATIONE.

De syllab.
tempor.

Actenus de Tonis & Spiritibus; deinceps de syllabarum tempore & carminis ratione pauca adjiciemus.

Tempus
quid.
Syllaba
brevis, &
longa.

Tempus est syllabæ pronuntiandæ mensura. Syllaba brevis unius est temporis; longa verò, duorum.

Tempus breve sic notatur [˘]

Longum autem sic [—] ut, Terrā.

Pes.

Ex syllabis justo ordine dispositis fiunt Pedes: Est autem Pes duarum syllabarum pluriūve constitutio ex certa temporum observatione.

Divisio
pedum.

Pedum alii dissyllabi, alii trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum differere.

Dissyllabi sunt,	{	Spondeus,	{	-- Virtus.
		Pyrrhichius,		-- Deus.
		Trochæus,		-- Panis.
		Iambus,		-- Amans.
Trissyllabi sunt,	{	Molossus,	{	-- Magnetes.
		Tribrachius,		-- Dominus.
		Dactylus,		-- Scribere.
		Anapæstus,		-- Pietas.
		Bacchius,		-- Honestas.
		Antibacchius,		-- Audire.
		Amphimacer,		-- Caritas.
		Amphibrachius,		-- Venire.

Porro pedes, justo numero atque ordine con-
cinnati, carmen constituunt.

Est

Est enim carmen, oratio iusto atque legitimo pedum numero constricta. Carmen:

Carmen composituro in primis discendū est, pedibus ipsum ritē metiri, quam scansionem vocant.

Est autem Scansio, legitima carminis in singulos Scansio:
pedes commensuratio.

Scansioni Accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha est elisio quædam vocalis ante alterā Synalœpha:
in diversis dictionibus: ut,

Sera nimis vii est crastina, vii hodie.

Fit autē interdum in his dictionibus: ut, Dii, diis, iidē, iisdē, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, decrit, &c. similibus.

At Heu & O, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis est, quoties cum sua vocali perimitur, Eclipsis:
proximā dictione a vocali exorsā: ut,

Monstr' horrend', inform', ingens, cui lumen ademptum: pro *Monstrum horrendum, &c.*

Synæresis est duarū syllabarum in unam contrā Synæresis:
ctio: ut, Virg. *Seu lentio fuerint alværia vimine texta:*
pro *alvearia.*

Diæresis est, ubi ex una syllaba dissecta fiunt duæ: Diæresis:
ut, Ovid. *Debuerant fufos evoluisse suos:* pro *evoluisse.*

Cæsura est, cum post pedem absolutum syllaba Cæsura:
brevis in fine dictionis extenditur.

Cæsurae species sunt,

Triemimeris, ex pede & syllabâ: ut, Triemimeris:
Virgilius. *Pectoribus inhians spirantia consulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllabâ: ut, Penthemimeris:
Virgilius. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

N

Hepthe-

Hephthemimeris. Hephthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba :
ut, Idem; *Ostentans artem pariter arcumque sonantem.*
_ _ _ _ _

Enneemimeris. Enneemimeris cōstat ex quatuor pedibus & syllaba :
ut, Idem; *Ille latus niveum molli fultus hyacyntho.*
_ _ _ _ _

DE GENERIBUS

Carminum.

Arminum genera usitatoria, de quibus nos hoc loco potissimum tractare decrevimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadeum, Sapphicum, Phalaeucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexametrum.

Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex genere verò duobus, dactylo & spōdeo. Quintus locus dactylum, sextus spondeum peculiariter sibi vendicat. reliqui hunc vel illum, prout volumus: ut,
Virg. Tityre, tu patula recubans sub tegmine fagi.
_ _ _ _ _

Reperitur aliquādo spondeus etiā in quinto loco
ut, Idē: *Ghara Deūm soboles, magnū Jovis incrementū.*
Ultima cujusq; versūs syllaba habetur communis.

Ultima communis

Carmen Elegiacum.

Pentametrum.

Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici cōstat Penthemimeri; quarū prior duos pedes, dactylicos. spondeacos, vel alter utros cōprehendit, cū syllaba longa; altera etiā duos pedes sed omnino dactylicos cū syllaba item longa: ut, Ovid. *Res est solliciti plena timoris amor.*
_ _ _ _ _

Asclepiadenum.

Carmen Asclepiadeum.

Carmen Asclepiadeū constat ex penthemimeri,
hoc

PROSODIA.

121

hoc est, spondeo & dactylo, & syllabâ longâ, & duobus deinde dactylis: ut,

Horatius; *Mæcenas atavis editæ regibus,*
 - - - - -

Sapphicum.

Carmen Sapphicum constat ex trochæo, spon- Sapphi-
 deo, dactylo, & duobus demum trochæis: ut, cum.
 Horatius; *Fam suis terris nivis atque diræ.*
 - - - - -

In hoc tamé carminis genere, post tres versus ad- Adonic,
 ditur Adonicû, quod constat ex dactylo, & spon- ubi &
 deo: ut Horat. *Integre vitæ scelerisque purus* unde.
 - - - - -

Non eget mauri jaculis nec arcu,
 - - - - -

Nec venenatis ravidâ sagittis,
 - - - - -

Fusce pharetrâ. - - -

Phaleucium sive Hendecasyllabum,

Carmen phaleuciû, sive Hendecasyllabû, constat Phaleu-
 ex spondeo, dactylo, & tribus tandé trochæis: ut, cium.

Quoquæ diffugas pavens Mabili,
Nostrum non poteris latere nasum.
 - - - - -

Iambicum Archilochium.

Legitimus versus Iambicus è solis cõstat Iambis: Carmen
 ut, *Suis & ipsa Roma viribus ruit.* Iambi-
 - - - - - cum.

Recipit tamen interdum in locis imparibus pro
 Iambo tribrachum, spondeum, dactylum, anapæ-
 stum, atque in paribus tribrachum, & spondeum a-
 pud Scenicos.

Hoc carmen in duo genera diducitur; Dimetrum,
 & Trimetrum sive Senarium.

N 2

Dime-

Dimetrum constat ex quatuor pedibus: ut,

O carminum dulces nota: -v -v-

Quas ore pulchra melleo: -v-v-v-

Fundis, lyraque succinis! -v-v-v-

Trimetrum, five Senarium.

Trimetrum senis constat pedibus: ut,

Qui nos damnant sunt histriones maximi.

DE QUANTITATE primarum syllabarum.

Primarum syllabarum quantitas octo
modis cognoscitur:

Positione, vocali ante vocalem, diph-
thongo, derivatione, compositio-
ne, præpositione, regulâ, exemplo
seu autoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in
eadem dictione, ubique positurâ longa est: ut,

Ventus, axis, patrio.

Quod si consonans priorem dictionem claudat,
sequente item à consonante inchoante, vocalis
præcedens etiam positione longa erit: ut,

Major sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllabæ *for, sum, quàm, & sit*, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem brevem exeat, se-
quente à duabus consonantibus incipiente, inter-
dum, sed rariùs producitur: ut,

Virg. Occulta spolia, & plures de pace triumphos.

Vocalis brevis ante mutâ, sequente liquidâ com-

munis

munis redditur: ut *Patris, volucris*. Longa verò non mutatur: ut *Aratrum, simulacrum*.

Vocalis ante alteram.

Regula II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubiq; brevis est: ut, *Daus, meus, tuus, pius*.

Excipias genitivos in *ius*, secundam pronominis formam habentes: ut *Unius, illius, &c.* Ubi *i* communis reperitur, licet in alterius semper sit brevis, in alius semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e* inter geminum *i* longa fit; ut faciei; alioqui non: ut, *Rèi, spèi, fidèi*.

Ei etiam in *Fio* longa est, nisi sequantur *e* & *r* simul: ut, *Fi rem, Fi eri*.

Juven. *Sic fiunt octo viri*---vv--

Idem; *Quod fieri non posse putes*---vv--vv--

Oke interjectio priorè syllabam ancipitè habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit: ut, *Dicite Pierides*. Respice *Læerten*. Et in possessivis: ut, *Ænèia nutrix*. *Rhodopæus Orpheus*.

DIPHTHONGUS.

Regula III.

Omnis diphthongus apud Latinos longa est: ut, *Aurum, nēuter, musæ*: nisi sequente vocali; ut, *Præire, præustus, præamplus*.

DERIVATIO.

Regula IV.

Derivata eandem cum primitivis quantitatem sortiuntur: ut, *amator, amicus, amabilis*, primam brevem, ab *amo*. Excipiuntur tamen pauca, quæ a brevibus deducta primam producant.

Cujus generis sunt.

Sedile sæpius habet brevem in antepenultima.

Vox vōcis, à vōco.

Lex lēgis, à lēgo.

Rex regis, à rego.

Sēdes & sēdilē, à sēdeo.

Jūmentum, à jūvo. (veo.

Fōmes & fōmentū, à fō-

Sunt & contrā, quæ à longis deducta corripiuntur : qualia sunt,

Dūx dūcis, à dūco.

Dicax, maledicus, & id

genus multa, à dīco.

Fides, à fio.

ārena, } ab āreo.

ārista, }

Posui, à pōno.

J. cundus, à jūvo.

J. nior, à jūvenis.

Mōbilis, à moveo.

Hūmanus, ab hōmo.

Vōmer, à vomo.

Pēdor, à pēde.

Gēnui, à gigno.

Frāgor, } à frango.

Frāgilis, }

Nōto-as, à nōtu.

Nāto-as, à nāru.

Disertus, à dissero.

Sopor, à sōpio

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum observanda.

COMPOSITIO. Regula V.

Composita simplicium quantitatem sequuntur : ut, Pōtens, impōtens Sōlor, consōlor. Lēgo, is, perlēgo. Lēgo, as, allēgo.

Excipiuntur tamen hæc breviter à longis enata : ut,

Innūba, } à nūbo. } Dejero. } à jūro.

Pronūba, } à nūbo. } Pejero. }

PRÆPOSITIO. Regula VI.

Ex præpositionibus hæc ubique producuntur : A, de, præ, se, è, nisi vocali sequente : ut, Unda dehiscens.

--- Sudibúsve præustis : apud Virgil.

Pro quoque longa est ; præterquam in istis,

Prōcella, prōfugus, prōtervus, prōnepos, prōpago pro stirpe, prōfanus, prōfiteor, profundus, prōficiscor, prōfari, prōpero, prōfugio, prōfectio.

Procurro, profundo, propello propulso propago as, primam syllabam habent ancipitem.

Propheta & prōpino, Græca sunt per o parvum, & proinde primam brevem habent.

Di etiam producit, nisi in Dirimo, & Disertus.
Reliquæ præpositi^oes, si positio sinat, corripuntur. Cujusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGULA VII. Canon I.

Omne præteritum dissyllabum priorem habet longam : ut, Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fīdi à *findo*, bībi, dēdi, scīdi, stēti, tūli.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent : ut,

Pēpendi,	⌘ Pēpedi,	⌘ Pūpugi.
Tētendi,	⌘ Tūtudi,	⌘ Dīdici.
Tōtondi,	⌘ Fēfelli,	⌘ Cēcidi, à cado.
Mōmōrdi,	⌘ Tētigi,	⌘ Cēcidi, à cado.

Quin & supinum dissyllabum priorem quoque producit : ut, Mōtum, Latum, Lōtum, Crētum. Excipe Quītum, Sītum, Lītum, ĩtum, Rūtum, Rātum, Dātum, Sātum,

Et cītum à cieo, es : nam cītum à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

EXEMPLUM seu ANTHORITAS. Regula VIII.

Quarum verò syllabarum quantitas sub prædictas rationes non cadit, à poetarum usu, exemplo, atque autoritate petenda est certissima omnium Regula. Discant ergò pueri observare ex poetis communes primarum syllabarum quantitates, cujus fortis sunt ;

Britannus, Bithynus, Cacus, Cosyra, Crathis, Pachynus, Palatium, Pelion, Creticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradivus, hinnulus, Pyrene, rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sichæus, Siciⁿius, & similia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Mediarum syllabarum, partim eadem ratione quâ primarum, partim etiam ex incrementis genitivi, atque conjugationis analogiâ cognosci possunt.

De incrementis genitivi nominum polysyllaborum

Increment
Genit,

Conjugationum
analogia.

supra in generibus nominum abunde dictum arbitramur; unde petere licebit, si quid de hac re hæsiteris. Cætera frequens lectio & optimorum poetarum observatio facile suppediabit.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt: nempe A, indicem primæ conjugationis, longam esse naturam, præterquam in Do & ejus compositis, quando hujus sunt conjugationis: ut, Dāmus, circundāmus; Dābis, circundābis; Dāre, circundāre.

Præterea syllabas rimus, & ritis, in præterito perfecto modi subjunctivi ubique; pro brevibus habendas, animadvertant, in futuro autem in oratione prosa longas esse debere; in carmine vero indifferentes reperiri, quemadmodum contedit Aldus: ut præterito, Amaverimus, amaveritis; futuro, Amaverimus, amaveritis.

Est & ubi syllabæ mediæ variat apud poetas, ut in his quæ subjunximus: Con ubi, Ficedula, Malea, Phariālia, Batavus, Sidonius, & in similibus.

Adjectiva in *inus* Latina penultimam produciunt: ut, Claudefstinus, mediastinus, parietinus, matutinus, vespertinus, repentinus.

Præter hæc sequentia	{	Diutinus,	{	Serotinus,
		Crastinus,		Oleaginus,
		Pristinus,		Faginus,
		Perendinus,		Cedrinus,
		Hornœlinus,		Carbasinus:

Et reliqua materialia, sive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in *us*, ut Crystallinus, myrrhinus, hyacinthinus, adamantinus, &c.

Cætera feliciter docebit usus, & poetarum observatio, quam ulla Grammaticorum regulæ, quas sine ulla aut modo aut sine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermisissis, ad ultimarum syllabarum quantitates aperiendas jam accingamur. DE

DE ULTIMIS

SYLLABIS.

Quanquam ultimæ syllabæ ipsū literarum numerum aut æquant, aut etiā superant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum a finita producuntur: ut Amā, contrā, ergā. Excipias purā, itā, quā. A.

Itē nominativos, & omnes casus in a, cuiuscunq; fuerint generis, numeri, aut declinationis; præter vocativos in a, à Græcis in a; ut, ô Aneā, ô Thomā; & ablativū primæ declinationis; ut, ab hac Musā. Numeralia in ginta a finalem habent communem, sed frequentius longā; ut, Trigintā, quadragintā.

In b, d, t, desinentia, brevია sunt: ut ab, ad, caput. B, D, T.

In c desinentia producuntur: ut, ac, sic, & hic adverbium. Sed tria in c semper contrahuntur; Lac, nec, donēc. Duo sunt communia; Fac, & pronome Hic, & neutrum hoc: modò non sit ablativi casus. C.

E finita brevია sunt; ut, mare, penē, legē, scribē. E.

Excipiendę sūt omnes voces quintę inflexionis in e; ut, Diē, fidē unā cū adverbis inde enatis; ut, Hodie, quotidie, pridie, postridie, quare, quare, ea re; & siqua sunt similia. Et secundę item personę singulares imperativorum activorū secundę conjugationis: ut, Docē, movē, manē, cavē.

Producuntur etiam monosyllaba in e, ut, Mē, tē, sē; præter quē, nē, vē, conjunctiones encliticas.

Quin & adverbia quoq; in e ab adjectivis deducta e longā habent: ut, Pulchrē, doctē, valdē, provalidē. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benē tamen & malē corripuntur omnino.

Postremo, quæ à Græcis per s scribuntur, naturā producuntur, cuiuscunq; fuerint casus, generis, aut numerus; ut, Lethe, Anchise, Cete, Tempe.

I finita, longa sunt; ut, Domini, magistri, amari, doceri. I

doceri. Præter mihi, tibi, sibi, ubi, ibi, quæ sunt communia.

Nisi verò & quasi corripuntur: Cujus etiam fortis sunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus singularis in *as* breve exit: ut,

Huic	{ Pallidi Phyllidi, Minoidi,	{ Vocat. ô Amarylli, Alexi, Daphni.
------	------------------------------------	--

L. L finita corripuntur: ut, Animāl, Annibāl, mēl, pugil, sāl, consul. Præter nil contractum ē *nihil*; & sōl; & Hebræa quædam in *l*: ut Michaël, Gabriël, Raphaël, Daniël.

N. N finita producuntur: ut, Præān, Hymēn, quīn, Xepophōn, nōn, dæmōn.

Excipe Forsān, forsitān, ān, tamēn, attamēn, veruntamēn.

In. Corripitur & In cum compositis: ut, Exīn, subīn, deīn, proīn.

Accedunt his & voces illæ quæ per apocopen castrantur: ut, Mēn? Vidēn? Audīn? Nemōn?

En. Nomina item in *en* quorum genitivus īnis correptū habet: ut, Carmēn, crimēn, pectēn, tibicēn, īnis.

On. Græca etiā in *on* per *o* parvū cujuscunque fuerint casūs: ut, Nom. Ilīon, Pelīon: Acc. Caucasōn, Pylōn.

Quædam etiam in *in* per *i*, ut Alexīn: In *yn*, per *y*, ut Ityn.

In *an* quoq; à nominativis in *a*: ut, Nominat. Iphigenia, Ægina, Accusat. Iphigeniān, Æginān.

Nam in *an* à nominativis in *as*, producuntur: ut, Nom. Æneas, Marſyas, Accusat. Æneān, Marſyān.

O. O finita cōmunia sunt: ut, Amo, virgo, porrō, docēō, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *as*.

Præter obliquos in *o*, qui semper producuntur: ut, Huic dominō, servō. Ab hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut, Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulō, mutuō, crebrō, serō, quæ sunt communia.

Cæte-

Cæterum modò & quomodò semper corripitur.
Citò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo,
vix leguntur producta.

Monosyllaba tamen in o producuntur: ut, Dò, stò
ut & ergò pro causâ.

Item græca per ω, cujuscunque fuerint casûs: ut,
hæc Sapphò, Didò. Hujus Androgeò, Apollò.
Hunc Athò, Apollò.

R finita corripuntur: ut, Cæsâr, torculâr, pèr, vîr, R.
uxòr, turtûr.

Cor semel apud Ovidium productum legitur: ut,
Molle meum levibus cor est violabile telis.

- o o - o o - - - oo-oo - -

Producuntur etiam Fâr, lâr, nâr vër, fûr, cûr, Pâr
quoque cum compositis: ut, Compâr, impâr, dispâr.

Græca quædam in er, quæ illis in ñg desinunt: ut,
Aër, cratèr, caractèr æthèr, sotèr.

Præter patèr & matèr quæ apud Latinos ulti-
mam brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent ter- S.
minationes nempe, As, es, is, os, us.

Primò, as finita producuntur: ut, Amâs, musâs, AS.
majestâs, bonitâs.

Præter Græca quorum genitivus singularis in dos
exit: ut, Arcâs, Pallâs; Genitivo Arcadòs, Palladòs.

Et præter accusativos plurales nominum cre-
scentium: ut, Heros, Heroos; Phyllis, Phyllidos:
Accusativo plurali, Heroâs, Phyllydâs.

Es finita longa sunt: ut, Anchisès, sedès, docès, Es.
patrès. Excipiuntur nomina in es tertiæ inflectio-
nis, quæ penultimam genitivi crescentis corrip-
unt, ut, Milès, segès, divès, Sed Ariès, abiès, paries,
Cerès; & pès, unâ cum compositis: ut, Bipès, tripès,
quadrupès longa sunt.

Es quoque à sum unâ cum compositis, corripitur:
Potès, adès, prodès, cbès.

Quibus penès adungi potest, unâ cum neutris ac
nômi-

nominativis pluralibus Græcorum: ut, Hippomanēs, cacoëthēs, Cyclopēs, Naïdēs.

Is. Is finita brevia sūt: ut Paris, panis, tristis, hilaris.

Excipe obliquos plurales in *is* qui producuntur: ut, Musis, mensis, à mensa, dominis templis.

Itē quīs pro quibus cum producentibus penultimā genitivi crescentis: ut, Samnis, Salamis; Genitivo Samnitis, Salaminis.

Adde huc quæ in *eis* diphthongum desinunt, sive Græca sive Latina, cujuscunq; fuerint numeri aut casus: ut Simoëis, Pyroeis parteis omnēs.

Et monosyllaba itē omnia: ut, Vis, lis; præter *is* & quīs nominativos & Bis apud Ovidium.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum in *is*, quorū secundæ personæ plurales desinūt in *itis*, penultimā productā unā cum futuris subjunctivi in *ris*: ut, Audis: velis, dederis: Pl. Auditis, velietis, dederitis.

Os. Os finita producuntur: ut, Honōs, nepōs, dominōs, servōs.

Præter compōs, impōs, & ōs offis: Et Græca per *o* parvum: ut, Delōs, Chaōs, Palladōs, Phyllidōs.

Us. Us finita corripuntur: ut famulūs, regiūs, tempūs, amāmus.

Excipiuntur producentia penultimā genitivi crescentis: ut, Salūs, tellūs; Genitivo, Salutis, telluris.

Longæ sunt etiā omnes voces quartæ inflexionis in *us*, præter nominativū & vocativum singulares: ut, Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ō manūs.

His accedunt etiā monosyllaba: ut, Crūs, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per *u* diphthongum, cujuscunq; fuerint casus: ut, Hic Panthūs, Melampus, hujus Sapphūs Cliūs;

Atque piis cunctis venerandum nomen IESUS.

U. Postremo, *u* finita producuntur omnia: ut, Magnū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

OMNIVM NOMINVM IN REGVLIS GENERVM CONTENTORVM
TUM HETEROCLITORVM, AC VERBORVM, INTERPRETATIO ALIQUA.

- A** Bdo, } *To hide.*
Abſcōdo, }
occulto, }
- A**byssus, immensa quædam profunditas impenetrabilis. *A depth that by sounding cannot be found.*
- Acarnan**, ex Acarnania oriundus. *One born at Acarnania in Greece.*
- Accerso**, eo ad vocandum, vel voco. *To go to call.*
- Acer**, arbor. *A Maple-tree.*
- Acies**, acumen rerum ſecantium, exercitiis instructio, oculi lumen. *An edge: The army of an army: The sight of the eye.*
- Acus**, instrumentum factoris, ac mulieris ornamentum. *A needle, or an instrument wherewith women did set their hair.*
- Adeps**, omnis pinguedo, five carnis, five alterius rei. *Fat.*
- Adipiscor**, assequutus sum. *To obtain.*
- Adolescens**, iuvēis adultus. *A stripling from 12 to one and twenty.*
- Ador**, frumenti genus vel faris, *Wheat.*
- Advena**, qui non est civis, sed externus. *A stranger.*
- Aequor**, mare, pelagus. *The sea, because nothing is more plain therein: for Aequor doth generally signifie a plain in any parcel of the world. It is taken for the air also: as, Aspice bis fenos volitantes æquore cygnos.*
- Æs**, species metalli rubro colore. *Brass: and because that in old time money was made of it, Æs sometime doth signifie money.*
- Æther**, tota cœli syderumque substantia ac compago. *The whole substance of the sphears from the fire to the extremeſt circuit of heavē.*
- Affinis**, cognatus. *A kinsman by marriage.*
- Agnosco**, est noſcere id quod nobis olim aut viſum fuit, aut alia quapiam ratione cognitum. *To recognize, to know anew, or to come to remembrance of.*
- Ago**, facio. *To do.*
- Agragas**, urbs Siciliæ. *A town in the iſle of Sicily, called now*
- Gergenti**, *Agricola, qui exercitiæ rem rusticam. *A husbandman.**
- Alcyon**, avis marinhæ yeme pullos educans. *A certain ſea-bird that liveth in the ſands, & batcheth in winter.*
- Ales**, quælibet avis, aut velox. *A bird, or swift.*
- Alnus**, genus arboris. *An Alder-tree.*
- Alor**, nutrio. *To nourish.*
- Alter**. *The other of the two.*
- Alvus**, quæ sordes deſcunt, aut labuntur. *The paunch, and ſometimes the belly without.*
- Amazones**, Scythicæ feminæ, eò quod mammis careant. *Certain women of Scythia, ſo named for lacking a dug.*
- Ambigo**, circumago, circumdo. *To compass, to deubt.*
- Amicio**, vestio. *To clothe.*
- Amnis**, fluvius. *A river.*
- Anas**, avis in aquis degens. *A duck, or drake.*
- Ango**, crucio, premo, vexo. *To trouble, or vex.*
- Anguis**, ſerpens in aquis degens. *A dry, or a water ſnake.*
- Animus**, conſilii principium,

Nominum & Verborum.

- incipium.** *The minde.*
Anna, nomen mulieris.
Anne.
annuo, assentio. *To as-*
sent and agree unto.
annus, tempus 365 die-
 rum, & 6 horarum. *A*
year.
antes, ab ante, emin-
 tes lapides, five ulti-
 mæ columnæ, quibus
 sustinetur fabrica. *The*
pillars, or sailing stones
that sail over the wall,
to bear the frame, or the
dry stone wall that en-
closeth a vineyard, or
the first set or frontier
of vines.
antidotus, medicamen-
 tum contra venenum
 datum. *A preservative*
against poison.
antæ, mulieris capilli
 in fronte demissi. *A*
womans forelock.
antistes, in aliqua re
 summus, *A president*
or chief ruler, man or
woman.
anus, vetula. *an old wife.*
aurur, nomen urbis I-
 taliz, quæ nunc Ta-
 rentina dicitur. *Taren-*
tine.
aperio, indico, refero.
To open, to shew, or
to declare.
apis & apis, animal
 mellificum. *A Bee.*
aspicor, assequor, ac-
 quiro. *To obtain.*
sollo, deus quem Græ-
 ci Solem appellant.
The God of wisdom &
physick & of prophesie,
and the God that car-
rieth the sun about.
Appendix, quod aliis
 adjunctum, quasi ex
 alio pendeat. *An ap-*
pendix, or an addition
to encrease a thing.
Applico, jungo, advenio.
To apply unto, or to
arrive.
Aptoton, nomen invari-
 abile, sed nullo defe-
 ctum casu. *A noun un-*
declined, having one
termination in all cases
Aqualis, vasis genus,
 quo aqua tenetur ad
 præbendam eam ma-
 nibus. *A lawer, or an*
ewer.
Arbor, vel arbos, notæ
 significationis. *A tree.*
Arcas, ex Arcadia po-
 pulus. *The people of*
Arcadie.
Arceo, pello, & adveni-
 re non sino. *To keep*
away.
Arcesso, voco, & accuso.
To call, or to accuse, or
to go to accuse.
Arctus, urſa, quam nostri
 Septentrionem dixe-
 runt, signum cœleste.
A signe called the Bear
or the Wagon.
Ardeo, uror, inflammor.
To be hot.
Argos, oppidi nomen. *A*
town of the peninsula
of Greece called Pelo-
ponnesus.
Arma, munimenta, scu-
 tum, gladius, telum,
 & ea quibus prælia-
 mur. *Armour, or any*
kind of weapons.
Aruspex, qui victimas
 inspicit. *He or she that*
seeketh destinies by the
bowels of beasts.
As, est libra, id est, duo-
 decim unciz. *A pound*
of xii ounces, or the
whole sum of any thing.
Assuela, qui continuè &
 semper aliquem se-
 quitur. *A page, or lac-*
key, or continual waiter.
Astu, dolo, fallaciis. *By*
deceit, or guile.
Athamas, nomen viri.
A mans name which
should be sacrificed for
his son Phryxus.
Athenæ, civitas Græciæ,
 inter Achaiam & Ma-
 cedoniam. *The City of*
Athens.
Athletes, pugil & lucta-
 tor. *A champion, or*
he that striveth for a
game.
Atomus, corpus infeca-
 bile. *A more so small*
that it cannot be parted
Auceps, qui vel quæ a-
 ves capit. *A fowler,*
man or woman.
Audeo, sum ausus. *To*
be bold.
Aveo, cupio. *To desire,*
or covet.
Avernus, lacus Campa-
 niz prope Baias, quem
 Plutoni dicatum opi-
 nabantur veteres. *A*
lake in Italy, where-
hence they thought was
a descent into hell.
Augeo, majus facio, am-
 plifico. *To increase.*

Interpretatio.

Augur, qui futura pronuntiat. *A sooth-sayer, man or woman.*

Auriga, qui vel quæ currum ducit. *A wagoner, a carman, a carrier.*

Auster, ventus flans à meridie. *The south-wind.*

Author, qui vel quæ aliquod opus facit. *The worker or doer of any thing, man or woman.*

Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. *An axle-tree and by translation, the straight line that may be imagined from the one pole to the other.*

B

Bacchanalia, Dionysia, i. Bacchi festa. *The feast of Bacchus.*

Bacchar, herba radicis odorata. *An herb that the Frenchmen call our Ladies gloves.*

Bacchus, deus vini. *The drunken god, the god of wine.*

Baculus, bacillus, & baculum, & hinc bacillum, scipio. *A staff.*

Balneum, locus publicus vel privatus, in quo aut sanitatis aut abstergendarum sordium causa lavamur. *a bath.*

Barathrum, erat locus profundior Athenis, putei modo vel forma. *A certain pit by Athens. Now it is sa-*

ken for hell. It is also the hole where any water entresth, and falleth into the earth.

Barbicon, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro, vel calamo. *The lute, or any like that is played on with a quill. It is also Barbicos, both masculine and feminine.*

Bellaria, cibi secundæ mensæ. *Funcates.*

Bes, unæ octo. *Eight ounces.*

Bibo, potum haurio, humorem attraho. *To drink.*

Bidens, instrumentum duorum dentium, vel ovium. *Any instrument with two teeth: or a sheep of two teeth, in the feminine gender.*

Bifrons, habens duas frontes. *He or she that hath a face before, and another behind.*

Bilis, humoris genus. *It is with this word attrahent melancholy: and with flava, choler: and being used alone, is the same disease that Cholera is after Cor. Celsus. See Cholera.*

Bombyx, vermis, & pro materia sumitur. *A silk-worm, or silk.*

Bos, nota est significatio. *An ox, bull, or cow.*

Britannia, insula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The isle which is inhabited of English-*

men and Scottish men, called Britannia major.

Britannia minor, is Britain in France.

Bubo, avis nomen, à bovis mugitu. *An owl.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander the great his horse.*

Byssus, tenuissimi lini genus. *A most fine sort of fine flax, whereof a precious kind of lincloth is made. It may be taken for silk also.*

C

Coethes, malus mos. *An evil custome, or a hile hard to be cured.*

Cadaver, corpus mortuum. *A dead carcase.*

Cado, corruo, precipitor, vel labor. *To fall, and sometimes to happen, to chance.*

Cado, percutio, ferio, verbero. *To strike, or to beat, and sometime to cut or lop, or to prune trees: sometime to kill, to sacrifice; and sometime to break, as cedere januam saxis, instare ferro.*

Cello, percutio aut frango. *To smite or to break, antiquum verbum, the compounds whereof be in use onely.*

Cello is also read without a diphthong.

Cælum vel cælum, extrema mundi determinatio cum sphaera, quæ

Nominum & Verborum

- quas ambie ad elemē-
 tum ignis. Heaven, or
 with a difference any
 of the spheres. It sig-
 nifieth weather also.
- Calco, pede comprimo.**
 To tread upon, and by
 a translation unto the
 minde, to despise and
 set naught by.
- Calēdx, dies primus cu-
 julq; mensis.** The first
 day of every moneth.
- Calco, serueo, calidus
 sum.** To be hot, or to
 glow.
- Callis, via perduram, id
 est, via trita.** A path-
 way.
- Calvo, decipio, frustror.**
 To deceive, to beguile,
 to tromp.
- Calx, pes imus; & pro
 cuiusvis rei sine po-
 nitur, vel pro mate-
 ria, quā lapides in
 muro conglutinantur.**
 A heel, or last end of
 a race or line.
- Cambio, commuto.** To
 exchange, and of the
 old writers it is taken
 for to fight.
- Canalis, per quod aqua
 confluit in viis lapide
 stratis.** A chanel.
- Canelli, ligna inter se
 modicis intervallis in
 transversum instar re-
 tis invicem connexa.**
 A lattice, or the lists of
 a game-place, or of a
 spectacle.
- Canis, animal larrabile,
 & piscis marinus, &
 sigoum celeste.** A
- dog, or a dog-fish: a star
 or signe in the firma-
 ment called canis.
- Cano, To sing, to indize
 poetically, to play upon
 instruments: sometime
 it is to praise or trophefy**
- Capesso, capio, sive ad
 capiendum eo.** To take
 or to go to take: and
 sometime recipio me,
- Capio. To take, to delight,
 to deceive, to chuse, to
 abide and suffer: as,
 Capio dolores.** To hold,
 or contain: to invade
 & catch: as, Navē ce-
 plimus. To inflame with
 love. And it is lightly
 of such a signification
 as the ablative is that
 comes with it.
- Capistrum, capitis vin-
 culum, adhibitur nē
 animalia aufugiant.**
 A halter.
- Capital, quod olim sacer-
 dotes gestabant in ca-
 pite.** An ornament that
 the Nuns were wont to
 bear upon their heads.
- Capra, animalia carpen-
 dis virgultis dictum.**
 A goat.
- Car, aliquis ex Caria.** A
 man of Caria.
- Cardo, quo janua move-
 tur.** A book or hinge.
- Careo, est rem desidera-
 tam non habere.** To
 lack, or to be without,
 and especially such a
- thing as once we had.
- Carex, herba acuta du-
 rissima.** Sedge.
- Caro, quod animā care-
 at, non solum de ani-
 malibus, sed etiam de
 piscibus & fructibus.**
 The meat of any things,
 but most commonly
 flesh.
- Carpo, discerpo.** To crop,
 to bite off, to nittle, or to
 gather. It is also to
 lease, or to choose out,
 sometime to taunt or
 rebuke.
- Carpere viam,**
 to begin to journey.
- Carpere vitales auras.**
- Carpere lanam.** To
 rose wool.
- Carpere li-
 num.** To hatchet flax.
- Carpere cibum.** To eat
- Cassis, -- sis, reticulum,
 malc. pro galea: fer-
 est cassis, -- dis, & hęc
 cassida.** A helmet, or an
 helmet in the feminine
 gender.
- Castra, locus, in quo mi-
 lites tentoria fixerunt.**
 The camp, the pavilion,
 or the army.
- Cato, nomen viri.** A cer-
 tain Romanes name.
- Caveo, diligentiam ad-
 hibeo, provideo, con-
 sulo, prospicio nē ali-
 quid præter spem eve-
 niat.** To beware, or to
 be wary and heedfull.
- Cavere is also to put
 in assurance, and to
 save harmless by cau-
 tion or sureties.**
- Caulis, in herbis dicitur
 ipsum robur, sive sti-
 pes**

Interpretatio.

pes. *A stalk.*
 Cedo. To give place, to depart, and go away.
 Cedrus, arbor ingens & procera. *A cedar-tree.*
 Cello. See Cello.
 Censeo, existimo, puto, arbitror. To deem, to judge, to suppose, to think, to tell ones mind. Some take it for to be angry. Censeri is also to be in books of subsidies, and to be taxed, or valued.
 Centum. *An hundred.*
 Centulsiis, centum librarum. *An hundred pound.*
 Cera. illud quod, melle ex favis expresso, remanet. *Wax.*
 Cerno, video. To see. And by translation, to perceive & understand. Sometime to decree & appoint. To sift, reinge, or bount, to sever and part, to fight, to go unto: as Cernere hereditatem.
 Cetus, piscis maximus. *A whale.*
 Cholera, est ventriculi immodica perturbatio, supra & infra per vomitum facta. The cholick. It is also choler, the hot and dry humor.
 Cicer, genus leguminis. *A certain Italian pease.*
 Cico, turbo, commoveo. To trouble, to shake and stir, and som time for Cio, it is to call.
 Cinis, vel ciner, pulvis. *Asbes.*

Ciris est avis, quam alio nomine alaudam dicimus. *A lark.*
 Claudio, obstruo, obsero. To shut or close, to make fast, to stop, or to stay, not to suffer to passe: as, Ecce maris magnâ claudic nos obice pontus.
 Clivus, locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *A bank, a rising, also a little hill.*
 Clunis, natium tumor. *The buttock.*
 Chao, splendo. To shine, to gister: sometime to fight.
 Clypeus, & Clypeum scuta majora & propriè peditum, a buckler
 Cælum. *A graving-tool, the sky, that is, as much of the world as is above the element of fire, which is called æther, or quintum elementum.*
 Cælum also is taken for the air: In hoc cælo qui dicitur aer.
 Cæno, cœnam sumo. To sup, or to take supper.
 Cœpio, pro incipio, antiquum est. To begin.
 Cognosco, nosco eos qui prius incogniti erant. To know that which we knew not before: Sometime diligently and attentively to consider, or to understand, to search by an enquiry, & to sit in judgement.
 Collis, monticulus. *An hillock.*

Colo, adoro, veneror. To honour or worship with prayer, to exercise, to make much of, to inhabit, to love. Vitam colere, is to lead a life: Sometime to plow or till the ground: Sometime to deck and trim.
 Colus, instrumentum quod pensa continet. *A distaff, or spindle.*
 Comes, comitans aut sequens. *A companion by the way, either man or woman.*
 Commiscor, fingo, excogito. To imagine, to feigne, to invent and devise, to assay, to bring a man to the belief of that that is not.
 Como, comam compono. To kemb, to dresse the bush with acombe, or to deck and adorn.
 Compago, compactio, & conjunctio. *A joyn.*
 Compedes, vinculi genus. *A pair of setters or gyves.*
 Conditor, qui aliquid facit. *A maker or a builder.*
 Congrus, conger, genus piscis. *A Conger.*
 Conjux, maritus vel uxor. *A husband or a wife.*
 Consulo. To ask counsel, with an accusative: to give counsel, or provide for, with a dative: to take in good worth, with a genitive. Sometime it is to sit in counsel, &

Nominum & Verborum

- to deliberate, but used
plurally: as, Consulunt
Senatores.
- Coquo, cibum usui a-
pium reddo. To dress
meat, to play the cook, to
prepare and go about:
as, Bellum coquere.
To vex & trouble: as,
Coquit me cura. To
concoct, to bring our nu-
triment unto a natu-
ral ferment.
- Cor, præcipuum inter
viscera, & vitæ sedes,
& arteriarum, ac ca-
loris nativi, quo ani-
mal regitur, quasi fons
quidam & domicili-
um. The heart, and
sometime it is used for
the mind.
- Corbis, vas ex vimini-
bus factum. A basket.
- Cornus, vel cornum, aut
cornu, munimentum
capitis quorundam a-
nimalium. An horn.
By translatiō, the turn-
ings of rivers be called
Cornua. It signifieth
also the wing of an ar-
my, and the end of a
thing.
- Cornus, arbor ramos
habens duritiâ & ri-
giditate cornibus si-
miles, fructum circa
solstitium ferens, pri-
mò candidum, postea
sanguineum. A cer-
tain tree unknown a-
mong us.
- Costus, radix magni o-
doris. A shrub grow-
ing in Arabia, Jewry,
- & Syria, having a very
fragrant savour, the
which antiquity burned
to their gods, as they
did frankincense.
- Coxendix, coxarum ver-
tex, quo femora ver-
tantur. The hip.
- Crater vel cratera, vas
amplum cui vinum
aut oleum imponi-
mus. A goblet, or
standing piece.
- Crepeo, sono. To crack.
Sometimes to complain,
lament, and accuse: as,
Quispost vina gravem
pauperiem crepat?
- Crepundia, prima mu-
nuscula quæ pueris
dantur, All manner of
things that are given
children in their infan-
cy; as coralls, swadling-
bands, daggers, tim-
brels, and such like.
- Cres, Cretensis. A man
of Candy.
- Creta, insula est. The Isle
called Candy.
- Crinis, capillus. Hair.
- Crus, pars à genibus
usque ad inferiorem
pedem. A leg.
- Crystallus, glacies ex
gelu vehementer con-
creta. Crystall.
- Cubo, jaceo. To lie, &
sometimes to be sick in
bed.
- Cucumis. A Cucumber,
the which is also called
in Latine Cucumer.
- Culex, vermiculus ala-
tus. A gnat.
- Cumbo. The same that
- Cubo is.
- Cunabula, cunæ, a cradle,
Cunæ, cunabula, Idem.
- Cupio, opto, desidero.
To covet, to desire, to
lust for: and sometimes
with a dative to favour
Cupressus, arboris no-
men. A Cypress-tree.
- Curculio, animal par-
vum frumentum cor-
rodens. A Weasel.
- Cures, oppidi nomen.
A towns name.
- Curro, celeriter eo, gra-
dum præcipico, intea-
tâ celeritate viam ve-
ro. To run: and some-
times to flow, that is, to
run as rivers do.
- Cuspis, acutior pars ha-
stæ. The point of a
spear, pike, partizan, or
any other like.
- Castos, qui vel quæ rea-
aliquem tuctur & cu-
rar. A keeper, man
woman.
- Cyprus, insula diva,
Cyprus the isle.
- D
- Dama, animal timi-
dum. A Buck or a
Doe.
- Damno, damno afficio,
vel condemno. To da-
mage, or to condemn.
- Dedo, in perpetuum do,
vel totum subdo, live
in manus & arbitrium
do. To yield.
- Defrutum, a deferendo,
vinum decoctum ad
mediam partem. Wine
sodden to the half.
- Degeo, ago. To live.

Delica

Interpretatio

Deleo, expungo. pro- priè lineas aut regu- las. To put out, and to cancell.	Dipteron, nomen fla- rum duobus in cas- ibus quibuscunque. A noun declined with two cases whatsoever.	aliquem. A guide, man or woman.
Delicium, oblectamen- tum quod nobis volu- ptati est. The thing, wherein we take plea- sure.	Diræ, imprecationes, execrationes & infe- rorum furæ. Curses, bannings, and the fu- ries of hell.	Equis. Whether any. Ego, comedo. To eat.
Delphin, vel delphinus vel delphis, piscis maris, & signum ec- clestæ. A Delphin.	Disco, capio doctrinam To learn.	Ego, 1. emito & quasi extendo. To set out, and to divulge, and sometimes to exhibit, to show, as; Edece spe- cacula. Edece ani- mam, is to die. The signification of it in all other phrases may be reduced to the first si- gnification.
Demo, aufero. To pull away, and to exempt.	Dispesco, seposito, diri- mo. To sever.	Educo, diligenter do- ceo. Thoroughly or per- fectly to teach.
Dens, notum est: per si- militudinem capitur pro omni quo aliquid teri potest. A tooth.	Displiceo. To displease.	Effata sunt aliqua pre- cationes. Augurum post finem auspicio- rum extra urbem di- cit. The prayers that Soothsayers said, after notice taken of birds flying, before they en- tered the citie.
Depango, defigo. To sa- sten down, and to plant	Ditionis, imperii, domi- nii. Of my right & ri- dle. We need not stru- pulously to refuse. Di- tio the nominative.	Effata sunt aliqua pre- cationes. Augurum post finem auspicio- rum extra urbem di- cit. The prayers that Soothsayers said, after notice taken of birds flying, before they en- tered the citie.
Desidia, ignavia viti- um. Slothfulness.	Divido, partior. To di- vide.	Egeo, careo. To need.
Dico, loquor, nomino, To speak or to call.	Divitiz, opes, amplæ fortunæ. Riches.	Elephas, elephæus, a- nimal famâ notum, An elephant.
Dies, tempus viginti quatuor horarum. A day.	Do, dono. To give.	Elis, civitas Arcadiz. A citie in Arcadia, or a countrey in Pelopon- nesus.
Diffiteor, inficias eo, nego. To deny.	Docceo, alicujus rei co- gnitionem alteri tra- do. To teach, & some- time to shew, and to de- clare, to warn, and to ascertain.	Emineo, præ aliis appa- reo, vel excello. To appear before others, & to pass them.
Digredior, discedo. To go from.	Dodrans, uncia novem. Nine ounces.	Emo, comparo, mercor. To buy.
Diligo, amo. To love.	Doleo, tristis sum. To be sorrowfull.	Ensi, gladius. A sword.
Diluo, aquâ vel quovis humore aliquid pur- go. To purge with washing.	Domo, mansuetum fa- cio. To tame.	Epasco, To eat up, to consume with feeding, and to leave nothing.
Dindymus, jugum mon- tis Phrygiæ Idæ, ma- teri deum dicatum. The top of Ida the hill by Troy.	Domus, ædificium ad habitandum factum. A house.	Epasco, To eat up, to consume with feeding, and to leave nothing.
Diphthongus, unus du- arum vocalium so- nus. A double sound, a diphthong.	Duco, notum est. To lead, to martie, to ac- count.	Epasco, To eat up, to consume with feeding, and to leave nothing.
	Dulcedo, suavitas. Sweet- ness.	
	Dux, qui vel quem ducit	

Nominum & Verborum

Epulum , quasi edipulum, est celeberrimum convivium. <i>A banquet, or feast.</i>	Expergiscor , evigilo. To awake.	Fastis , lignorum aut alicujus rei congeries. <i>A faggot.</i>
Eques , homo equo insident. <i>A horseman, or he or she that rideth.</i>	Expetior , tento, vel tentor. To prove or to be proved.	Fasti , libri in quibus totius anni res populi Romani scriptæ continebantur, & causæ festivitatum explicantur. <i>A Register for the order of things, for the whole year.</i>
Eremus , locus desertus. <i>A desert or wilderness.</i>	Explico , extendo, & declaro. To stretch out, and to declare.	Fasti dies , were days wherein the Judges might give sentence without offence of the gods, with those three solemn words of the law, <i>Do, dico, addico</i> : Nefasti dies, were their contrary days.
Eripio , extra rapio. To pull out.	Extor , proprio cor, jecur, & pulmo dicuntur. <i>The entrails.</i>	Faceor , annuo, concedo. To grant and assent unto.
Efurio , famem patior. <i>To hunger.</i>	Extorris , exul. <i>A banished man or woman.</i>	Facio , aliquid ago. To make.
Eventus , eventum, quod casu aut fortuna nobis evenit. <i>Hap, or that which cometh to pass.</i>	Exul , qui vel quæ exulat. <i>A banished man or woman.</i>	Facisco , deficio, aurdefatigor. <i>Abundantly to gape.</i>
Excludo , extra claudio. <i>To shut out.</i>	Exuo , exolvo, denudo. <i>To put off, to unclothe.</i>	Fatiscor , sessus sum. To be weary, to faint, and to be weak.
Excubia , vigilia diurnæ & nocturnæ. <i>Watchings and wardings.</i>	Exuvia , ab exuendo. <i>The things that we put off.</i>	Faveo , rectè alicui opâ. To favour.
Exculpo , persectæ scalpo, vel scalpendo conficio. To carve, to grave, to cut out, to scratch out: as, <i>Oculum exculpere.</i> To wrest or wring out: as, <i>Verum exculpere.</i>	Facies . <i>A face.</i>	Fel , purgamentum sanguinis. <i>The gall.</i>
Excurro , extracurro, vel præcurro. To run out, or to out-run before, to amount to a great deal, to make an out-road, or an excursion.	Facio , aliquid ago. To make.	Feriz , dies cessationum ab opere. <i>Holy-days, or times of passime used.</i>
Excuso , extra culpam reddo. To excuse.	Facisco , facio, vel eo ad faciendum. To make or to go to make.	Ferio , percutio. To strike.
Excutio , ejicio, emitto. To smite out.	Fallo , decipio. To deceive.	Fero . To bear, or to suffer, to lead or tell, to give, to cover, to advance, to bring forth, to have, to take away, to obtain, to ask advice: as, <i>Homperus talit ad populum.</i>
Exequi , funebre officium. <i>The ceremonies of the buriall.</i>	Fames , edendi cupiditas. <i>Hunger.</i>	Ferveo
Exlex , sine lege vivens. <i>A lawless man or woman.</i>	Farcio , saturo, impleo, pinguefacio, sagino. To stuff, to fill, to satiate, and make fat.	
	Fas , pium, religiosum, & dignum factu. <i>Lawful, right, godly, and</i>	

Interpretatio

Ferveo, valde caleo. *To be hot.*
 Fervescio, caleſco. *To wax hot.*
 Ficus, arbor vel morbus. *A fig-tree, or a certain bile rising in the ſtoma- ch.*
 Fides, conſtantia in om- nibus rebus. *Faith and truth.*
 Fido, fiduciam & ſpem habeo. *To have truſt.*
 Figo. *To ſtitch, to plant, to ſmite with arrow, or ſuch like.*
 Filix, herba ſine caule, ſine flore, ſine ſemi- ne. *Fern, whereof there be two kinds, as in Her- baries you ſhall ſee.*
 Flum, illud ſubtile quod ex lino lanæve tra- hendo ducitur. *A thread.*
 Fumus, lætamen, & ex- crementa animalium, quibus agri ſtercorantur. *Dung. It is alſo Finum in the neuter gender.*
 Fendo, diſſeco, diſſindo. *To cleave.*
 Fingo, formo. *To ſhew.*
 Finitis, extremitas five terminus in unaquaq; re. *An end.*
 Fio, efficior. *To be made.*
 Flavescio, flavus ſum. *To be yellow.*
 Flecto, inclino, volvo, duco, moveo. *To bow, to move, and to cauſe to follow.*
 Flet, lacrymor. *To weep.*
 Flecto, ſpiro. *To blow.*
 Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis col- ligitur. *A flower.*
 Fluo, decurro, proprie ut liquores. *To flow.*
 Fodio, terram eruo. *To dig.*
 Follis, instrumentum, quo attrahitur atque emittitur ventus. *A pair of bellows.*
 Fons, ſcatœbra. *A well.*
 Fons, ſcatœbra. *A well.*
 Forceps, instrumentum, quo tenetur aliquid. *A pair of tongs.*
 Forſex, instrumentum ſartorum, quo ali- quid ſcinditur. *A pair of ſciſſers.*
 Fors, fortuna, caſus. *Hay.*
 Forum, à ferendo, quia litres & venalia illuc feruntur. *The judicial place, and then it is named Forum judiciale; or the market-place, & is called Forum venale.*
 Frango, rumpo, deſtruo. *To break.*
 Frenum, vel ſtrannum, instrumentum, quo equum inſeſſor coar- cet. *A bridle.*
 Frisco, ſcalpo. *To rub.*
 Frigeo, frigidus ſum. *To be cold.*
 Frugi, indeclinabile om- nis generis, utilis, ne- ceſſarius, frugalis. *Good, profitable, and ſtriſtry.*
 Frugis, ejus quod exter- re fructu in alimoni- am vertimus. *Of corn, or pulſe. Some make the nominative hereof Fru-*
 ges, and ſeme Frux: the former is not to be miſliked.
 Fuor, delectationem & fructum capio, & alor. *To take pleaſure, or fruit, and praſis of, and to be fed.*
 Fuga, fugiendi actus, Fleeing, or running a- way.
 Fugio, vito, currendo relinquo. *To flee from, to avoid.*
 Fulcio, ſuſtineo, munio. *To underprop, and to ſhore.*
 Fundo, liquefacio, vel liquidum ſpargo. *To melt or to pour.*
 Funis, reſtis. *A rope.*
 Fur, qui vel quæ alteri ſubtrahit. *A man or woman thief.*
 Furfur, purgamentum farinæ. *Bray or ſcarf.*
 Furo, inſanio. *To be mad.*
 Fuſtis, baculus. *A club.*

G
 Abii, Volſcorum urbe. *A town in Italy ſeventy miles from Rome.*

Gallia, Europæ pars, ſita intra Pyrenæos montes, inter Hiſpaniam Germaniamq; & deo maria, Oceanum Britannicum, & mare noſtrum. *France*
 Garama, Libyæ incolæ. *A certain inhabi- tant of Aſia.*

Gargarus, unus ex col- libus montis Idæ. *A very high top of the hill*
 Ida

Nominum & Verborum.

- Ida**, There is also a town of that name at the foot of the same hill.
- Gaudeo**, lator. To rejoice.
- Gela**, proprie glacies. Frost, or ice.
- Genu**, curvatura quæ crur & femur conne-ctuntur. A knee.
- Gero**, porto. To bear.
- Gibbus**, & gibber, folidus in dextro tumore. A hump or bump.
- Gigas**, vir altissime stature. A giant.
- Gigno**, genero. To beget.
- Gingiber**, herba in Arabia nascent. Ginger.
- Glis**, animal muri simile. A dormouse.
- Glisco**, cresco, augeor, invalesco. To increase & grow, to wax strong, to wax fat, & much to desire, & sore to covet.
- Gluten**, glutinum, aut colla. Glue.
- Gorgon**, nomen mulieris. A certain terrible woman.
- Gradior**, eo, incedo, progredior. To go.
- Græcia**, The country of Greece, a great piece of Europe, which is now under the Turk.
- Græjugena**, Græcus. A Græcian horn.
- Grando**, gutta aquæ in aere congelata. Hail.
- Grates**, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. Thanks.
- Grex**, pecudum multitudo. A flock.
- Grossus**, siccus abortiva, quæ non maturefcit. A rashe-ripe fig.
- Grus**, ut grues gruere dicantur. To cry like a Crane.
- Grus**, avis nota. A Crane.
- Gryps**, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. A Griffon.
- Gummi**, liquor glutinosus ex arboribus refudans. Gumme.
- Gurgulio**, pars gutturis & naribus ad pulmonem: vel animal. The weasel, or weasel.
- H**abeo, possideo, teneo. To have.
- Hæreo**, arctè alicui rei infigo. To cleave unto.
- Hæres**, qui succedit in hereditatem alterius. An heir.
- Hætes**, piscis qui solâ aquâ nutritur. Anhering.
- Haurio**, extraho humorem & educo ex profundo aliquo loco. To draw.
- Heros**, vir illustris & nobilis. A nobleman, a man of great excellency in worthy facts, and therein more like a god then a man.
- Hesperus**, serotina stella. The evening star.
- Heteroclitum**, nomen secus, quàm declinationum canones poscunt, flexum. A word declined otherwise then the bare rules of the declensions do require.
- Hilaris**, vel hilarus, jucundus, lætus. Merry.
- Hippomanes**, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini, hominem ad insaniam redigens. Poison to procure love withall, or a little piece of flesh growing in the colts forehead, when it is first foaled.
- Hirundo**, avis notissima. A swallow.
- Histris**, animal ex Erinaceorum genere. A porcupine.
- Homo**, notæ significati-onia. A man or woman.
- Honor**, vel honos, est reverentia, quam alicui exhibemus in viri testimonium. Honour worship.
- Hordeum**, ab horrore quoniam hordeo quæ frumento arista e mordacior. Barley.
- Hospes**, qui vel quæ hospitium recipit, recipitur: & capio pro peregrino. An host, or an hostess, or a guest, man or woman.
- Hostis**, inimicus, vel peregrinus. An enemy.
- Huber**, fertilis, abundans, & mamma corporis & hominis. Plentiful, or a dug, or udder of any beast.
- Humus**, terra humida. The ground.
- Hydrops**, aqua interea. The dropsie.
- Hymus**, bruma. Winter.

Interpretatio.

I.

Jaceo, decumbo. To ly
Jacio, emitto, ac vi
impello. To cast, to
burl, to lay; as, jacere
fundamentum: or by
translation it is to make
a beginning. Jacio is
sometimes to spread a-
broad by rumour, and
sometime to object a-
gainst one, with an Ac-
cusative with this pre-
position In.

Jaspis, lapis pretiosus.
A green pretious stone,
whereof there be divers
kinds, & degrees of di-
vers colours.

Ico, ferio, percutio. To
strike, to smite; as Ice-
re colaphum. Icere
foedus, is to strike up a
bargain.

Icon, imago. An imago.
Ida, mons altissimus
Troici soli. An hill in
the countrey of Troy.

Idus, dies qui dividunt
ensem. In March,
May, June, and Octo-
ber is in the fifteenth
day, in the rest the thir-
teenth.

Jecur, hepar. The liver.
Ignis, unum ex quatuor
elementis. Fire.

Illex, qui sine lege vi-
vit. A lawless body,
man or woman.

Imber, agmen aquarum
largius ex nubibus
diffusum. A shower.

Imbrex, canalis, vel ce-
gula curva & obtor-
ta, per quam imber

defluit. *A gutter tile.*
Immineo, insto. To hang
over.

Impetis, violentiæ, in-
vasionis. Of violence,
and boisterousness.

Incesso, acculo, impe-
to. To accuse, to pro-
voke, to revile, to in-
vade, and enter into.

Incido, ferio, seco. To
cut, to grave in.

Ineido, in aliquid, vel
super aliquid cado. To
fall into by hap, to run
into; as, Incidi in erro-
rem. And sometime to
happen, or to chance.

Incipio, inchoo. To be-
gin, to take in hand, to
enterprise.

Inculco, eadem sæpius
iterando ingero. Of-
ten to repeat.

Indo, impono. To put in.

Indoles, facilis signifi-
catio futuræ probita-
tis. Towardness or
likely disposition.

Inducit, pax in paucos
dies. A truce.

Indulgeo, obsequor. To
set much by, & to give to.

Inermus, vel inermis,
qui armatus non est.
Unarmed.

Infans, homo per æta-
tem nondum sciens
fari. A babe.

Inferiæ, sacrificia quæ
inferis solvuntur. Sa-
crifice done unto spirits
in hell: Hereof Inferias
facere, is Manes sa-
crificiis placare, that
is, to celebrate obites,

and obsequies.

Inficias, negationem se
vel debere quod actor
poscit, vel commissi-
se quod accusator ob-
jicit. A deniall, and it
followeth onely the verb
Bo.

Inficio, intingo, vtrio,
seu maculo. To dis, or
to infect.

Ingruo, invado, impe-
tum facio. To give an
on set, and to invade.

Injusti, absque auctori-
tate, & temerè sine
jussione. Without bid-
ding.

Insidie, dolosa expecta-
tio ad hominem ag-
grediendum, fallacia,
A lying in wait for, or
a deceit.

Instar, significat vel si-
militudinem, vel æqui-
parationem & men-
suram. Like, or as big,
or the image.

Intelligo, capio. To un-
derstand.

Interpres, qui auctores
declaret, aut aliquid
ex lingua in linguam
transfert. An inter-
preter, man or woman,
or a translator.

Invidia, mæror ex ali-
ena prosperitate, En-
vie, sorrow for anothers
mans welfare, or else
the evil will and spite
of a man.

Jocus est quidam leper
& festivitas in verbis.
A merry scass.

Ira, Irascor, irâ stimulor.

Nominum & Verborum.

To be angry.	Juro, juramentum facio. Lacus, locus profundus	
Ismarus, mons Thraciæ	To swear.	cum aquis perpetuis
asper & incultus ex	Jus, quod natura, aut ci-	ibidem natis, qui ef-
una parte, ex alia fer-	vitas, aut gens jubet;	ficit rivos. A lake, a
tilis vineis & olive-	& liquor eorum quæ	wade, a meyre.
tis. A certain hill in	coquuntur. The law &	Lado, verbo factive a-
Thracia so named.	right; and the broth of	liquem offendo, to hurt
Iter, itio, actus eundi. A	anything sodden.	Lelaps, nomen cujus-
journey.	Jussu, imperio, jussione,	damè canibus Aæz-
Jubar, sol, vel ipsius	By commandment.	onis. One of Aæzons
splendor. the sun-beam	Justa, idem quod ex-	dogs called Lelaps for
Jubeo, impero. To com-	quize.	speedy furiousness. For
mand.	Justitium, juris dicendi	Lelaps significeth a
Judex, qui vel quæ ju-	intermissio. Non-term.	whirl-wind, a tempest,
dicat. A Judge, he	Juvenis, qui adolescen-	and a storm.
or she.	tium excessit ætatem.	Lambo, linguâ lingo.
Jugeri, agri tantum	One come to mans age.	To lick.
quantum ab ano pari,	Juventus, ætas juveni-	Lampas, ignis aut solis
aut jugo boum, uno	lis. Mans state.	splendor. A fire, or
die arari potest. Pli-	Juvo, auxilium do. To	brightness of the sun,
nus. We call it an acre:	help.	or a lamp.
the authors do vary in	L	Lanista, qui domi gla-
the measure of it: for	Abes, hiatus, macu-	diatores docet, & po-
the commoditie of the	La, dedecus. A great	pulo vendit. A Ma-
nominative and other	chap, a sp't, a disho-	ster of defence.
cases, we may use Ju-	nour or reproach.	Laquear, pars superior
gerum.	Labor, vel labos, opera,	cubiculi parum con-
Jugum, vertex, five ca-	defatigatio. Labour	vexa. A vaulted roof
cumen montis. The top	and toyl, pains-taking,	of a parlour.
of an hill. It is also a	sometime it is miserie,	Laser, herba quædam,
yoke, or a yoke of oxen,	calamity, peril, danger,	& succus qui ex cul-
that is, a couple. By ame-	travel.	mo laserpitii exudat.
taphor it is a servitude	Lac, succus maternus,	The herb out of which
or a bondage. It is also	quo animalia nutri-	cometh the juyce that
a weavers beam, or a	untur. Milk.	the Apothecaries do call
pair of gallows; such as	Laceſſo, vexo, incito,	Aſa dulcis, & Belzoe,
for ignominy the Ro-	provoco. To trouble,	or Belzoin. The com-
mans went under. Tri-	to provoke.	mon people call it Ben-
buis hastis jugum fit,	Lacio, in fraudem duco.	jamin.
humili fixis duabus,	To allure or to entice.	Lateo, abscondor; non
superq; eas transver-	Laetes, graciliora inte-	compareo. To lurk, or
sâ unâ deligatâ.	stina. The small guts.	to hidden.
Jungo, copulo, & quasi	Latio, lac emitto, vel	Lavo, aquâ purgo, To
in unum ago. To joyn.	per blanditias deci-	wash.
Juno, dea Jovis uxor.	pio. To give milk, or	Laurus, genus arboris.
The goddess, Jupiters	to deceive.	A Bay tree.
wife,		Lebes,

Interpretatio.

- Lebes, vas æneum.** *A cauldron, or a pan.*
- Lecythus, ampulla olearia.** *A box for oyl & ointment. It is taken also for eloquence in writing.*
- Lego, notum est.** *To read.*
- Lemures, larvæ nocturnæ, & terrificationes imaginum.** *Hobgoblins, or night-sprights.*
- Leo, animal ferox.** *A lion.*
- Leo, imprimo, formo.** *To imprint, to form*
- Abusivum.**
- Lethum, mors, interitus.** *Death.*
- Liberi, pignora.** *Children. One son or one daughter may be called Liberi; & so may nephews and their successors.*
- Liber, placet.** *It pleaseth.*
- Libs, ventus Africus.** *The south-west-wind by-west.*
- Licet, fas est.** *It is lawful.*
- Lichen, herba, vel gravissimum morbi genus.** *Liver-wort, the Apothecaries call it Hepatica. It is also the kinde of leproy called a sauce-stream, in Latine Impetigo.*
- Lien, splen.** *The milts.*
- Dicitur & lienis in nominativo.**
- Ligur, incola Liguriæ.** *An Italian of the country of Liguria.*
- Limax, testudo, & cochlea terrestris.** *The shelled snail, and the dew-snail.*
- Limus, vestis genus ab umbilico ad pedes, seu lutum & cærum mollius.** *A kinde of garment, or else slime or mud.*
- Lingo, lambō, id est, aliquid linguâ mollior tango.** *To lick.*
- Lino, aliquid alicui rei superinduco.** *To dæub.*
- Linguo, committo, pecco.** *To leave, to trespass.*
- Lintæ, navicula è cavata arbore facta.** *A cock-boat.*
- Liquefio, liqueſco.** *To be molten.*
- Liquor, liqueo, idem.**
- Liveo, lividus sum, id est, sordidus.** *To be wan, or fleshy.*
- Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur questus gratiâ.** *The scullion that waiteth on an army.*
- Locri, urbs in Brutiis.** *A town in Italy.*
- Locus, propriè illud quod aliquid continet.** *A place.*
- Logos, sermo, ratio, verbum.** *Speech, reason, a word.*
- Loquor, verba qualicunque profero.** *To speak.*
- Luceo, lucem emitto.** *To be light.*
- Ludo, ludum exerceo,**
- jocor.** *To play, or to sport.*
- Lues, cum in urbe aut in agro febris, aliudve morbi genus, homines aut pecora, aut utrosque corrumpit.** *A common disease, or murrain.*
- Lugeo.** *To bewail, to lament a thing, or else absolutely to mope, & sometime to be a mourner in apparell.*
- Luo, solvo, pœnas do.** *To redem, to cleanse, to pay for.*
- Lustra, habitacula ferarum.** *Dens of wilde beasts, on brotchel-houses & petty tipling-houses of bawdry.*
- Lynx, animal maculosum, acutissimè videns.** *Our men call this beast an Quince.*

M

Menalus, mons qui- dam Arcadiæ. *A hill of that name in Arcadia.*

Magnes, lapis ferrum attrahens. *A stone that draweth iron unto it. It is called also Hieracius lapis, or Sideritis.*

Majores, avi, abavi, proavi, atavi, tritavi, & quicunque ante nos in infinitum. *Our ancestors.*

Malo, magis velim. *To will rather.*

Mando, comedo, vel committo. *To eat or*

Nominum & verborum

to commit.	Menda, & mendum, error, erratum. <i>A fault.</i>	Misceo. <i>To mingle, to serve drink, sometimes to trouble.</i>
Maneo, sisto, & expecto. <i>To tarry, or to tarry for.</i>	Menses, mulierum profuvium. <i>Women's flow-ers.</i>	Misereor, misericordiâ afficior. <i>To take pity on.</i>
Manes, dii inferi, interamina læva. <i>Spirits, or devils.</i>	Mensis, tempus lunæ curriculo confectum. <i>A month.</i>	Mitto, ad aliquem do. <i>To send.</i>
Manubie, quæ manu capiuntur ab hostibus. <i>Spoyls taken in war.</i>	Merçor, aliquid facio, quamobrè dignus sum qui obtineam præm-ium, vel pœnam pati-ar. <i>To deserve.</i>	Mœnia, muri urbis. <i>The walls of a town, and figuratively the town is self.</i>
Manus, membrum no-tum. <i>A hand.</i>	Meridies, dies medius. <i>Noon, or the noonsteed.</i>	Mœreor, tristior, dolore afficior. <i>To be grieved, sad, in a dump, or mourning.</i>
Manalia, agrestes easæ. <i>Sheep-coats, or small cottages.</i>	Metior, pondero, men-suro, confidero. <i>To measure.</i>	Monoptoton, nomen non flexum, sed carens om-ni casu præterquam uno, & eo obliquo. <i>A Noun having one ter-mination; and that in one oblique case.</i>
Mare, pelagus. <i>The sea.</i>	Metro, seco, amputo herbam, vel segetem. <i>To mow.</i>	Mons, terræ tumor al-tissimus. <i>A hill.</i>
Margo, cujusque rei ex-tremitas. <i>The brink or skirts of any thing, or the bank of a river, or sea.</i>	Meturo, timeo. <i>To fear.</i>	Mordeo, dentibus lædo. <i>To bite.</i>
Marmor, lapidis genus. <i>Marble.</i>	Metuor, timeor. <i>To be feared.</i>	Morior, è vita discedo. <i>To die.</i>
Mars, deus belli. <i>The name of the god of war.</i>	Meus. <i>Mine.</i>	Mos, vitæ institutum consuetudine firma-tum. <i>A custom.</i>
Martyr, testis. <i>A witness, martyr woman.</i>	Mico, fulgeo cum motu vel tremore. <i>Osten with certain intermissions to shine, likewise to be moved, to put forth fingers to him with whom we play, WEL put forth; which is cal-led Micare digitis.</i>	Mulceo, lenio. <i>To as-swage.</i>
Mas, vir. <i>A man.</i>	Miles, qui vel quæ mili-tiam exercet. <i>A war-rior, a souldier.</i>	Mulgeo, lac è mammis exprimo. <i>To milk.</i>
Masticus, mons Campa-niæ optimi vini ferax. <i>An hill in that part of Italy that is called Campania, fruitful of pleasant wines.</i>	Minæ, metus incussio-nes per verba aut si-gna. <i>Threatnings.</i>	Mulier, quæ non est virgo. <i>A woman.</i>
Mater, noxæ est signifi-cario. <i>A mother.</i>	Mingo, urinam facio. <i>To piss, or to make water.</i>	Mulsum, potus ex vino & melle. <i>A certain wine confect with honey.</i>
Medeor, do medelam, <i>To cure.</i>	Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri. <i>Our successors.</i>	Multiplico, adaugeo. <i>To multiply or encrease.</i>
Medicor, medeor, re-medium adfero. <i>Idem.</i>		Munia, onera legi debi-ta & officia quæ pub-licè præstantur. <i>A duty or office.</i>
Melio, mingo. <i>To piss.</i>		
Mel, liquamen dulce. <i>Hony.</i>		
Melæger, vel Melæ-grus, Onei Ecoliz regis filius. <i>A mans name.</i>		

Mus,

Interpretatio.

Mus, exiguum animal. *A mouse.*
N Anciscor, acquiro. *To get, & to obtain.*
Nascor, oror, in mundum venio. *To be born.*
Natales, conditio sanguinis & familiaris. *The degree of blood and gentry; as generosi nates, nates obsecuri. It is also taken for years. Sex mihi natales evant: There were passed six years. It is also used for the origin or first spring of things.*
Natalis, dies alieni natalis. *A birth day.*
Natrix, serpens aquaticus. *A water serpent that with poison infects the water.*
Natu, atato, partu. *By age, or by birth.*
Neco, quacumque re te occido. *To kill.*
Necto, ligo, conjungo. *To knit.*
Nefrens, porculus per atram fabam frangere nondum potens. *A young pig.*
Negligo, contemno, non curo. *Not to pass on, or to condemn.*
Nigreo, niger fio. *To become black.*
Nemo, ne homo. *No body, man or woman.*
Neo, filum torqueo. *To spin.*
Nervus, motus seu usus instrumentum. *A sinew.*
Neutro, neuter of both. *Neutro, neuter of both.*
Nexo, ligo velnecto. *To binde.*
Nideo, splendeo. *To shine.*
Nihil, rei cuiusvis privatio. *Nothing.*
Nihilum, rei cuiusvis privatio. *Nothing.*
Nil, vide Nihil.
Nitor, conor, ago sedulo. *To go about, to endeavor.*
Niveo, est oculorum & aliorum membrorum nistu aliquid conari. *To give a token with the eyes, to wink, to endeavor.*
No, nato. *To swim.*
Nocgo, malum infero. *To hurt or to harm.*
Noctis, nocte. *By night.*
Nolo, renuo, non volo. *To will.*
Nona, quasi novae, propter initium observationis. *Erant autem in Mense, Maio, Junio, & Octobri, sex illi dies, qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. The Nones of a month.*
Nosco, rem certam habeo. *To know.*
Noster, Quis.
Nostras. *Of our country, sect, or faction.*
Notus, ventus meridionalis, quem nos Austrum appellamus. *The South-winde.*
Nubes, vapor humidus sublimè egressus. *A cloud.*
Nubo, viro trador. *To be married to a man for it is in the women's power only.*
Nugæ, cum nihilimus. *Trifles.*
Nullus. *Nemo.*
Nundinum, dies & conventus status mercatorum. *A fair.*
Nuo. *A verb not much used: the compound thereof be commonly received, and it signifies to nod.*
Nuptiæ, legitima conjunctio maris & femine in vitæ societatem. *Marriage.*
Nurus, filii uxoris. *daughter in law.*
Nyx, corvus. *A raven.*
O bdo, oppono. *To oppose.*
O appono. *To set against.*
Otex, objectum aliquod vel obstaculum perpassum, seu. *or stop.*
Obliviscor, è memoria aliquid excidere. *To forget.*
Obles, qui vel quid dicitur in fidem. *A hostage, or man or woman.*
Occido. *To kill, or to be slain.*
Occido. *To set the sun sets.*
Occiput, posterior capitis. *The back part of the head.*

Nominum & Verborum

Ocludo, claudo. To shut.	circumplanto. To fasten, or to join unto, or to plant about.	A vine-branch.
Oculro, abscondo, abdo. To hide.		Pando, aperio, patefacio. To open.
Oculo. Idem.	Opus, Opuntis, nomen civitatis in Locris.	Pango, paciscor, cano, jungo, plango, figo.
October, mensis octavus à Martio. The tenth month in our year, called October.	towns name in the country of Locris.	To bargain, to sing, to join, to nayl, to fasten.
Odor, vel odos, quasi olor ab oleo, est autem infectus aer. A savour.	Orbis, circulus mundi, res rotunda. A globe, or a bowl; and thereof the world is called Orbis, because it is every way round like a bowl.	Panis, quo pascimur. Bread.
Oleaster, olea sylvestris. A certain shrub like the Olive tree: the Greeks call it the wilde Olive, or the ground-Olive, for the lowness.	Ordior, incipio. To begin or to commence.	Panther, & Panthera, animal quoddam parvum simile. A certain beast.
Oleo, odorem spico & emitto. To give a smell, and thus indifferently, so that, the distillates be made with bene and male.	Ordior, id est, texo. To weave.	Papaver, genus herbarum soporiferum. Poppy.
Facio, odoror. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, or foresee.	Oriens, regio orientalis, The east.	Papyrus, charta, qua utimur in literis scribendis. A certain sort of rush growing in the marsh of Egypt, somewhat high, whereof they make a kinde of paper, and called it Papyrus, whereof our paper also is called likewise.
Facio, odoror. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, or foresee.	Orior, nascor, surgo, incipio. To spring, to rise, to begin.	Paradisus, locus amoenissimus. A place of pleasure.
Facio, odoror. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, or foresee.	Oro, oris, concavum, illud intra quod sunt dentes & lingua. A mouth.	Parco, abstineo ab uli-one. To spare.
Facio, odoror. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, or foresee.	Os, ossis, solidamentum corporis durum. A bone.	Parco, abstineo ab uli-one. To spare.
Facio, odoror. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, or foresee.	Ostrea, concha species. An oyster.	Parco, abstineo ab uli-one. To spare.
Facio, odoror. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, or foresee.	Ovum. An egge.	Parco, abstineo ab uli-one. To spare.
Facio, odoror. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, or foresee.	P	Parco, abstineo ab uli-one. To spare.
Facio, odoror. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, or foresee.	Paciscor, pactum facio, convenio. To make a bargain, to fall to an accord, sometime to promise.	Parco, abstineo ab uli-one. To spare.
Facio, odoror. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, or foresee.	Palleo, parum albeo. To be pale.	Parco, abstineo ab uli-one. To spare.
Facio, odoror. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, or foresee.	Pampinus, vitis ramus.	Partio, divido, & quasi partes facio. To part, or divide.
Facio, odoror. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, or foresee.		Parturio, cupio aut conor

Interpretatio.

not parere. To be to-ward labour.	Penis, cauda. <i>At the last it was taken for a mans yard.</i>	Phaleræ, ornamenta quorum. <i>Horseshoes.</i>
Pasco, nutrio. To feed, to nourish.	Penus, vel penum, omne esculentum, poculentum, quo homines vescuntur. <i>All manner of victuals.</i>	Pharus, turris altissima in portu, quæ luce navigantibus. <i>A watch-tower.</i>
Pascor, nutrior, alor. To be fed.	Perago, perficio. To finish, and to perfect business.	Phascus, navicula velox & oblonga. <i>A brigantine.</i>
Passer, avis salacissima. <i>A sparrow.</i>	Peregrinatio, serio. To smite.	Philoxis, nomen mulieris. <i>A womans name.</i>
Pateo, apertus sum. To be open.	Perdix, avis nota. <i>A partridge.</i>	Phoenix, avis in oriente à Phœniceo pennarum colore dicta, tot orbe celeberrima, in Arabia nascens, aquilæ magnitudine. <i>Phoenix the bird.</i>
Patior, sustineo, tolero. To suffer, or to abide.	Perdo, amitto. To lose.	Phryx, vir Phrygiæ Trojan.
Patro, aliquem mali committo. To commit some evil.	Perduellis, hostis. <i>An enemy in the war.</i>	Pietas, pius cultus. <i>Godliness.</i>
Patruelles, patruorum filii. <i>Brothers children.</i>	Pergamus, civitas insignis Asiæ in ditione Trojanorum. <i>The city of the Trojans, otherwise called Ilium, or Ilion.</i>	Piget, delet, seu moliturum est. <i>It keth.</i>
Paveo, timeo. To fear.	Pergo, in re procedo, abeo. To go forward.	Pingo, formam aliquam rei ductis lineis represento. To paint.
Pecten, instrumentum textorum & dentatum. <i>A comb, or a weavers stay.</i>	Perlego, totum lego. <i>Wholly & thoroughly to read.</i>	Pinto, tundo, panem conficio. To smite with the beak, to beat in a mortar, as once they did their grain, and thereof to bake.
Pectus, orno capillos. To comb the hair.	Permissio, Permissio. cum nemo adversatur. <i>By sufferance, with leave and license.</i>	Pinus, arbor est piceæ generis, nuce ferens omnium maximas, quas Latini Pinæ vocant. <i>A pine-tree.</i>
Pecus, -cudis, -oris, omne animal quod sub hominis imperio pabulo terræ pascitur. <i>All cattell.</i>	Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. <i>Thoroughly to bear or suffer.</i>	Piper, herba. <i>Pepper.</i>
Pedes, qui pedibus incedit. <i>A foot-man.</i>	Perplaceo, valde placeo. To please very much, or thoroughly to please.	Piscis, animal quod continet sub aquis degit. <i>A fish.</i>
Pedo, ventris crepitum facio. To fart.	Perfus, orientalis regio. <i>The country of Persia.</i>	Pix, resina ex arboribus fluens. <i>Pitch.</i>
Pelagus, mare. <i>The sea.</i>	Pes, ima pars corporis quâ gradimur. <i>A foot.</i>	Placto, gratus sum. To please.
Pellex, mulier impudica. <i>An harlot.</i>	Peto, oro, obsecro, volo. To ask.	
Pello, ejicio, removeo. To drive, or put away.		
Penates, dii domestici, quod penes nos nati sunt. <i>Household gods.</i>		
Pendo, suspensus sum. To be hanged.		
Pendo, suspendo, vel pondero, aestimo. To hang, to weigh, to prize.		

Nominum & Verborum

plaga, retia rariora ad capiendas feras. <i>Hunting nets, or wide meshed nets to take beasts.</i>	januæ. <i>A post.</i>	grosu'di, or the firstlings of any other thing.
laudo, manibus percutio, ac gestu lætitiæ indico. <i>To clap hands for joy.</i>	Poco, bibo. <i>To drink.</i>	Princeps, qui vel quæ principatum obtiner. <i>The prince, or princess.</i>
plebs, vel plebes, idem quod vulgus. <i>The common people.</i>	Præcordia, quæ extra se- parant ab inferiore viscerum parte. <i>The midriff.</i>	Problema, propositio interrogationem an- nexam habens. <i>A de- mand.</i>
plecto, supplicio afficio, punio, serio. <i>To punish, to beat.</i>	Præcurro, antecurro, sive citò anteo. <i>To run before.</i>	Prodo, manifesto. <i>To be- tray, to make manifest.</i>
pleo, plenum facio. <i>To fill.</i>	Prælego, antelego, ut solent præceptores suis discipulis. <i>To be an interpreter, or a Reader, and sometime to cut, or to sail by.</i>	Proficiscor, eo aliò. <i>To go forth.</i>
placo, contraho, & ru- gas facio. <i>To fold, or to plait.</i>	Præmineo, præcello. <i>To excel others.</i>	Proluo, multum sive multo tempore lavo. <i>To all to wash.</i>
pluo, aquam demitto. <i>To rain.</i>	Prænestæ, nomen urbis. <i>A town in Italy.</i>	Promineo, procul appa- reo. <i>To hang out in figure.</i>
plus, vox incrementi. <i>More.</i>	Præstator, qui se obli- gat, id est, fidejussor in lite nummaria. <i>A surety.</i>	Promo, proferro, elo- quor. <i>To set abroad, or to utter.</i>
polleo, possum, valeo. <i>To be able, to be of power, and sometime it is taken for to pass, or to be better, or more profitable.</i>	Præses, qui vel quæ præ- sider. <i>He or she that superintendeth.</i>	Promptu, paratè, sine mora. <i>With readiness, or speed.</i>
pono, colloco, consti- tuo. <i>To set, or to put.</i>	Præsul, qui vel quæ præest. <i>Idem.</i>	Psallo, cano instrumen- to musico. <i>To sing, or to play on an instrument.</i>
pons, asser, vel quodvis aliud per quod super aquas transimus. <i>A bridge.</i>	Prædeo, prandium su- mo, vel ante prandi- um cibum sumo. <i>To dine.</i>	Puber, vel pubes, pro- priè lanugo, quæ ma- ribus decimo quarto anno, scæminis duo- decimo, circa puden- da oriri incipit. <i>Ripe- ness of age.</i>
pontus, mare. <i>The sea.</i>	Preco, To press, to be against, and to vex, to pursue, and to be hard at hand with, to drive, to hide, to expell, to shew, to deslowre, to kill, &c.	Pudet, pudore afficior. <i>It shamesh.</i>
porticus, ampla domus, propter repentinos imbres deambulationis gratiâ ædificata. <i>A gallery or an am- bulatory.</i>	Primæ, primi fructus ex agro percepti, qui Deo offeruntur. <i>First fruits of a mans</i>	Puerasce exactâ infan- tiâ pueritiâ inchoo. <i>To wax a child.</i>
posco, peto. <i>To ask, to require.</i>	Primitiæ, primi fructus ex agro percepti, qui Deo offeruntur. <i>First fruits of a mans</i>	Pugil, qui vel quæ pu- gnandi artem novit. <i>A champion, man or woman.</i>
possis, laus portæ sive	Pulvis & pulver. <i>Dust.</i>	Notum est.

Pu-

Interpretatio.

Pumex , lapis cavernosus. <i>A pumice-stone.</i>	<i>teret in the law.</i>	Reor , arbitror, paro. <i>To suppose.</i>
Punctus , & punctum, minima individuâq; lineæ pars. <i>A prick, or a point, a little center.</i>	Rado , cukro vel quavis re acutâ decerpo. <i>To shave.</i>	Repango , dissolyo, rejungo. <i>To unloose, to disjoin.</i>
Pungo , stimulo, morsum ac aculeum infigo. <i>To prick or sting.</i>	Ramex , rupturâ & distentio intestinorum. <i>Burstness.</i>	Reperio , invenio. <i>To find.</i>
Pus , sanies, & quicunq; humor in putredinem versus. <i>Matter or core.</i>	Rapio , per vim traho, aufero. <i>To snatch away.</i>	Repetundarum , alienarum pecuniarum, de quibus præses provincie a provincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expilavit. <i>Of bribery and pillage, or of extortion.</i>
Python , serpens è putredine natus. <i>A serpent.</i>	Rastrum , instrumentum dentatum, quo utimur in sacrificio ad corradendum sænum. <i>A rake.</i>	Replico , dissolyo. <i>To unfold.</i>
Q uæro, investigo, in- terrogo. <i>To seek for, to search.</i>	Raucio , rancus sum. <i>To be hoarse.</i>	Repungo , iterum stimulo, vicem reddo. <i>To prick again.</i>
Quatio , moveo, concutio. <i>To shake.</i>	Recido , retrò sive iterum in eadem cado. <i>To fall backward, or to fall into the same again.</i>	Res , omnia sive corporalia, sive incorporalia comprehendit. <i>A thing.</i>
Quercus . <i>An oak.</i>	Recordor , rursus in mentem roviso. <i>To call to mind again.</i>	Rescio , rursus percipio. <i>To know again.</i>
Queror , lamentor. <i>To complain and lament.</i>	Reddo , acceptum vel ablatum restituo. <i>To render or to restore.</i>	Respuo , repudio, sperno. <i>To refuse.</i>
Qui . <i>The which.</i>	Redoleo , odorem alicujus rei refero, vel multum oleo. <i>To bear the savour of a thing, or to savour strongly, and by a metaphor to resemble and to taste of.</i>	Restis , funis vel lorum. <i>A rope or withe.</i>
Quies , vacatio à labore, aut cessatio à quovis opere. <i>Rest, is appertains to the body; Tranquillitas unto the mind.</i>	Refringo , iterum frango. <i>To break open.</i>	Resulto , resilio, revector, in contrarium salio. <i>To rebound.</i>
Quilibet . <i>Every one, or whosoever you will.</i>	Rego , guberno. <i>To rule or to govern.</i>	Rele , instrumentum quo pisces capiuntur. <i>A net.</i>
Quinisco , caput inclino, moveo. <i>To hang the head.</i>	Relego , rursus lego. <i>To read again.</i>	Rex , nota est significatio. <i>A King.</i>
Quisquilie , purgamenta, & quicquid ex arboribus, surculorum, foliorum, aut florum minutim decidit. <i>Things of no weight, things not worthy regard, or chippings.</i>	Reminiscor , recordor, memini. <i>To remember.</i>	Rideo , cachinno. <i>To laugh.</i>
Quot . <i>How many.</i>	Ren , viscus quoddam. <i>The kidney.</i>	Ringo , os torqueo ut canes. <i>To make an evil-favoured face like a snarling dog, & to vex.</i>
R Abula, homo furcivus. <i>A hawler, or a smart-</i>	Renuo , refuto, rejicio. <i>To refuse.</i>	Robur , species quercus durissima. <i>An oak.</i>
		Rodo ,

Nominum & Verborum

Rodo , mordeo, comedo. <i>To gnaw.</i>	Salto , <i>To leap, or to dance</i>	mam , <i>Dust.</i>
Roma , urbs Italiz	Salum , mare, à sapore <i>Salis. The sea.</i>	Scriba , qui literas, vel gesta, vel tabellas, & similia scribit alterius nomine. <i>A scribe, or notary.</i>
quondam à pastori- bus condita, olim gentium domina cum floreret, quarta & postrema Monarchia.	Salus , incolumitas. <i>Health.</i>	Scribo , literas formo. <i>To write.</i>
<i>Rome.</i>	Samnis , nomen gentis. <i>A Samnite.</i>	Scrobs , fossa, aut puteus. <i>A ditch, or a pit.</i>
Ros , humor qui sereno tempore cælo fluit. <i>A dew.</i>	Sancio , firmo, & propriè effuso sanguine per hostiæ immolari- onem. <i>To make sure, & to establish.</i>	Scurra , qui risum ab au- ditoribus captat, non habitâ ratione vere- cundiæ aut dignita- tis. <i>A scoffer, a jester, a parasite.</i>
Rostra , templum seu fo- rum judiciale ante curiam Hostiliam, in quo erat pulpitem, ex quo concionari sole- bant. <i>The place where matters are declared.</i>	Sanguis , cruor qui ex vulnere spargitur. <i>Bloud.</i>	Secerno , adjungo, sepa- ro. <i>To divide or sepa- rate.</i>
Rudens , funis nauticus. <i>A cable.</i>	Sapphirus , pretiosus la- pis. <i>A Sapphire.</i>	Seco , divido. <i>To eat.</i>
Rudo , graviter sonat ut afinus. <i>To cry like an asse.</i>	Sapientia , rerum divi- narum atq; humana- rum scientia. <i>Wisdom.</i>	Sedeo , quiesco. <i>To sit.</i>
Rumpo , frango. <i>To break</i>	Sapio , saporem habeo. <i>To have a taste.</i>	Seges , frumentum in spicis. <i>Corn yet stand- ing.</i>
Ruo , cado. <i>To fall.</i>	Sarcio , purgo, reficio, integrum facio. <i>To patch and amend.</i>	Seligo , seorsum colligo. <i>To gather apart.</i>
Rus , locus extra urbem, ubi agri sunt & villæ. <i>The country.</i>	Sardonyx . <i>A certain precious stone.</i>	Semis , id est, semias, sex unciæ, dimidium assis <i>Half a pound, or the half of any whole sum.</i>
S	Satago , satis ago, labo- ro, sollicitus sum. <i>To endeavour.</i>	Senecta , vel senectus, se- nium, ætas. <i>Old age.</i>
Sacer , quod venera- bile. <i>Holy.</i>	Satrapas , princeps. <i>A prince.</i>	Senex , senio confectus. <i>An old-man.</i>
Sacerdos , deo dictus ad sacrificia facien- da. <i>A priest, or Nun.</i>	Scabo , frico. <i>To scratch, or rub.</i>	Senio , quod sex panctæ continet. <i>The fise-point</i>
Sacro , Deo dedico, sa- crum facio. <i>To dedicate</i>	Scalpo , seulpo, & fodio unguibus ac manibus. <i>To claw, or to scratch.</i>	Senium , idem quod se- necta.
Sal , quo atimur in cibis condiendis. <i>Salt.</i>	Scando , in altum tendo. <i>To climb.</i>	Sensus , & sensum, orga- num sentiendi, & quod mente concipi- tur. <i>Any of the five wits, called the senses; or that which the mind conceiveth, called the meaning.</i>
Salio , salto. <i>To leap, or to leap as brute beasts do when the male co- vereth the female.</i>	Scindo , seco, findo. <i>To cut, or to divide.</i>	
Sallo , sale condio, ac conspargo. <i>To salt, to powder, or to season</i>	Scio , & know.	
	Scobis , & scobs, est id quod ab aliqua mate- ria decidit per ser- ram, terebram, aut li-	

Sentio,

Interpretatio.

entio, aliquo sensu percipio, pro-intelligo ponitur. <i>To perceive by some sense, or to understand.</i>	Silex, lapis durissimus unde ignis excutitur. <i>A Flint-stone.</i>	Somnus, sopor, quies <i>Sleep.</i>
Sentis, spina. <i>A thorn.</i>	Sinapis, & sinapi, herba est semen feracissima acrimonia, ut lacrymas cieat comedenti. <i>Scotch, mustard.</i>	Sono, sonum facio. <i>To sound.</i>
Sepelio, defunctum terra condo. <i>To bury.</i>	Sindon, velum subtilissimum. <i>Fine linen-cloth, lawn.</i>	Sorbeo, deglutio quicquam molle. <i>To suck.</i>
Sepio, obstruo, circumdo, munio. <i>To compass, to hedge.</i>	Singultio, graviter rutilio, & singultum emitto. <i>To sob.</i>	Soror notum est. <i>A sister.</i>
Seps, serpens parvus. <i>A little serpent, a snake whose stroke the members do rot.</i>	Sino, permitto. <i>To suffer.</i>	Spargo, late proficio, ac passum jacto. <i>To sparkle, or sprinkle.</i>
Sequor, abeuntem subsequor. <i>To follow.</i>	Sinus & sinum, genus vasis sinuosi. <i>A bowl, or dish to drink wine or milk in.</i>	Species, effigies, aromata, genus, visio. <i>A form, spice, the kind of a thing, or an appearance.</i>
Sermo, loquela. <i>Speech.</i>	Siren, monstrum maris. <i>A Mermaid.</i>	Specio, video. <i>To see.</i>
Ser, populus Afrix. <i>One of a certain people in Africa, called Seres.</i>	Sisero, seminare, planto. <i>To sow, or plant, or to graff, and sometime by translation to beget. By translation also we say.</i>	Specus, spelunca, unde spectare licet. <i>A den to wait a way in.</i>
Serere bella, serere certamina, id est, movere lites & pugnas.	Sisto, stare facio. <i>To sit, or stand before.</i>	Sperno, despicio, contemno <i>To despise.</i>
Serpens, anguis. <i>A dragon, or serpent, or snake.</i>	Sitis, desiderium potum. <i>Thirst.</i>	Spinus, agrestium prunorum arbor. <i>A flowering tree.</i>
Sibilus, est quidam stridor oris per angustum spiritus emissionem inter dentes ferè. <i>A hissing.</i>	Soboles, successio. <i>Offspring.</i>	Splen, lien, viscus quoddam. <i>The milt.</i>
Sibilus, est quidam stridor oris per angustum spiritus emissionem inter dentes ferè. <i>A hissing.</i>	Socrus, uxoris vel matriti mater. <i>A mother in law.</i>	Spondeo, sponse promitto. <i>To promise, and sometime to betroth.</i>
Sido, descendo ad sedendum. <i>To pitch, or to sit down.</i>	Sodalis, ejusdem sortis socius. <i>A fellow.</i>	Sponsalia, promissio sive stipulatio futurarum nuptiarum. <i>Betrothing, with conditions taken.</i>
Siler, arbor quam vulgo salicem vocant. <i>An Offer: with the difference, Montanum, si significat a simple that the apostolicalists do use, in Latine called Salicet, Massiliense.</i>	Sol, qui Phœbus dicitur. <i>The Sun.</i>	Sponsis, nature & ingenui proprii. <i>Of nature, and own disposition.</i>
	Solem, fueris sum. <i>To be wont.</i>	Statuo, pono, colloco, erigo. <i>To place, to set up, sometime to decree and appoint; sometime to dedicate, and set before.</i>
	Solium, sella regia, in qua reges jus dicentes sedebant. <i>A throne, or chair of estate.</i>	Sterno, projicio in terram. <i>To throw down, or to sit ad.</i>
	Solvo, quod ligatum erat dissolvo, ac enodo. <i>To lose.</i>	Sterco, sterminus, somnium <i>alium</i>

Nominum & Verborum

- altum dormiendo ca- pernatent retia. *A wearish.*
 pio. To sleep. till we cork-tree.
 fort.
 Stipis & stipis, pecuniz Sablego, furto aliquid
 genus, quod per capi- surripio. Privily to
 ta colligere solent. steal away.
 money gathered by the
 poll, for the use of the
 gods, or for the poor: and
 therefore it signifies al-
 so a reward, or a profit.
 Stirps, origo, progenies, Suboleo, leviter oleo, si-
 soboles. A stock, ve odoratis sensu le-
 Suesco, soleo. To be ac- viter percipio. To sa-
 ctribute, a descent: and vour to smell a thing
 sometime it is the body a little. and by trans-
 of a tree. Idem quod lation to be espied, and
 truncus. To be smelled out.
 Suffero, sustineo, parior. To sustain or abide.
 Sto, erectus sum, vel ma- Sugo, spiritu attraho
 neo. To stand. luccum. To suck.
 Strepo, sonum facio. To Sulmo, oppidum in Bru-
 make a noise. ciis. A town.
 Sum. To be.
 Strido, strepitum edo. Sumo, multum & penè
 To make a noise, a nimium mihi. To take.
 whissing, or acroaking. Supellex, res domestica.
 Strideo, facio stridorem. Household-stuff.
 sonum violentum. To Suppetiz, auxilium, sub-
 make a great noise, or fidium. Aid, help, suc-
 to gnash with teeth. It is cour.
 applied also to wheels, Suppleo, humiliter, &
 to door-hooks, to ser- cum reverentia pre-
 pents, to the sea, and cor. To intreat.
 such other things. Surgo, erigo me. To a-
 Stringo, premo, arcto. rise; sometime to spring
 To make strait, to pull, or to grow, to increase.
 sometimes to strike. It is also to arise by
 Struo. To build, to pile little & little, as things
 up, & sometime to en- do in building.
 deavour, and to go a- Sus, animal sordidum. A boar, sow, or hog.
 bout, or to set in array. Sulticia, imprudentia, Synodus, conventus. A
 Foolishness. Foolishness. A
 Suadeo, hortor ad id concil congregacion.
 quod intendo. To coun- T
 sel. Aceo, fileo, non lo-
 quor. To keep silence.
 Suber, genus ligni, quod Teder, peractum est,
 nautis utile est, ut su- displicer. Is iseth, or
- Tanarus, locus umbro-
 sus in radice Maleæ
 promontorii Laconie
 juxta Spartam civita-
 tem, in quo quia hlu-
 tus magnus est, &
 strepitus quasi pro-
 gredientium sentitur,
 dixerunt veteres per
 hunc esse descensum
 ad inferos. A promon-
 tory in Laconia, where-
 in is an entrance to go
 down to hell.
 Tagus, fluvius Lusitanie
 habens arenas aureas.
 A certain river in Por-
 tugal.
 Talio, vindicta, hosti-
 mentum. Avengment,
 or like for like.
 Talpa, animal captum
 oculis, muri simile. A
 mole, or warp.
 Tango, percutio. To
 touch.
 Tantundem, quæ tan-
 tum. As much.
 Tapes, vel tapetum, vel
 tapete, id est, panni
 depicti tegimen mirè
 pictum variis colori-
 bus. A carpet, or a
 cloth of Arras.
 Tartarus, demissior in
 ferni locus. Hell.
 Taygetus, mons in La-
 conide Bæotio sacer,
 sub quo Sparta & A-
 miclæ. In billia La-
 cedæmonia, where
 Sparta and Amiclæ
 the cities do stand.
 Teger, vile stragulum,
 matra scripta. A mat.
 Temo,

Interpretatio.

- Temno, sperno. To de-** **Thebe, nomen quarun-** **Tonitrus, & tonitru, nubis**
spise. **dum urbium. The name** **idæ, seu potius diru-**
Tempe, pulcherrimus **of a city in Egypt, and** **pæ sonus. Thunder.**
ager in Thessalia, quem **of another in Bœotia;** **Tono, valde sono, ac**
Peneus alluit. Ave- **you shall finde also in** **facio tonitrum. To**
ry fair field in Thes- **Amihours Thebe and** **thunder.**
salia, most pleasant **Thebe,** **Torpeo, languidus sum**
to behold, and there- **Thermæ, loca aquas ha-** **& remissus. To be flag-**
fore appellatively it **bentia, aut naturæ** **gish and weak.**
may be used for a place **sponte calentes, aut** **Torqueo. To wreath, to**
of delight, as Paradise **fornace calefactas;** **wrest, to winde or turn**
and Elysium are. There **fundendi lavandive** **about, to govern, to**
is also Tempe in Bœ- **usibus servatas. Hot** **spin, to vex and trou-**
otia, called Temnesia **baths.** **ble, to whirl, &c.**
Tempe: another in Si- **Thorax, pectus, & pe-** **Torquis, circulus aureus**
cily, named for diffe- **ctoris munimentum.** **collig; ornamentum.**
rence Heloræ; the **The breast, and breast-** **A chain to adorn the**
first is called Thessalia **plate.** **neck.**
Tempe. **Thrax, vir Thraciæ.** **Torrens, fluxus per plu-**
Tendo, expando. To **Thracian.** **viam collectus. A lake**
stretch, or bend. **Thus, incensum libamen** **without spring, begun**
Teneo, apprehendo. To **quo Deum venera-** **by rain.**
bold. **mur, aliquando ipsa** **Torreo, uro, asso, Torref.**
Tepeo, in medio inter **arbor. Frankincense,** **Torris, lignum ardens,**
calidum & frigidum **and the tree.** **vel adustum. A fire-**
sum. To be warm. **Tignus, tignum, arbor** **brand.**
Tepeleo, tepidus fio. To **quæ variè disposita** **Tot. So many, or many.**
wax hot. **domus extruitur. A** **Traho, traho, vel sursum**
Ternio, numerus tern- **raster.** **traho. To pull, and so**
arius. The number of **Tigris, animal velocissi-** **draw up, or to handle**
three. **mum & truculentum.** **by fair or soft means.**
Tero, comminuo, con- **A Tiger.** **Trado, in potestatem al-**
sumo, tundo. To wear **Timeo, metuo. To fear.** **terius transfero. To**
by diminishing. **Timeor, metuo. To be** **deliver unto another.**
Tetiva, loca edita, a- **scared.** **Traho, vi ad me rapto**
spæra. Rough places. **Titubo, lingua vel pedi-** **ac duco. To draw.**
Tetis, qui vel quæ te- **bis vacillo. To stum-** **Translego, legendo**
stimonium protect. A **ble, or flammer.** **transcurso ac petle-**
witness, man or woman **Tollo, elevo, sublevo.** **go. To reade over.**
Teucrus, Teucer, no- **To lift up, to bring up,** **Tremo, commoveor, a-**
men proprium Tro- **as children are by nur-** **gitor. To tremble.**
janorum Regis. A **sing, or also to play, or** **Tres. Three.**
name of a certain king **take away.** **Tribus, progenies. A**
of Troy. **Tondeo, crines vel la-** **kindred.**
Texo, telam stuo ac **nam seco forcipe. To** **Tricæ, capilli pedibus**
paro. To weave. **clip, or shear.** **pullorum gallinaceo-**

Nominum & Verborum

- rum involuti. *Hairs or* Vas vadis, vadimonium. *Verberis, hoc non vide-*
feathers wrapped about A *surety in a matter* tur deficere ullo casu.
the feet of chickens or of debt: Vide Verber.
pigeons; also vain trifles Vas vasis, instrumentum Vergo, tendo, declino.
Triptoton, nomen quod ad aliquid capiendum *To bend, to go, or to in-*
tribus quibuscunque idoneum, A *essel.* eline some way.
casibus inflectitur. A *Vates, Poeta, & qui fu-* Vermis, a verrendo, quia
noun declined with tura praedicat. A *pro-* sese torquendo repit.
abreos casus. phet, or a prophesist. A *worm.*
Tros, nomen viri. A *Uber, The adjective signi-* Verna, ex ancilla domi
Trojan. fied plentifully, abun- natus servus. A *bond-*
Trudo, manibus pedi- dant, copious: the sub- man, born of a bond-
busve impello. To stantive signifies a pap, woman at home. It is
thrust. or a dug, or an adder; used adjectively for
Tu. Thon. and sometime it is that that is domestical
Tuber, dictum a tumen- found for plentiful- or not stranger: as, vi-
do, & priore longa, neis: as, Uber agri, for num verna.
terrae callus. A *swel-* Fertilitas agri. Verres, porcus non ca-
ling in any thing; a *Ve-* stratus. A *hog.*
mustrom, or that where- Vestis, instrumentum Verro, purgo, traho. To
of the push is. A *door-bar.* sweep.
Tueor, descendo. To de- Veho, navi, plauistro, Verro, muto, volvo. To
fend. quadrupede porto. To turn, or to change.
Tuor, video. To see. carry. Vervex, mas inter oves,
Tundo, decutio, pulso. Vello, traho, extirpo. To cui adempti sunt tes-
To beat, or To knock. gust or pluck up. ticuli. A *weather.*
Tusis, vehemens spiri- Vendo, venundo, alieno. Vescor, utor cibo, &
tus estans, ea quae To sell. pasco. To eat.
meatum suum obstru- Vendo, vendor. To be sold. Vesper, idem quod He-
unt excutere conan- Venio, ad aliquem ac- sperus. It is called
ti. The cough. cedo. To come. also Vesperugo, and it
Tybris, fluvius Italiae. Venter, qui a pectore ad is taken for the evening
Tyber. pubem terminatur. A tide.
Tybur, oppidum Italiae. belly. Veto, prohibeo. To for-
V bid.
Vado, eo. To go. Venus, dea amoris & vicem, vicissitudinem.
Valco, possum, valli- vernitatis The goddess Vicem, vicissitudinem.
cus ac sanus sum. To veni, anni pars tempe- An interchange when
be in good health, or to turns be.
be able. rator. The spring- Video, oculis intueor.
To see.
Valvae, sunt fores gemi- Veiber, instrumentum Vieo, ligo, seu inflecto.
nas habentes partes longum verberandi. To bind, or to bowe:
in se cocuntes. A two- Any thing that we beat those of Victores be
leaved doore. with ball; as rod, whip, called Coopers, qui va-
Yannus. A van to win- wand, or other. It signi- fa vinaria religant.
now corn with. fies also the stripe. Vigil, qui vel quae vigi-
lat.

Interpretatio.

Iar. <i>A watcher, man or woman.</i>	Viscum, vel viscus, id est, glutinum ad accipium. <i>Bird-lime.</i>	Volvo, verto. <i>To revolve.</i>
Vincio, ligo. <i>To bind.</i>	Viso, eo ad videndum. <i>To go to see.</i>	Vomis, vel vomer, nomen habet quoddam terram vomat. <i>The ploughshare.</i>
Vindex, qui vel quæ vindicat. <i>An avenger, man or woman.</i>	Vitrum, materia translucida quæ ex arena & cinere fit. <i>Glass.</i>	Vomo, per os ejicio. <i>To vomit, or to part break.</i>
Vir notum est. <i>A man.</i>	Vivo, vitam ago. <i>To live.</i>	Urgeo, premo, compello. <i>To shrink.</i>
Virgilius, Poeta. <i>A poet's name.</i>	Ulciscor, vindico. <i>To avenge.</i>	Uro, ardore aut frigore nonnunquam alia vix do. <i>To burn; and by translation, to hurt, or to grieve.</i>
Virgo, quæ non est passa virum. <i>A virgin.</i>	Unguis, durities digitorum, tam in avibus cæterisque bestiis quam in homine. <i>A nail, or hoof, & atallan.</i>	Utor, usum rei habeo. <i>To use.</i>
Virtus, ars recte benèque vivendi. <i>Virtue, or great power.</i>	Vocito, frequenter voco. <i>Osten to call.</i>	Vulgus, multitudo ignobilis. <i>The base and common people.</i>
Virus, venenum, & gravis odor. <i>Poyson, or stench.</i>	Volo, as. <i>To flee, or to go apace: as, Navis volat. Fama volat. But volo vis, is to wil, or to be willing.</i>	Vulpes animal astutum. <i>A Fox, or a Fixon.</i>
Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia. <i>Strengib, power, nature, violence.</i>		Uxor, viri conjux. <i>A wife.</i>

Finis interpretationis omnium Nominum & verborum Grammatices REGIÆ.

Magister discipulos ad studium literarum
cohortans.

Vos ad se, pueri, primis invitat ab annis,
Atque sua, Christus, voce venire jubet;
Pramisque ostendit vobis venientibus ampla;
Sic vos, o pueri, curat, amatque Deus.
Vos igitur laici properate, occurrite Christo,
Prima sit hac Christum noscere cura Deum.
Sed tamen, ut Dominum possis cognoscere Christum,
Ingenuas artes discito, parve puer.
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore;
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiscum studium ad commune venite.
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

Puer ante lectionem.

Aerno soboles amata Patri,
Quem vox aethere missa mandat unum
Audiri que, colique, Christe, qui nos
Ad te voce jubes venire blandâ
Affirmans pueros Deo placere;
Da sanctum mihi Spiritum, Magistro
Ut monstrante, viam ingredi, Redemptor,
Ad te quâ licet venire, possim;
Da cum moribus artibusque honestis,
Sacri dogmata puriora verbi
Addiscam; sapientiâque et animis
Ut crescens, tibi plurimos et ipse
Olim adducere, quos facis beatos
Doctrinâque alios docere possim.
Hac est summa mei, caputque voti;
Quod utrum jubeas ut esse, per te
Ipsam, Christe, rogo; tuumque nomen,
Aeterno soboles amata Patri.

Puer orans ante cibum.

Conditor & Rector magni, Pater optime, mundi,
Huc ades, & donis auxiliare tuis;
Nate Deo, nostra reparator, Christe, salus,
Ut cibus, ut positus fac bene potus alar,
Et tu sancte comes, dux, solatorque piorum
Spiritus, huic mensæ misis adesse velle.
Corpora sic rectè pascentur nostra, nihilque
Languida sic poterit ledere membra mali.

Post cibum.

Corpora qui solito satiasti nostra cibatu,
Qui satias toto quicquid in orbe manet;
Pasce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Nostræque cælesti necitare corda riga:
Quo pariter membris, pariter quoque mente refectis,
Utque tuâ liceat nos bonitate frui;
Tandem etiam placido vestros super aethera cursu,
Inter felices astra tenere choros.

Oratio Matutina.

Christe, Dei aeterni soboles aeterna parentis,
Es illibata virgine natus homo;
Morte tuâ qui devicta de morte triumphas,
Et peccata tuo sanguine nostra lavas;
Ah! vitam largire piis hoc sine beatam
Qui te cunque fide non dubitante colunt;
O! da peccati tangat nos pectora sensus,
Delicti ut pigeat peccataque mei.
Nique petens veniam credam me vera professo,
Es studium de te pendeat omnis meum.
Te solum venerer, tibi discam fidere soli,
Unicum & agnoscam te Dominum atque Deum:
Neve tuo à cultu vesana mente recedam,
Resque prior mihi sit nomine nulla tuo,
Nec me quicquam in vita, aut in necce separet abire,
Sed semper famulus sim maneamque tuus.

AMEN.